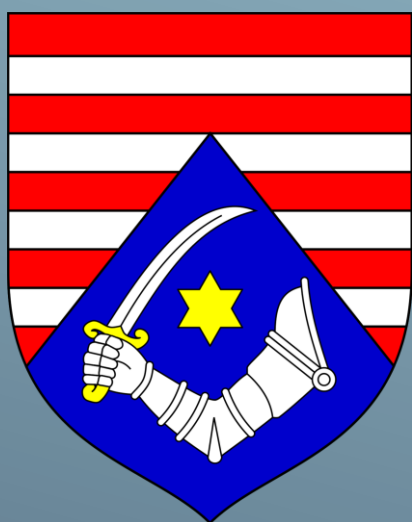

RAZVOJNA STRATEGIJA KARLOVAČKE ŽUPANIJE 2020.+

IMPRESUM

IZDAVAČ: Karlovačka županija, 2018.

ZA IZDAVAČA: Župan Damir Jelić

Izrada: Karlovačka županija i Javna ustanova Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije

VANJSKO VREDNOVANJE: Plavi partner d.o.o. Zagreb

Izrazi koji se koriste u ovoj Strategiji, a imaju rodno značenje koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski spol.

Korištene kratice

AP	Akcijski plan
CBC	Cross-border Cooperation - Prekogranična suradnja
DP	Distributivno područje
DZS	Državni zavod za statistiku
DZZP	Državni zavod za zaštitu prirode
EM	Ekološka mreža
EP	eksploatacijsko polje
ESI fondovi	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
FINA	Financijska agencija
FR	Funkcionalna regija
HAOP	Hrvatska agencija za okoliša i prirodu
HC	Hrvatske ceste
HCR	Hrvatski centar za razminiranje
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HŠ	Hrvatske šume
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
ICT/IKT	Informacijske i komunikacijske tehnologije
JLS	Jedinica lokalne samouprave
KŽ	Karlovačka županija
LAG	Lokalna akcijska grupa (skupina)
LPZ	Lokalno partnerstvo za zapošljavanje
LRS	Lokalna razvojna strategija
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
MSP	Mali i srednji poduzetnici
MZO	Ministarstvo znanosti i obrazovanja

MZOE	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike
NATURA 2000	Područja ekološke mreže u Republici Hrvatskoj
OCD	Organizacije civilnog društva
OPG	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva
PG	Poljoprivredna gospodarstva
PP KŽ	Prostorni plan Karlovačke županije
PRR RH	Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020.
PŠ	Područna škola
PUR	Program ukupnog razvoja grada/općine
PV/PO	Partnersko vijeće/Partnerski odbor
RH	Republika Hrvatska
RRA	Regionalna razvojna agencija
SPR RH	Strategija prometnog razvoja RH za razdoblje od 2014. do 2030.
SPUO	Strateška procjena utjecaja na okoliš
SWOT analiza	Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji
TZ	Turistička zajednica
UO KŽ	Upravni odjel Karlovačke županije
VUKA	Veleučilište u Karlovcu
ŽRS	Županijska razvojna strategija

SADRŽAJ

SAŽETAK	8
1. ANALIZA STANJA - SAŽETAK	10
DRUŠTVO	10
1.1. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA	10
1.2. SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I USLUGE SOCIJALNE SKRBI	13
1.2.2. Rasprostranjenost kriminaliteta	15
1.2.3. Institucionalna obilježja socijalne skrbi.....	16
1.3. DRUŠTVENA I ZDRAVSTVENA INFRASTRUKTURA	19
1.3.1. Zdravstvena infrastruktura	19
1.3.2. Društvena infrastruktura.....	20
1.3.3. Civilno društvo	23
1.4. OBRAZOVANJE.....	27
GOSPODARSTVO.....	35
1.5. OPĆA GOSPODARSKA KRETANJA	35
1.5.1. Razvojni položaj Karlovačke županije u Republici Hrvatskoj.....	35
1.5.2. Tržište rada.....	37
1.5.4. Poslovno okruženje	42
1.5.5. Gospodarske zone Karlovačke županije	46
1.5.6. Obrtništvo	47
1.5.6. Inovacijski potencijal Karlovačke županije	48
1.6. TURIZAM I KULTURA	50
1.7. POLJOPRIVREDA	53
1.8. STANJE U OKOLIŠU/PROSTORU	58
1.8.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološki rizicima i klimatskim opasnostima	58
1.8.2. Zaštićena područja	59
1.8.3. Ugroženost flore i faune	60
1.8.4. Kvaliteta zraka.....	61
1.8.5. Otpad	62
1.8.6. Prirodni rizici	64
1.9. PRIMARNA INFRASTRUKTURA.....	66
1.9.1. Komunalna infrastruktura (vodoopskrba i odvodnja).....	66

1.9.2. Energetska infrastruktura	67
1.9.3. Infrastruktura za mobilnost	70
1.10. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM	72
2. REZULTATI PROVOĐENJA PRETHODNE GENERACIJE STRATEŠKOG DOKUMENTA	78
3. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA (SWOT)	82
4. STRATEŠKI OKVIR	87
4.1. VIZIJA	87
4.2. CILJEVI, PRIORITETI I MJERE	88
4.2.1. Ciljevi	92
4.2.2. Pokazatelji učinka ciljeva	96
4.2.3. Prioriteti i mjere razvoja Karlovačke županije	97
4.2.4. Pokazatelji ishoda prioriteta i mjera	116
5. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA TERITORIJALNOM I URBANOM RAZVOJU	120
6. PROVEDBA	121
6.1. Financijski okvir provedbe Strategije	121
6.2. Provedbeni mehanizmi	122
6.3. Strateški projekti Karlovačke županije	126
7. PRAĆENJE I VREDNOVANJE	133
8. ŽUPANIJSKO PARTNERSTVO	135
9. HORIZONTALNA NAČELA	136
10. IZVJEŠĆE O PROVEDENOM PRETHODNOM VREDNOVANJU-SAŽETAK	137
11. IZVJEŠĆE O PROVEDENOJ STRATEŠKOJ PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ I UTJECAJU STRATEGIJE NA EKOLOŠKU MREŽU-SAŽETAK	139
1 Uvod	144
1.1 Svrha i ciljevi Strategije	145
1.3.4. Cilj 1: Oživljavanje i održiv razvoj ruralnog područja	145
1.3.5. Cilj 2. Stvaranje radnih mjesta i unapređenje kvalitete života	146
1.3.6. Cilj 3. Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije	147
1.3.7. Strateški projekti	148
1. Odnos Strategije s drugim odgovarajućim strategijama, planovima i programima na nacionalnoj i županijskoj razini	149
2. Postojeće stanje okoliša i mogući razvoj okoliša bez provedbe Strategije	149
3. Postojeći okolišni problemi koji su važni za Strategiju	150
4. Okolišne značajke područja na koja provedba Strategije može značajno utjecati	151
5. Ciljevi zaštite okoliša uspostavljeni po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma, koji se odnose na Strategiju	152
6. Utjecaji Strategije na okoliš	153

6.1.	Metodologija procjene utjecaja.....	153
6.2.	Sažetak analize utjecaja aktivnosti mjera Strategije.....	154
6.3.	Prekogраниčni utjecaj	155
7.	Razumna alternativa	156
8.	Mjere zaštite okoliša	156
8.1.	Smjernice poboljšanja stanja okoliša.....	156
8.2.	Mjere ublažavanja utjecaja provedbe Strategije na sastavnice okoliša i čimbenike u okolišu ..	158
9.	Praćenje stanja okoliša.....	163
10.	Zaključci Studije	163
11.	Zaključak o utjecaju Strategije na ekološku mrežu.....	164
	DODATCI.....	169
	Popis slika	170
	Popis tablica	170
	Popis izvora podataka	172

Donošenjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj 153/09), usvajanjem Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013. (dalje u tekstu: SRR RH) koju je Vlada Republike Hrvatske usvojila 4. lipnja 2010. i donošenjem Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija („Narodne Novine“ broj 53/10), pokrenut je sustavan proces strateškog planiranja regionalnog razvoja na razini županija u Republici Hrvatskoj. U svim županijama županijske razvojne strategije izrađene su za razdoblje 2011.-2013. (uz naknadno produljenje primjene do kraja 2014.). Sukladno nalogu Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (dalje u tekstu: MRRFEU), KLASA: 302-02/13-01/670, URBROJ: 538-05-1/0120-14-7 od 18. rujna 2014., županijama je predloženo produljenje primjene postojećih županijskih razvojnih strategija za još jednu godinu.

Novim Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 147/14), u članku 13. navodi se da je županijska razvojna strategija temeljni strateški planski dokument jedinice područne samouprave u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja Županije u skladu s načelom partnerstva i suradnje nakon prethodno pribavljenog mišljenja Županijskog partnerskog vijeća, uzimajući u obzir potrebu osiguranja ravnomjernog razvoja svih dijelova županije. Županijska razvojna strategija je usklađena s prostorno planskom dokumentacijom Županije i središnje razine.

Radna skupina za izradu nove Županijske razvojne strategije 2015.-2020. imenovana je u srpnju 2014. koja je, uz koordinaciju Razvojne agencije Karlovačke županije KARLA d.o.o., kao regionalnog koordinatora, izrađivala Strategiju sukladno zadanim smjernicama resornog Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. S obzirom na nove zakonske i podzakonske akte koji su doneseni krajem 2015., te zbog kašnjenja u donošenju Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske (u srpnju 2017.), imenovana radna skupina nije dovršila dokument do kraja 2015. pa je donesena Odluka o izmjeni Odluke o osnivanju Radne skupine. Temeljem navedene Odluke mijenja se naziv dokumenta (Razvojna strategija Karlovačke županije 2020.+) i članovi Radne skupine. Navedena Odluka donesena je 1. ožujka 2018. Također, važno je napomenuti da je tijekom postupka izrade ovog dokumenta došlo do izmjena i dopuna Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske koji se odnosi na pravni oblik akreditiranih regionalnih koordinatora (razvojnih agencija, temeljem kojeg je regionalni koordinator Karlovačke županije Javna ustanova Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije postala pravni sljednik Razvojne agencije Karlovačke županije KARLA d.o.o. U tekstu Strategije ostavljen je naziv RA KARLA d.o.o. s obzirom da je do navedene promjene došlo krajem 2018., te je tijekom cijelog razdoblja izrade regionalni koordinator bio pod nazivom Razvojna agencija Karlovačke županije KARLA d.o.o. Strategija je izrađena uzimajući u obzir načela solidarnosti i usmjerenosti, partnerstva i suradnje, strateškog planiranja, praćenja i vrednovanja, održivosti, autonomije lokalne i područne samouprave poštujući smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija. Partnerski pristup, koji je korišten u izradi ovog dokumenta, definirao je ciljeve i prioritete razvoja Karlovačke županije koji će se ostvariti implementacijom mjera razrađenih unutar svakog prioriteta.

Sukladno smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija novog Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 147/14), ovaj dokument sastoji se od:

- analize stanja uz definirane razvojne probleme i razvojne potrebe
- SWOT analize (snage, slabosti, prilike, prijetnje)

- razvojne vizije
- strateškog okvira (ciljeva, prioriteta i mjera)
- provedbenog okvira (financijskog i institucionalnog)
- kratkog pregleda rezultata provođenja prijašnje strategije
- identifikacije politike Županije prema posebnim područjima
- opisa temeljnih horizontalnih načela provedbe Strategije.

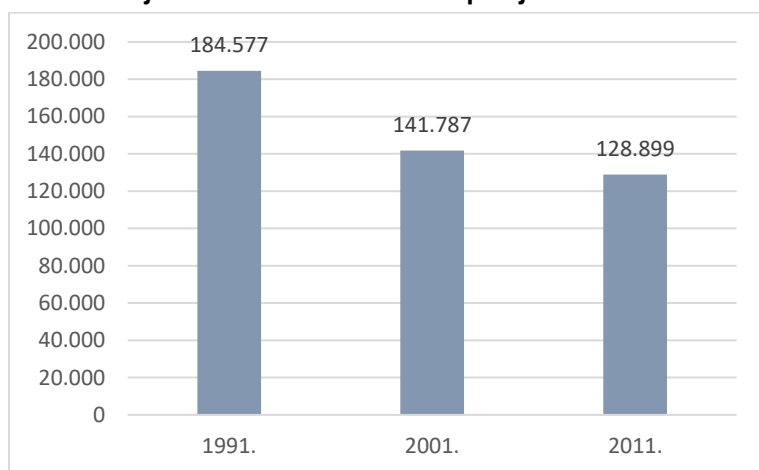
1. ANALIZA STANJA - SAŽETAK

DRUŠTVO

1.1. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA

Prema Popisu stanovništva iz 2011. u Karlovačkoj županiji živi **128.899 stanovnika**, odnosno 3% stanovnika u Republici Hrvatskoj (deveta po veličini broja stanovnika). U odnosu na 2001. broj stanovnika smanjio se za 9,1% odnosno za 12.888 stanovnika. U ukupnom broju stanovnika udio žena iznosi 51,6% (66.515), dok je udio muškaraca 48,4% (62.384). U odnosu na 1991. Županija bilježi značajan pad od 55.678 stanovnika; s 184.577 na 128.899.

Slika 1: Broj stanovnika Karlovačke županije

Izvor: Popis stanovništva 1991., 2001., 2011

Gustoća naseljenosti je iznimno niska (35,55 st/km²) te je nakon Ličko-senjske županije, Karlovačka županija najrjeđe naseljena županija u Republici Hrvatskoj. Kontinentalna Hrvatska ima gustoću naseljenosti od 90,1 stanovnik/km², dok je gustoća naseljenosti Republike Hrvatske 75,71 stanovnik/km².

Broj kućanstava se smanjio između popisa 2001. i 2011., s 49.640, na 47.552. Prosječno kućanstvo Karlovačke županije, po popisu 2011. broji 2,71 članova, i smanjilo se u odnosu na 2001. (2,86). Prosjek broja članova Republike Hrvatske je 2,80 članova. **Prema narodnosti**, najveći broj stanovnika Karlovačke županije su Hrvati (86,11%), dok se 13,89% stanovnika izjasnilo pripadnicima neke od nacionalnih manjina. Najbrojnija je skupina srpske nacionalne manjine, 10,40% od ukupnog broja manjinskih predstavnika, zatim Bošnjaci (0,76%), Romi (0,40%) i Albanci (0,26%).

U Karlovačkoj županiji, prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u 2016. živi **14.988 osoba s invaliditetom** (7,9% manje nego 2011.), od čega su 8.618 muški (57%) i 6.370 žene (43%), odnosno 11,6% ukupnog stanovništva Županije (na razini Republike Hrvatske udio je 2,9%). Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 7402 (50%), je u radno aktivnoj dobi, dok je 45% starije od 65 godina.

U odnosu na 2010. broj osoba s invaliditetom u Karlovačkoj županiji pao je za 16,8%, kada je evidentirano 18.030 osoba s invaliditetom.

Prirodni prirast stanovništva Karlovačke županije u 2015. je -1075. Usporedno s podacima iz 2011., bilježi se povećanje negativnog prirodnog prirasta za 7,8%. Promatrano po gradovima i općinama najveći pad prirodnog kretanja stanovništva u 2015. najizraženiji je u gradu Karlovcu (-302 osobe), a u općinama najveći pad bilježe općina Vojnić i Netretić (-48), Krnjak (-29) i Generalski Stol (-27).

Tablica 1: Prirodno kretanje stanovništva Karlovačke županije

	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	RH	KŽ	RH	KŽ	RH	KŽ	RH	KŽ	RH	KŽ
Broj živorođenih	41197	1019	41771	1051	39939	1048	39566	1011	37503	952
Broj umrlih	51019	2016	51710	1956	50386	1849	50839	2001	54205	2027
Prirodni prirast	-9822	-997	-9939	-905	-10447	-801	-11273	-990	-16702	-1075
Vitalni indeks	80,7	50,5	80,8	53,7	79,3	56,7	77,8	50,5	69,2	47

Izvor: DZS

Najveća koncentracija stanovnika Karlovačke županije prisutna je u gradovima, a zabrinjavajuće nizak broj stanovnika prisutan je u većini općina, što dokazuje prisutnost **neravnomjerne naseljenosti**, odnosno depopulacije na području Karlovačke županije.

Broj stanovnika u općinama Karlovačke županije 2011. pao je za 12,1% u odnosu na 2001. Najnepovoljnija situacija je u općinama u južnom dijelu Županije (Cetingrad, Saborsko, Plaški) gdje su negativna kretanja stanovništva najizraženija zbog pada ekonomske aktivnosti i prometne izoliranosti uzrokovane još ratnim zbivanjima. S druge strane, najpovoljnija situacija kretanja stanovništva primjetna je u općinama Draganić i Barilović zbog blizine županijskom centru, boljoj prometnoj povezanosti s Karlovcem, odnosno Zagrebom. Najveća koncentracija stanovnika prisutna je u gradu Karlovcu kao središtu županije, dok je grad Slunj u južnom dijelu Županije imao najveći pad broja stanovništva 2011. u odnosu na 2001.

Tablica 2: Stanovništvo gradova i općina Karlovačke županije

Grad ili općina	Broj stanovnika 2001.	Broj stanovnika 2011.	Površina u km ²	Gustoća naseljenosti	
				st/km ²	Tip zajednice
Karlovačka županija	141.787	128.899	3625,1	35,55	ruralno
Ukupno gradovi	100.591	92.693	1.571	59,01	ruralno
Ukupno općine	41.196	36.206	2.054	17,62	ruralno

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001., 2011.

Od ukupnog broja stanovništva Karlovačke županije 72% (stupanj urbanizacije) stanovnika (96 693) smatra se urbanim stanovništvom, a 28% (36 206) smatra se ruralnim stanovništvom. To potvrđuje **izrazitu polarizaciju prostora**, jer je više od 70% stanovništva smješteno u gradovima. Usporedbe radi, u Republici Hrvatskoj 70,4% ljudi živi u gradovima, a 29,6% u općinama. Stupanj urbanizacije u Kontinentalnoj Hrvatskoj nalazi se na razini od 69,79%. **Dobna struktura** stanovništva Karlovačke županije izražava proces demografskog starenja. Čak 27,3% stanovništva Županije je starije od 60 godina. **Prosječna starost** stanovništva Karlovačke županije je 44 godine (u Republici Hrvatskoj prosječna starost stanovništva iznosi 41,7 godina). Ispod republičkog prosjeka starosti stanovništva ima općina Rakovica (40,2 godine), a najviši prosjek je u općini Saborsko (51,8 godina), općini Ribnik (47,9) te općini Plaški (47,2 godine).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
– pad ukupnog broja stanovnika – negativan prirodni prirast – rijetka gustoća naseljenost – neravnomjerna prostorna distribucija stanovništva – izražen proces demografskog starenja – visok udio stanovništva bez ili s osnovnoškolskom razinom obrazovanja	– zadržati stanovništvo u općinama i manjim gradovima – uključivanje u programe nacionalne populacijske politike za poticanje rasta nataliteta

1.2. SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I USLUGE SOCIJALNE SKRBI

Prema modelu procjene za mala područja i potrošnoj metodi, **procijenjena stopa rizika od siromaštva** u Karlovačkoj županiji iznosi 34,3%. Procijenjena stopa rizika od siromaštva prema dohodovnoj metodi u Karlovačkoj županiji iznosi 23,21%.

Tablica 3: Procijenjena stopa rizika od siromaštva prema potrošnoj i dohodovnoj metodi u %

	KARLOVAČKA ŽUPANIJA	KONTINENTALNA HRVATSKA	REPUBLIKA HRVATSKA
Procijenjena stopa rizika od siromaštva prema potrošnoj metodi u %	34,3	19,4	17,1
Procijenjena stopa rizika od siromaštva prema dohodovnoj metodi u %	23,21	20,0	19,2

Izvor: DZS

Najveća procijenjena stopa rizika od siromaštva u Karlovačkoj županiji, po potrošnoj i dohodovnoj metodi, prisutna je u ruralnim područjima. Najveća stopa je u Vojniću (61,93%), Krnjaku (60,87%), Saborskom (59,19%), Netretiću (57,76%), Tounju (54,78%), Slunju (46,24%), Draganiću (44,01%). Najmanja procijenjena stopa rizika od siromaštva po potrošnoj metodi u našoj županiji je u Kamanju (12,95%), Karlovcu (26,37%) i Žakanju (29,43%). Prema dohodovnoj metodi, najveća stopa rizika od siromaštva je u Vojniću (57,24%), Plaškom (52,43%), Krnjaku (48,18%), Tounju (38,75%), Slunju (36,05%), Saborskom (33,60%), Cetingradu (32,01%), Josipdolu (29,97%).

Najmanja procijenjena stopa rizika od siromaštva po dohodovnoj metodi je u Žakanju (13,05%), Lasinji (14,96%), Kamanju (16,96%), Ribniku (18,41%).

Na području Karlovačke županije je veliki broj kućanstava koja se nalaze u stanju socijalne potrebe, veliki postotak stanovnika je bez ikakvih primanja te nisu u mogućnosti zadovoljiti ni osnovne životne potrebe, posebice u ruralnim područjima.

Promatrano prema izvorima prihoda, 5,7% stanovnika prima socijalnu naknadu (Republika Hrvatska=4,2%). Trećina stanovnika (29,1%) je **bez prihoda** (Republika Hrvatska=32,2%), isto toliko ima prihode od stalnog rada, dok ostalu trećinu čine stanovnici s prihodima od mirovine (pretežito) i prihodima od poljoprivrede. Općina Cetingrad bilježi najveći broj stanovnika bez prihoda (39,3%), zatim općina Plaški (37,4%) i Josipdol (36,2%). Od gradova, najveći udio stanovnika bez prihoda bilježe Ogulin (32,8%) i Slunj (30,1%).

Broj korisnika zajamčene minimalne naknade prati ekonomske trendove društva i varira sukladno sezonskim varijacijama zaposlenosti i nezaposlenosti.

Tablica 4: Broj korisnika zajamčene minimalne naknade (ZMN) 2012. - 2016.

PRAVO SOCIJALNE SKRBI		Broj korisnika po godinama				
		2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
ZAJAMČENA MINIMALNA NAKNADA	Ukupna naknada	2524	2649	2663	2524	2459
	Ukupno korisnika	6210	6583	5617	6210	5186

Izvor: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Ukupan broj zajamčenih minimalnih naknada (dalje u tekstu: ZMN) na području Županije u razdoblju 2012. – 2016. ostao je približno na istom nivou, dok je ukupan broj korisnika u 2016. manji za 1019 u odnosu na 2012. Broj korisnika ZMN-a u 2016. je 5191, što je 4 % u odnosu na broj stanovnika u Karlovačkoj županiji. Veću obuhvaćenost stanovništva ZMN-om imaju sljedeće županije : Međimurska županija 4,7%, Šibensko-kninska županija 4,6%, Sisačko-moslavačka i Virovitičko-podravska imaju 4,4% i Osječko-baranjska 4,3%.

Evidentan je veliki broj korisnika doplatka za pomoć i njegu što iznosi 2,4% od ukupnog broja stanovništva Karlovačke županije. U odnosu na 2012. vidljiv je porast broja korisnika jednokratnih socijalnih naknada. Visina i učestalost jednokratnih naknada ovisi o težini nepovoljne situacije u kojoj se našao pojedinac i obitelj, ali i kao jedini oblik novčane naknade ovisi i o diskrecijskoj ocjeni socijalnog radnika. Jednokratna naknada može se dodijeliti u najvišem iznosu do 2.500,00 kuna za samca i 3.500,00 kuna za obitelj, a za iznose veće od navedenog mora se zatražiti suglasnost nadležnog Ministarstva.

Tablica 5: Korisnici doplatka za pomoć i njegu

PRAVO SOCIJALNE SKRBI	Broj korisnika po godinama				
	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Doplatka za pomoć i njegu	3983	3714	3454	3104	3093
Jednokratna naknada	2789	3152	3640	3452	3056
Pomoć u kući	83	80	250	284	305
Osobna invalidnina	845	1009	1086	1059	1161

Izvor: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi („Narodne Novine“ broj: 153/17, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17)¹ jedinice lokalne samouprave obvezne su u svojim proračunima osigurati sredstva za troškove stanovanja koji se odnose na najamninu, komunalne naknade, električnu energiju, plin, grijanje, vodu, odvodnju i druge troškove stanovanja. Financiranje decentraliziranih funkcija u socijalnoj skrbi vrši se kroz dodatni udio poreznih prihoda i iz sredstava izravnjanja iz državnog proračuna, a visinu sredstava za financiranje decentraliziranih funkcija utvrđuje Vlada Republike Hrvatske svake godine. Isto tako, sukladno predmetnom Zakonu, gradovi/općine mogu osigurati sredstva za ostvarivanje novčanih naknada i socijalnih usluga stanovnicima na svom području izvan zakonskog standarda. Manje općine poput Saborskog, Tounja, Plaškog, Lasinje, Cetingrada, Bosiljeva, Kamanja i Ribnika uopće nemaju ili

¹ Zakon o socijalnoj skrbi (NN 99/15), čl. 41.st.3.: „Pravo na naknadu troškova stanovanja priznaje jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Zagreb do iznosa polovice iznosa zajamčene naknade priznate samcu, odnosno kućanstvu utvrđene prema članku 30. stavcima 1. i 2. ovog Zakona.“

imaju osigurana minimalna financijska sredstva za troškove socijalne skrbi na svom području. Općina Kamanje koja uopće nema osigurana sredstva za troškove socijalne skrbi, spada u područja s manjim udjelom stanovništva starijeg od 65 godina te u područje koje ima manju procijenjenu stopu rizika od siromaštva (dohodovna metoda - 16,96% i potrošna metoda - 12,95%).

Na području Županije raste broj **staračkih samačkih domaćinstava**. 5,69% stanovništva starijeg od 65 godina živi u samačkim kućanstvima što je više u odnosu na Republiku Hrvatsku gdje taj postotak iznosi 4,29 %. Postoji velika potreba pružanja adekvatne brige i skrbi o starijim i nemoćnim osobama, a raste potreba za socijalnim i zdravstvenim uslugama namijenjenim starijem stanovništvu. Sve je veća potreba za smještajem u ustanove socijalne skrbi, udomiteljske obitelji, ali i za pružanjem svih oblika vaninstitucionalne skrbi, kako bi se starijim osobama omogućio što duži i kvalitetniji ostanak u vlastitom domu.

Tablica 6: Broj staračkih samačkih kućanstava, 2011.

Područje/ Dobna skupina	65- 69	70- 74	75- 79	80- 84	85- 89	90-94	95 i više	Ukupno
Republika Hrvatska	36.837	47.214	47.496	33.558	15.108	3.093	527	183.833
Karlovačka županija	1.187	1.844	2.085	1.434	652	123	14	7.339

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011.

1.2.2. Rasprostranjenost kriminaliteta²

Rasprostranjenost i stopa kriminaliteta mogu se također koristiti kao pokazatelji mjerenja kvalitete života.

Tablica 7: Rasprostranjenost kriminaliteta u Karlovačkoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i odabranim županijama, 2010.-2014.

Godina	Karlovačka županija	Krapinsko zagorska županija	Sisačko moslavačka županija	Zagrebačka županija i Grad Zagreb	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska
2010.	2293	1214	2342	20331	45024	73328
2011.	2320	1546	2405	21821	46967	75620
2012.	2464	1288	2337	21317	44849	72171
2013.	1658	1060	1957	18545	40045	62708
2014.	2260	945	1941	16165	36426	56851

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, PREGLED TEMELJNIH SIGURNOSNIH POKAZATELJA I REZULTATA RADA za 2010., 2011., 2012., 2013. i 2014., <http://www.mup.hr/main.aspx?id=180991>

² Pod pojmom kriminalitet podrazumijeva se ukupnost svih kaznenih djela koja su se zbila na određenom području u određenom razdoblju; Strateški plan Ministarstva unutarnjih poslova i drugih institucija u funkciji zaštite i spašavanja za razdoblje 2015.-2017., lipanj 2014. (str. 9); (<http://www.mup.hr/UserDocImages/ministarstvo/2014/Strateski%20plan%20MUP-a%202015-2017.pdf>)

Udio kriminaliteta u Karlovačkoj županiji u 2014. iznosi 3,9% ukupnih kaznenih djela u Republici Hrvatskoj. Na razini Kontinentalne Hrvatske dolazi do rasta udjela u ukupnim kaznenim djelima pri čemu je najveći udio Grada Zagreba i Zagrebačke županije u ukupnim djelima, a što je u skladu s konstatacijom da je kriminalitet veći što je veći broj stanovnika.

1.2.3. Institucionalna obilježja socijalne skrbi

Na području Karlovačke županije **djeluju četiri centra za socijalnu skrb** (Karlovac, Ogulin, Duga Resa i Slunj) i tri podružnice Centra za socijalnu skrb Karlovac (Ozalj, Vojnić te Obiteljski centar) te **osam Ustanova socijalne skrbi** (osam ustanova s ukupnim kapacitetom za 913 korisnika stalnog smještaja, 96 korisnika poludnevnog boravka). Od ukupno 196 domova socijalne skrbi za odrasle u Republici Hrvatskoj, Karlovačka županija je među prve tri županije s najviše domova socijalne skrbi za odrasle (uz Šibensko-kninsku i Virovitičko-podravsku županiju). Smještajni kapaciteti ustanova su uglavnom popunjeni, a izražena je povećana potreba za smještaj starijih i nemoćnih osoba te psihički bolesnih odraslih osoba.

Obiteljsko pravnu zaštitu u Centrima za socijalnu skrb provodi Odjel za djecu, brak i obitelj kroz stručne timove koje sačinjavaju socijalni radnik, pravnik i psiholog.

Dio socijalne skrbi provodi Hrvatski crveni križ (šest gradskih društava Crvenog križa), župne karitase (7) i udruge koje svojim radom obuhvaćaju socijalno-humanitarnu i zdravstvenu djelatnost (89 udruga socijalne djelatnosti, 20 udruga humanitarne djelatnosti i 15 udruga zdravstvene djelatnosti).

Sve se više potiče i razvoj udomiteljstva. Pri Centru za socijalnu skrb Karlovac ustrojen je Tim za udomiteljstvo, a čine ga socijalni radnik i psiholog koji s udomiteljima provode edukaciju, redovito kontaktiraju s korisnicima i udomiteljima, provjeravaju ispunjavaju li se uvjeti iz ugovora o udomiteljstvu, te promiču razvoj udomiteljstva u skladu s potrebama na svojem području. Mogućnost smještaja svih kategorija korisnika nudi se u više od 138 **udomiteljskih obitelji** za starije i nemoćne osobe i djecu obitelji (91 za starije i nemoćne osobe i 47 za djecu) na području Županije.

Briga i skrb o starijim i nemoćnim osobama razvija se i kroz **vaninstitucionalne** oblike:

- dnevnog boravka za starije i nemoćne osobe
- pomoć u kući starijim osobama
- dostavom toplih obroka, pranja rublja i sl.

Oblici **vaninstitucionalne skrbi za starije i nemoćne osobe** prikazani su u nastavku (Tablica 8).

Tablica 8: Broj pružatelja i korisnika socijalnih usluga

Vrsta usluge	Pružatelj usluge	Područje pružanja usluga	Broj korisnika
<i>Pomoć u kući za starije i nemoćne osobe</i>	Crveni križ Karlovac, Duga Resa, Ogulin, Slunj, Ozalj, Vojnić; Dom za starije i nemoćne osobe Sv. Antun; Centar za pomoć u kući Široka Rijeka; Općina Krnjak	Područje Županije	558
<i>Priprema i dostave toplih obroka</i>	Dom za starije i nemoćne osobe Sv. Antun	Šire područje grada Karlovca	97
<i>Dnevni boravak za starije i nemoćne osobe</i>	Crveni križ Karlovac, Duga Resa, Ogulin, Slunj, Ozalj, Vojnić	Karlovac, Duga Resa, Ogulin, Slunj, Ozalj, Vojnić	300
<i>Osobni asistent za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta</i>	Udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije, Društvo multiple skleroze Karlovačke županije, Udruga invalida rada i ostalih osoba s invaliditetom grada Duga Rese	Područje Županije	58
<i>Videći pratitelj za slijepo osobe</i>	Udruga slijepih Karlovačke županije	Karlovac; Duga Resa	22
<i>Tumač/prevoditelj gluhih, gluho slijepim i nagluhim osobama</i>	Udruga gluhih i nagluhih Karlovačke županije	Područje Županije	
<i>Rane intervencija i psihosocijalna podrška u obitelji</i>	Udruga za djecu s teškoćama u razvoju Zvončici i Centar za pružanje usluga u zajednici Ozalj.	Područje Županije	
<i>Asistent u nastavi za učenike osnovnih i srednjih škola i pomagač za djecu u vrtiću</i>	Karlovačka županija, Grad Karlovac, Udruga Radost iz Ogulina, Dječji vrtić Karlovac i Dječji vrtić Četiri rijeke	Područje Županije	69 učenika s teškoćama u razvoju 19 djece predškolske dobi s teškoćama u razvoju
<i>Smještaj u prenoćištu i usluga poludnevnog boravka za beskućnike</i>	Udruga Milosrđe	Područje Županije	20
<i>Prijevoz osoba s invaliditetom</i>	Udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije	Područje Županije	

Izvor: Podaci dobiveni od pružatelja usluge pomoći u kući na dan 31. prosinca 2016.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
– nedostatak smještajnih kapaciteta u ustanovama socijalne skrbi – veliki broj kućanstava na području Županije nije u mogućnosti zadovoljiti osnovne životne potrebe – stopa rizika od siromaštva najveća je u ruralnom području – nedostatna financijska sredstva na regionalnoj i lokalnoj razini koja bi se usmjerila za potrebe socijalne skrbi – velik broj samačkih staračkih kućanstava	– povećana potreba za smještajem starih i nemoćnih osoba – veća razvijenost kapaciteta za pružanje socijalnih usluga – poticanje civilnog sektora – nadogradnja, rekonstrukcija, održavanje i opremanje postojećih prostora ustanova socijalne skrbi – ujednačiti dostupnost socijalnih usluga na cjelokupnom području Županije s naglaskom pružanja jednakih mogućnosti za sve stanovnike

1.3. DRUŠTVENA I ZDRAVSTVENA INFRASTRUKTURA

1.3.1. Zdravstvena infrastruktura

Analiza kvalitete zdravstvene usluge temelji se na nekoliko pokazatelja: broju ukupnih zdravstvenih ustanova, broju medicinskog osoblja, broju stanovnika po zdravstvenom radniku te broju postelja na 1000 stanovnika. Na području Karlovačke županije djeluje ukupno 219 **zdravstvenih ustanova** koje sukladno važećim zakonskim i podzakonskim propisima, svaka u okviru svoje djelatnosti, skrbe o zdravlju stanovništva naše Županije, odnosno pružaju usluge zdravstvene zaštite. Pokrivenost zdravstvenim ustanovama je zadovoljavajuća te Karlovačka županija ima kvalitetno i dobro organiziranu zdravstvenu zaštitu.

Tablica 9: Zdravstvene ustanove u Karlovačkoj županiji u 2014.

Zdravstvena ustanova	Broj ustanova
Opća bolnica	2
Specijalna bolnica	1
Dom zdravlja	6
Zavod za javno zdravstvo	1
Zavod za hitnu medicinu	1
Poliklinika	6
Ustanova za zdravstvenu njegu	4
Kućna njega i rehabilitacija	8
Privatne ordinacije	122
Laboratorij	4
Ljekarne	37
Ukupno	219

Izvor: Zavod za javno zdravstvo Karlovačke županije, Zdravstveni ljetopis Karlovačke županije za 2014.

Prema zadnjim dostupnim podacima iz Registra zdravstvenih djelatnika Republike Hrvatske, na području Karlovačke županije ima ukupno 391 doktora medicine (330 stanovnika na jednog doktora medicine). U odnosu na Republiku Hrvatsku (296 stanovnika na jednog doktora medicine), u Karlovačkoj županiji na jednog doktora medicine dolazi veći broj stanovnika. Također, prema dostupnim podacima Zavoda za javno zdravstvo Karlovačke županije-Zdravstveni ljetopis Karlovačke županije za 2015. i Registra zdravstvenih djelatnika u Republici Hrvatskoj, vidljivo je da u Karlovačkoj županiji imamo **4,34 postelje na 1000 stanovnika**, dok je u Republici Hrvatskoj 5,50 postelja na 1000 stanovnika.

Ističe se velika **fluktuacija liječnika na ruralnom području** (područje Cetingrada, Rakovice, Vojnića, Plaškog i sl.), gdje se naročito osjeća nedostatak specijalista obiteljske medicine. Naime, radi se o dislociranim, slabije razvijenim i prometno povezanim područjima gdje je gustoća naseljenosti slaba. Domovi zdravlja, koji većim dijelom pokrivaju ruralna područja, ako su u mogućnosti, nastoje osigurati i stambeni prostor za liječnika kako bi ih privukli na duži ostanak u ovim sredinama.

Ako se ima u vidu broj stanovništva koji je u stalnom padu, broj rođenih i broj umrlih posljednjih godina, kao i starosna struktura, odnosno da smo jedna od najstarijih županija u Republici Hrvatskoj, sve to upućuje na potrebu za posebnom brigom o zdravstvenoj zaštiti, zdravstvenom prosvjećivanju, promicanju zdravlja kao i unapređivanju kvalitete zdravstvene skrbi na području naše Županije.

Upravo iz tog razloga Karlovačka županija krenula je s uspostavom i razvojem palijativne skrbi za područje čitave Županije. Izrađena je Županijska strategija razvoja palijativne skrbi za razdoblje 2015.-2018. i akcijski planovi za svaku tekuću godinu.

U strategiji su detaljno razrađene procjene potreba i analiza stanja resursa na području Županije.

1.3.1.1. Bolesti stanovništva

Najčešći uzroci umiranja stanovništva, prema Zavodu za javno zdravstvo Karlovačke županije, su bolesti cirkulacijskog sustava (50,1%), zatim novotvorine (24,9%) i kao treća skupina su ozljede, trovanja i drugih posljedica vanjskih uzroka bolesti (6,6%). Među pojedinačnim dijagnozama najčešće se bilježi smrt od kronične ishemične bolesti srca i insuficijencije srca, infarkta i moždanog udara, raka pluća, kolona i želuca. Udjel bolesti cirkulacijskog sustava u Karlovačkoj županiji je viši u odnosu na Republiku Hrvatsku (47,4%) i Europsku uniju (37,5%)³. Novotvorine su u Republici Hrvatskoj prisutne s 26,36%, a na razini Europske unije 26,0%.

Utvrdjeni prioriteti zdravstva Karlovačke županije su briga za stare i nemoćne, rad na prevenciji karcinoma (rak dojke) te smanjenje broja konzumenata alkoholnih pića kod mladih.

1.3.2. Društvena infrastruktura

1.3.2.1. Kultura i umjetnost

Na području Karlovačke županije djeluje **15 ustanova kulture**: Gradsko kazalište Zorin dom u Karlovcu, dva muzeja (u Karlovcu i Ozlju), 7 knjižnica (u Karlovcu, Ogulinu, Dugoj Resi, Ozlju i Slunju te u općinama Vojnić i Plaški), 4 pučka otvorena učilišta (u Dugoj Resi, Ogulinu, Ozlju i Slunju) te Državni arhiv u Karlovcu.

U sklopu Zajednice amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Karlovačke županije djeluje **70 amaterskih udruga kulture**, no broj ovakvih udruga na području čitave Županije znatno je veći. Međutim, ova brojnost amaterskih udruga ne donosi jednaku širinu i raznovrsnost kulturne ponude jer samo određeni broj udruga na kulturnoj sceni djeluje aktivno i kontinuirano čitavu godinu. Tijekom posljednjih nekoliko godina zamjetan je sve aktivniji rad amaterskih udruga mladih koje, pogotovo u Karlovcu kao središtu Županije, predstavljaju glavne nositelje i organizatore sve brojnijih, kvalitetnijih i raznovrsnijih kulturnih programa i manifestacija. Velik dio amaterskih udruga u kulturi čine zborovi i mali vokalni sastavi, a u posljednjih nekoliko godina zamjetan je sve aktivniji rad amaterskih udruga u području kazališnog amaterizma i suvremenog plesa. U svim općinama na području Županije djeluju amaterske udruge u kulturi čija se djelatnost odnosi najvećim dijelom na programe očuvanja zavičajne

³Podaci Eurostata, www.ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained

tradicijske baštine, odnosno folklor. Jedino u ovom području kulturnih djelatnosti možemo konstatirati ujednačenost kulturne ponude u ostalim dijelovima Županije.

Grad Karlovac kao sjedište Županije ujedno je i kulturno središte Županije, a u ostalim gradovima Županije djeluju pučka otvorena učilišta kao centri i organizatori većine kulturnih programa na svom području, što ukazuje na **neujednačenost**, kako s aspekta raznovrsnosti, tako i s aspekta količine i kvalitete kulturne ponude. Dok u Karlovcu kao kulturnom središtu Županije postoji široka, raznovrsna i kvalitetna ponuda programa gotovo svih kulturnih djelatnosti, u pojedinim, pogotovo slabije razvijenim općinama, kulturna ponuda znatno zaostaje i po raznovrsnosti, i po kvaliteti, i brojnosti.

Gradsko **kazalište** Zorin dom jedino je kazalište na području Županije, ali i šire (susjedna Ličko-senjska županija nema kazališta, a zbog blizine karlovačkom kazalištu gravitiraju i dijelovi Primorsko-goranske, Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije). U Karlovcu djeluje i Glazbena škola koja znatno doprinosi kvaliteti ponude glazbenih programa.

Na području Županije djeluje samo **sedam knjižnica** (u svih 5 gradova i 2 općine), iako su prema odredbama Zakona o knjižnicama sve jedinice lokalne samouprave dužne stanovništvu na svom području osigurati neki od oblika knjižnične usluge. Ipak je u većini područja Županije knjižničarska djelatnost organizirana i dostupna, ali jedino zahvaljujući bibliobusnoj službi Gradske knjižnice I. G. Kovačić Karlovac. Znatn problem, međutim, predstavlja financiranje ove službe budući da se trenutno postojeća dva bibliobusa financiraju jedino sredstvima proračuna grada Karlovca i proračuna Županije, dok ostali gradovi i općine, iako koriste usluge bibliobusa, ne sudjeluju u financiranju troškova.

Na čitavom području Županije djeluju **tri muzeja**. Sama ta činjenica ukazuje na **teritorijalno neujednačenu ponudu** ove vrste kulturnih programa. No, usprkos tome, postojeću ponudu muzejsko-galerijskih programa karakterizira stalan i značajan porast raznovrsnosti i kvalitete, pogotovo u sjedištu Županije.

U posljednjih nekoliko godina sve su brojnije i kvalitetnije **međunarodne kulturne manifestacije**. Najvećim dijelom one se održavaju u Karlovcu kao središtu Županije, a svojim kontinuiranim održavanjem i kvalitetom postale su tradicionalne i prepoznatljive i izvan granica Županije. Među najznačajnijima su: Međunarodna ljetna škola gitare, Međunarodni festival folklor, Međunarodni festival suvremenog plesa Karlovac Dance Festival, Međunarodni etno-jazz festival, Međunarodni filmski festival Četiri Rijeke.

Na području Županije **ne postoji** ustanova koja obavlja kontinuiranu **kino-prikazivačku djelatnost**. Ovaj nedostatak tijekom ljetnih mjeseci nadoknađuje projekt Karlovačko riječno kino, koje organizira udruga Kino klub Karlovac, a koji se od ove godine odvija i u ostalim gradovima Županije. Na području grada Karlovca djeluju sve brojnije i vrlo aktivne udruge mladih koje promoviraju programe takozvane nezavisne kulturne scene i urbane kulture mladih. Međutim, kao i u većini drugih kulturnih djelatnosti, pogotovo je u ovom području zamjetna neujednačenost kulturne ponude u središtu i ostalim dijelovima Županije. Broj kinematografa u Republici Hrvatskoj se iz godine u godinu mijenjao u razdoblju od 2008. do 2012. i to i u Jadranskoj i u Kontinentalnoj Hrvatskoj. U 2012. Požeško-slavonska i Brodsko-posavska županija nisu imale ni jedan kinematograf. Najveći broj kinematografa je u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Gradu Zagrebu (10 kinematografa).

Na području Karlovačke županije u Registar nepokretnih kulturnih dobara Republike Hrvatske do sada je **upisano 196 nepokretnih kulturnih dobara**, od čega 15 starih gradova i utvrda, 8 kulturno-povijesnih cjelina, a ostalo su sakralne i civilne građevine. Navedena kulturna dobra koriste i njima upravljaju njihovi vlasnici: Republika Hrvatska, jedinice lokalne samouprave te pravne i fizičke osobe.

Znatno dio postojećih kulturnih dobara na području Županije zahtijeva opsežne radove na obnovi. Dodatni je problem integracija kulturnih dobara u društveni i gospodarski život, odnosno aktivno upravljanje postojećom kulturnom baštinom s ciljem povećanja atraktivnosti Županije kao cjeline. Posebno bi u ovom smislu valjalo istaknuti neka od kulturnih dobara koja posjeduju značajan potencijal kao dio turističke ponude: karlovačka Zvijezda, Stari grad Novigrad, Stari grad Bosiljevo, Stari grad Drežnik Stari grad Slunj, Rastoke. Budući je riječ o projektima koji iziskuju znatna sredstva za istraživačke i konzervatorsko-restauratorske radove, ova se obnova financira najvećim dijelom iz sredstava Ministarstva kulture Republike Hrvatske, iako manjim dijelom u financiranju ovih projekata sudjeluju i Županija i jedinice lokalne samouprave.

Vrlo su rijetki primjeri projekata ustanova i udruga kulture koji su u posljednjih nekoliko godina, osim iz proračuna, financira iz različitih natječaja ili europskih fondova. Stoga je u ovom smislu očita potreba za jačanjem kapaciteta članova i voditelja, i ustanova, i udruga kulture.

1.3.2.2. Šport

Ulaganja u šport na području Karlovačke županije prvenstveno se odnosi na ulaganje u mlade koji se nalaze pred velikim izazovima današnjice. Bez kvalitetnog i kontinuiranog rada, kao i većeg ulaganja u športske objekte, kadrove i opremu, u budućnosti nećemo moći ići ukorak s ekonomski jačim sredinama. S obzirom na izniman i evidentiran talent djece naše Županije na svima je velika zadaća da što više mladih usmjerimo prema športu i da stvaramo što je moguće bolje infrastrukturne uvjete. Svako dijete i mladi čovjek koji je vezan uz šport dalje je od poroka suvremene civilizacije, koji su, nažalost, sve više prisutni i na prostoru naše Županije. Novac uložen u šport kao preventivu isplativiji je od tisuća kuna ulaganja u pokušaj povratka s krivog puta. Šport je zdrav za pojedinca i društvo u cjelini i kao takvog treba ga posebno tretirati.

Za potrebe športa jedinice lokalne (regionalne) uprave izdvajaju sredstva sukladno mogućnostima, no primjetno je kontinuirano smanjenje sredstava namijenjenih za potrebe športa (tablica 10).

Savez športova Karlovačke županije (SŠKŽ) raspoređuje sredstva proračuna Županije za potrebe športa prema usvojenom Programu javnih potreba u športu i detaljnom Planu korištenja sredstava proračuna za potrebe športa u tekućoj godini. Savez športova Karlovačke županije u svom sastavu ima 5 športskih zajednica i 14 strukovnih športskih saveza u 14 različitih športova i dva jedinstvena športska saveza, a to su: Športski savez invalida Karlovačke županije koji okuplja 8 klubova i Školski športski savez Karlovačke županije.

Tablica 10: Prikaz utrošenih sredstava za potrebe športa za razdoblje od 2010.–2016. (iznos u kunama)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	UKUPNO
Tekuće donacije za šport	550.000	549.616	650.000	699.600	730.000	1.329.886	1.199.745	5.708.847
Kapitalne donacije za šport	1.150.000	1.000.000	1.100.000	1.100.000	1.200.000	270.000	150.000	5.970.000
UKUPNO	1.700.000	1.549.616	1.750.000	1.799.600	1.930.000	1.599.886	1.349.745	11.678.847

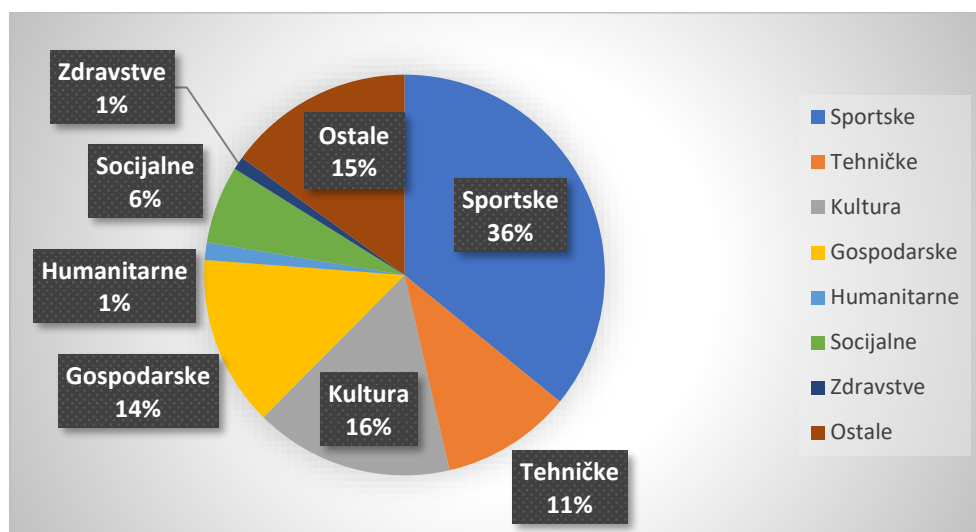
Izvor: Proračun Karlovačke županije u razdoblju 2010. do 2016.

1.3.3. Civilno društvo

Civilno društvo je područje koje obuhvaća slobodno i nezavisno samoorganiziranje građana u svrhu boljeg zadovoljavanja onih društvenih potreba koje nisu potpuno ili na zadovoljavajući način riješene od strane javnog ili privatnog sektora. Kako na lokalnoj, tako i na regionalnoj razini dobrovoljno sudjelovanje građana u provedbi inicijativa i programa udruga predstavlja važan korak u rješavanju tekuće problematike svih članova zajednice, a posebno osoba s invaliditetom kao i ukupni društveni kapital zajednice. Prema podacima Ureda državne uprave iz 2014. u Karlovačkoj županiji evidentirano je 1416 udruga civilnog društva.

Na području Karlovačke županije registriran je veliki broj udruga što govori o potrebama članova zajednice koje se ne mogu riješiti u okviru klasičnih institucionalnih sustava pomoći. Međutim, ne postoji dovoljno razvijena kultura civilnog društva, a većina građana još uvijek ne zna točno što sve mogu i na koji način ostvariti kroz udruge građana. Ako izuzmemo tradicionalne načine okupljanja građana u kulturno umjetnička, sportska i lovačka društva te interesno povezivanje u strukovne ili socijalne udruge, vrlo je mali broj građana upoznat sa suvremenim organiziranjem i metodama rada civilnog društva.

Slika 2: Struktura udruga po djelatnostima

Izvor: Upravni odjel za društvene djelatnosti, Karlovačka županija

Većina udruga nema dovoljan broj aktivno uključenih članova (iako možda imaju veliki broj korisnika). Vodstvo i upravljanje udrugama je u rukama nekolicine aktivnih pojedinaca, koji često i nemaju dovoljno znanja iz neprofitnog managementa. Profesionalno zapošljavanje stručnog osoblja u udrugama građana zadnjih godina napreduje, ali je još nedovoljno iskorištena kategorija. Ono se uglavnom svodi samo na udruge koje su osnovane ili potaknute od upravnog sektora (uglavnom u kulturi i socijali). Sve ovo govori o većoj potrebi **razvoja kulture civilnog društva** kroz prepoznavanje onih programa koji dovode izravnom uključivanju građana u donošenje odluka važnih za cijelu zajednicu.

Po svojem ustroju udruge su raznovrsne. Postoje samostalne udruge, savezi udruga, kao i neformalne mreže i koordinacije udruga. Osnovno ustrojstvo udruga je propisano Zakonom o udrugama⁴. Županijski ured - Ured za opću upravu na zadovoljavajući način vodi registar udruga, pomaže stručnim savjetima pri osnivanju udruga, kao i kasnije kod vođenja pravne procedure neophodne za uredno djelovanje udruge.

Prevelik broj udruga razvija pretjeranu ovisnost o financiranju iz sredstava lokalnog i regionalnog sektora, a praksa pokazuje da ta količina sredstava nije dovoljna za obavljanje svih njihovih djelatnosti, tim više što se iz godine u godinu smanjuju proračunska sredstva te sukladno tome dolazi i do smanjenja sredstava za sufinanciranje rada i djelovanja udruga.

⁴ „Ovim se Zakonom određuje osnivanje, pravni položaj, djelovanje, registracije, financiranje, imovina, odgovornost, statusne promjene, nadzor, prestanak postojanja udruge sa svojstvom pravne osobe te upis i prestanak djelovanja stranih udruga u Republici Hrvatskoj, ako posebnim zakonom drukčije nije određeno.“, Zakon o udrugama (NN 39/17, čl.1.)

Tablica 11: Pregled utrošenih sredstava za sufinanciranje rada i djelovanja udruga u Karlovačkoj županiji

Udruge	2011.	2012.	2013.	2014.
- građana	650.000	650.000	600.000	660.000
- iz Domovinskog rata	610.000	557.000	600.000	653.000
Ukupno	1.160.000	1.207.000	1.200.000	1.313.000

Izvor: UO za zdravstvo i socijalnu skrb Karlovačke županije

Veliki problem predstavlja nepostojanje ili nejasno donošenje i određivanje prioriteta razvoja civilnog društva. Sve ovo jednim dijelom dovodi do trenda negativne selekcije u kojem nedovoljno osposobljene udruge ovise o skromnim sredstvima dodijeljenim od jedinica lokalne i regionalne samouprave, dok je manji broj udruga osposobljenih za samostalno prikupljanje financijskih sredstava kroz prijavu i provedbu zacrtanih programa. Podrška u razvoju civilnog društva u Karlovačkoj županiji sve je intenzivnija kroz financiranja putem natječaja od strane županije i gradova, ministarstva, Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva, regionalne zaklade Zamah na lokalnoj razini, natječaji poduzeća iz drugih dijelova Republike Hrvatske, strani donatori, ambasade.

Usprkos tome, ohrabruje trend sve većeg međusobnog povezivanja udruga na području Karlovačke županije, ali i povezivanje s udrugama u drugim dijelovima Republike Hrvatske kroz nacionalne saveze ili koordinacije i mreže. Primjetan je trend povezivanja udruga u svrhu razvoja kapaciteta, međusobnog obrazovanja i razmjene iskustava, strateškog i akcijskog planiranja, mobilizacije članstva, javne promidžbe, prikupljanja sredstava i pokretanja zajedničkih projekata.

Civilno društvo u posljednjih desetak godina doživjelo je značajan razvoj i postiglo suradnju sa donatorima, sponzorima, jedinicama lokalne uprave i samouprave.

1.3.4. Stanogradnja i stanovanje

Kvaliteta stanovanja ukazuje na kvalitetu života koju nudi određeni prostor, ali podrazumijeva i primjenu standarda kvalitete u prostornom planiranju stambenih naselja. Kvalitetno stanovanje podrazumijeva osiguravanje potrebnih sadržaja u susjedstvu, mobilnost i dostupnost javne mreže te društvene infrastrukture. Sustavno podizanje kvalitete stanovanja preduvjet je za podizanje kulture stanovanja kao što je i visoka razina društvene svijesti o značaju izgrađenog prostora preduvjet za ostvarivanje njegove kvalitete.⁵

Prema popisu stanovnika 1981. u Karlovačkoj županiji je zabilježeno 57.211 stanova; a popisom 1991. 67.199. Popisom 2011. zabilježeno je 68.218 stanova. Ukupan broj stanova se povećao u zadnjih 10 godina za 1.019, a u zadnjih 30 godina za 11.007. Udio stanova za stalno stanovanje je 90,47. Prosječan broj stanovnika po završenom stanu u Karlovačkoj županiji, prema dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku u 2014. iznosi 705,3, te je iznad prosjeka Republike Hrvatske (543,0).

⁵ Analitička podloga za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, Ekonomski institut, Zagreb, veljača 2015.

Tablica 12: Završeni stanovi za stanovanje, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2010. - 2014.

	2010. godina	2011. godina	2012. godina	2013. godina	2014. godina
Karlovačka županija	123	139	157	184	176
KONTINENTALNA HRVATSKA	8999	6358	6063	2818	3308
REPUBLIKA HRVATSKA	14814	12284	11710	10090	7805

Izvor: DZS, Statistička priopćenja, Završene zgrade i stanovi, 2010. – 2014.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
– velika fluktuacija liječnika (specijalista obiteljske medicine) na ruralnom području – nepostojanje dugoročnog programa zaštite kulturne baštine i nedostatak financijskih sredstava – zapuštenost spomeničke baštine – manjak prostora za djelovanje KUD-ova – nepostojanje barem jedne kinodvorane – nedovoljna pokrivenost udrugama koje bi se bavile problematikom nasilja i pružanja pomoći žrtvama – nedostatak financijskih sredstava i adekvatnih prostora za djelovanje udruga – nepostojanje ili nejasno donošenje i određivanje prioriteta razvoja civilnog društva – nedovoljan broj udruga osposobljeno za samostalno prikupljanje financijskih sredstava – nedovoljno razvijena kultura civilnog društva – nedovoljna upućenost građana sa suvremenim organiziranjem i metodama rada civilnog društva – prevelika financijska ovisnost civilnog društva o proračunu jedinica lokalne samouprave	– opremanje zdravstvenih ustanova novom kvalitetnom medicinskom opremom – ujednačiti dostupnost zdravstvenih usluga na cjelokupnom području Županije s naglaskom pružanja jednakih mogućnosti za sve stanovnike sagraditi sportske dvorane – zaposliti potrebne kadrove – izraditi dugoročni i cjelovit program zaštite kulturne baštine u cilju zaštite, očuvanja i revitalizacije baštine – gradnja (adaptacija i modernizacija) domova kulture – gradnja (uređenje) kinodvorane – jačanje suradnje Županije i udruga – educiranje udruga o mogućnostima financiranja iz raznih fondova – jačanje umreženosti udruga – osigurati osnovne materijalne, prostorne i druge uvjete za organizacijsku konsolidaciju i razvoj programske djelatnosti svih, posebice novoosnovanih udruga – zapošljavanje profesionalnog stručnog osoblja – iskorištavanje sredstava europskih fondova kako bi se smanjila ovisnost o financiranju iz sredstava lokalnog i regionalnog sektora – razvoj programa s izravnim uključivanjem građana u donošenju odluka važnih za cijelu zajednicu

1.4. OBRAZOVANJE

1.4.1. Obrazovanost

Obrazovna struktura jedna je od bitnih značajki stanovništva neke regije ili zemlje. Struktura u kojoj nema nepismenih osoba, a istodobno postoji mnogo stručne radne snage, pogotovo visokoobrazovane, temelj je za dobar gospodarski, kulturni i socijalni razvoj. **Obrazovna struktura** stanovništva Karlovačke županije bilježi poboljšanje uspoređujući podatke iz 2001. i 2011. Udio stanovnika s nezavršenom osnovnom školom se dvostruko smanjio, no još uvijek je udio visok. Uzrok tome može se tumačiti kroz podatke o dobnoj strukturi stanovništva i prirodnog kretanja stanovništva.

Tablica 13: Broj stanovnika Karlovačke županije starijeg od 15 godina prema stupnju obrazovanja 2001. i 2011.

Stupanj obrazovanja	Broj stanovnika 2001.	%	Broj stanovnika 2011.	%
Ukupno	121.266	100	111.569	100
Bez škole	4.859	4	2.767	2,5
Nezavršena osnovna škola	27.056	22,3	10.632	9,5
Osnovna škola	24.951	20,6	26.842	24,1
KV/VKV (3 godišnja)	32.364	26,7	32.238	28,9
SSS (4 godišnja)	20.675	17,1	24.250	21,7
VŠS	4.345	3,6	6.491	5,8
VSS	5.825	4,8	7.435	6,7
Magisterij, doktorat	270	0,2	406	0,4
Nepoznato	921	0,7	508	0,4

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva 2001. i 2011.

Ohrabruje i povećanje udjela stanovnika s višim ili visokim stupnjem obrazovanja, no još uvijek je prisutan visok udio stanovnika NKV/KV/VKV stupnja obrazovanosti. **Udio visoko obrazovanih** u ukupnom stanovništvu Karlovačke županije iznosi 12,8%.

Ohrabrujući je podatak da je 45% stanovnika starije od 10 godina **informatički pismeno**. Više od polovice stanovnika koristi Internet i elektroničku poštu, dok 45% koristi obradu teksta, te 38% tabelarni izračun. Udio **informatički pismenog radno sposobnog stanovništva** je preko 55%.

Nepismeno je 1.659 osoba staro 10 i više godina, odnosno 1,4% stanovnika navedene skupine (Republika Hrvatska=0,8%), što je 1,5% manje u odnosu na 2001. (udio nepismenih žena čak 77%!). Zabrinjavajući je podatak da je više od 10% nepismenih u dobnoj skupini od 20 do 40 godina starosti (uz izrazito visok udio žena), odnosno 28% nepismenih osoba je u skupini od 15 do 64 godine tj. radno sposobno stanovništvo.

1.4.2. Obrazovanje

PREDŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Na području Karlovačke županije djeluje devet **predškolskih ustanova** (vrtića), i to u Karlovcu, Ogulinu, Dugoj Resi, Ozlju, Slunju, Josipdolu, Vojniću, Žakanju i Draganiću. U gotovo svim vrtićima na području Županije postoji problem nedostatka kapaciteta, što je posebice izraženo u gradu Karlovcu. U nekim manjim jedinicama lokalne samouprave postoji potreba za izgradnjom ustanova za predškolski odgoj djece, no riječ je o manjim općinama koje nisu u mogućnosti samostalno financirati ovakve projekte. Od ukupno 17 općina na području Županije samo pet imaju dječje vrtiće (Josipdol, Vojnić, Žakanje, Draganić i Rakovica), a u tek nekoliko osnovnih škola organiziran je program tzv. predškole (OŠ Cetingrad, OŠ Generalski Stol, OŠ Antun Klasinc Lasinja, OŠ Plaški i OŠ Katarina Zrinski Krnjak).

Tablica 14: Dječji vrtići prema broju djece i zaposlenih u Karlovačkoj županiji

	2010./2011.	2011./2012.	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.
Broj vrtića	18	19	18	20	23	21
Broj djece	2939	3002	2647	3083	3062	3036
Broj zaposlenih	310	332	319	318	370	324

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada: RA KARLA d.o.o.

Iako je broj djece na području Županije u padu, sve veće potrebe za smještajem djece u predškolske ustanove uzrokovane su prije svega promjenama u načinu života stanovništva. Sve manje je obiteljskih kućanstava u kojima zajedno živi više generacija pa brigu o djeci mogu preuzeti bake i djedovi, a također je i sve više obitelji s oba zaposlena roditelja, kao i obitelji koje uzdržava samo jedan roditelj. Osim toga, u suvremenom društvu s procesom odgoja i obrazovanja djece neophodno je započeti još u njihovoj predškolskoj dobi.

OSNOVNO I SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Na području Karlovačke županije djeluje **29 matičnih i 50 područnih osnovnih škola, 13 srednjih škola, 3 učenička doma**, Glazbena škola u Karlovcu kao dodatna vrsta srednjoškolske izobrazbe s glazbenim umjetničkim programima, te Centar za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Karlovac koji u programu srednje škole obrazuje učenike s teškoćama u razvoju. Grad Karlovac osnivač je 11 osnovnih škola na svom području, dok su osnivačka prava za ostalih 18 osnovnih škola i sve srednjoškolske ustanove prenesene na Karlovačku županiju.

U većini osnovnih i srednjih škola Karlovačke županije učionički prostor potrebno je kontinuirano opremiti i modernizirati kako bi prilagodba tog prostora što više omogućila suvremene uvjete za izvođenje nastave. Sve škole imaju uređenu i opremljenu informatičku učionicu, ali je u većini škola prisutan nedostatak adekvatno opremljenih kabineta za ostale nastavne predmete. Velik broj škola još uvijek nije na zadovoljavajući način opremljen modernim nastavnim sredstvima i pomagalicama za stručne kabinete i specijalizirane učionice, kao ni pratećim tehničkim uređajima.

Budući se suvremeni obrazovni proces temelji upravo na **kabinetskoj nastavi** i nastavi koja se odvija u specijaliziranim učionicama, kvalitetno i moderno opremljenim najsuvremenijim nastavnim pomagalicama, nedostatak ovakvih prostora u školama znatno utječe na kvalitetu, kako izvođenja nastave, tako i usvojenog znanja. Kako moderna škola, koja će učenike obrazovati tako da budu spremni odgovoriti zahtjevima današnjeg ubrzanog tehnološkog razvoja nužno pretpostavlja modernu organizaciju nastave i služenje novim tehnologijama, ovaj nedostatak predstavlja znatan problem, a učenicima ograničenje u maksimalnom razvoju njihovih sposobnosti i mogućnosti.

Na području cijele Županije sve više je osnovnih i srednjih škola koje imaju organiziranu nastavu u jednoj smjeni. **Jednosmjenska nastava** itekako je poželjna, budući da nastava u dvije smjene podrazumijeva veće troškove, posebice energenata i prijevoza učenika, na čije se financiranje godišnje izdvaja znatan dio proračunskih sredstava. **Produženi boravak** trenutno je organiziran pri svim osnovnim školama na području grada Karlovca, no u osnovnim školama kojima je osnivač Karlovačka županija nema organiziranog produženog boravka u klasičnom smislu, već postoje razni oblici izvannastavnih, dodatnih i dopunskih aktivnosti.

S obzirom na ukupan broj osnovnoškolskih i srednjoškolskih učenika, **broj prosvjetnih djelatnika** zadovoljava potrebe pedagoškog standarda, odnosno zastupljenost stručne nastave izrazito je visoka i u skladu sa normama resornog Ministarstva. Obrazovani i stručni kadrovi velika su prednost školstva Karlovačke županije, no potrebno je i nadalje djelovati u pravcu njihova stalnog obrazovanja i usavršavanja. Broj prosvjetnih djelatnika u odgojno-obrazovnim ustanovama u skladu je s pedagoškim standardima.

Uvjeti rada u školama za **provođenje nastave tjelesne i zdravstvene kulture (TZK)** kao vrlo bitnog segmenta u razvoju djece i mladeži, u posljednjih nekoliko godina poboljšani su ulaganjima u izgradnju školskih športskih objekata, no još uvijek ima škola koje nemaju adekvatne uvjete. Skoro 40% osnovnih i više od 30% srednjih škola posjeduje samo vanjsko školsko športsko igralište, što onemogućuje kvalitetno izvođenje nastave TZK u zimskim mjesecima, a oni čine 50% školske godine.

U posljednjih nekoliko godina školske športske dvorane izgrađene su pri školama: Ekonomsko-turističkoj školi Karlovac, OŠ Dubovac Karlovac, Obrtničkoj i tehničkoj školi Ogulin, I. B. Mažuranić Ogulin, Srednjoj školi Slunj i OŠ Žakanje. U tijeku je i početna faza izgradnje nove dvorane pri OŠ I. G. Kovačić Duga Resa, koja je za sufinanciranje izgradnje predmetno konkurirala na natječaj Europskog socijalnog fonda.

Od svih osnovnih i srednjih škola na području Županije dvije škole nemaju ni vanjsko školsko športsko igralište ni školsku športsku dvoranu. Riječ je o Glazbenoj školi Karlovac, za čije programe ovakvi objekti i nisu potrebni te o Trgovačko-ugostiteljskoj školi Karlovac koja je smještena u staroj gradskoj jezgri pa ne postoje ni prostorni uvjeti za izgradnju objekata tog tipa.

Od ukupno 95 školskih zgrada, samo 18 zgrada osnovnih i srednjih škola sagrađeno je prije manje od 10 godina. Preko 60% zgrada škola Karlovačke županije izgrađeno je prije više od 30 godina, a neke škole djeluju u zgradama koje su izgrađene i prije više od stotinu godina.

Starost školskih objekata uzrokuje znatne izdatke za financiranje stalnih ulaganja u njihovo održavanje. Stoga se znatan dio sredstava za financiranje školstva na području Županije (uz troškove organiziranog

prijevoza učenika) troši upravo na održavanje postojećih objekata, a tek manji dio ostaje na raspolaganju za modernizaciju i opremanje školskih prostora. Na području Karlovačke županije trenutno postoji otprilike 80 objekata područnih osnovnih škola s premalim brojem učenika ili u kojima se više ne odvija nastava. Ovi objekti stvaraju problem održavanja zgrada ili se ne koriste i ne održavaju, pa stoga iz godine u godinu sve više propadaju (tablica 15).

Tablica 15: Starost objekata školskih ustanova

Starost objekta	Osnovne škole	Srednje škole
Do 10 godina	12	6
Od 11 do 30 godina	8	5
Od 31 do 50 godina	20	5
Od 51 do 70 godina	17	2
Od 71 do 100 godina	7	0
Preko 100 godina	9	4
UKUPNO	73	22

Izvor: Izvješće o stanju školskih objekata Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, tehničku kulturu, šport i informiranje Karlovačke županije, 2014./2015.

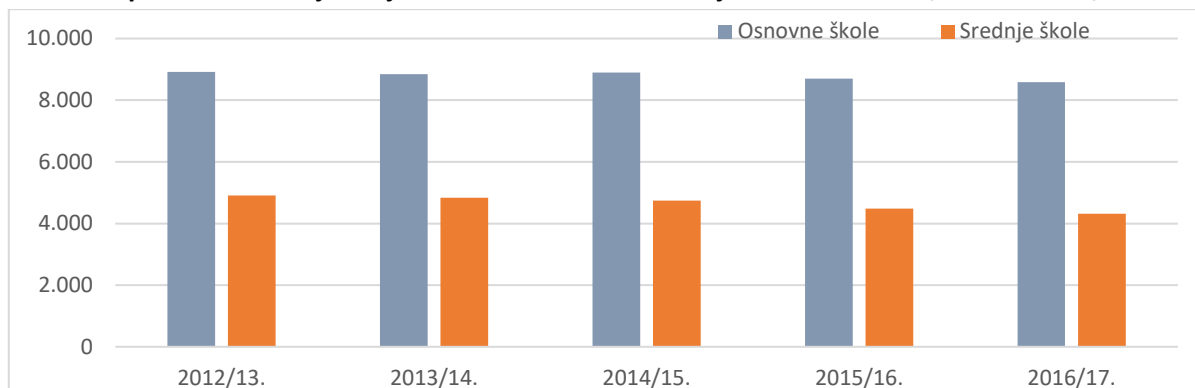
U razdoblju od 2012. do 2017. pad broja učenika u osnovnim školama smanjio se za 4%, odnosno za 333 učenika. U srednjim školama je taj pad još izraženiji (12%) jer se broj učenika smanjio za 594 učenika. **Smanjenje broja učenika** na području cijele Županije posljedica je negativnog prirodnog prirasta koji je izrazito visok posebice od 1998. Prosječan prirodni prirast od 1998. do 2013. iznosi -920, te kao takav ukazuje da su demografski pokazatelji u Karlovačkoj županiji vrlo loši.

Tablica 16: Kretanje broja učenika osnovnih i srednjih škola u razdoblju od školske godine 2012./13. do 2016./17.

	Broj učenika u školskoj godini					Indeks 5/1
	2012./13.	2013./14.	2014./15.	2015./16.	2016./17.	
	1	2	3	4	5	6
Osnovne škole	8.921	8.847	8.892	8.699	8.588	96
Srednje škole	4.909	4.841	4.743	4.487	4.315	88

Izvor: Izvješća o upisima u osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove na području Karlovačke županije od školske godine 2012./13. do 2016./17. usvojenih na sjednicama Županijske skupštine

Slika 3: Usporedba kretanja broja učenika osnovnih i srednjih škola od 2012./13. do 2016./17.

Izvor: Izvješća o upisima u osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove na području Karlovačke županije od školske godine 2012./13. do 2016./17. usvojenih na sjednicama Županijske skupštine

Prosječan broj učenika po školi je 345, dok je prosječan broj učenika u ukupno 216 razrednih odjela 0,6 po razrednom odjelu. Srednje škole uspijevaju privući puno više učenika izvan županije, nego što naših učenika ode u ostale županije na području Republike Hrvatske. Veliki broj učenika koji dolaze izvan Karlovačke županije govori o stanovito dobroj razvijenosti mreže i programa odnosno zanimanja koja nude srednje škole u Karlovačkoj županiji, te uvjetnosti smještaja učeničkih domova. Privlačenjem učenika s područja RH djelomično se kompenzira nedostatak učenika na prostoru Županije.

U sklopu Mreže srednjoškolskim ustanovama određeno je izvođenje brojnih nastavnih programa, kao i implementacija novih kurikulumu, ovisno o potrebama tržišta rada, materijalnim i kadrovskim uvjetima i dr. Vrsta i programi obrazovanja koji se provode u srednjim školama Karlovačke županije raznoliki su i obuhvaćaju gimnazije, strukovne te obrtničke škole u vremenskom trajanju od 3 te 2 godine obrazovanja. Škole s gimnazijskim programima provode obrazovanje općeg, jezičnog te prirodoslovno-matematičkog smjera. Nadalje, provode se strukovni programi za zanimanja ekonomist, komercijalist, hotelijersko-turistički tehničar, turističko-hotelijerski komercijalist za koje obrazovni program traje četiri godine, kao i programi obrazovanja za tehničare za mehatroniku, tehničara za računalstvo, arhitektonskog te građevinskog tehničara.

Osim toga, srednjoškolske institucije obrazuju i za zanimanja agrotehničar, za medicinske sestre (škola traje pet godina), fizioterapeutske, farmaceutske tehničare te zubotehničare.

U srednjim školama na području Karlovačke županije također se provode trogodišnji programi obrazovanja za zanimanja: cvjećar, vrtlar, prodavač, grafičar pripreme, dorade i tiska, kuhar i konobar, zatim za zanimanja CNC operater, automehatroničar, bravar, elektrotehničar, elektroinstalater, elektromehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, plinoinstalater, potom za zanimanja soboslikar, zidar, tesar, monter suhe gradnje, rukovatelj građevinskih i rudarskih strojeva, keramičar, klesar, strojobravar, tokar, stolar, kao i za zanimanja frizer i kozmetičar. Nužno je provesti ozbiljniju analizu usklađenosti programa s gospodarskim razvojnim potrebama Županije te osigurati optimalne uvjete rada svih odgojno-obrazovnih ustanova.

VISOKO OBRAZOVANJE

Na području Karlovačke županije djeluje Veleučilište u Karlovcu koje obrazuje studente u sljedećim programima:

- **stručni studiji:** ugostiteljstvo, lovstvo i zaštita prirode, strojarstvo, mehatronika, sigurnost i zaštita, sestrinstvo (u suradnji sa Medicinskim fakultetom Sveučilišta u Rijeci), tekstilna i prehrambena tehnologija (akademske godine 2012./13. studij tekstilstva stavljen je u mirovanje, tj. nije izvršen upis novih studenata u 1. god. studija)
- **specijalistički studiji:** poslovno upravljanje, studij strojarstva i studij sigurnosti i zaštite.

Ukupan broj upisanih studenata iz godine u godinu ima tendenciju rasta, a najveći je interes za upis na studijima Strojstvo, Ugostiteljstvo te Sigurnost i zaštita.

Tablica 17: Odnos upisanih i diplomiranih studenata od 2011. do 2016.

	Godina					
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Broj upisanih studenata	2338	2371	2305	2175	2558	2665
Broj diplomiranih studenata	298	333	331	260	334	311

Izvor: Izvješće o radu Veleučilišta u Karlovcu u 2016.

Tablica 18: Broj diplomiranih studenata u razdoblju od 2011. do 2016.

Studij	Broj diplomiranih studenata u god:					
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Mehatronika	5	11	5	2	10	19
Strojstvo	22	25	33	30	54	44
Prehrambena tehnologija	37	24	23	13	18	11
Tekstilstvo	4	8	1	1	0	0
Ugostiteljstvo - redovni	64	41	42	46	48	45
Ugostiteljstvo - izvanredni	0	0	0	0	4	5
Sigurnost i zaštita – redovni studij	28	45	54	30	59	51
Sigurnost i zaštita – izvanredni studij	48	29	31	31	29	35
Lovstvo i zaštita prirode	38	47	23	13	25	18
Strojstvo – specijalistički + razlikovni studij	20	31	33	26	22	31
Sigurnost i zaštita – specijalistički studij	0	31	34	42	37	32
Poslovno upravljanje – specijalistički studij	32	41	52	26	28	20
UKUPNO	298	333	331	260	334	311

Izvor: Izvješće o radu Veleučilišta u Karlovcu u 2016.

Od akademske godine 2008./2009. visoko obrazovanje u Karlovačkoj županiji provodi i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Temeljem dopusnice Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, a sukladno Sporazumu o nastavnoj, znanstveno-istraživačkoj i stručnoj suradnji sklopljenim sa Gradom Karlovcem i Karlovačkom županijom, u nastavnom centru u Karlovcu (prostor karlovačke Gimnazije) Fakultet izvodi dislocirani preddiplomski sveučilišni studij poslovna ekonomija, smjer Poduzetništvo.

Da bi se nastava na visokim učilištima mogla kvalitetno organizirati, neophodni su moderno uređeni prostori i opremljene specijalizirane učionice. Kvalitetno organizirano visoko školstvo mora pratiti tehnološki napredak i nova dostignuća u znanosti kroz adekvatno opremljene laboratorije, kabinete, radionice i druge specijalizirane prostore. U tom smislu ulaganje u razvoj sustava visokog školstva na području Županije mora biti trajno nastojanje, usmjereno ka stvaranju budućih generacija kao nositelja gospodarstva koje će moći pratiti razvoj znanosti i tehnologija i u tom smislu biti pokretač razvoja.

OBRAZOVANJE ODRASLIH

Obrazovanje odraslih bavi se sa sedam obrazovnih ustanova na području Karlovačke županije čiji se programi izvode sukladno zakonskim propisima i na temelju odobrenja nadležnog Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. Škole na području Karlovačke županije koje provode takove programe, navedene su u nastavku (Tablica 19.)

Tablica 19: Obrazovne ustanove i programi za obrazovanje odraslih na području Karlovačke županije

Medicinska škola Karlovac	– škola u listopadu 2014. dobila odobrenje Ministarstva za osposobljavanje u programu njegovatelj/ica za osobe starije životne dobi
Trgovačko-ugostiteljska škola Karlovac	– polaznika ima u programima za osposobljavanje ili usavršavanje u području ekonomije, trgovine, poslovne administracije, ugostiteljstva i turizma
Prirodoslovna škola Karlovac	– stjecanje SSS ili prekvalifikacija u programima: poljoprivredni tehničar-fitofarmaceut, prehrambeni tehničar, veterinarski tehničar, ekološki tehničar, kemijski tehničar, cvjećar, grafičar, agroturistički tehničar – osposobljavanje: vinogradar-podrumar, voćar, mljekar-sirar, cvjećar-aranžer
Mješovita industrijsko - obrtnička škola Karlovac	– škola će aplicirati na projekt EU koji ima za svrhu obrazovanje i osposobljavanje: fasadera, zidara, soboslikara, rukovatelja samohodnim građevinskim strojevima i keramičara – cilj projekta: energetska učinkovita obnova smanjenjem stakleničkih plinova, smanjenjem potrošnje energije i korištenjem obnovljivih izvora energije
Tehnička škola Karlovac	– osposobljavanje polaznika u programu poslužitelj na CNC strojevima – osposobljavanje polaznika u okviru projekta EU – obnovljivi izvori energije u pogonu automobila – osposobljavanje polaznika u okviru projekta EU – poboljšanje kurikulumu njemačkog jezika u strojarскоj struci
Šumarska i drvodjeljska škola Karlovac	– stjecanje SSS ili prekvalifikacija za program šumarski tehničar – osposobljavanje za rad na strojevima i alatima u šumarstvu – usavršavanje u programu šumarski tehničar-specijalist
Gimnazija Bernardina Frankopana Ogulin	– stjecanje SSS ili prekvalifikacija za sve programe u kojima obrazuje i učenike; opća gimnazija, ekonomist, hotelijersko-turistički tehničar, prodavač

Izvor: Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, tehničku kulturu, šport i informiranje Karlovačke županije na temelju prethodno traženih i dostavljenih podataka od srednjoškolskih ustanova

Obrazovanje odraslih se osim u srednjim školama, provodi kroz Mrežu za cjeloživotno učenje odraslih, i to u pučkim otvorenim učilištima u Dugoj Resi i Karlovcu, te ustanovama/udrugama na području Karlovačke županije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
– veliki udio stanovništva bez škole – nedovoljno visokoobrazovne radne snage – premali broj ustanova predškolskog odgoja – „investicijska“ zapuštenost školskih zgrada – premale škole s obzirom na broj učenika – nedovoljna opremljenosti školskih ustanova – pojedine škole bez sportskih dvorana – nedostatak stručnih djelatnika – pedagoga, psihologa i defektologa – neusklađenost srednjoškolskih programa s potrebama gospodarstva – nedostatak stručnih djelatnika, pedagoga, psihologa i defektologa	– poboljšati obrazovnu strukturu stanovništva – proširiti mrežu ustanova predškolskog odgoja posebno u jasličkoj dobi – adaptirati postojeće ustanove za mogućnost prihvata većeg broja djece kao preduvjet poboljšanja standarda i proizvodnosti rada – formiranje stručnih timova za djecu s posebnim potrebama – dograditi i adaptirati škole – pretpostavka za jedno smjensko odvijanje nastave – opremiti škole – sagraditi sportske dvorane – zaposliti potrebne kadrove – organizirati produljeni boravak učenika – razvijati mrežu srednjih škola i srednjoškolskih programa u skladu s potrebama gospodarstva – formiranje centara izvrsnosti za strukovna - resorna područja – planiranje tržišno interesantnih upisnih programa – opremanje škola i informatizacija nastave – omogućiti školovanje većem broju osoba s posebnim potrebama u Županiji

1.5. OPĆA GOSPODARSKA KRETANJA

1.5.1. Razvojni položaj Karlovačke županije u Republici Hrvatskoj

U Karlovačkoj županiji ostvaruje se 2,4% bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske. Prema zadnjim raspoloživim podacima, bruto domaći proizvod po glavi stanovnika u Karlovačkoj županiji 2014. iznosi 7.761 EUR-a ili 24,8% manje od državnog prosjeka (10.327 EUR-a u Republici Hrvatskoj u 2014.). Godine 2014. BDP Republike Hrvatske gotovo je na istoj razini kao i 2010. godine, na razini Kontinentalne Hrvatske bilježi se blagi pad za 0,4%, dok je BDP Karlovačke županije 2014. veći za 76,6 milijuna kuna ili 1,1 %. Promatrano prema proizvodnim djelatnostima, najveći utjecaj na rast BDP-a Karlovačke županije imala je prerađivačka industrija.

U Karlovačkoj županiji najveća vrijednost BDP-a zabilježena je u djelatnosti prerađivačke industrije i javne uprave i obrane, obrazovanju i djelatnostima zdravstvene djelatnosti i socijalne skrbi. Najmanji BDP bilježe djelatnosti informacije i komunikacije te ostale uslužne djelatnosti.

BDP po djelatnostima u Republici Hrvatskoj i Kontinentalnoj Hrvatskoj najveću vrijednost bilježi u području prerađivačke industrije i rudarstva te u području trgovine na veliko i malo, prijevoz i skladištenje i smještaj, priprema i usluživanje hrane. Najmanje vrijednosti BDP-a zabilježene su u području poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, informacija i komunikacija te ostalih uslužnih djelatnosti. Prerađivačka industrija Karlovačke županije sudjeluje s 6,1% BDP-a prerađivačke industrije Republike Hrvatske, te 4,1% BDP-a građevinske industrije na razini Republike Hrvatske. S druge strane, od udjela u BDP-u koji se ostvaruje u djelatnosti informacija i komunikacija, Karlovačka županija sudjeluje tek s 1,4%, te svega s 1,1% udjela BDP-a u financijskim i djelatnostima osiguranja. U Kontinentalnoj Hrvatskoj najmanja vrijednost BDP-a zabilježena je u djelatnosti građevinarstva i ostalim uslužnim djelatnostima.

Tablica 20: Bruto društveni proizvod Karlovačke županije, prema djelatnostima, mil. kn

	2010.			2014.			indeks		
	RH	KH	KŽ	RH	KH	KŽ	RH	KH	KŽ
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	13.656.487	10.962.877	386.740	11.484.239	9.302.179	283.611	84,1	84,9	73,3
Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije	56.950.228	40.968.223	1.514.068	59.263.737	43.149.510	1.817.552	104,1	105,3	120,0
Prerađivačka industrija	39.706.025	30.222.946	1.320.093	40.619.701	32.521.426	1.564.731	102,3	107,6	118,5
Građevinarstvo	18.947.414	10.654.347	445.225	14.545.681	8.557.209	366.140	76,8	80,3	82,2
Trgovina na veliko i malo	56.793.489	35.588.101	862.137	59.023.860	35.566.835	836.742	103,9	99,9	97,1
Informacije i komunikacije	13.746.245	11.137.668	142.731	12.158.574	9.989.932	126.172	88,5	89,7	88,4
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	19.075.422	15.112.457	250.285	18.253.977	14.423.354	232.621	95,7	95,4	92,9
Poslovanje nekretninama	27.145.936	15.400.394	605.065	28.982.461	16.235.845	625.753	106,8	105,4	103,4
Stručne, znanstvene, tehničke, admin. i pomoćne uslužne djelatnosti	22.625.936	16.327.014	247.199	22.539.475	16.253.426	253.158	99,6	99,5	102,4
Javna uprava, obrazovanje, djel.zdrav.zaštite i socijalne skrbi	43.354.860	30.205.201	1.485.625	42.188.649	29.455.611	1.408.205	97,3	97,5	94,8
Ostale uslužne djelatnosti	8.168.796	5.216.600	162.485	8.781.610	5.566.029	144.513	107,5	106,7	88,9
UKUPNO:	328.040.520	224.069.656	7.136.575	328.109.379	223.101.111	7.213.174	100,0	99,6	101,1

Izvor: DZS

BDP po stanovniku

Kada se proizvodnost koristi u svrhu mjerenja životnog standarda, tada se može razmatrati i BDP podijeljen brojem stanovnika. BDP po zaposlenom je u hrvatskim okolnostima odgovarajuća mjera ukupne proizvodnosti gospodarstva odnosno učinkovitosti gospodarstva. Za Karlovačku županiju, proizvodnost rada (BDP po zaposlenom) kreće se na razini 218.111 kuna u 2014. (manje za 22% od nacionalnog prosjeka).

Tablica 21: BDP po zaposlenom u Karlovačkoj županiji (u kn)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Indeks 2014./2010.
BDP u mil.kn	7.136.575	7.398.643	7.275.770	7.381.857	7.213.174	101,1
Zaposleni	35.193	35.320	34.806	35.386	33.071	94,0
BDP po zaposlenom	202.783	209.474	209.037	208.609	218.111	107,6

Izvor: DZS, HZZ

Mjera ukupne proizvodnosti može biti i BDP po stanovniku. Kako se broj stanovnika ne mijenja značajnije iz godine u godinu, to znači da i rast realnog BDP-a može poslužiti kao približna mjera porasta proizvodnosti na razini nacionalne ekonomije. Prosječan BDP po stanovniku Republike Hrvatske u 2014. iznosio je 77.456 kuna (10.152 eura). Karlovačka županija u 2014. ima BDP po stanovniku 58.213 kn (7.679 eura) odnosno 24,3%, te 26,1% manje od Kontinentalne Hrvatske. U razdoblju od 2010. do 2014. BDP po stanovniku Karlovačke županije bilježi kontinuirani rast. U 2010. BDP po zaposlenom Karlovačke županije iznosio je 54.928 kn, a u 2014. on je veći za 6,0% u odnosu na 2010.

Tablica 22: BDP per capita 2010.-2014. (u kn)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Indeks 2014./2010.
RH	76.353	77.654	77.407	77.465	77.456	101,4
KH	77.757	79.413	78.935	78.805	78.779	101,3
KŽ	54.928	57.580	57.288	58.792	58.213	106,0

Izvor: DZS

1.5.2. Tržište rada

Prema podacima iz Popisa stanovništva 2011. na području Karlovačke županije od ukupno 128.899 stanovnika, 84.359 spada u radno sposobno stanovništvo (65%) od čega je više od 70% u gradovima. Općine i gradovi u kojima je zaposleno manje od trećine ukupne populacije dovodi do ugroženosti ekonomske opstojnosti tih lokalnih jedinica. U onim teritorijalnim jedinicama gdje udio uzdržavane populacije prelazi dvije trećine, postaje upitna i njihova samostalnost. U nastavku slijedi tabelarni prikaz radno sposobnog stanovništva i broj zaposlenih u odnosu na ukupan broj stanovništva, po gradovima i općinama Karlovačke županije.

U Županiji je prema Popisu stanovništva iz 2011. evidentirano 42.452 zaposlenih (svega 50,3% radno sposobnog stanovništva), te 9.579 nezaposlenih osoba (11,3% radno sposobnog stanovništva). Iznimno visok udio u radno sposobnom stanovništvu imaju ekonomski neaktivni stanovnici (umirovljenici, učenici, studenti) tj. 38%.

1.5.2.1. Zaposlenost i plaće

Broj **ukupno zaposlenih** osoba u Karlovačkoj županiji u 2015., prema podacima Državnog zavoda za statistiku iznosio je 33.786 osobe (2,5% ukupno zaposlenih na nacionalnoj razini), u odnosu na 2011. kada je bilo zaposleno 35.806 osobe, bilježi pad od 5,6%, odnosno 2.020 osoba manje zaposlenih. U razdoblju od 2011. do 2015. ukupan broj zaposlenih u Karlovačkoj županiji se prosječno smanjio za 1,4%. U istom razdoblju na razini Republike Hrvatske ukupan broj zaposlenih prosječno se smanjio za 1,4%.

Tablica 23: Broj zaposlenih u Republici Hrvatskoj i Karlovačkoj županiji, 2011.-2015.

	BROJ ZAPOSLENIH U KARLOVAČKOJ ŽUPANIJ	INDEKS	BROJ ZAPOSLENIH U REPUBLICI HRVATSKOJ	INDEKS
2011.	35.806		1.395.532	
2012.	34.893	97,4	1.383.161	99,1
2013.	34.619	99,2	1.347.636	97,4
2014.	34.454	99,5	1.322.562	98,1
2015.	33.786	98,1	1.332.826	100,8

Izvor: Statističke informacije, 2011., 2012., 2013., 2014., 2015.

Promatrano po djelatnostima, **broj zaposlenih u pravnim osobama** na području Karlovačke županije u 2015. iznosi 28.045 osobe, što je u odnosu na 2011. smanjenje od 3,1%. Rast zapošljavanja bilježi se u prerađivačkoj industriji, djelatnosti pružanja smještaja i pripreme hrane, stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, te u djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, informacijama i komunikacijama, te obrazovanju.

Tablica 24: Zaposlenost u pravnim osobama Karlovačke županije prema djelatnosti, 2011.-2015.

DJELATNOST	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	INDEKS 2015./ 2011.
POJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	950	944	840	885	786	82,7
RUDARSTVO I VAĐENJE	13	12	8	8	9	69,2
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	6.993	7.067	7.242	7.603	7.775	111,2
OPSKRBA ELEK.EN.,PLIN.I PAROM	544	531	499	451	448	82,3
OPSKRBA VODOM, GOSP.OTPADOM	622	619	649	670	681	109,4
GRAĐEVINARSTVO	1.852	1.750	1.714	1.718	1.625	87,7
TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO	3.172	3.012	3.050	3.151	3.085	97,2
PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	1.663	1.510	1.451	1.404	1.410	84,8
DJELATNOST PRUŽANJA SMJEŠTAJA I PRIPREME HRANE	501	472	497	706	789	157,5
INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	300	318	287	295	324	108,0
FINANCIJSKE DJELATNOST	580	564	544	507	500	86,2
POSLOVANJE NEKRETNINAMA	77	74	87	81	80	103,9
STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	631	628	664	650	724	114,7
ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	384	443	418	344	332	86,4
JAVNA UPRAVA	4.881	4.681	4.725	4.592	3.509	71,9
OBRAZOVANJE	2.671	2.677	2.697	2.729	2.775	103,9
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I SOCIJALNA SKRB	2.359	2.469	2.469	2.356	2.599	110,2
UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	459	414	408	266	315	68,6
OSTALO	288	267	275	189	279	96,9
UKUPNO	28.940	28.452	28.524	28.605	28.045	96,9

Izvor: DZS- Zaposleni prema područjima djelatnosti i po županijama stanje 31. ožujka 2011.-2015.; Obrada: Razvojna agencija Karlovačke županije

Najveća koncentracija zaposlenih je očekivano u gradovima (89%), odnosno najvećim dijelom u gradu Karlovcu gdje su locirane i najveće tvrtke (Heineken, General Electric, HS produkt, Lana Tiskara, PPK Karlovačka mesna industrija), što ukazuje na **neravnomjerno prostorno kretanje zaposlenih**. Udio zaposlenih u općinama iznosi 11% (2015.) te u odnosu na 2011. bilježi rast zaposlenih za 3,5%. Porast broja zaposlenih u općinama bilježi se u prerađivačkoj industriji (Barilović, Kamanje, Ribnik, Draganić) te trgovini na malo, djelatnosti pružanja smještaja i pripremi hrane, te javnoj upravi i obrani (Rakovica, Cetingrad).

Zaposlenost u gradovima, u promatranom razdoblju bilježi pad za 7,7% (ponajprije zbog pada broja zaposlenih u Ozlju i to u djelatnosti prijevoza i skladištenja, građevinarstva i trgovine).

Tablica 25: Broj zaposlenih u pravnim osobama po gradovima i općinama

<i>Grad ili općina</i>	Zaposleni u pravnim osobama na dan 31.ožujka		indeks
	2011.	2015.	2015./2011.
<i>Karlovačka županija</i>	28.198	26.347	93,4
<i>Duga Resa</i>	1861	1.807	97,1
<i>Karlovac</i>	17605	16.331	92,8
<i>Ogulin</i>	3578	3.345	93,5
<i>Ozalj</i>	1479	1.161	78,5
<i>Slunj</i>	866	797	92,0
Gradovi	25.389	23.441	92,3
<i>Barilović</i>	187	218	116,6
<i>Bosiljevo</i>	117	119	101,7
<i>Cetingrad</i>	122	230	188,5
<i>Draganić</i>	211	303	143,6
<i>Generalski stol</i>	79	79	100,0
<i>Josipdol</i>	354	262	74,0
<i>Kamanje</i>	243	323	132,9
<i>Krnjak</i>	101	99	98,0
<i>Lasinja</i>	40	49	122,5
<i>Netretić</i>	146	125	85,6
<i>Plaški</i>	163	87	53,4
<i>Rakovica</i>	226	249	110,2
<i>Ribnik</i>	7	66	942,9
<i>Saborsko</i>	39	44	112,8
<i>Tounj</i>	135	103	76,3
<i>Vojnić</i>	470	447	95,1
<i>Žakanje</i>	169	103	60,9
Općine	2.809	2.906	103,5

Izvor: DZS

Prosječna mjesečna **neto plaća po zaposlenom** na području Karlovačke županije, prema podacima DZS-a, u razdoblju 2010.-2014. porasla je za 2,5% tj. s 5.119 kuna 2010. na 5.246 kune 2014.

Tablica 26: Prosječne neto plaće po zaposlenom u Karlovačkoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010.-2014. (u kn)

Godina	Republika Hrvatska, kune	Karlovačka županija, kune	Udio KŽ/RH
2010.	5329	5119	96,1
2011.	5429	5249	96,7
2012.	5469	5303	97,0
2013.	5507	5275	95,8
2014.	5529	5246	94,9

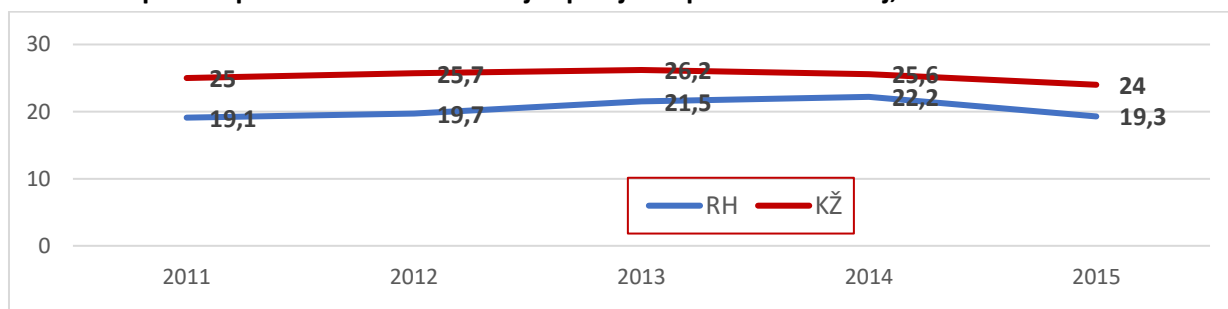
Izvor: DZS, obrada: RA KARLA

Najveću plaću u Karlovačkoj županiji isplaćuje prerađivačka industrija, koja ujedno i zapošljava najveći broj ljudi. Unutar prerađivačke industrije najviše neto plaće se isplaćuju u proizvodnji pića, proizvodnji metala, proizvodnji strojeva i uređaja te djelatnosti popravak i instaliranje strojeva i opreme. Najniža plaća isplaćuje se, u djelatnosti Poljoprivreda, lov i šumarstvo, te proizvodnji odjeće⁶.

Prosječna isplaćena neto plaća u Republici Hrvatskoj u 2014. iznosi 5.529 kn. Na visinu prosjeka Republike Hrvatske najveći utjecaj ima visina neto plaće Grada Zagreba koji ujedno isplaćuje i najveće neto plaće. Karlovačka županija je 8. po isplaćenim neto plaćama u Republici Hrvatskoj u 2014.

U 2016. Karlovačka županija ima evidentirano 7.316 **nezaposlenih osoba**, odnosno registriranu **stopu nezaposlenosti** od 24,0%. Stopa nezaposlenosti u Karlovačkoj županiji je kontinuirano iznad republičkog prosjeka, a najjače je pogodila mlade radnike.

Slika 4: Stopa nezaposlenosti u Karlovačkoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2011.-2015.

Izvor: DZS

Godišnji prosjek nezaposlenih osoba s obzirom na razinu obrazovanja u Karlovačkoj županiji je nepovoljan s obzirom da udio KV radnika iznosi 32%⁷. Usporedbom broja nezaposlenih osoba u 2016. u odnosu na 2012. primjetno je povećanje nezaposlenosti među skupinama **bez škole i nezavršene osnovne škole, sa završenom osnovnom školom**. Kao i u Županiji, na nacionalnoj razini najveći je udio nezaposlenih osoba **sa srednjoškolskim zanimanjima do 3 godine (i škola za KV i VKV radnike)**.

Dobna struktura nezaposlenih osoba odraz je dobne strukture ukupnog stanovništva Karlovačke županije. Veliki broj nezaposlenih predstavljaju mlade osobe od 15 do 29 godina starosti (28%), zatim

⁶ Izvor: FINA

⁷ Podatak Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – Područni ured Karlovac

starijih osoba od 50 do 65 godina (32%), te od 30 do 49 godina (41%). Veliki postotak nezaposlenih, prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, ne raspolaže vještinama i znanjima koje zahtijeva lokalno gospodarstvo što ukazuje na potrebu jačanja aktivnosti osposobljavanja i razvoj specifičnih vještina i znanja.

1.5.3. Osjetljive skupine na tržištu rada

Osobe s invaliditetom

Krajem 2016. prema podacima HZZ PU Karlovac⁸ od ukupnog broja nezaposlenih osoba u evidenciji je bilo prijavljeno 220 osoba s invaliditetom (3,0%) i 462 osoba s faktorom otežanog zapošljavanja (6,3%). U odnosu na prosinac 2015. broj nezaposlenih osoba s invaliditetom smanjio se za 10 osoba (4,3%), dok se broj osoba s faktorom otežanog zapošljavanja smanjio za 182 osoba (28,4%). Većina osoba sa invaliditetom ima završenu školu za KV/VKV radnike 155 osoba ili 67,4%.

Mladi (15 - 29 godina)

Na dan 31. prosinca 2015. u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje Područnom uredu Karlovac evidentirano je 2.438 mladih nezaposlenih osoba do 29 godina starosti ili 26,2% od ukupnog broja nezaposlenih osoba.

Prosječan udio mladih (do 24 godine) rastao je od 2010. s 15,7% na 17,2% u 2012. da bi ponovno pao na 15,8% u 2014. Udio mladih na nacionalnoj razini u razdoblju od 2010. do 2014. imao je isto kretanje, ali je udio mladih bio niži za više od 3 postotnih bodova. U strukturi mladih nezaposlenih osoba udio žena iznosi 53,1%, dok je udio muškaraca 46,9%. Više nezaposlenih mladih muškaraca je u nižim razinama obrazovanja, a žena u višim razinama obrazovanja (četverogodišnje srednje škole, gimnazije, više škole i fakulteti).

Prema prethodnom radnom iskustvu, najviše je mladih nezaposlenih osoba s radnim stažom do 5 godina (1.211 ili 49,7%) te mlade osoba bez radnog iskustva (1.093 ili 44,8%).

Nezaposlenost mladih predstavlja jedan od najvećih problema na tržištu rada Karlovačke županije. Nužne su aktivnosti na poboljšanju položaja mladih na tržištu rada i osiguranja njihove budućnosti, kako bi se prevladale prepreke za veću integraciju mladih na tržište rada i kako bi se bolje odgovorilo na njihove potrebe.

Žene

Od ukupnog broja nezaposlenih udio žena je unatrag 5 godina konstantan, 56% je žena. Najviše nezaposlenih žena završilo je trogodišnje i četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje (1.583 ili 29%), a slijede nezaposlene žene sa završenom osnovnom školom (1334 ili 25%). Udio nezaposlenih žena u odnosu na muškarce veći je u višim razinama obrazovanja – čak 69,1% nezaposlenih s visokim ili višim stupnjem obrazovanja su žene.

⁸Statistički bilten HZZ – PU Karlovac, siječanj 2017., str. 5.

S obzirom na dobnu strukturu, žene od 15 do 24 godine čine 7,3% nezaposlenih žena (722 žena), od 25 do 34 godine 12,9% (1.266 žene), a najveći udio nezaposlenih žena je u kategoriji od 50 do 59 godine (1.507 ili 15,4%).

Dugotrajno nezaposlene osobe

U evidenciji nezaposlenih osoba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područnog ureda Karlovac krajem prosinca 2015. bilo je 5233 dugotrajno nezaposlenih osoba (u evidenciji više od 12 mjeseci) – 56,2% ukupno nezaposlenih.

Od toga **2 322 nezaposlene osobe** su nezaposlene od 1 do 3 godine, **1 381 osoba** od 3 do 5 godina te **1 530 osoba** je nezaposleno duže od 5 godina. Osim dugotrajno nezaposlenih u evidenciji je i **4 077 osoba** koje su **nezaposlene manje od godine dana**.

U odnosu na prosinac 2014. broj dugotrajno nezaposlenih osoba **smanjio se za 599 osoba ili 10,3%**, dok je u odnosu na prethodni mjesec njihov broj smanjen za **86 osoba ili 1,6%**. Udio dugotrajno nezaposlenih osoba u ukupnom broju nezaposlenih je **smanjen za 1,3 postotna boda** u odnosu na prethodni mjesec. Nove mjere moraju biti usmjerene na brže zapošljavanje, što se može postići obrazovanjem i stjecanjem novih vještina potrebnih na tržištu rada.

1.5.4. Poslovno okruženje

Na području Karlovačke županije 2015. posluje 3.792 poduzetnika i to 1.931 poduzetnika obveznika poreza na dobit i 1.861 obrtnika-obveznika poreza na dohodak. Pri analiziranju rezultata poslovanja poduzetnika Karlovačke županije valja reći da 1.931 poduzetnika Karlovačke županije s 15.371 zaposlenih čine 1,8% od ukupnog broja poduzetnika Republike Hrvatske, kao i 1,8% od ukupno zaposlenih u gospodarstvu Republike Hrvatske. Također, poduzetnici Karlovačke županije ostvaruju 1,3% ukupnih prihoda i 1,2% rashoda, znatno manje gubitaka - 0,8%, te značajno više dobiti - 2,2% dobiti na nivou Države. Prema podacima FINA-e, u 2015. poduzetnici s područja Karlovačke županije povećali su broj zaposlenih za 3,8%, što predstavlja nastavak pozitivnog trenda povećanja broja zaposlenih započetog 2012.

Promatrano u relacijama s drugim županijama i gradom Zagrebom (ukupno 21), Karlovačka županija nalazi se na 12. mjestu po broju poduzetnika, a po broju zaposlenih na 16. mjestu, po visini ostvarenog ukupnog prihoda na 15. mjestu, dok je po visini ostvarene prosječne neto plaće na 12. mjestu. Karlovačka županija nalazi se na 9. mjestu po ostvarenoj neto dobiti, a po ostvarenim gubicima na 16. mjestu. Konsolidirani financijski rezultat (dobit umanjena za gubitke) od 653,81 milijuna kuna donio je Karlovačkoj županiji 4. mjesto.

Financijski rezultati poduzetnika Karlovačke županije, u usporedbi 2010. i 2015. su pozitivni (tablica 27). Ukupni prihodi rasli su za 18,8%, dobit tekuće godine rastao je 26,4% dok je gubitak pao za čak 54,4%. Rasle su i prosječne mjesečne neto plaće za 13,2%. No, broj zaposlenih ostao je na istoj razini kao i 2010., te se bilježi veliki pad investicije u dugotrajnu imovinu 36,53%.

Tablica 27: Financijski rezultat poduzetnika Karlovačke županije, 2010.-2015.

R. BR.	OPIS	KARLOVAČKA ŽUPANIJA		INDEKS
		2010.	2015.	2015./2010.
1.	Ukupni prihodi (kn)	7.038.949	8.360.924	118,78
2.	Ukupni rashodi (kn)	6.640.669	7.606.831	114,55
3.	Dobit prije oporezivanja (kn)	719.628	900.655	125,16
4.	Gubitak prije oporezivanja (kn)	321.353	146.563	45,61
5.	Porez na dobit i ostali porezi (kn)	87.019	100.308	115,27
6.	Dobit tekuće godine (kn)	632.462	799.642	126,43
7.	Gubitak tekuće godine (kn)	321.206	145.857	45,41
8.	Broj poduzetnika (aps. broj)	1.845	1.931	104,66
9.	Broj zaposlenih (aps. broj)	15.271	15.371	100,65
9.	Prosječna mj. neto plaća(u kn)	4.083	4.621	113,18
10.	Investicije u dugotrajnu imovinu (kn)	599.641	380.602	63,47

Izvor: FINA

Po veličini prevladavaju **mali poduzetnici** koji čine 98,6% ukupnog broja poduzetnika, srednjih ima 21, a velikih svega 5. Najveća koncentracija poduzetnika, zaposlenosti i gospodarske aktivnosti ostvaruje se u gradskim središtima Županije, **neravnomjerna teritorijalna raspoređenost poduzetnika** je posebno naglašena, jer je u odnosu na gradove sve manji udjel općina u kojima su prisutni aktivni poduzetnici.

Po ekonomskoj snazi prednjači grad Karlovac. Poduzetnici sa sjedištem u gradu Karlovcu 2015. prihodovali su 72,7% ukupnog prihoda Županije, ostvarili 76,7% ukupne dobiti i 54,5% ukupnih gubitaka. Iza Karlovca slijedi grad Ogulin čiji poduzetnici u 2010. ostvaruju 4,9% ukupnog županijskog prihoda, a u 2015. 4,7%, a zatim slijede: grad Duga Resa s 4,2% udjela u 2010., odnosno 4,4% u 2015., grad Ozalj s 3,2% udjela u 2010., odnosno 4,3% u 2015., te grad Slunj s 1,8% udjela. Promatrano po općinama, najviše prihoda u 2015. ostvaruje općina Barilović s 3,7% (u 2010. 1,2 %), zahvaljujući uspješnom funkcioniranju županijske Poslovne zone Korana koja je smještena u toj općini, slijedi Vojnić, Kamanje i Draganić s 1,3%. Poduzetnici sa sjedištem na području preostalih 11 općina, njih 180 ili 9,7% ukupnog broja, ostvaruju zajedno svega 4,5% (u 2010. 3,4%) ukupnog prihoda Županije.

Poduzetnici ukupno u 2015. zapošljavaju 18.721 radnika. Veći dio ili 82,1% zaposleno je u trgovačkim društvima, a preostalih 17,9% u obrtu. U odnosu na 2010., radi se o neznatnim promjenama u zaposlenosti (0,1%), dok se na razini Republike Hrvatske u promatranom razdoblju bilježi smanjenje zaposlenosti od 2,5%. Poduzetnici Karlovačke županije u prosjeku zapošljavaju 4 radnika.

Jedna od konstanti u poslovanju poduzetnika, kako u Republici Hrvatskoj tako i u županijskom gospodarstvu, je **velika koncentracija poslovanja u tri područja djelatnosti – prerađivačka industrija, građevinarstvo i trgovina**. Te tri gospodarske djelatnosti ostvaruju zajedno 85,3% ukupnih prihoda, 84,4% ukupnih rashoda, 90,2% ukupne dobiti, 76,3% ukupnih gubitaka, uplaćuju 72,8% poreza na dobit, zapošljavaju 73,5% ukupnog broja radnika, a u njima je skoncentrirano 69,2% ukupnog broja poduzetnika.

Prerađivačka industrija ostvaruje 4,8 milijardi kuna prihoda, što predstavlja 58% ukupnog prihoda poduzetnika Županije, a što je znatno veći udjel nego 2010. kada je iznosio 50,8%. Prerađivačka industrija čini, a i ubuduće treba činiti okosnicu razvoja Županije. Glavninu djelatnosti u prerađivačkoj industriji čine **proizvodnja hrane i pića, strojna obrada metala, proizvodnja strojeva i uređaja (motori, turbine), te proizvodnja drva i proizvoda od drva.**

Trgovina na veliko i malo čine drugo veliko područje djelatnosti s obzirom na veličinu ukupnih prihoda, s time da se udjel ukupnih prihoda trgovine u posljednjih pet godina smanjio s 24,2% na 17,5%.

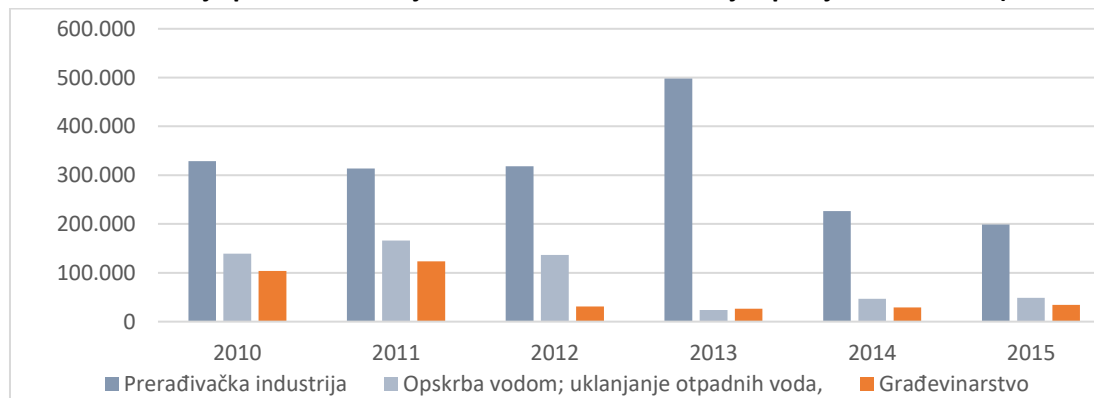
Građevinarstvo je treće područje djelatnosti promatrano po visini ostvarenog ukupnog prihoda, ali s tendencijom smanjenja udjela s 10,3% na 8,7% - mogućnosti ponovnog rasta postoje.

Značajne perspektive razvoja postoje i u djelatnostima poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, prijevoza i skladištenja, djelatnosti pružanja smještaja, pripremi i usluživanju hrane, zatim u obrazovanju, te djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite. Promatrano po djelatnostima od 19 područja djelatnosti 15 u većini pokazatelja posluje pozitivno.

1.5.3.1. Investicije u dugotrajnu imovinu, istraživanje i razvoj

Investicije u novu dugotrajnu imovinu kod poduzetnika u 2015. iznosile su 299 milijuna kuna. Investicije privatnog sektora čine 78,6% ukupnih investicija svih poduzetnika. Interesantno je istaknuti da je od 1.860 poduzetnika privatnog sektora investiralo njih 416 ili 22,4%. Prosječno ulaganje u dugotrajnu imovinu po poduzetniku u privatnom sektoru iznosi oko 0,7 milijuna kuna. U usporedbi s 2010., kada su investicije privatnog sektora 2010. činili 71% ukupnih investicija svih poduzetnika Karlovačke županije, te je ulaganje u dugotrajnu imovinu iznosilo 425 milijuna kuna, primjetan je značajan **pad investicija**. Pad je primjetan u 2012., odnosno 2013. zbog pada ulaganja u sektoru opskrbe vodom i sektoru građevine, ponajprije zbog završetka radova na projektu pročištača otpadnih voda u Karlovcu. Osim navedenog sektora, pad investicija je izražen i u dvije najvažnije djelatnosti Karlovačke županije, tj. u prerađivačkoj industriji i građevinarstvu.

Slika 5: Investicije po izabranim djelatnostima u Karlovačkoj županiji 2010.-2015. (u 000 kn)

Izvor: FINA

S obzirom na **otvaranje/zatvaranje tvrtki** po županijama, vidljivo je da je u petogodišnjem razdoblju (2010. – 2014.) u Karlovačkoj županiji otvoreno ukupno 2,71% novootvorenih tvrtki u Kontinentalnoj Hrvatskoj (1,79% ukupnog broja na razini Republike Hrvatske), a zatvoreno je 2,90% ukupno zatvorenih tvrtki u Kontinentalnoj Hrvatskoj, odnosno 1,83% na razini Republike Hrvatske.

S obzirom na veličinu tržišta Karlovačke županije, ali i veličinu domaćeg tržišta (nacionalnog), nužno je da poduzetnički sektor postane konkurentniji te da bude u mogućnosti svoje proizvode plasirati na domaće i inozemno tržište. Konkurentnost će se postići minimiziranjem troškova proizvodnje (materijala i proizvoda potrebnih za proizvodnju) te ulaganjem u modernizaciju proizvodnje – novu opremu i postrojenja.

Na razini Karlovačke županije, osim kreditnih linija za poticanje malog i srednjeg poduzetništva te lokalnog jamstvenog fonda koji izdaje jamstva za kredite u prerađivačkoj industriji, ne postoji sveobuhvatan sustav mjera za poticanje malih i srednjih poduzeća te obrta. Stoga je potrebno osmisliti kvalitetne mjere koje će doprinijeti poticanju razvoja novih proizvoda, nabavku nove opreme koja će automatizirati proizvodnju, povećati profitabilnost tvrtki i povećati neto prihode tvrtki. Osim izravnih gospodarskih mjera (odnosno usmjerenog sustava poticaja za konkurentnost gospodarstva), nužno je unaprijediti pristup financiranja za gospodarstvo i to kroz povećanje dostupnog kapitala, unapređenje kvantitete i kvalitete investicijskih i kreditnih ponuda za sektor poduzetništva i obrtništva na lokalnoj razini.

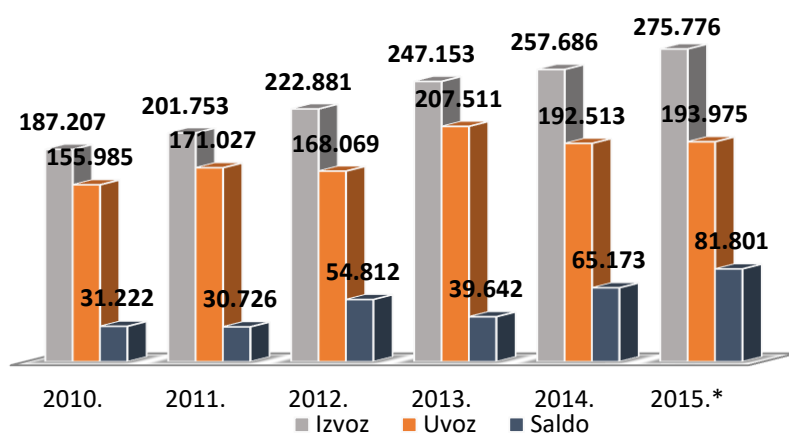
1.5.3.2. Vanjskotrgovinski partneri Karlovačke županije

Podatci Državnog zavoda za statistiku pokazuju pozitivne trendove kretanja robne razmjene Karlovačke županije s inozemstvom u razdoblju od 2010. do 2015. Ostvaren je **kontinuirani rast vrijednosti izvoza**, izražen u eurima. S druge strane, raste vrijednost uvoza, ali sporije, čime se utjecalo na povećanje salda robne razmjene, odnosno vanjskotrgovinskog suficita.

Analizirajući 2015. i 2010., bilježi se porast vrijednosti županijskog izvoza u 2015. za 47,3% te rast županijskog uvoza za 24,3% u odnosu na 2010.

Najznačajniji izvozni proizvodi iz Karlovačke županije u promatranom razdoblju jesu: proizvodi od metala, oružje, streljivo; turbine i njihovi rezervni dijelovi; pivo; staklena pređa i staklene tehničke tkanine; mlijeko i mliječni proizvodi; specijalni strojevi i uređaji; oprema za automatizaciju i robotizaciju zavarivanja; metalni stalci za LCD i plazma televizore; diesel motori, rezervni dijelovi i ostala energetska oprema; alati za obradu drva i pile; pribor za jelo; plastični proizvodi – ambalaža i drugo; energetska postrojenja; dijelovi i pod sklopovi mlaznih motora – plinskih turbina; specijalni strojevi i uređaji i ostalo.

Slika 6: Robna razmjena Karlovačke županije, 2010.-2015.

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Obrada: HGK Županijska komora Karlovac

Najvažnije su **izvozne destinacije** Karlovačke županije prema kriteriju pojedinih zemalja uz **SAD**, koje su dominantne i vodeće u strukturi izvoza, zemlje Europske unije: Njemačka, Italija, Slovenija, Švedska; zemlje EFTE: Švicarska; zemlje CEFTE: Bosna i Hercegovina, Srbija; ostale azijske zemlje: Tajvan, Kina, Indija i ostale zemlje.

Pozitivne stope rasta svih vrijednosti robne razmjene Karlovačke županije s inozemstvom od 2010. do 2015. smatraju se povoljnim makroekonomskim pokazateljima na kojima je moguće temeljiti budući rast i razvoj lokalnog te nacionalnog gospodarstva.

1.5.5. Gospodarske zone Karlovačke županije

S ciljem poticanja regionalnog razvoja Županije osnovana je Razvojna agencija Karlovačke županije - KARLA d.o.o. (u razdoblju 2002.-2008. poslovala pod nazivom Centar za poduzetništvo Karlovačke županije d.o.o.). Razvojna agencija Karlovačke županije - KARLA d.o.o. je akreditirani regionalni koordinator od strane Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU⁹, te u okviru djelatnosti prati stanje i obavlja stručne, analitičke, informacijske, organizacijsko-tehničke i druge poslove u svrhu regionalnog razvoja, korištenja sredstava fondova Europske unije i drugih fondova, prekogranične suradnje, usklađivanja aktivnosti gospodarstva i društvenih djelatnosti Županije u svrhu privlačenja stranih i nacionalnih investicija te potpora Europske unije. U Gradu Ogulinu djeluje poduzetnički tehnološki inovacijski centar - PTIC d.o.o., a u Općini Josipdol poduzetnički inkubator Genije d.o.o. Osim navedenih, na području Županije nema drugih poduzetničkih potpornih institucija propisanih odredbama članka 4. Zakona o unapređenju poduzetničke infrastrukture.

Krajem 2013. u poduzetničkim zonama u funkciji poslovalo je 66 poduzetnika koji su imali 1 498 zaposlenika. Osim navedenih aktivnih poduzetnika, u poduzetničkim zonama u funkciji krajem 2013. je 68 poduzetnika koji nisu aktivni. Od ukupnog broja aktivnih poduzetnika 46 ili 69,7 % obavljalo je proizvodno-prerađivačke djelatnosti i zapošljavalo 1 315 ili 87,8 % ukupno zaposlenih u poduzetničkim

⁹Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09)

zonama na području Županije, čime je cilj Vlade Republike Hrvatske postavljen Programom razvoja poduzetničkih zona o 80,0 % proizvodnih subjekata u poduzetničkim zonama približno ostvaren.

U 17 zona nije bilo ulaganja (šest aktivnih i 11 neaktivnih zona), a osam se razvilo iz postojeće poduzetničke aktivnosti. Zone su planirane i osnivane velikim dijelom na zemljištu u privatnom vlasništvu, odnosno na 374,15 ha ili 62,2 % ukupne površine, od čega su jedinice lokalne samouprave do kraja 2013. otkupile 64,09 ha. Poduzetničku zonu nema jedna jedinica lokalne samouprave (Općina Plaški).

Grad Karlovac, Grad Ozalj, Grad Duga Resa (za jednu zonu), Općina Žakanje (za jednu zonu) i Općina Rakovica imaju izrađenu studiju opravdanosti izgradnje, dok druge jedinice lokalne samouprave to nisu napravile. Većinom poduzetničkih zona na području Županije upravljaju jedinice lokalne samouprave. Trgovačka društva za upravljanje zonama su osnovala Karlovačka županija i Grad Ogulin. Trgovačka društva u privatnom vlasništvu i fizičke osobe (obrti) upravljaju zonama u općinama Barilović, Bosiljevo i Ribnik. Upravitelja nemaju poduzetničke zone na području grada Duge Rese i općina Tounj i Vojnić. U opremanje i razvoj poduzetničkih zona na području Županije u razdoblju od 2004.-2013. ukupno je uloženo 124.953.033,00 kn (jedinice lokalne samouprave 43,6%, Republika Hrvatske 31,7%, Županija 21,7% i drugi 3,0%).

Vrijednosno najznačajnija ulaganja (34,5 % ukupnih ulaganja u poduzetničke zone) su u Županijsku poduzetničku zonu koja se nalazi na području Općine Barilović te iskazani iznos sadrži i ulaganja obavljena kroz proračun navedene općine.¹⁰

Kako bi se potaknuo daljnji razvoj poslovnih zona, potrebno je dodatno uložiti u izgradnju infrastrukture samih zona, raditi na međusobnom povezivanju zona u jedinicama lokalne samouprave koje su susjedne te se strateški opredijeliti za djelatnosti koje se žele poticati u određenim dijelovima Županije i određenim gospodarskim zonama. Stoga je nužno konsenzusom svih jedinica lokalne samouprave te Županije odrediti strateško usmjerenje poslovnih zona i sukladno tome raditi na daljnjem promoviranju zona.

Na razini Kontinentalne Hrvatske vidljiv je zamjetan broj poduzetničkih potpornih institucija (2 tehnološka parka, 17 poduzetničkih inkubatora, 4 inkubatora za nove tehnologije, 16 poduzetničkih centara, 17 razvojnih agencija i 3 razvojne agencije za određene djelatnosti).

1.5.6. Obrtništvo

Prema podacima, Hrvatske obrtničke komore, u Karlovačkoj županiji obrti u 2015. čine 49,0 % svih gospodarskih subjekata, a Karlovačka županija sudjeluje u ukupnom broju obrta u Hrvatskoj s 2,4 %. U razdoblju od 2011. do 2015. evidentan je pad broja obrtnika u Karlovačkoj županiji za 16,4%, te posljedično i pad zaposlenih. Najveći pad broja obrtnika bilježi se u trgovini (33,7%), te u proizvodnom zanatstvu i prijevozu (23,1%). Broj obrta se smanjuje manjim dijelom jer se obrt iz raznih gospodarskih razloga zatvaraju. Većina obrtnika koja je zatvorila obrt, otvorili su jedan od oblika trgovačkog društva

¹⁰ Izvješće o reviziji

iz administrativnih razloga (nije potrebna stručna osposobljenost, tj. majstorski ispiti za pojedine djelatnosti)

Tablica 28: Obrti prema djelatnosti i broju zaposlenih u Karlovačkoj županiji, 2011.-2015.

Područje	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks 2015./2011.
Proizvodno zanatstvo	299	279	257	240	230	76,9
Uslužno zanatstvo	785	756	755	740	741	94,4
Ugostiteljstvo i turizam	343	318	303	271	269	78,4
Trgovina	374	332	309	279	248	66,3
Prijevoz osoba i stvari	173	154	149	141	133	76,9
Ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo	95	91	92	90	92	96,8
Frizeri, kozmetičke usluge i njega tijela, fitness	158	151	153	149	148	93,7
Ukupno	2.227	2.081	2.018	1.910	1.861	83,6
Broj zaposlenih	3.605	3.346	3.281	3.322	3.350	92,9
Udio zaposlenih u RH	3,3%	3,2%	3,3%	3,4%	3,5%	

Izvor: Obrtništvo u brojkama, HOK, 2011.,2012.,2013.,2014.,2015.

Poseban problem obrtništva čini nedostatak kvalificirane radne snage, a istovremeno i nedovoljan interes učenika za upis u obrtnička zanimanja. Veliki problem obrazovanja predstavlja nepostojanje interesa za određena zanimanja te prevelik interes za uglavnom suficitarna zanimanja. Također, ocjenjuje se da nije uspostavljena dovoljno dobra veza između broja naučničkih mjesta u školama koje obrazuju učenike za obrtnička zanimanja i potreba gospodarstva za kadrovima.

1.5.6. Inovacijski potencijal Karlovačke županije

Inovacijski potencijal možemo procijeniti pomoću podataka Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske, podataka FINA-e o poslovnim rezultatima poduzetnika koji djeluju u odabranim ICT djelatnostima, te prema podacima o izdacima poduzeća za razvoj i broju zaposlenih u djelatnosti istraživanja i razvoja. Tablica u nastavku prikazuje podatke o distribuciji kumulativnog broja prijavljenih patenata, priznatih patenata, konsenzualnih patenata, priznatih žigova i priznatom dizajnu unutar Kontinentalne Hrvatske te na razini Republike Hrvatske ukupno. Karlovačka županija nalazi se na dnu ljestvice s malim brojem priznatih patenata.

Tablica 29: Zaštita industrijskog i intelektualnog vlasništva, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2008.–2014.

	Prijavljeni patenti		Priznati patenti		Konsenzualni patenti		Priznati žigovi		Priznati dizajn	
	2008. – 2013.	2014.	2008. – 2013.	2014.	2008. – 2013.	2014.	2008. – 2013.	2014.	2008. – 2013.	2014.
Karlovačka	48	6	3	3	22	0	75	9	23	4
KONTINENTALNA HRVATSKA	1.070	129	102	43	539	6	8.094	954	1.095	143
REPUBLIKA HRVATSKA	1.523	176	122	69	580	6	8.333	1.166	1.122	188

Izvor: Analitičke podloge za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, MRRFEU 2015., Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske, 2015.

U Karlovačkoj županiji se prihodi od istraživanja i razvoja kreću na prosječnoj razini od 2 milijuna kuna godišnje uz ukupno 3 – 4 tvrtke. Prema podacima FINA-e, jedino se u gradu Zagrebu u promatranom razdoblju (2010.–2014.) izdvajalo za istraživanje i razvoj, dok ni u jednoj drugoj županiji nisu zabilježena izdvajanja za istraživanje i razvoj.

Što se tiče sektora informacijske i komunikacijske tehnologije,¹¹ u Kontinentalnoj Hrvatskoj konstantno raste broj registriranih tvrtki u ovoj djelatnosti. U Karlovačkoj županiji broj poduzetnika raste s 55 u 2010. na 65 u 2014., dok je najviše registriranih tvrtki u djelatnosti informacijske i komunikacijske tehnologije u Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj i Varaždinskoj te Osječko-baranjskoj županiji. Prihodi poduzetnika u ICT djelatnosti u Karlovačkoj županiji, usprkos povećanju broja poduzeća, padaju s 82 na 77 milijuna kuna godišnje (2010.–2014.). Promatrajući izdatke za razvoj ICT djelatnosti, u Karlovačkoj županiji u promatranom razdoblju tvrtke su izdvojile više od **4 milijuna kn za razvoj**. Tvrtke u Karlovačkoj županiji su **ulagale u koncesije, patente i licencije** i to od 38 tisuća kuna (2011.) do visokih **3,2 milijuna kuna u 2014.** Ovi ekspanzivni pokazatelji prvenstveno se odnose na velike tvrtke na području Grada Karlovca (HS Produkt i General Electric).

¹¹ U ICT industriju svrstane su djelatnosti: C26 – Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda, J582 – Izdavanje softvera, J61 – Telekomunikacije, J62 – Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima, J631 – Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima, internetski portali, S95 – popravak računala i komunikacijske opreme.

1.6. TURIZAM I KULTURA

U kontinentalnom dijelu Hrvatske, ukoliko izuzmemo Grad Zagreb kao posebnu turističku destinaciju, s brojem dolazaka i brojem ostvarenih noćenja prednjači Karlovačka županija, kao najjača destinacija kontinentalnog turizma u Hrvatskoj, s 17,86% dolazaka više nego 2014., kao i 19,40% ostvarenih noćenja više u Karlovačkoj županiji u odnosu na 2014., odnosno 35,74% svih noćenja (svako treće noćenje) je ostvareno u Karlovačkoj županiji u odnosu na ostali dio kontinentalne Hrvatske kada se izuzme Grad Zagreb ili 13,58% noćenja (svako sedmo noćenje) uključujući Grad Zagreb.

Tablica 30: Usporedba Karlovačke županije Kontinentalna Hrvatska u broju turista 2010.-2015.

	Broj turista						Indeks
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2015./2010.
Karlovačka	163 754	165 450	186 517	195 971	207 876	245 000	149,61
Kontinentalna Hrvatska	1 156 837	1 277 053	1 340 736	1 504 747	1 634 200	1 834 418	158,57

Izvor: Državni zavod za statistiku

Kada se promatra ostvarenje broja noćenja turista u Karlovačkoj županiji, vidljiv je uzlazni trend rasta ostvarenih noćenja s time da je bitno napomenuti da je 2011. došlo do pada broja noćenja jer su kapaciteti HOC – Bjelolasica od skoro 400 postelja, nakon požara glavne zgrade u kojoj se nalazio i restoran hotelskog naselja, bili neiskorišteni tijekom navedene godine, što je znatno utjecalo na ostvareni broj turističkih noćenja te godine na području Karlovačke županije.

Tablica 31: Usporedba Karlovačke županije i Kontinentalne Hrvatske u broju noćenja 2010.-2015.

	Noćenja						Indeks
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2015./2010.
Karlovačka	282 083	269 291	303 522	324 039	331 126	395 348	140,15
Kontinentalna Hrvatska	1 935 478	2 338 510	2 439 143	2 736 915	2 940 213	3 306 148	170,82

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Najveći dio smještajnih kapaciteta nalazi se u ruralnom području Karlovačke županije i odnosi se na sobe za iznajmljivanje i apartmane u vlasništvu privatnih iznajmljivača, te na smještajne kapacitete u kampovima na području županije. Osobito je pritom značajan čimbenik za ostvarenje noćenja područje općine Rakovica, na kojem se ostvaruje približno 63% svih ostvarenih noćenja u Karlovačkoj županiji. Neposredna blizina Nacionalnog parka Plitvička jezera, dobro izgrađena mreža biciklističkih i pješačkih staza, Baraćeve špilje, Stari grad Drežnik, mlinica na rijeci Korani, velik broj ugostiteljskih objekata s odličnom gastronomskom ponudom, te kvalitetni smještajni objekti s tri ili više zvjezdica, koji posluju skoro tijekom cijele godine, razlog su što je općina Rakovica s najvećim brojem dolazaka i noćenja turista u Karlovačkoj županiji.

Temeljem podataka Ministarstva turizma u 2015. na području Karlovačke županije poslovala su četiri kampa.

Tablica 32: Kampovi

Objekt i kategorija	Sjedište objekta	Broj smještajnih jedinica				Smještajni kapacitet
		Kamp mjesta	Kamp parcela	Smještajne jedinice u građevinama	Ukupno	
KORANA **	Čatrnja bb, 47 245 Rakovica	729	*nepoznato	bungalovi 47	*nepoznato	2500
TURIST ***	Grabovac 102 47 245 Rakovica	14	54		68	241
SLAPIĆ ****	Mrežnički brig 79 47 250 Duga Resa	12	88		100	300
- SRCE PRIRODE *****	Gorica Lipnička 8, 47272 Ribnik	6	30		36	118
UKUPNO		770	75	47	204	3159

Izvor: Ministarstvo turizma, 2016.

Od ukupnog broja noćenja u 2010. strani turisti su ostvarili 215 644, odnosno 76,45% od ukupnog broja noćenja, a u 2015. godini 356 072, odnosno 90,07% od ukupnog broja svih ostvarenih noćenja. Najviše stranih turista dolazi iz Njemačke (20%), Nizozemske (11,3%), Italije i Francuske (8%), te Poljske, Belgije, Austrije, Mađarske, Švicarske i Engleske.

Ukupno je na području Karlovačke županije zabilježeno svako treće noćenje (35,7 % od ukupnog broja noćenja) u kontinentalnom dijelu Hrvatske (bez Grada Zagreba) koje uz Karlovačku županiju obuhvaća još 12 županija kontinentalne Hrvatske. Prosječno trajanje boravka turista u Karlovačkoj županiji u 2015. je 1,61 dan, bez obzira na povećanje ukupnog broja dolazaka i noćenja koja se ostvaruju, dok na razini Republike Hrvatske dužina boravka turista iznosi 4,99 dana. Prosječno trajanje boravka turista na području županije od samo 1,61 dana u uskoj je vezi sa prometnim smještajem Karlovačke županije, odnosno Karlovačka županija je u potpunosti tranzitna županija u prolazu s kontinenta prema glavnim turističkim odredištima na jadranskoj obali. Kako većina stranih gostiju dolazi vlastitim automobilima ili autobusima, te s obzirom na kvalitetnu mrežu prometnica (autoceste i državne ceste koje prolaze kroz područje županije) i malu udaljenost od granica Republike Hrvatske do Jadranskog mora, turisti ne osjećaju potrebu za zaustavljanjem s noćenjem na području županije.

Najjača turistička destinacija u Karlovačkoj županiji i dalje je općina **Rakovica** koja je ostvarila ukupno **148 937** dolazaka (**60,79%**) te **245 345** noćenja (**62,06 %**) od ukupnog broja noćenja ostvarenih u Karlovačkoj županiji. Nakon **Rakovice**, po broju noćenja prednjače **Karlovac** sa **39 834** noćenja, **Slunj** sa **36 139** noćenja, **Duga Resa** sa **27 563** noćenja te **Ogulin** sa **17 977**.

Ključna obilježja turističkog sektora Karlovačke županije su manjak kvalitetnih smještajnih kapaciteta u hotelima, hotelskim naseljima i kampovima, relativno kratko vrijeme boravka turista u turističkim destinacijama, manjak dobro obrazovanih i kvalitetnih turističkih kadrova sa cjeloživotnim obrazovanjem (niža, srednja i viša razina) u ugostiteljskim i turističkim tvrtkama te nedovoljno afirmiran i kvalitetan sustav destinacijskog menadžmenta za turističke destinacije u Karlovačkoj županiji.

Turistička infrastruktura

Među turističkim kontinentalnim destinacijama, turistička ponuda Karlovačke županije prednjači u biciklističkim, planinarskim i nordic-walking stazama, ponudi pustolovnog turizma vezanog uz rijeke (kanuing, rafting), ribolovnom turizmu te dijelu gastronomske i enološke ponude, vezane uz kvalitetne etablirane restorane i vinske podrumne. Mreža županijskih cikloturističkih staza duža je od 550 km, a uz 10 glavnih cikloturističkih staza (staza 1. Karlovac Jaškovo Karlovac; staza 2. Draganić Ozalj Draganić; staza 3. Ozalj Vivodina Ozalj; staza 4. Žakanje Netreć Žakanje; staza 5. Netreć Bosiljevo Netreć; staza 6. Duga Resa Generalski Stol Duga Resa; staza 7. Ogulin Tounj Ogulin; staza 8. Ogulin Modruš Ogulin; staza 9. Saborsko Rakovica Saborsko te staza 10. Slunj Cetingrad Slunj) mnogo je i manjih, odnosno kraćih cikloturističkih staza osobito na području grada Duge Rese i rijeke Mrežnice, grada Ogulina i HOC «Bjelolasica» te općine Rakovica prema Baračevim špiljama i NP «Plitvička jezera».

Zahvaljujući konstantnim ulaganjima u sva tri sektora, novi turistički proizvodi poput županijske ceste sira sa kušaonicama na OPG-ima diljem županije te ozaljsko-vivodinske vinske ceste, izgradnja novih te uređenje postojećih kampova i kamp odmorišta u ruralnom području, izrada i postavljanje smeđe turističke signalizacije te opremanje turističkih informacijskih centara, pridonose ostvarivanju ciljeva određenih Strategijom razvoja hrvatskog turizma do 2020. za područje Karlovačke županije.

Turistički brend

Zahvaljujući kvalitetnom destinacijskom menadžmentu, Grad Ogulin je turistički brendiran kao „Zavičaj bajke“ u okviru kojeg je uspješno proveden projekt Centar za posjetitelje Ivanina kuća bajke iz sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj, prvi takav projekt sufinanciran strukturnim sredstvima EU. Broj posjetitelja Centra za posjetitelje Ivanina kuća bajke svake godine raste (17.634 u 2014.; 21.143 u 2015.).

U posljednjih nekoliko godina sve su brojnije i kvalitetnije međunarodne **kulturne manifestacije**. Najvećim dijelom one se održavaju u Karlovcu kao središtu Županije, a svojim kontinuiranim održavanjem i kvalitetom postale su tradicionalne i prepoznatljive i izvan granica Županije, a među najznačajnijima su: Međunarodna ljetna škola gitare, Međunarodni festival folklor, Međunarodni festival suvremenog plesa Karlovac Dance Festival, Međunarodni etno-jazz festival, Međunarodni filmski festival Četiri Rijeke.

Kulturna baština

Sačuvani brojni stari gradovi: Ozalj, Bosiljevo, Ogulin, Dubovac, Ribnik i Novigrad, bogata sakralna baština (brojne crkve i kapelice diljem županije), povijesne ceste, neobični mostovi (dvokatni most u Tounju i najduži drveni most u Hrvatskoj kod Mrežničkog Briga), bogate arheološke zbirke u muzejima u Karlovcu, Ogulinu i Ozlju.

Na području Karlovačke županije obnovljeno je cca 67, a ugroženih cca 35, od ukupno 237 zaštićenih i preventivno zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara (povijesnih cjelina i NOB spomenika) B do kraja studenoga 2013.

Građevine od interesa za državu, športske namjene:

- HOC Bjelolasica B centar za zimske sportove;
- Mašnik B golf igralište;
- Jezero Sabljaci B centar za vodene sportove – veslanje;
- Ogulin B Vučić selo – rekreacijski centar/zimski sportovi.

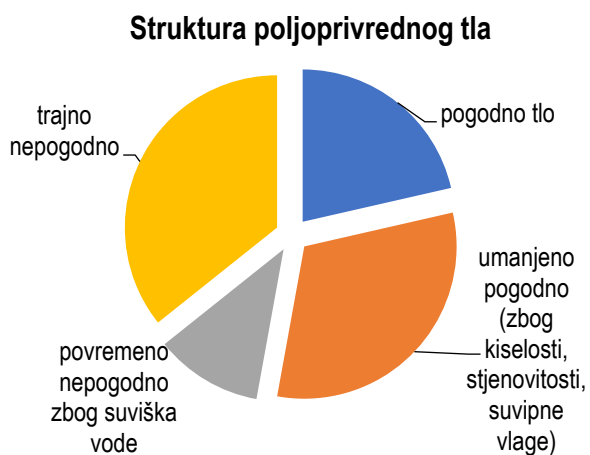
1.7. POLJOPRIVREDA

Od ukupno ostvarenih prihoda u Karlovačkoj županiji u području poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2015. ostvarilo se oko 115 milijuna kuna, što predstavlja samo 1,38% ukupnih prihoda poduzetnika Županije, a skoro isti udio ostvaren je i 2010. kada je iznosio 1,32%. Investicije u novu dugotrajnu imovinu u Karlovačkoj županiji u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2010. iznosile su 55.950.000 kuna što predstavlja 4,62% udjela, a 2015. investiralo se 12.644.000 kuna što predstavlja 3,3 % udjela. Prosječna mjesečna neto plaća zaposlenih u području poljoprivrede, šumarstva i ribarstva na području Karlovačke županije, u razdoblju 2010. – 2014. porasla je za 20,8%, sa 4.562 kune u 2010. na 5.509 kuna u 2014., a što je veće za 6,15% od prosječne neto plaće u Republici Hrvatskoj, koja je u 2014. iznosila 5.190 kuna.

Značajni prirodni resursi u vidu poljoprivrednog zemljišta, povoljne klime i obilja pristupačnih izvora vode, dobre su pretpostavke za razvoj stočarstva, posebice proizvodnje kravljeg mlijeka te, na određenim lokacijama, voćarstva, vinogradarstva i povrtlarstva na području Karlovačke županije.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u Karlovačkoj županiji u razdoblju praćenja od 2010. – 2014., vrijednost BDP-a u sektorima poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u porastu je u prve tri godine a zatim konstantno pada. U strukturnom prikazu vrijednost BDP-ovih sektora sudjeluje s 4 - 5% udjela, osim u 2012. kada je zabilježena znatno veća vrijednost BDP-a u području poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u Karlovačkoj županiji, i udjelom od 49,44%. U kontinentalnoj Hrvatskoj vrijednost BDP-a u području poljoprivrede, šumarstva i ribarstva konstantno pada, a u strukturnom prikazu sudjeluje s oko 4% udjela.

Slika 7: Struktura poljoprivrednog tla u Karlovačkoj županiji

Prema podacima iz popisa poljoprivrede iz 2003., poljoprivrednim zemljištem raspolaže 19.171 kućanstvo (39% od ukupnog broja kućanstava), sa 60.705 članova, (43% od ukupnog broja članova). Prosječna površina korištenog poljoprivrednog zemljišta po kućanstvima je 1,75 ha. Ukupno se koristi 33.523 ha poljoprivrednog zemljišta. Ne obrađuje se 13.845 ha, što čini veliki udio od 29%. Korišteno zemljište koristi 18.892 kućanstava, a podijeljeno je u 86.348 parcela. Prosječna površina korištene parcele je 0,388 ha.

Tablica 38: Površine poljoprivrednog zemljišta po kulturama u Karlovačkoj županiji u ARKOD –u (podatci 2010. i 2015.)

R.br.	Kultura	Površina u 2010. u ha	Struktura	Površina u 2015. u ha	Struktura	Indeks 2015./2010.
1.	Oranice	12.338,00	59,04%	15.513,55	59,30%	125,74%
2.	Staklenici	5,00	0,03%	3,54	0,02%	70,80
3.	Livade	5.084,00	24,33%	6.435,74	24,60%	126,59%
4.	Pašnjaci	2.570,00	12,30%	495,01	1,90%	ukupno pašnjaci
	Krški pašnjaci	-	-	2.520,67	9,64%	117,35%
5.	Vinogradi	136,00	0,65%	111,47	0,43%	81,97%
6.	Voćnjaci	508,00	2,43%	995,99	3,81%	196,07%
7.	Orašaste drvene kulture	99,00	0,48%	-	-	
8.	Miješani trajni nasadi	52,00	0,25%	46,23	0,18%	88,91%
9.	Ostalo zemljište	58,00	0,28%	38,82	0,15%	66,94%
Ukupno:		20.900,00	100%	26.162,46	100%	125,18%

Izvor: ARKOD

Unatoč prikazanom povećanju, u Karlovačkoj županiji još uvijek su velike površine zapuštenog, neobrađenog poljoprivrednog zemljišta koje prelazi u šikare odnosno teže obradive površine. Ukupno upisana površina poljoprivrednog zemljišta u Arkod sustav u 2015. (26.162,46 ha) znatno je manja u odnosu na podatak korištenog poljoprivrednog zemljišta od prije 12 godina. Problemi neobrađenog poljoprivrednog zemljišta leže u nedostatku podataka o vlasništvu na nekim prostorima Županije gdje zemljišne knjige nisu osnovane ili su van snage, velikom broju usitnjenih parcela, malo i gotovo nikakvoj naseljenosti na nekim prostorima županije, udaljenim od središta jedinica lokalnih samouprava. U 2015. u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava evidentirano je 5.845 subjekata.

U **biljnoj proizvodnji**, koja je u najvećem dijelu osnova za stočarsku proizvodnju, najzastupljenija je proizvodnja žitarica i krmnog bilja. Među žitaricama dominira kukuruz s udjelom iznad 50%. Povrtlarska proizvodnja intenzivira se u blizini većih centara. U porastu su površine plasteničkog uzgoja. Značajna kultura je autohtoni ogulinski kupus, koji je najznačajniji komercijalni proizvod na području Ogulina i Josipdola, a u zadnje vrijeme i Plaškog, gdje se ukupna proizvodnja ove autohtone sorte kreće i do 1.300 tona, a s ostalim sortama i preko 10 tisuća tona. Značajna je proizvodnja krumpira.

U **voćarstvu i vinogradarstvu** interes za podizanje novih nasada stagnira. Povećan je interes za preradu voća na gospodarstvima. Kvaliteta proizvedenog vina je na zadovoljavajućoj razini.

Na području Karlovačke županije ne postoje veliki poljoprivredni konglomerati jer nema preduvjeta u vidu većih površina okrupnjenog poljoprivrednog zemljišta. Od postojećih površina, koje imaju sustave za navodnjavanje, spomenut ćemo plasteničku proizvodnju povrća, a unatrag nekoliko godina manji broj gospodarstava uveo je ove sustave u 40-ak ha intenzivnih nasada jabuka, malina, borovnice, jagoda i kupina.

Broj ekoloških proizvođača i površina pod ekološkom proizvodnjom u našoj Županiji u stalnom je porastu. U 2008. u našoj Županiji bilo je registrirano 23 ekološka proizvođača i 365 ha zemljišta pod ekološkom proizvodnjom, a u 2015. registrirana su 218 ekološka proizvođača s površinom od 1.395 ha poljoprivrednog zemljišta, odnosno 6% od ukupno evidentiranog poljoprivrednog zemljišta u našoj Županiji. Od kultura pod ekološkom proizvodnjom najzastupljeniji su ratarski usjevi: kukuruz, pšenica, zob, pir, lucerna i ostalo, od voćnih vrsta šljive, višnje, lješnjak, od povrća luk, češnjak.

U **stočarstvu** dohodovno najvažnija je proizvodnja mlijeka, iako je trend proizvodnje mlijeka i broja isporučitelja u konstantnom opadanju. U stočarskoj proizvodnji pod ekološkim nadzorom evidentirana su: goveda, crne slavonske svinje i pčelinje zajednice.

Tablica 33: Isporučene količine kravljeg mlijeka i brojno stanje isporučitelja u Karlovačkoj županiji

Godina	Isporučena količina mlijeka (kg) u Karlovačkoj županiji	Broj isporučitelja kravljeg mlijeka u Karlovačkoj županiji
2009.	26.166.688	1.241
2010.	24.775.158	944
2011.	23.206.122	801
2012.	21.306.122	657
2013.	17.480.699	508
2014.	17.888.865	445
2015.	18.233.312	401

Izvor: Hrvatske poljoprivredne agencije

U **govedarstvu** se nastavlja trend opadanja broja proizvođača s manjim brojem grla, a postojeća gospodarstva ne povećavaju osnovna stada u uzgoju. Povećava se interes proizvođača za uzgoj goveda u sustavu krava – tele. U svinjogojstvu je u 2013. u Karlovačkoj županiji evidentiran pad broja uzgojenih grla svinja. U ovčarstvu, u Jedinstvenom registru životinja, evidentiran je porast broja uzgojenih grla, ali je u opadanju proizvodnja ovčjeg mlijeka i broja isporučitelja u 2013. Broj uzgajivača koza i broj uzgojno valjanih grla u Karlovačkoj županiji je u porastu. Broj pčelara i pčelinjih zajednica u 2013. je u porastu.

Uzgoj slatkovodne ribe na području Karlovačke županije provodi se, sukladno prirodnim uvjetima, na dva načina: uzgoj hladnovodnih (salmonidnih ili pastrvskih) i uzgoj toplovodnih (ciprinidnih ili šaranskih) vrsta. U Karlovačkoj županiji u 2013. evidentirano je ukupno 371,7 ha ribnjaka, od toga je 371,2 ha šaranskih i 0,5 ha pastrvskih ribnjaka.

Na području Županije veliki je broj poljoprivrednih gospodarstava koja nemaju riješeno zbrinjavanje organskog gnojiva sukladno Pravilniku o dobroj poljoprivrednoj praksi u korištenju gnojiva („Narodne Novine“ broj: 56/08). Na području Županije registrirano je jedno sklonište za životinje čijim uslugama se koriste gotovo sve jedinice lokalne samouprave.

Prerada na domaćinstvima obuhvaća uglavnom proizvodnju vina, sira, kiselog kupusa, voćnih rakija i pčelinjih proizvoda. U završnoj fazi je registracija oznake izvornosti za „Ogulinski kiseli kupus/Ogulinsko kiselo zelje“, a pokrenuti su projekti zaštite autohtonih sireva. Otkup poljoprivrednih proizvoda nije dostatno organiziran te većina proizvoda nema unaprijed poznatog kupca, s izuzetkom mlijeka. Na području Županije registrirane poljoprivredne zadruge i udruge nisu organizirane na način da bi osiguravale članovima daljnji plasman ili preradu njihovih proizvoda. Registrirano je više od 30 udruga poljoprivrednika i tri LAG-a.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
– nesrazmjer tržišta rada i potreba gospodarstva – nepovoljna struktura nezaposlenih (obrazovna, dobna, nedovoljna znanja i vještine) – pad investicije u dugotrajnu imovinu – ograničena ulaganja poslovnog sektora – nedostatak financijskih sredstava za kapitalne infrastrukturne projekte – dodatni razvoj poslovne infrastrukture – uvođenje novih turističkih proizvoda – nedovoljno prepoznat potencijal razvoja investicijskog okruženja – neiskorišteni potencijali za razvoj ekološke proizvodnje u ruralnom prostoru, – neobrađenost poljoprivrednih površina – nedostatak podataka o vlasništvu poljoprivrednog zemljišta – nemogućnost utvrđivanja vlasništva zbog nesređenog stanja u zemljišnim knjigama	– poticanje razvoja industrija s višom dodanom vrijednosti – jačanje konkurentnosti i rast izvozno orijentiranih proizvodnji u prerađivačkoj industriji – jačanje razvojnog i poslovnog povezivanja gospodarskih subjekata (klasteri i drugi oblici povezivanja) – poticajne mjere i planski dokumenti za razvoj poduzetništva – unaprjeđivanje razvoja ljudskih resursa i upravljanje znanjem u skladu s potrebama gospodarstva – jačanje poduzetničke i tehnološke infrastrukture (kroz iskorištavanje nacionalnih programa, programa EU te privatnih sredstava) – jačanje poslovnih zona – unaprjeđivanje razvoja financijskih instrumenata za potporu poduzetništvu – jačanje sposobnosti za privlačenje stranih ulaganja – jačanje Lokalnog garantnog fonda i druge financijske oblike za poduzetništvo – okrupnjivanje poljoprivrednog zemljišta radi stvaranja održivih i konkurentnijih poljoprivrednih gospodarstava, otvaranja novih radnih mjesta i zadržavanja stanovništva na ruralnom području – teritorijalna neravnomjernost poduzetničke aktivnosti – usitnjenost poljoprivrednih površina – mogućnost povećanja prerađivačkih kapaciteta, izgradnja skladišnih prostora i hladnjača – zbrinjavanja organskog otpada

1.8. STANJE U OKOLIŠU/PROSTORU

1.8.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološki rizicima i klimatskim opasnostima

Prostor Karlovačke županije je kontaktni prostor dviju geografskih regija Republike Hrvatske – Gorske i Panonske Hrvatske i kao takav karakteriziran je obilježjima obiju regija kroz sve njihove prostorne parametre i njihovim utjecajima na prostorno, društveno i gospodarsko uređenje. Najniža kota terena je 108 m.n.m. na izlazu rijeke Kupe s područja županije, a najviša Vrh Kula na Bjelolasici, visine 1534 m.n.m., cca 15 km zračne linije zapadno od centra Ogulina. Prostor nema posebnih zajedničkih karakterističnih obilježja, već je veoma raznolik, od širokih naplavnih dolina rijeka na ravničarskom sjeveru, do uskih riječnih kanjona i dolina između planinskih vrhova u južnom dijelu Županije. Zbog velikih razlika u karakteristikama prostora, različiti su i modusi njegovog uređenja i korištenja.

Klima je kontinentalna ublažena maritimnim utjecajem (na najbližem dijelu samo 14 km zračne linije do mora, pravac Novi Vinodolski – Javornica), što se očituje veličinom oscilacija godišnjih temperatura i rasporedom većeg dijela godišnjih oborina u hladnijem dijelu godine, s odstupanjima prema višoj nadmorskoj visini i položaju prema Dinarskom prostoru. Unutar kontinentalne fitogeografske regije (raspored biljnih zajednica), u kojoj se nalazi područje Karlovačke županije, uočavaju se slijedeći pojasevi:

- glavne nizinske i poplavne zone na sjeveru;
- brdski (područje šume hrasta kitnjaka i običnog graba);
- predplaninski (područje predplaninske šume bukve);
- gorski (područje šume bukve i jele).

1.8.1.1. Prirodni resursi

Karlovačka županija je po količini prirodnih voda jedna od najbogatijih regija Republike Hrvatske, dok se grad Karlovac, uslijed položaja na četiri rijeke – Korani, Kupi, Dobri i Mrežnici, izdvaja jedinstvenim geografskim položajem. Usprkos dostupnosti velikim količinama površinskih voda, stanovništvo Karlovačke županije vodom za piće se uglavnom snabdijeva iz podzemnih izvora. Područje Karlovačke županije pripada u cijelosti slivu rijeke Kupe koja od izvora do Ozlja ima karakteristike krške rijeke, a nizvodno karakter nizinske rijeke. U krškom dijelu je specifična problematika zagađenja podzemnih voda, gdje zagađenje ima gotovo istovremeni utjecaj na kvalitetu cjelokupnog toka podzemnih voda. U nizinskom dijelu prisutan je problem poplavljanja površina uz vodotok, što znatno ograničava korištenje velikih površina i zahtijeva regulaciju u prostoru i dodatna ulaganja prilikom svakog zahvata u prostoru (hidromelioracije, temeljenje objekata, zaštita od poplava i sl.).

Mineralne, geotermalne i termo mineralne vode se razlikuju od ostalih podzemnih voda prema količini otopljenih minerala i temperaturi. Na području Karlovačke županije nalaze se geotermijska područja: na savskom slivu (Žumberak i karlovačka depresija, Lešće). Izvori mineralne vode nalaze se u području savskog sliva: Kamensko (kraj Karlovca) i Lasinja. U jugozapadnom dijelu Karlovačke županije nalaze se rezerve podzemne vode PRVOG TIPRA.

Zavod za javno zdravstvo Karlovačke županije redovito analizira ispravnost vode gdje rezultati zdravstvene ispravnosti voda za piće potvrđuju **visoku kvalitetu vode za piće** na području Karlovačke županije s minimalnim udjelom pojavnosti (mikrobiološki) neispravnih uzoraka prerađene vode u javnim vodovodima.

Tablica 34: Rezultati zdravstvene ispravnosti voda za piće u Karlovačkoj županiji, 2011.-2015. (javni vodovodi-prerađena voda)

Pokazatelj	2011.		2015.	
	Broj uzoraka	% neispravnih	Broj uzoraka	% neispravnih
Mikrobiološki	1755	1,9%	1608	2,4

Izvor: Zdravstveni statistički ljetopis ZJKŽ, 2011.- 2015.

1.8.2. Zaštićena područja

Na području Karlovačke županije nalaze se zaštićeni dijelovi prirodne baštine, dio Nacionalnog parka "Plitvička Jezera" i Parka prirode "Žumberak - Samoborsko gorje", a za zaštitu u kategoriji parka prirode predviđena je planina "Bjelolasica" te rijeka "Mrežnica". Ukupan prostor Županije krajobrazno je raznolik, zbog slabe naseljenosti s velikim udjelom prirodnog krajobraza. Obiluje i dobro očuvanim ekološkim sustavima: rijekama, koje obiluju različitim vrstama riba i kukaca, a dolina Kupe i velikim brojem različitih ptica; močvarama te cretovima kao posebnom prirodnom vrijednošću specifičnom i najzastupljenijom upravo u ovoj Županiji, a koji su staništa nekih u Republici Hrvatskoj vrlo rijetkih biljaka - šiljkica, rosika, cretna breza, mahovi tresetari; kršem i podzemljem koje je bogato endemskim vrstama, ali nažalost spada među najugroženije krške ekosustave u svijetu; šumama, kao staništima, između ostalog, i velikih zvijeri – vuka, medvjeda i risa; travnjacima, koji se u velikom dijelu županije koriste na ekstenzivan način, a u velikoj površini se i ne koriste, pa obiluju raznolikim vrstama te oranicama, koje se najvećim dijelom obrađuju na malim zemljišnim česticama i premda su to umjetno stvoreni ekosustavi ne narušavaju značajno biološku raznolikost. Cretovi nizinskog dijela Županije, kao i krš i podzemlje ogulinskog kraja spadaju u najugroženije ekosustave i zavrjeđuju osobitu zaštitu, a posebno područje Kleka, podzemni sustavi izvorišta i slivno područje Dobre i pritoka te Zagorske Mrežnice, Tounjčice i Rudnice.

U zaštićenim područjima kojima upravlja Javna ustanova NATURA VIVA za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode. Na području Karlovačke županije može se naći šest tipova staništa na III. razini Nacionalne klasifikacije staništa koja se smatraju ugroženima prema Pravilniku o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima („Narodne novine“ broj 88/14).

Tablica 35: Zaštićena područja Karlovačke županije

Zaštićena područja Karlovačke županije	Kategorija zaštite	Godina proglašenja	Površina (ha)	Površina u Karlovačkoj županiji (ha)
Bijele i Samarske stijene	Strogi rezervat	1985.	1.125,38	86,73
Plitvička jezera	Nacionalni park	1949.	29.685,15	2.752,29
Žumberak – Samoborsko gorje	Park prirode	1999.	34.121,45	7.635,55
Cret Banski Moravci	Posebni rezervat - floristički	1967.	2,00*	2,00*
Crna Mlaka	Posebni rezervat- ornitološki	-	-	1,19
Visibaba	Spomenik prirode - geomorfološki	1966.	-	-
Vrlovka	Spomenik prirode - geomorfološki	1962.	-	-
Špilja u kamenolomu Tounj	Spomenik prirode – geomorfološki **	2008.	136,45	136,45
Klek	Značajni krajobraz	1971.	847,86	847,86
Ozalj	Značajni krajobraz	1970.	6,08	6,08
Petrova gora - Biljeg	Značajni krajobraz	1969.	2.929,44	2.124,03
Slunjsica	Značajni krajobraz	1964.	147,88	147,88
Baraćeve špilje	Značajni krajobraz **	2008.	12,93	12,93
Marmontova aleja	Spomenik parkovne arhitekture	1968.	0,59	0,59
Park u Bosiljevu	Spomenik parkovne arhitekture	1974.	9,67	9,67
Vrbanićev perivoj	Spomenik parkovne arhitekture	1970.	3,63	3,63
				13.765,69

Izvor: Državni zavod za zaštitu prirode (GIS baza)

1.8.3. Ugroženost flore i faune

Klimatski uvjeti u Republici Hrvatskoj danas više ne odgovaraju njihovom razvitku te su zbog toga cretovi izuzetno osjetljivi na bilo kakve promjene ekoloških uvjeta na staništu, a osobito na promjene u režimu podzemnih voda, te su izrazito podložni prirodnoj sukcesiji. Bez kvalitetnog upravljanja cretnim područjima i stalnog monitoringa stanja populacija rijetkih i ugroženih cretnih vrsta, budućnost ovih staništa je neizvjesna. Cret u Banskim Moravcima se, nažalost, ubraja u skupinu cretova koji se već nalaze u uznapredovalom stadiju sukcesije. Kritično ugrožene cretne vrste *Betula pubescens* (cretna breza) i *Drosera rotundifolia* (okruglolisna rosika) za ovaj se lokalitet smatraju izumrlima, a površina ceta se zbog zaraštavanja crnom johom (*Alnus glutinosa*) smanjila na svega nekoliko

kvadratnih metara. Ipak, postoji inicijativa lokalne osnovne škole „Skakavac“, koja provodi sustavno akcije čišćenja ovog creta.

Iako ne postoji cjelovita inventarizacija flore zaštićenih područja Karlovačke županije, prema dostupnim podacima iz Crvene knjige vaskularne flore Hrvatske (Nikolić i Topić ur., 2005.), Flora Croatica bazom podataka (<http://hirc.botanic.hr/fcd>), te drugih dostupnih podataka, ovdje živi niz ugroženih i zaštićenih biljnih vrsta. U tablici 4. one su navedene po područjima, abecednim redom, a njihova nomenklatura usklađena je s Flora Croatica bazom podataka (Nikolić 2008.). Kategorije ugroženosti primjenjene su sukladno Crvenoj knjizi vaskularne flore Hrvatske (Nikolić i Topić 2005.) i Crvenom popisu ugroženih biljaka i životinja Hrvatske (2004.). Analiza zaštićenih svojti provedena je prema Pravilniku o proglašavanju divljih svojti zaštićenim i strogo zaštićenim („Narodne novine“ broj: 07/06). Također su navedene vrste koje se nalaze na Dodacima II, IV i V Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (Council Directive 92/43/EEC).

Od faune sisavaca treba istaknuti tri vrste šišmiša koje su prema Crvenoj knjizi sisavaca Hrvatske procijenjene kao ugrožene (EN), što znači da su suočene s vrlo visokim rizikom od izumiranja. Na području Kleka rasprostranjen je *Aquila chrysaetos* (suri orao) koji se u Crvenoj knjizi ugroženih ptica Hrvatske navodi kao ugrožen (EN), te *Falco peregrinus* (sivi sokol), *Glaucidium passerinum* (mali čuk) i *Pernis apivorus* (škanjac osaš), koji se navode kao osjetljive vrste (VU). Sivi sokol pojavljuje se još na Slunjčici, a škanjac osaš i na Petrovoj gori.

Vrijedan nalaz za područje Slunjčice predstavljaju *Aspius aspius* (bolen), *Salmo trutta* (potočna pastrva), *Thymallus thymallus* (obični lipljen) i *Vimba vimba* (nosara), četiri slatkovodne ribe koje su u Crvenoj knjizi slatkovodnih riba Hrvatske procijenjene kao osjetljive (VU).

1.8.4. Kvaliteta zraka

Uredbom o određivanju zona i aglomeracija prema razinama onečišćenosti zraka na teritoriju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj: 1/14) određeno je 5 zona i 4 aglomeracije za potrebe praćenja kvalitete zraka. Karlovačka županija svrstana je u **zonu HR3** (uz Ličko-senjsku i Primorsko-goransku županiju, izuzev aglomeracije HR RI).

Prema Uredbi o utvrđivanju Popisa mjernih mjesta za praćenje koncentracija pojedinih onečišćujućih tvari u zraku i lokacija mjernih postaja u državnoj mreži za trajno praćenje kvalitete zraka („Narodne novine“ broj: 22/14) određeno je mjerno mjesto Karlovac, klasifikacijske oznake prigradska, za onečišćujuće tvari O3 i NO2. Lokacija Karlovac je nova mjerna postaja u državnoj mreži za trajno praćenje kvalitete zraka. S obzirom na propisane granične i ciljne vrijednosti (prema Zakonu o zaštiti zraka, „Narodne novine“ broj: 130/11 i 47/14) kvaliteta zraka u gradu Karlovcu je obzirom na praćeni pokazatelj SO2 u razdoblju od 2011. do 2015. bila **I kategorije**. Osnovni razlog zadovoljavajuće kvalitete zraka u gradu Karlovcu su nepostojanje onih grana gospodarstva i prerađivačke industrije odnosno velikih industrijskih izvora koji vrše najveća onečišćenja (npr. velika energetska termo postrojenja, petrokemijska i ostala kemijska industrija, proizvodnja celuloze, proizvodnja cementa, proizvodnja umjetnih gnojiva, teška metalna industrija).

S obzirom da područjem grada Karlovca prolazi veći broj prometnica od državnog značaja, najveća prijetnja onečišćenju zraka su lebdeće čestice kao posljedice prometa naročito u ljetnim mjesecima kada je i promet intenzivniji.

Prema podacima iz Registra onečišćivanja okoliša za 2015., na području grada Karlovca prijavljene su sljedeće emisije u zrak: oksidi sumpora, oksidi dušika, ugljikov monoksid (CO), ugljikov dioksid (CO₂), krom i spojevi (kao Cr). Emisije u zrak prijavilo je deset tvrtki: Alstom Hrvatska d.o.o., Energoremont d.d., Gradska Toplana d.o.o., Heineken Hrvatska d.o.o., KIM Mljekara Karlovac, Opća bolnica Karlovac, PPK karlovačka mesna industrija d.d., RH Ministarstvo obrane, Viševica komp d.o.o., Wienerberger-Ilovac d.o.o.

Tablica 36: Količina ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak (kg/god) u Karlovačkoj županiji, 2011.-2015.

Onečišćujuća tvar	Količina ispuštanja (kg/god)	Zastupljenost ispuštanja (%)	Količina ispuštanja (kg/god)	Zastupljenost ispuštanja (%)
Oksidi sumpora izraženi kao sumporov dioksid (SO ₂)	824,232,72	1,16	24.646,60	0,05
Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	111.552,03	0,16	46.755,37	0,09
Ugljični monoksid (CO)	30.263,37	0,04	22.130,02	0,04
Ugljikov dioksid (CO ₂)	70.232.925,12	98,59	53.302.708,16	99,81
Nikal i spojevi (kao Ni)	2.953,58	<0,01	14,42	<0,01
Čestice (PM ₁₀)	32.604,26	0,05	7.464,11	0,01

Izvor: Izvješće o podacima iz registra onečišćavanja okoliša, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2011.; 2015.

1.8.5. Otpad

Jedinice lokalne samouprave dužne su, sukladno Zakonu o održivom gospodarenju otpadom („Narodne Novine“ broj: 94/13), na svom području osigurati javnu uslugu odvojenog prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada, izvršiti obvezu odvojenog prikupljanja otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila te krupnog (glomaznog) komunalnog otpada, sprečavanje odbacivanja otpada u okoliš i uklanjanje tako odbačenog otpada, donošenje i provedbu plana gospodarenja otpadom jedinice lokalne samouprave, provođenje obrazovno – informativne aktivnosti i mogućnost akcija prikupljanja otpada.

Većina jedinica lokalne samouprave nije u mogućnosti provesti ove obveze prije svega zbog nedovoljne opremljenosti i kapaciteta komunalnih društava i nedovoljnih financijskih sredstava.

Sva neusklađena odlagališta otpada na području Karlovačke županije nalaze se u određenim fazama sanacije i u skladu s Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske 2017. – 2022. izradit će se Plan zatvaranja odlagališta neopasnog otpada za područje svake županije na temelju postojećih raspoloživih kapaciteta i drugih relevantnih kriterija, a koji će uključiti i daljnje odlaganje otpada nakon 31. prosinca 2018. na usklađena odlagališta. Plan gospodarenja otpadom također definira i mjeru 1.4.5. Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom. Ova mjera uključuje izgradnju građevina za obradu miješanog

komunalnog otpada, neopasnog otpada koji preostaje nakon materijalne uporabe i drugog neopasnog otpada.

Prema podacima AZO¹² -a, u Registar onečišćavanja okoliša, odvozom otpada 2015. obuhvaćeno je 95% stanovništva, dok je 2015. obuhvat 99%. Količina otpada po stanovniku Karlovačke županije u 2015. iznosi 258 kg/stanovniku. U Karlovačkoj županiji otpad se odlaže na 7 odlagališta (Ćuić Brdo, Glavica Cetinograd, Ilovac, Jezero, Kokirevo, Pavlovac i Sodol), od čega su dva reciklažna centra (Ilovac u Karlovcu i Sodol u Ogulinu).

Tablica 37: Količina proizvedenog komunalnog otpada

KOLIČINA KOMUNALNOG OTPADA				
	RH (t)	KŽ (t)	Obuhvat stanovnika KŽ (u%)	Broj sakupljača komunalnog otpada
2010.	1.629.915	39.632	95	14
2011.	1.645.295	51.879	89	13
2012.	1.670.005	45.572	98	13
2013.	1.720.758	45.193	97	13
2014.	1.637.371	41.223	99	13
2015.	1.653.980	46.146	99	13

Izvor: Izvješće o komunalnom otpadom, Agencija za zaštitu okoliša, 2010.; 2011.; 2012.; 2013.; 2014.; 2015.

Po količini otpada, Karlovačka županija u 2015. sudjeluje s 2,7% u ukupnoj količini otpada Republike Hrvatske. U okviru Kontinentalne Hrvatske Karlovačka županija sudjeluje s 5,4% ukupne količine prikupljenog otpada (Kontinentalna Hrvatska sudjeluje s 49,5% ukupnog otpada Republike Hrvatske). Vojna infrastruktura¹³.

Prema podacima dobivenim za Izvješće o stanju u prostoru Republike Hrvatske 2008.-2012. utvrđena je površina zona posebne namjene od 21.391,12 ha (5,89% prostora Karlovačke županije). Dominira Vojni kompleks Eugen Kvaternik, koji se nalazi najvećim dijelom u gradu Slunju, te u općinama Rakovica, Plaški, Josipdol i Tounj. Od 1965. taj se prostor koristi za obuku vojske te provođenje vojnih vježbi. Studijom utjecaja na okoliš (listopad 2003.) stvaraju se pretpostavke za očuvanje krajobraznih vrijednosti prostora uz konstantni monitoring i kontroliranu brigu o okolišu u kojem se odvijaju aktivnosti vojnih vježbi. PPUGB-om grada Slunja, utvrđena je i zona zabranjene gradnje, izvan zone posebne namjene, površine 107,35 ha u naseljima Gornje Primišlje, Zečev Varoš i Slunjčica.

Prema podacima MORH-a, Uprava za materijalne resurse, Sektor za nekretnine, graditeljstvo i zaštitu okoliša, sukladno zahtjevima obrane utvrđene su zone posebne namjene sa zaštitnim i sigurnosnim zonama za vojne lokacije i građevine: vojarna „Kamensko“, vojarna „Kupa“, vojarna „Domobranska“, vojno skladište „Skakavac“, vojno skladište i streljište „Jamadol“, vojno vježbalište „Kupa“, Dom HV „Karlovac“, „Magačevac“, Petrova Gora, vojarna „Sveti Petar“ Ogulin i vojni poligon „Eugen Kvaternik“

¹²AZO – Agencija za zaštitu okoliša

¹³Građevine posebne namjene su zone vojne građevine od interesa za Državu, Izvješće o stanju u prostoru Karlovačke županije, str. 48., svibanj 2015.

Slunj. U idućem razdoblju potrebno je zadržati postojeće zone posebne namjene, osim za vojarnu „Kupa“ i vojno skladište „Jamadol“ koji nisu perspektivni za potrebe obrane.

1.8.6. Prirodni rizici

Zbog svog prirodnog položaja u području krša, koji je karakteriziran snažnom podzemnom i površinskom cirkulacijom voda, značajnu ulogu u osiguravanju kvalitete života stanovništva Karlovačke županije i zaštiti od eventualnih ugroza ima upravo režim voda i zaštita izvorišta pitke vode.

Grad Karlovac je riječno čvorište u kojem se sastaju 4 rijeke: Kupa, Korana, Mrežnica i Dobra te puno manjih vodotoka. Sve rijeke u svom gornjem toku imaju bujični karakter, a u vrijeme pojave velikih voda naglo se slijevaju u nizinu oko Karlovca.

Od poplava najugroženiji su Grad Karlovac te naselja uzvodno od njega do Pravutine te nizvodno uz rijeku Kupu. Karlovac ima protupoplavne objekte, ali sustav nije potpuno završen te je zaštićen samo uži dio centra grada. Ostali dio područja i dalje je nebranjeno područje na kojem nije moguće vršiti obranu od poplava. Manja ugroženost od poplava je uz rijeku Mrežnicu, a za Ogulin opasnost predstavlja rijeka Dobra. Snage zaštite i spašavanja kojima raspolaže Karlovačka županija dostatne su za zaštitu i spašavanje Karlovačke županije od poplava. Ipak, u prostornim/urbanističkim planovima jedinica lokalne (područne) samouprave Karlovačke županije dužne su utvrditi i kartografski prikazati područja/zone plavljenja, izgrađene i neizgrađene zaštitne vodne građevine (nasipe, odteretne kanale, propuste i slično), te utvrditi potrebe za rekonstrukcijom zaštitnih vodnih građevina i vršiti analizu ugroženosti stanovništva i materijalnih dobara u odnosu na naprijed navedene parametre.

Sukladno procjeni ugroženosti Karlovačke županije, utvrđene su mjere zaštite u urbanističkim planovima i građenju u slučaju **potresa**, s obzirom na geološke osobitosti tla i rasjede koji postoje na području Županije, realno je za očekivati da će svako podrhtavanje tla i ispod naznačenih vrijednosti imati jači makroseizmički intenzitet. Zbog relativno velike površine Županije može se pretpostaviti da u slučaju potresa ne bi bilo jednako zahvaćeno cijelo područje Županije, odnosno ugroženija su naseljenija područja.

Od ostalih prirodnih rizika, Karlovačka županija ugrožena je od pojave **suša, olujnog i orkanskog nevremena, snježnih oborina i poledice**.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
– nedovoljna edukacija djelatnika Javne ustanove, lokalne samouprave i javnosti, – mogućnost stavljanja zaštićenih područja u funkciju održivog razvoja turizma i ekološke poljoprivrede – unapređenje infrastrukture na zaštićenim lokalitetima- postavljanje smeđe signalizacije, interpretativne ploče, vidikovci, poučne staze – nedovoljna financijska podrška Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost RH i EU fondove – razvoj koncepta društveno odgovornog poslovanja poslovnih subjekata – usitnjenost i rascjepkanost zemljišta – nesređeni katastarski i vlasnički odnosi – podloge su neažurirane te većim dijelom odstupaju od stvarnog stanja – nema sustavne kontrole gradnje izvan građevinskog područja – pojačan pritisak na prostor gradnjom infrastrukture i korištenjem mineralnih sirovina	– prilagoditi prostorne planove i urbanističke planove sukladno potrebama postupka usklađenja s propisima i normama zaštite prirode – ažuriranje kartografskih podloga – sustavna kontrola gradnje izvan građevinskog područja – sređivanje imovinskoga stanja nekretnina – sređivanje katastarskih i vlasničkih odnosa – plansko uređivanje naselja – promocija zaštite prirode kroz zajedničke projekte s turističkim sektorom

1.9. PRIMARNA INFRASTRUKTURA

1.9.1. Komunalna infrastruktura (vodoopskrba i odvodnja)

U Karlovačkoj županiji opskrbljenost stanovništva vodom je vrlo visoka, ali varira, od područja koja nemaju regularne vodoopskrbne sustave (dio općina) do urbanih područja s visokih 94% stanovništva opskrbljenih vodom. Prema dostupnim podacima Hrvatskih voda, 117.263 stanovnika (91%) priključeno je na sustav vodoopskrbe. Nepovoljna situacija s javnom vodoopskrbom prisutna je u gradu Slunju, te općinama Barilović, Cetingrad, Krnjak, Lasinja i Tounj.

Na području Županije stanovništvo opskrbljuje vodom 12 komunalnih poduzeća. Prosječna godišnja **potrošnja vode** u 2015. na području Karlovačke županije iznosi 49m³/stanovniku, što je u odnosu na 2010 (51m³/stan) smanjenje od 4%.

Specifičnost Županije je postojanje mnogih pojedinačnih, nekontroliranih malih sustava, kao i značajni gubici vode u distribuciji u svim sustavima, najčešće zbog starosti mreže.

Osim područja na kojima postoje dostatne količine vode za vodoopskrbu, postoje i velika područja gdje se za potrebe vodoopskrbe moraju tražiti drugi izvori. Najočitiji primjer je područje općine Rakovica koja na svom području nema prirodnih izvora pitke vode, već je vezana na dovod vode s područja Nacionalnog parka Plitvička Jezera, dakle iz druge županije. S druge strane, ako Nacionalni park želi zadržati atraktivnost i prirodne ljepote, voda iz jezera ne smije se koristiti, već se mora dovoditi iz udaljenijih područja, u ovom slučaju s izvora Male i Velike Ličke Jasenice.

Osnovne **potrebe vode** u Županiji mogu se zadovoljiti s 614 l/s, dok je danas zahvaćeno 735 l/s (+ cca 17 l/s područja Plitvica (izvor: Hrvatske vode), što prvenstveno ukazuje na izuzetno velike gubitke u vodoopskrbnoj mreži (preko 30%). Uz to se javlja i situacija da neki sustavi raspolazu viškom vode, dok se istovremeno javljaju nestašice vode u drugim vodovodnim sustavima, što se može riješiti putem njihovog povezivanja, kako bi se voda mogla distribuirati u sustave kojemu trenutno nedostaje. Prioritet je razmatranje zahvata vode na izvorima Male i Velike Ličke Jasenice i njena distribucija do potrošača na južnom području Županije, u gradu Slunju te općinama Rakovica i Saborsko, kao i njihovo dugoročno povezivanje na vodoopskrbne sustave sjevernog dijela Županije. Projekcija potrošnje vode pokazuje da se za područje Županije u budućnosti mora osigurati minimalno oko 1.000 l/s, što znači da je zahvaćanje novih količina vode nužnost.

Odvodnja

Sustavi odvodnje postoje u većini gradova te u manjem broju centara općina. Najviše su izgrađeni sustavi odvodnje gradova Karlovac i Duga Resa, koji čine jednu tehnološko-projektну cjelinu i predstavljaju prioritet s obzirom na područje Županije.

Programom ISPA izgrađen je uređaj za predtretman otpadnih voda u gradu Karlovcu kojim se pročišćavaju otpadne vode Karlovca, Duga Rese i dijela općine Barilović. Isto tako Grad Ogulin izgradio je kolektore u urbanom gradskom području te je 2014. dovršen uređaj za predtretman otpadnih voda. Grad Ozalj, uz do sada izgrađenu kolektorsku mrežu, također ima izgrađen uređaj za pročišćavanje otpadnih voda. Znatno manje su izgrađeni sustavi u općinama, a u nekim i ne postoje.

Velik broj malih raspršenih naselja na području Županije upućuje na potrebu tehničkih rješenja odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda pojedinačnih objekata i malih naselja, do 50 ES, te malih naselja od 50 do 500 ES, bez kojih nema cjelovite zaštite voda.

1.9.2. Energetska infrastruktura

Plin

Do 2017. na području Karlovačke županije prisutno je 10 opskrbljivača prirodnim plinom, ukupno je izgrađeno 71,8 kilometra plinske mreže i 21 km kućnih priključaka, a obuhvaća područje gradova Karlovca, Ogulina, Duge Rese, Slunja i Ozlja te općina Barilović, Draganić, Netretić, Ribnik i Žakanje. Navedeni gradovi i općine sklopili su 2001. koncesijski ugovor s tvrtkom Montcogim-plinara d.o.o. koja vrši distribuciju i opskrbu prirodnim plinom. Potrošnja plina u razdoblju od 2012. do 2016. kontinuirano raste, s naglaskom na industriju i poslovne potrošače u odnosu na kućanstva.

Opskrba električnom energijom

Elektrodistributivna mreža na području Karlovačke županije podijeljena je između dva distributivna područja HEP - Operatora distribucijskog sustava d.o.o.. Područje Elektre Karlovac pokriva oko 4300 km² na kojem živi približno 175 000 stanovnika, dok južni dio županije s pripadajućim gradom Slunjem i općinama spada u nadležnost Elektrolike Gospić.

Prema podacima tvrtke HEP Operator distribucijskog sustava d.o.o. **pokrivenost** Karlovačke županije **elektro-distributivnom mrežom** je 100% te postoje samo pojedinačni/izolirani slučajevi koji se rješavaju temeljem zahtjeva korisnika za priključenjem na distributivnu mrežu. **Potrošnja električne energije** u kućanstvima na području Karlovačke županije u razdoblju od 2009. do 2016. bilježi blaži pad potrošnje 2014. te se takva potrošnja zadržava do kraja 2016. Sektor industrije bilježi značajan porast potrošnje električne energije u 2010. te konstantan blagi rast potrošnje do kraja 2016.

Toplinska energija

Javni sustavi grijanja, odnosno centralizirani toplinski sustavi u vlasništvu jedinica lokalne samouprave na području Karlovačke županije, nalaze se u gradovima Karlovcu i Ogulinu. Toplinska energija distribuira se potrošačima kroz vrelovodnu, odnosno toplovodnu mrežu. Ukupna potrošnja toplinske energije proizvedene u centraliziranim toplinskim sustavom na području Karlovačke županije od 2009. je u konstantnom padu do 2015. kada bilježi blaži porast. Razlog trenda smanjenja potrošnje nalazi se u činjenici porasta cijena grijanja što posljedično uzrokuje sve veći broj subjekata koji se isključuju iz centraliziranog toplinskog sustava te se odlučuju za alternativne izvore toplinske energije.

1.9.2.1. Obnovljivi izvori energije

Biomasa

Tijekom redovitog gospodarenja šumama dobivaju se drvni sortimenti koji se dijele na trupce, prostorno drvo (ogrjev i drvo za kemijsku preradu) te dio koji se tretira kao otpad, a koji je pogodan za energetska iskorištavanje. U prosjeku se od ukupne mase stabla dobiva oko 65% trupaca, 20% oblica i cjepanica te 15% otpada (sitna granjevina, lišće i dr.).

Karlovačka županija je prepoznavši značajan šumski potencijal te mogućnost razvoja lokalnog gospodarstva baziranog na energiji iz biomase, donijela stratešku odluku o povećanju udjela energije iz biomase u neposrednoj potrošnji energije na području Karlovačke županije. Započetim projektima kao što je projekt poticanja ugradnje pirolitičkih kotlova i kotlova na pelete za fizičke osobe te projekt Zelena energija čija je svrha zamjena kotlova na fosilna goriva kotlovima na biomasu u javnim ustanovama, Karlovačka županija postala je jedan od pionira poticanja korištenja energije biomase u Republici Hrvatskoj. Samo kod fizičkih osoba instalirano je preko 4 MW kotlovnica na pelete i pirolitičkih kotlova dok je tijekom 2016. izvedena rekonstrukcija kotlovnica na lož ulje modernim kotlovima na biomasu – sječku u tri osnovne škole na području Županije. Također, Karlovačka županija je prva u Republici Hrvatskoj koja je za rekonstrukciju svojih kotlovnica uz dostupna sredstva financiranja putem Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost koristila i inovativne modele financiranja poput ugovorne prodaje topline iz biomase. Osim navedenih investicija, Županija je nastavila s aktivnostima pripreme i planiranja novih projekata te je izrađena projektna dokumentacija za rekonstrukciju dodatnih šest kotlovnica u školama. Za izgradnju kotlovnica i malih područnih toplana na biomasu zainteresirane su i općine i gradovi na području županije, a prije svega iz razloga što takvi projekti doprinose gospodarskom i ruralnom razvoju, potiče se bolje korištenje šumskog i poljoprivrednog zemljišta te se time ostvaruju brojne socijalne i gospodarske koristi, u prvom redu povećana gospodarska aktivnost te posljedično - smanjenje ruralne migracije i depopulacije. Najveća prepreka za provedbu ovakvih projekata predstavlja nedostatak prikladnih izvora financiranja za pripremu dokumentacije i financiranje investicije, posebice za manje općine i gradove koji sami nemaju financijskih mogućnosti za isto. U okviru IPARD pretpripravnog programa postojala je mjera 301 gdje je bilo moguće financiranje izgradnje toplana na biomasu za manje općine i gradove, međutim u Operativnom programu Ruralni razvoj 2014.-2020., koji je usvojen 2014., nažalost nije predviđeno financiranje ovakvih projekata. U tom smislu, Županija je Ministarstvu poljoprivrede predložila da se u Operativni program Ruralni razvoj 2014.-2020. uključi, odnosno, vrati mjera sufinanciranja ugradnje toplana i kotlovnica na biomasu za ulaganja u naseljima do maksimalno 10.000 stanovnika, pri čemu korisnici mjere mogu biti jedinice lokalne i/ili regionalne samouprave.

Sunce

Srednja godišnja ozračenost Sunčevom energijom na području Karlovačke županije, na vodoravnu plohu, u godišnjem prosjeku iznosi 1,25-1,30 MWh/m². Iznos ukupne srednje godišnje ozračenosti dokaz je značajnog potencijala kojeg je moguće iskoristiti pasivnim solarnim sustavima za pripremu tople potrošne vode i grijanje prostora, kao i fotonaponskim sustavima za proizvodnju električne energije.

Primjenom pasivnih solarnih sustava, povoljnom orijentiranošću te zadovoljavajućom toplinskom izolacijom građevine postižu se značajne uštede toplinske energije. Značajno povoljniji insolacijski i klimatski uvjeti Županije od uvjeta u srednjoj i sjevernoj Europi (koji imaju za posljedicu veću efikasnost uređaja), naročito u zimskom periodu, garantiraju veliki tehnički potencijal (Tablica XY i XY).

Grijanje prostora Sunčevom energijom na području Karlovačke županije isplativo je za toplinski dobro izolirane građevine (cca 12-15 cm izolacijskog materijala), za koje primjena solarnih sustava može pokriti 40-60% ukupnih toplinskih potreba građevine. Preporuča se mjera ugradnje solarnih sustava u svrhu pripreme potrošne tople vode, što je u našim klimatskim uvjetima isplativije od grijanja prostora istim sustavom.

Geotermalna energija

Geotermalni gradijent u Republici Hrvatskoj ($0,49^{\circ}\text{C}/\text{m}$) znatno je viši od europskog prosjeka ($0,03^{\circ}\text{C}/\text{m}$) što geotermalnu energiju čini obnovljivim izvorom energije znatnog potencijala kako za područje Republike Hrvatske tako i za područje Karlovačke županije.

Na području Karlovačke županije nalazi se geotermalni lokalitet Karlovac smješten u Pokuplju, oko 8 km sjeveroistočno od grada Karlovca. S južne strane područja protječe rijeka Kupa, a sjevernim dijelom kanal Kupčina. Geotermalni lokalitet Karlovac otkriven je 1983. bušotinom Karlovac-2 (Ka-2), da bi otkrivanje bušotine Karlovac-3 (Ka-3) 1988. potvrdilo geotermalni potencijal ovog lokaliteta. Udaljenost između bušotina iznosi 3 km, a obje su u vlasništvu INA-e. Bušotina Ka-2 udaljena je oko 900 m, a Ka-3 oko 1200 m od kanala Kupa-Kupa. Oko 3 km zapadno od bušotine Ka-2 smješteni su Ribnjaci Draganići.

U primarnom krugu uporabe geotermalnu vodu moguće je koristiti za pretvorbu toplinske u električnu energije izgradnjom termoelektrane, a u sekundarnom krugu, uz korištenje izmjenjivača topline, izdvojena toplinska energija iz geotermalne vode mogla bi se koristiti još u 2-3 stupnja za: sušenje poljoprivrednih proizvoda, plasteničku proizvodnju hortikulture, kupališno-rekreacijske sadržaje i dr. Nakon analize parametara, lokalna samouprava treba pronalaziti gospodarstvenike i investitore koji će biti spremni ulagati u projekte obnovljivih izvora energije poglavito geotermalne energije, na način njene stupnjevite uporabe, što je svjetska praksa, te je ekonomski najisplativije.

Energija vodotoka

Površinske vode se u Karlovačkoj županiji evakuiraju kroz slivove rijeka Kupe, Dobre, Mrežnice i Korane. Preostali dijelovi vodotokova koji izviru ili utječu u ovoj Županiji imaju ili mali protok ili mali geodetski pad, pa stoga u ovoj analizi nisu uzeti u obzir.

Slobodni bruto hidropotencijali vodotokova u Karlovačkoj županiji iznose **583,5 GWh**. U Republici Hrvatskoj, pa tako ni u Karlovačkoj županiji, ne postoji katastar pozicija za male hidroelektrane temeljem kojega bi se mogle izabirati pozicije i prikupljati podaci za određenu hidroelektranu. Takav katastar je nužno sačiniti ukoliko se želi sistematska i isplativa izgradnja malih hidroelektrana.

Kako se strategija izgradnje malih HE donosi na razini Županije, Županija treba potaknuti izradu katastra pozicija. Po izradi katastra pozicija za male hidroelektrane, Karlovačka županija bi trebala pokrenuti postupak za izmjenu i dopunu postojećeg prostornog plana Županije, kao i prostornih planova lokalnih jedinica u koje treba unijeti potencijalne pozicije za male hidroelektrane definirane katastrom.

Energija vjetra

Iako je s obzirom na indikativne i preliminarne ocjene, potencijal energije vjetra u Karlovačkoj županiji znatno manji u odnosu na prostore priobalnih županija, potrebno je provesti daljnje analize i mjerenja iz sljedećih razloga:

- međunarodne obveze u pogledu ispunjenja ciljeva korištenja obnovljivih izvora energije;
- tehnološki napredak omogućit će širu dostupnost tehnologije uz znatan pad njezine cijene;
- evolucija modela poticanja primjene tehnologije u sklopu složenih strukturiranih modela koji uzimaju u obzir i kvalitetu lokacije.

Za detaljnu analizu potencijalnih lokacija vjetroelektrana Županije potrebno je odabrati prostore u kojima se mogu očekivati ambijentalna povećanja brzine strujanja te mjesta gdje je trenje podloge i

vjetra najmanje (vrhovi i sljemena blago zaobljenih brda; travnati, kultivirani ili slabo zarasli prostori; prostori u čijoj blizini nema izgrađenih objekata).

Inicijalni odabir mjernih lokacija, provedba mjerenja na lokacijama te analiza dobivenih podataka prvi su koraci u dobivanju relevantnih podloga nužnih za pokretanje projekata izgradnje vjetroelektrana. Treba naglasiti da se postojeća mjerenja vrše isključivo u meteorološke svrhe i samo su djelomično iskoristiva za procjenu potencijala energije vjetra i planiranje razvoja projekata vjetroelektrana na prostoru Županije.

1.9.3. Infrastruktura za mobilnost

1.9.3.1. Prometna infrastruktura

Područjem Karlovačke županije prolazi međunarodni paneuropski prometni koridor Vb (Rijeka-Zagreb-Budimpešta) koji je od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, sastavni dio transeuropske prometne mreže (TEN-T) – Mediteranskog koridora. Cestovni infrastrukturni elementi navedenoga koridora koji prolaze područjem Županije: autocesta A1 (Zagreb čvorište Lučko, A3) – Karlovac – Bosiljevo – Split – Ploče (A10) – Karamatići – Opuzen - granica Republike Bosne i Hercegovine) – Dubrovnik i autocesta A6 (čvorište Bosiljevo 2 (A1) – Delnice – Rijeka (čvorište Orehovica, A7)) u duljini 83 km.

Zbog prolaska koridora Karlovačka županija odlično je prometno povezana s lukom Rijeka i centralnim dijelom Hrvatske, posebice Gradom Zagrebom. Zbog povoljno geoprometnog položaja područje Karlovačke županije karakterizira visok intenzitet prometa u lokalnom i tranzitnom prometu.

Problem predstavlja teretni tranzit, koji izbjegava autocestu, i cjelokupan promet na pravcu br. 4, čime će se taj dio prometa izmjestiti van urbane zone grada Karlovca, kao i osigurati kvalitetan priključak Duge Rese na autocestu. Od tri prometna koridora europskoga i državnoga značenja na području Republike Hrvatske, jedan prolazi područjem Županije - poprečni koridor na prometnom pravcu sjever – jug - Vb.

Državne ceste, kao i prometnice od županijske i lokalne važnosti, značajan su dio ukupne cestovne mreže i čine temelj za povezivanje prometnica niže razine koje su primarno potrebne za pristupanje gradovima i selima, s međuregionalnom, međužupanijskom i županijskom razinom, budući da lokalne prometnice imaju najveću važnost u raspodjeli prometa na najnižoj razini. U tom smislu, u nekim područjima jasan je manjak pristupačnosti koji će biti poboljšan izgradnjom nacionalnih prometnica i regionalnim i lokalnim cestovnim mrežama. To će poboljšati pristupačnost putnicima i teretu te ojačati gospodarski rast područja. Županijska i lokalna cestovna mreža mora ojačati područje održavanja kako bi se poboljšala njihova pristupačnost.

Zasebnu problematiku čine nerazvrstane ceste i cestovna mreža grada Karlovca u čiju su nadležnost održavanja ušle lokalne i županijske ceste (156,17 km), međutim nema točnih podataka o ukupnoj dužini nerazvrstanih cesta na području Grada Karlovca i Županije.

Prigradski promet između Zagreba i Karlovca u stalnom je porastu i u planu je povećanje kapaciteta dogradnjom namjenskog trećeg traka na dionici Zagreb Karlovac u postojećem koridoru autoceste, izgradnja čvora Selce (Karlovac).

1.9.3.2. Željeznička infrastruktura

Područjem Karlovačke županije prolaze četiri željezničke pruge od kojih su, sukladno Odluci Vlade Republike Hrvatske o razvrstavanju željezničkih pruga („Narodne novine“ broj: broj 03/14), 3 željezničke pruge od značaja za međunarodni promet: **M202** Zagreb GK – Karlovac - Rijeka, koja je ujedno koridorska pruga – Mediteranski koridor, te **M604** Oštarije – Gospić - Knin – Split, **M605** Ogulin – Krpelj rasputnica, dok je pruga **L103** Karlovac – Ozalj – Kamanje – Državna granica – (Metlika) željeznička pruga od značaja za lokalni promet.

Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske, željeznička mreža ocijenjena je na niskoj tehničkoj razini kapaciteta te kao nedovoljno izgrađena. Stoga je planirano njezino uređenje na način koji bi garantirao uključenost u europske tokove. Jedan od prioriternih projekata u sektoru željezničkog prometa na nacionalnoj razini je djelomična izgradnja nove pruge te rekonstrukcija dijela postojeće pruge na željezničkom pravcu Državna granica sa Republikom Mađarskom – Botovo – Zagreb – Rijeka, koja djelom prolazi područjem Karlovačke županije. Realizacijom ovog projekta značajno bi se smanjila udaljenost i povećala brzina prometovanja između Republike Mađarske i Rijeke. Također, Hrvatske željeznice pristupile su rekonstruiranju ostalih postojećih pruga i to većim dijelom sredstvima EU fondova.

1.9.3.3. Zračni promet

Na području Karlovačke županije Prostornim planom planirane su sljedeće zrakoplovne građevine:

- zračna luka Karlovac,
- uzletište Rakovica,
- helidromi.

Sustav zračnog prometa na području Županije ne postoji, ali je planiran kroz gradnju zračne luke 2C/1A kategorije u naselju Luka Pokupska. Međutim, predmetna lokacija je za istraživanje, pa će točna lokacija (i njezina površina) biti utvrđena kroz daljnje postupke sukladno posebnim propisima.

1.9.3.4. Riječni promet

Sustav riječnog prometa na području Županije ne postoji, ali je planiran kroz uspostavu državnog plovnog puta II. klase rijekom Kupom od planirane riječne luke kraj Banijskog mosta u naselju Karlovac, kraj pristaništa planiranog u naselju Karlovac do naselja Šišljavić, odnosno dalje prema Gradu Sisku. Za uspostavu državnog plovnog puta II. klase moguće su korekcije postojećeg korita sukladno posebnim propisima. Također, planira se gradnja sustava pristaništa na rijekama na području Županije, a u svrhu uključivanja u turističke programe sukladno posebnim propisima. Navedena pristaništa uključuju samo građevine za pristajanje plovila te ukrcaj i iskrcaj turista.

1.9.3.5. Elektroničke komunikacije

Važećim Prostornim planom Karlovačke županije planirana je mreža građevine elektroničke pokretne komunikacije i za daljnje razdoblje potrebno je uskladiti planove njezine izgradnje i razvoja sa prostorno-planskom dokumentacijom. U nastavku se daje pregled ukupnog broja baznih postaja i broja lokacija na kojima se nalaze:

- ukupan broj baznih postaja na području Karlovačke županije je 138,
- ukupan broj lokacija na kojima se nalaze (uzimajući u obzir da bazne postaje različitih operatera mogu biti na istom antenskom stupu ili postojećem objektu) je 114 koje se dijele na:
 1. antenski stupovi u vlasništvu operatera javnih komunikacijskih mreža pokretnih komunikacija VIPnet, Tele2, ili HT – 69
 2. antenski stupovi ostalih infrastrukturnih operatera – 11
 3. antenski prihvat na postojećim objektima – 29
 4. unutarnji antenski sustavi – 5.

46% kućanstava na području Karlovačke županije posjeduje računalo, te 41% kućanstava koristi Internet. Na razini Republike Hrvatske **udio kućanstava s računalom** iznosi 55,3%, a kućanstava s priključkom na Internet 50,6%. Ispod županijske razine udjela kućanstava s osobnim računalom i Internetom je većina općina (osim općina Kamanje i Žakanje pograničnog područja) i grada Slunja. Najnepovoljniji udio prikazuje se u općini Saborsko gdje svega 16,6% kućanstava te općine ima osobno računalo, a svega 13,4% kućanstava koristi Internet. Iako je u gradovima slika pozitivnija, činjenica da je manje od polovice stanovništva Karlovačke županije informatički pismeno i manje od polovice kućanstava posjeduje osobno računalo i koristi Internet, upućuje na potrebu planiranja intenzivnijih aktivnosti za poboljšanje navedenih podataka (uvođenje širokopojasne mreže pristupa Internetu u ruralnim područjima te jačanje iste u gradovima, kao i aktivnosti jačanja informatičke pismenosti stanovnika posebice u ruralnim područjima).

1.10. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM

U sastavu Županije su gradovi: Karlovac, Duga Resa, Ogulin, Ozalj i Slunj te općine Barilović, Bosiljevo, Cetingrad, Draganić, Generalski Stol, Josipdol, Kamanje, Krnjak, Lasinja, Netretić, Plaški, Rakovica, Ribnik, Saborsko, Tounj, Vojnić i Žakanje.

Županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnog (regionalnog) značaja, a osobito poslove koji se odnose na:

- obrazovanje
- zdravstvo
- prostorno i urbanističko planiranje
- gospodarski razvoj
- promet i prometnu infrastrukturu
- održavanje javnih cesta
- planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova,

- izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata, prostornog uređenja za područje Županije izvan područja grada Karlovca
- te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Ostvarujući zajednički interes u unapređivanju gospodarskog, društvenog i kulturnog razvitka, Županija uspostavlja i održava suradnju s drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u zemlji i inozemstvu, u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorima. Karlovačka županija je članica Hrvatske zajednice županija, a može se udružiti i u druge nacionalne Saveze jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Županijska skupština donosi odluku o uspostavljanju suradnje, odnosno o sklapanju sporazuma o suradnji sa pojedinim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u zemlji i inozemstvu. Od strateških dokumenata, na razini Karlovačke županije postoji (još uvijek važeća) Razvojna strategija Karlovačke županije, potom Strategija razvoja ljudskih potencijala, Program energetske učinkovitosti 2014. – 2016., Strategija održivog korištenja energije Karlovačke županije. Karlovačka županija uz svoje Upravne odjele i radna tijela osnivač je, vlasnik ili suvlasnik nekih poduzeća i ustanova na svom području.

Od poduzeća možemo navesti Županijsku upravu za ceste, Centar za gospodarenje otpadom „KODOS“, Regionalnu razvojnu agenciju – KARLA d.o.o., Javnu ustanovu za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Karlovačke županije NATURA VIVA, Zavod za prostorno planiranje, Poduzetničke zone Korana, Regionalne energetske agencije sjeverozapadne Hrvatske „REGEA“ te školske i zdravstvene ustanove na području Karlovačke županije. Također, Karlovačka županija ima i udio u vlasništvu Hrvatskog radio Karlovca, kao i tvrtki „Ceste“ Karlovac, Vodoprivreda Karlovac.

Od škola Karlovačka županija je osnivač svih srednjih škola te osnovnih škola koje nisu na administrativnom području grada Karlovca (kojim je osnivač Grad Karlovac). Tako je Karlovačka županija osnivač 18 osnovnih škola, 13 srednjih škola i 2 učenička doma.

Karlovačka županija je vlasnik i osnivač tri bolničke ustanove i šest domova zdravlja na prostoru županije te ukupno 14 zdravstvenih ustanova.

Kretanje prihoda Županijskog proračuna je bilo između 128,5 milijuna kuna (u 2010. godini) do najvećeg ostvarenog prihoda u 2015. u iznosu od 166,6 milijuna kuna. Preko 65 % Proračuna čine sredstva za koja je već određena namjena – decentralizacija u školstvu, zdravstvu i socijalnoj skrbi, legalizacija bespravno izgrađenih zgrada, pomoći resornih ministarstava, koncesije, lovozakupnine i dr. Stoga, financiranje decentraliziranih funkcija na području Županije čini zakonski prioritet. Sredstva uložena u gospodarstvo, komunalnu infrastrukturu, zaštitu imovine i osoba, poljoprivredu, lovstvo, turizam, europske poslove, prostorno planiranje i zaštitu okoliša čine 19,69% izvršenih rashoda Proračuna.

Najveći prihod općina i gradova je prihod od poreza i prireza na dohodak, prihodi od komunalne naknade i komunalnih doprinosa te prihod od poreza na imovinu. Navedeni prihodi čine oko 60% prihoda proračuna općina i gradova. Pojedine jedinice imaju mogućnost uvođenja prireza na porez na dohodak, dok Županije nemaju zakonsku osnovu uvođenja prireza na dohodak. Do sada u Karlovačkoj županiji 4 grada i 12 općina ubiru sredstva po osnovi prireza poreza na dohodak.

Značajan dio sredstava općina i gradova čine i Pomoći iz Državnog proračuna, nadležnih ministarstava, Županije i fondova koje su namjenskog karaktera i ovise o programima i aktivnostima za koja su primljena sredstva.

Na području Karlovačke županije formirane su tri lokalne akcijske grupe (Vallis Colapis, Frankopan i Petrova Gora). Lokalna akcijska grupa (LAG) je partnerstvo predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja koje je osnovano s namjerom izrade i provedbe lokalne razvojne strategije tog područja. Svi LAG-ovi na području Karlovačke županije ostvarili su potporu kroz Program ruralnog razvoja te su u tijeku ili su izrađene lokalne razvojne strategije koje će definirati projekte koji će se poticati i financirati na području LAG-ova.

Prema analizi Instituta za javne financije *Pomoći Europske unije županijama, gradovima i općinama 2011. – 2014.*,¹⁴ pomoći Europske unije primilo je 90% županija Republike Hrvatske, 47% gradova i 15% općina – ukupno 309 milijuna kuna. Podaci ukazuju da se godišnje povlači sve više sredstva (od 17 milijuna kuna 2011. do 134 milijuna kuna 2014.), no ipak se radi o skromnim iznosima. Od ukupno iskorištenih 309 milijuna kuna u promatranom razdoblju, gradovi su privukli više od polovice (155,8 milijuna kuna), županije manje od trećine (94,7 milijuna kuna), a općine manje od petine (58,4 milijuna kuna) ukupnih sredstava (tablica 37). U usporedbi s ostalim županijama, odnosno dobivenoj pomoći EU županijama, može se zaključiti da se Karlovačka županija nalazi među onim županijama koje su uspjele povući manje EU pomoći te da postoji značajan prostor u smislu jačanja institucionalnih kapaciteta zaduženih za pridobivanje, odnosno povlačenje EU sredstava u Karlovačku županiju, a koji doprinose rješavanju razvojnih potreba Županije.

¹⁴ <http://www.ijf.hr/upload/files/file/newsletter/105.pdf>

Tablica 38: Pomoći EU-a županijama, 2011.-2014. (u milijunima kuna)

Županija	Tekuće	Kapitalne	Ukupne	Ukupno po stanovniku
Grad Zagreb	10,419	0	10,419	13,2
Zagrebačka županija	0,229	0	0,229	0,7
Krapinsko-zagorska županija	0	1,490	1,490	11,2
Varaždinska županija	1,514	0	1,514	8,6
Koprivničko-križevačka županija	0,863	0,069	0,932	8,1
Međimurska županija	4,708	0	4,708	41,4
Bjelovarsko-bilogorska županija	0,301	0	0,301	2,5
Virovitičko-podravska županija	4,119	15,210	19,329	227,8
Požeško-slavonska županija	0,007	0	0,007	0,1
Brodsko-posavska županija	5,826	7,430	13,255	83,6
Osječko-baranjska županija	0,085	0	0,085	0,3
Vukovarsko-srijemska županija	1,109	0	1,109	6,2
Karlovačka županija	0,310	0	0,310	2,4
Sisačko-moslavačka županija	0,464	0	0,464	2,7
Republika Hrvatska	67,966	26,687	94,653	581,3

Izvor: Institut za javne financije, *Pomoći Europske unije županijama, gradovima i općinama 2011. – 2014.*, newsletter, br. 105, svibanj 2016., ISSN 133-9303

Karlovačka županija je već tradicionalno aktivan čimbenik u poticanju međunarodne i regionalne suradnje. Spomenuta suradnja se počela institucionalizirati osnivanjem Odbora za europske integracije, međunarodnu, međugeneracijsku suradnju i lokalnu samoupravu i Savjeta za europske integracije, koji su intenzivirali i proširivali suradnju sa raznim međunarodnim institucijama i regijama koje su promovirale ujednačeni regionalni razvoj EU.

Posebno treba istaknuti da nakon regionalne podjele Republike Hrvatske na statističke regije - NUTS 2 regije, Karlovačka županija je, kao dio Kontinentalne Hrvatske, pojačala suradnju sa županijama iz te regije i započela planirati zajedničke i velike razvojne programe i projekte na nivou NUTS 2 regije. Karlovačka županija, kao institucija regionalne samouprave, ima potpisane sporazume o suradnji s:

1. Provincijom Alessandria iz Italije,
2. Pokrajinom Štajerska iz Austrije,
3. Provincijom Zanjan iz Irana,

4. Gradom Münchenom – nema potpisanog sporazuma, ali suradnja traje,
5. Unsko-sanskim kantonom BiH,
6. Zapadna-Pomeranija, Poljska

kao i sporazume o suradnji s dvije hrvatske županije: Dubrovačko-neretvanskom i Ličko-senjskom.

Karlovačka županija je, u nastojanju da se uključi u razmjenu iskustava s prekograničnim regijama i međunarodnim institucijama, postala članica sljedećih međunarodnih i međuregionalnih institucija i inicijativa:

1. Skupštine europskih regija – AER (Assembly of European Regions) od 2004. sa sjedištem u Strasbourgu (Francuska)
2. Instituta regija Europe – IRE (Institut der Regionen Europas) sa sjedištem u Salzburgu (Austrija)
3. Srednjeeuropski koridor – Ruta 65 (CETC-65)
4. Ureda u Bruxellesu
5. Saveza Alpe Jadran (Alliance Alpe Adria- AAA).

Od listopada 2013. Karlovačka županija je službeno dio Europske mreže za informiranje. Prvi informacijski ured za građane u Republici Hrvatskoj otvoren je u Karlovcu 29. listopada 2013. i njegov rad doprinijet će širenju informacija o pogodnostima i pravima građana Republike Hrvatske koje imaju kao građani Europske Unije. Nositelj ureda je Upravni Odjel za europske poslove, regionalnu i međunarodnu suradnju Županije koji je ovim projektom financiranim od strane Europske komisije pridonio jačanju rezultata informacijskih i promocijskih aktivnosti na razini Županije ali i šire.

Karlovačka županija je sa strateškim planiranjem regionalnog razvoja počela 2005. kada je prvi put izrađen Regionalni operativni program 2005.-2012., prema EU metodologiji, nakon čega je uslijedila izrada Županijske razvojne strategije sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske. S obzirom na relativnu politički kontinuitet na županijskoj razini, u izradi ROP-a, prve generacije ŽRS, a i izradi ŽRS 2016.-2020.+ sudjeluju ključni dionici županijskog razvoja koji su upoznati s pravilima i metodologijom izrade te samom izradom strateških dokumenata. Uz to, modernizacijom sustava proračunskog planiranja, sukladno Zakonu o proračunu („Narodne Novine“ broj: 87/08, 136/12, 15/15), Ministarstvo financija uvelo je obvezatno strateško planiranje u proces pripreme proračuna na svim razinama vlasti. Zakon o fiskalnoj odgovornosti („Narodne Novine“ broj: 111/18) izravno se poziva na strateško planiranje i odgovornosti u kontekstu proračunske politike. U kontekstu strateškog planiranja na županijskoj razini javlja se poteškoća prilikom procjene financijskog okvira jer konkretne informacije o dostupnim sredstvima za buduće razdoblje (npr. alokacije iz državnog proračuna prema lokacijskoj klasifikaciji) županijama nisu dostupne. Tome pridonosi i nepostojeća praksa određivanja alokacija proračunskih sredstava nacionalne razine prema indeksu razvijenosti ili na osnovi ŽRS-a. Određeni iskoraci u strateškom planiranju na županijskoj razini su postignuti te je potrebno nastaviti nadogradnju uvedene prakse kroz povezivanje zadanih ciljeva s ostvarivim financijskim i ljudskim kapacitetima koji bi trebali osigurati provedivost, odnosno realnu ostvarivost i mjerljivost zadanih ciljeva. U tom kontekstu posebno je važno implementirati partnerski pristup i otvorenost, što između ostalog znači jačanje znanja i vještina ključnih dionika razvoja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
– nedovoljno vlastitih prihoda JLP(R)S-a – pitanje održivosti JLP(R)S-a s obzirom na prihode i planirani teritorijalni preustroj Republike Hrvatske – nedovoljno iskustvo i praksa dugoročnog planiranja posebice na lokalnoj razini – nedovoljno sredstava za izradu strateških planova – nedovoljna komunikacija lokalnih i regionalnih dionika razvoja – malen broj spremnih projekata za financiranje iz ESI fondova	– potreba za udruživanje sredstava Županije, gradova i općina za zajedničke projekte. – racionalizacija proračunskih sredstava – povlačenje sredstava iz Europskih fondova. – povezivanje strateškog i proračunskog planiranja za ostvarivanje utvrđenih razvojnih ciljeva – jačanje informacijskih tehnologija kod JLS (sustav Riznice), te s tim povezanog financijskog upravljanja i kontrola – jačanje transparentnosti, odgovornosti i mjerljivosti rezultata rada – jačanje financijskog potencijala za financiranje razvojnih programa i projekata

2. REZULTATI PROVOĐENJA PRETHODNE GENERACIJE STRATEŠKOG DOKUMENTA

Sustav strateškog planiranja razvoja u Republici Hrvatskoj započeo je donošenjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 153/09) koji definira dionike razvoja te uvodi izradu strateških dokumenata razvoja na nacionalnoj i regionalnoj razini. U svibnju 2010. donesena je Strategija regionalnoga razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013. (dalje u tekstu: Strategija ili SRR) kojom su identificirana tri strateška cilja:

1. Razvoj županija i statističkih regija,
2. Razvoj potpomognutih područja,
3. Razvoj pograničnih područja.

Prema Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 153/09) regionalni koordinatori za pripremu i provedbu ŽRS-a su razvojne agencije, ujedno zadužene i za pripremu izvješća o provedbi, sukladno Uputama za izradu i sadržaj izvještaja izrađenih od strane Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i Ekonomskog instituta Zagreb.

Razvojna strategija Karlovačke županije usvojena je 31. ožujka 2011. na 15. Županijskoj sjednici. U njoj su definirana **četiri (4) strateška cilja**:

Strateški cilj 1: Oživljavanje ruralnog prostora i uravnotežen razvoj svih područja Županije;

Strateški cilj 2: Konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture;

Strateški cilj 3: Jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja;

Strateški cilj 4: Održivo upravljanje okolišem i prirodnim resursima i kulturnom baštinom;

te je u Bazu projekata ŽRS **prikupljeno 408 projektnih prijedloga**.

Provedba mjera predviđenih Razvojnomo strategijom Karlovačke županije 2011. – 2013. prikazana je kroz **financijski izvještaj i izvještaj o pokazateljima rezultata**. U provedbenom razdoblju prve generacije ŽRS-a, odnosno Razvojne strategije Karlovačke županije, realizirano je 294 projekta ukupne vrijednosti 351.628.639 kn. EU sredstvima sufinanciran je 41 projekt, u ukupnom iznosu od 41.132.538,00 kuna (11,7%). Prema razvojnim područjima, najvećim dijelom se radi o projektima komunalne infrastrukture. Slijede projekti društvenih djelatnosti, gospodarstva i zaštite okoliša.

Urbane sredine najvećim dijelom su vlastitim sredstvima financirale provedbu razvojnih mjera te uz podršku sredstava iz državnog proračuna i EU sredstava. Uz vlastita sredstva, mjere razvoja u ruralnom području financirane su i sredstvima državnog proračuna, te malo iz županijskih sredstava i vrlo malo iz EU fondova.

Tablica 39: Rezultati provedbe ŽRS prema ciljevima

Strateški cilj	Planirani pokazatelji	Ostvareni pokazatelji
Oživljavanje ruralnog prostora i uravnotežen razvoj svih područja	- broj novozaposlenih u ruralnom području - povećanje broja stanovnika kojima je dostupan javni prijevoz - broj inicijativa, programa i projekata civilnog društva - površina izgrađene infrastrukture u sportu, kulturi - broj uključenih u sportsko-rekreacijske i kulturne programe - broj posjetitelja sportskih i kulturnih programa - broj novoregistriranih OPG-a za ruralni turizam - povećanje kapaciteta putnika u željezničkom i cestovnom prometu (javnom prijevozu) - broj kilometara obnovljenih i novih unutaržupanijskih prometnica	- 4,2% više OPG-a (ARKOD) - više od polovice na području općina (Vojnić, Barilović, Josipdol, Krnjak, Žakanje) - 63% ostvarenih noćenja Karlovačkoj županiji u općini Rakovica
Konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture	- broj i veličina novih investicija u proizvodnim i uslužnim djelatnostima - povećanje broja poslovnih subjekata i start-up-ova - broj novoosnovanih poljoprivrednih i ribarskih udruga/zadruga - povećanja broja obradivih hektara pod eko poljoprivrednom - porast broja certificiranih ekoloških poljoprivrednih proizvođača - površina novouređenog javnog prostora (parkovi, šetnice, trgovi, biciklističke staze i sl.) - smanjenje broja nezaposlenih - površina poduzetničke infrastrukture u funkciji - povećanje broja noćenja - kreirani turistički proizvodi - broj projekata poduzetnika i institucija	- povećanje zemljišta u vlasništvu JLS za poduzetničke zone (27,6%)-Izvor: Izvješće o provedenoj državnoj reviziji (2014.) - 17 aktivnih zona i 66 aktivnih poduzetnika (1.498 zaposlenih) - 5,1% povećanje broja turista u Karlovačkoj županiji (2011.-2013.); DZS - 20% više noćenja - turistički proizvod: Ivanina kuća bajke - 4,4% pad nezaposlenosti (DZS) - 78 registriranih eko proizvođača - 30 poljopr. udruga i 3 LAG-a
Jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja	- broj osoba uključenih u proces cjeloživotnog učenja - povećani kapaciteti obrazovnih institucija (opremljenost objekata, nastavni kadar, veći prihvati učenika...)	- 10% manje korisnika pomoći za uzdržavanje - 21% više korisnika jednokratne novčane pomoći

	- broj novih nastavnih i predškolskih programa - broj informatički pismenih osoba - broj zdravstvenih djelatnika - dostupnost zdravstvenih usluga - broj socijalnih usluga - broj objekata za socijalno osjetljive skupine - izrađeni strateški dokumenti i akcijski planovi JLS	- 6 programa pomoći u kući starijima i nemoćnima i dnevni boravak - sektorski strateški dokumenti (Strategija razvoja lovnog i ribolovnog turizma, Strategija razvoja turizma Grada Karlovca), Strategija mladih grada Karlovca, Strategija sporta grada Karlovca, Strategija razvoja grada Karlovca Strategija razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije)
Održivo upravljanje okolišem i prirodnim resursima i kulturnom baštinom	- izgrađenost vodovodne mreže i mreže odvodnje - izgrađenost energetskeg sustava i pokrivenost stanovništva energijom - broj izrađenih uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda - povećanje proizvodnje i primjene korištenja obnovljivih izvora energije - broj saniranih divljih deponija - uspostavljen informacijski sustav zaštite okoliša	- 2 izrađena uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda - 96% stanovnika pokriveno odvozom otpada - 94% stanovnika opskrbljeno vodom - duljina javne vodoopskrbne mreže : 652 000 metara - duljina kanalizacijske mreže: 141 800 metara

Izvor: Razvojna agencija Karlovačke županije KARLA d.o.o.; Izvješće o provedbi Razvojne strategije Karlovačke županije; ostali izvori (DZS, HZZ, HGK)

Realni učinci provedenih mjera ne mogu se kvalitetno i jednoobrazno izmjeriti zbog problema neusklađenosti planova razvoja pojedinih institucija/županije i jedinica lokalne samouprave koji je još uvijek prisutan. Glavni uzrok tome je i dalje nedovoljna upoznatost sa Strategijom koja predstavlja ishodišni dokument razvoja, što rezultira time da se realni učinci mjera ne mogu kvalitetno izmjeriti jer svaka jedinica lokalne samouprave te ostali dionici razvoja vode zasebne i različite evidencije. Problem predstavlja i činjenica što u pokazateljima nema polazne vrijednosti za 2010. (zbog nedostatka informacija u Akcijskom planu i raspisu mjera u Strategiji) pa nije moguće odrediti realan učinak provedenih mjera na području Karlovačke županije.

Zbog svega navedenog, Razvojna strategija za razdoblje 2020.+ mora uzeti u obzir sljedeće potrebe:

- povezivanje proračuna sa strateškim dokumentima,
- intenzivnija suradnja i komunikacija između općina, gradova i županija,
- daljnje jačanje partnerstva između jedinica lokalne samouprave i znanstvene zajednice, gospodarskih subjekata i organizacija civilnih društva,
- unaprijediti povezanost planova ulaganja državnih tvrtki sa provedbom razvojne strategije,
- jačanje prekogranične suradnje,
- bolje iskorištavanje mogućnosti europskih fondova.

3. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA (SWOT)

Analiza stanja i SWOT analiza i njima utvrđene razvojne potrebe i potencijali predstavljaju osnovu za utvrđivanje strateškog okvira ŽRS. Ciljevi proizlaze iz prepoznatih razvojnih problema, potreba i potencijala opisanih u analizi stanja. Cilj SWOT analize je pojasniti informacije dobivene analizom stanja, utvrđivanjem snaga, slabosti, prilika i prijetnji. Ona daje ocjenu snaga i slabosti te prilika i prijetnji bitnih za razvoj svakog od ključnih društveno-gospodarskih područja Županije, kao i Županije u cjelini. **Snage** su područja, resursi i sposobnosti unutar Županije na koje se ona može osloniti u razvoju, s najvećim mogućnostima za uspjeh; **Slabosti** ukazuju koja područja, resursi i sposobnosti unutar Županije ograničavaju ili onemogućuju njezin razvoj; **Prilike** su područja, resursi i sposobnosti izvan Županije koje bi Županija mogla iskoristiti za svoj razvoj (povećati snage i/ili smanjiti slabosti); **Prijetnje** su područja, resursi i sposobnosti izvan Županije koje mogu ugroziti njezin razvoj (smanjiti snage i/ili povećati slabosti). U Dodatku Strategije priložene su sektorske SWOT analize (demografija, fizička infrastruktura, društvene djelatnosti, gospodarstvo, priroda i okoliš) s opisom/obrazloženjem elemenata, rangom važnosti i izvorom provjere. U nastavku je osnovni pregled elemenata sektorskih SWOT analiza.

DEMOGRAFIJA

SNAGE	SLABOSTI
• Zadovoljavajuća informatička pismenost • Povećanje udjela visoko obrazovanog stanovništva • Natpolovičan udio žena u ukupnom stanovništvu	• Izražen proces depopulacije i polarizacije prostora • Smanjenje broja kućanstava • Nepovoljna dobna struktura stanovništva • Rijetka naseljenost • Smanjenje ukupnog broja stanovnika • Nepovoljna obrazovna struktura (visok udio stanovnika bez završene osnovne škole i sa završenom osnovnom školom) • Visok udio neaktivnog radno sposobnog stanovništva
PRILIKE	PRIJETNJE
• Unapređenje pronatalitetnih mjera na regionalnoj i lokalnoj razini • Poboljšanje životnog standarda kroz provedbu mjera socijalne politike • Podrška i poticanje do- i prekvalifikacije radno sposobnog stanovništva, s nacionalne razine	• Kontinuirani negativni prirodni prirast • Nepostojanje strateških smjernica demografske obnove • Destimulirajuća populacijska politika države

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

SNAGE	SLABOSTI
• Razvijena mreža obrazovnih, zdravstvenih i ustanova socijalne skrbi • Raznovrsnost obrazovnih programa u srednjim školama i veleučilištu u Karlovcu • Dobra i kvalitetna suradnja između ustanova, institucija i civilnog društva • Kvalificirani i stručni obrazovni kadar u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju • Razvijeno i aktivno civilno društvo • Međunarodni uspjesi inovatora i njihova komercijalizacija • Bogata ponuda kulturnih i sportskih manifestacija i programa	• Nedovoljno razvijena svijest građana o djelovanju civilnog društva • Veliki broj područnih škola u kojima se ne održava nastava • Nedostatan broj predškolskih ustanova • Nedovoljan broj liječnika na ruralnim područjima, nedostatak specijalista obiteljske medicine • Visoki troškovi održavanja imovine i opreme odgojno-obrazovanih objekata svih razina uslijed starosti objekata i troškova organiziranja prijevoza učenika, posebice u ruralnim područjima • Nedostatan rad na prevenciji i promicanju zdravlja • Financijska ovisnost udruga o proračunu • Nedostatno razvijen sustav potpore za djecu / odraslih s poteškoćama u razvoju • Nedostatno razvijen sustav izvaninstitucionalnih oblika socijalne / zdravstvene skrbi uključujući i oblike palijativne zdravstvene skrbi • Nedovoljna koordiniranost između potreba tržišta radne snage i obrazovnog sustava
PRILIKE	PRIJETNJE
• Blizina svih većih sveučilišnih centara i ustanova cjeloživotnog učenja • Blizina zdravstvenih centara (kliničkih bolničkih centara) • Daljnji razvoj i unapređenje obrazovnog sustava • Podrška razvitku i unapređenju sustava cjeloživotnog učenja • Korištenje nacionalnih i međunarodnih izvora financiranja • Podrška poticanju razvoja zdravstvenog turizma s nacionalne razine • Nacionalni i eu programi jačanja organizacija civilnog društva i kompetencija društvenog sektora • Unapređenje palijativne skrbi • Unapređenje brige i skrbi te razvoj socijalnih usluga za socijalno osjetljive skupine stanovništva • Poticanje sustavne suradnje između zdravstvenih i socijalnih ustanova sa institucijama, civilnog sektora i drugih subjekata • Podrška razvoju programa prevencije i promocije zdravlja	• Negativna demografske kretanja • Nerazmjer poslova decentralizacije i financiranja • Odljev stručnog kadra

FIZIČKA INFRASTRUKTURA

SNAGE	SLABOSTI
• Dobra prometna povezanost • Kvalitetna komunikacijska infrastruktura u urbanim sredinama • Dobro organiziran sustav odvodnje i pročišćavanja u urbanom području • Vrlo dobra opskrbljenost vodom • Dobra raspoloživost energijom • Razvijena poslovna struktura • Izrađeni prostorni planovi	• Dotrajali toplinski sustav • Nepovezanost vodovodnog sustava • Nedovoljno razvijen sustav odvodnje i pročišćavanja u ruralnim područjima • Loše stanje cesta nižeg ranga u ruralnom području • Nedostatak alternativnih pravaca vodoopskrbe • Nedovoljno infrastrukturno opremljene industrijske zone
PRILIKE	PRIJETNJE
• Velike površine (javnih) šuma s mogućnosti iskorištavanja šumske biomase – OIE • Postojanje ESIF fondova za razvoj svih oblika infrastrukture • Bolja iskorištenost/prenamjena postojeće vojne infrastrukture • Unapređenje željezničke infrastrukture • Podrška državne razine u pripremi infrastrukturnih projekata	• Prisutnost minski sumnjivog područja • Inertnost nacionalne razine i loša regulativa • Loše stanje sustava melioracijske odvodnje

GOSPODARSTVO

SNAGE	SLABOSTI
• prerađivačka industrija (prehrambena i metaloprerađivačka) najznačajnija gospodarska grana prema udjelu u BDP-u, zaposlenosti i ostvarenim prihodima • pozitivan poslovni rezultat većine poduzetnika • stabilna i pozitivna trgovinska robna razmjena • razvijena destinacija kontinentalnog turizma • raspoloživa radna snaga	• nehomogeni gospodarski razvoj unutar Županije • nedostatak ulaganja u nove tehnologije • visoka stopa nezaposlenosti • kontinuirano smanjenje broja obrtnika • tranzitni turizam i manjak kvalitetnog smještaja • nesklonost poduzetnika za suradnju i zajednički nastup na tržištu • dugi period ishodovanja dozvola za investiranje • nedostatak poduzetničkih potpornih institucija • rascjepkanost i usitnjenost poljoprivrednih i šumskih površina • nepovoljna obrazovna struktura nezaposlenih i pad broja radno aktivnog stanovništva • nedovoljna iskorištenost prirodnih i kulturnih resursa • nedovoljna promocija gospodarstva Karlovačke županije
PRILIKE	PRIJETNJE
• podrška razvoju poljoprivredne (eko) proizvodnje kroz jedinstvenu poljoprivrednu politiku EU • blizina velikih emitivnih tržišta • unapređenje poduzetničke potporne infrastrukture i klime • postojanje EU izvora sufinanciranja za unapređenje i promicanje selektivnih oblika turizma • jačanje marketinških aktivnosti • financijska podrška iz SIF-a • podrška ruralnom razvoj kroz EU programe • mobilnost i obrazovanje u EU	• neadekvatna investicijska klima • zakonska regulativna negativno utječe na poslovne procese u privatnom sektoru i ravnomjeran regionalni razvoj • nefleksibilan obrazovni sustav utječe na nesrazmjer ponude i potražnje na tržištu rada • povećanje izloženosti međunarodnoj konkurenciji

PRIRODA I OKOLIŠ

SNAGE	SLABOSTI
- visoka kvaliteta vode za piće - očuvani ekološki sustavi (rijeke, močvare) - odvozom otpada obuhvaćeno 99% stanovništva - osnovan centar za gospodarenje otpadom i građevine za postupanje s (opasnim) otpadom	- niska razina educiranosti javnosti o važnosti pravilnog zbrinjavanja otpada - ograničeni kapaciteti komunalnih društava - visoki troškovi sanacije odlagališta otpada - neprimjeren sustav zaštite okoliša - ugrožavanje prirodnih vrijednosti, onečišćenjem, nedovoljnom brigom, bespravnom gradnjom... - neadekvatno upravljanje ekološkom mrežom - ne postoji sustavna inventarizacija i monitoring biološke raznolikosti - za evidentirana područja nije proveden postupak zaštite
PRILIKE	PRIJETNJE
- postojanje mogućnosti za održivi razvoj raznih oblika turizma i ekološke poljoprivrede - usklađivanje sustava zaštite od poplave i vodnih režima - stavljanje CGO u funkciju - razvitak suradnje zaštite prirode s poslovnim sektorom	- klimatske promjene - porast zagađenja - nedostatak financijskih sredstava za provedbu zakonske regulative u sektoru zaštite okoliša i prirode

4. STRATEŠKI OKVIR

Strateški okvir predstavlja promjene koje se žele postići u društveno ekonomskom razvoju Karlovačke županije u razdoblju provedbe Strategije, uz postojeće i potencijalne resurse i uz željeni učinak. Odluka o promjenama donosi se u skladu s identificiranim potrebama razvoja koje su prikazane u SWOT analizi, a u kontekstu ograničenih financijskih kapaciteta. Nakon identificiranih potreba, izrađena je vizija razvoja Karlovačke županije. Vizija predstavlja sažetu i jasnu predodžbu o željenom postignuću u razvoju Županije te je zasnovana na realnim saznanjima u osnovnoj analizi te SWOT analizi te idejama o budućem razvoju Županije. Strateški okvir se definira kroz postavljene realne ciljeve i prioritete, kao i mjere kojima će se ostvariti.

4.1. VIZIJA

Vizija Karlovačke županije je:

Županija razvijene poduzetničke klime i gospodarstva, kvalitetnih ljudskih resursa, održivog razvoja i kvalitetnog življenja.

Iz vizije razvoja izvedeni su ciljevi razvoja kojima se opisuju trendovi i procesi u Županiji, razrađeni su na način koji omogućuje iskorištavanje identificiranih snaga i prilika Županije, a kako bi se prevladale i zaobišle prijetnje i slabosti.

Horizontalne teme razvoja Karlovačke županije su:

- demografska obnova
- izrada Registra nekretnina i Evidencija gradske i općinske imovine
- zaštita od visokih voda
- razminiranje

4.2. CILJEVI, PRIORITETI I MJERE

Tablica 47: STRATEŠKI CILJ 1: OŽIVLJAVANJE I ODRŽIV RAZVOJ RURALNOG PODRUČJA

PRIORITET	MJERA	PRIORITET	MJERA	PRIORITET	MJERA
1.1. Konkurentna poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.1. Razvoj poljoprivrednih gospodarstava	1.2. Unapređenje ruralnog turizma	1.2.1. Razvoj lovnog i ribolovnog turizma	1.3. Razvitak primarne infrastrukture	1.3.1. Unapređenje prometne i komunalne infrastrukture
	1.1.2. Poticanje okrupnjivanja poljoprivrednog posjeda i korištenje poljoprivrednog zemljišta		1.2.2. Razvoj turističke infrastrukture na ruralnim područjima		1.3.2. Ulaganje u društvene usluge za ruralno stanovništvo
	1.1.3. Uspostavljanje sustava potpora male vrijednosti - potpore primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji - potpore ruralnom razvoju, sektoru prerade i trženja		1.2.3. Jačanje poduzetničke inicijative za razvoj turističke ponude		
	1.1.4. Poticanje razvoja stočarstva, mljekarstva, voćarstva / ratarstva, vinogradarstva i slatkodnog ribarstva		1.2.4. Poticanje korištenja prirodne i kulturne baštine za razvoj turističke ponude		
	1.1.5. Poticanje proizvodnje i registracija autohtonih zaštićenih proizvoda				
	1.1.6. Promocija i poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje				

Tablica 48: STRATEŠKI CILJ 2: STVARANJE RADNIH MJESTA I UNAPREĐENJE KVALITETE ŽIVOTA

PRIORITET	MJERA				
2.1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO	2.1.1. Unapređenje poduzetničke infrastrukture	2.2. UNAPREĐENJE I DOSTUPNOST DRUŠTVENIH (JAVNIH) USLUGA STANOVNIŠTVU	2.2.1. Poboljšanje kvalitete sustava odgoja i obrazovanja	2.3. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA	2.3.1. Jačanje ljudskih kapaciteta
	2.1.2. Modernizacija tehnoloških kapaciteta		2.2.2. Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti		
	2.1.3. Unapređenje i razvoj turizma, turističke ponude i infrastrukture		2.2.3. Unapređenje kvalitete, povećanje dostupnosti i pristupačnosti usluga u socijalnoj skrbi		
	2.1.4. Uspostava održivog i učinkovitog sustava upravljanja destinacijom i ljudskim resursima u turizmu		2.2.4. Unapređenje kvalitete, povećanje dostupnosti i pristupačnosti usluga u zdravstvenoj skrbi		
			2.2.5. Unapređenje zdravlja stanovništva županije kroz razvoj sveobuhvatnih i sustavnih programa promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti		

			2.2.6. Pобољшanje kvalitete stanovanja i sigurnosti stanovništva		
--	--	--	--	--	--

Tablica 49: STRATEŠKI CILJ 3: ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA I UČINKOVITO UPRAVLJANJE RAZVOJEM ŽUPANIJE

PRIORITET	MJERA	PRIORITET	MJERA	PRIORITET	MJERA	PRIORITET	MJERA
3.1. RAZVOJ KOMUNALNE I PROMETNE INFRASTRUKTURE	3.1.1. Uspostava sustava gospodarenja otpadom	3.2. OČUVANJE PRIRODE I OKOLIŠA	3.2.1. Održivo upravljanje prirodnim i kulturnom baštinom	3.3. PODRŠKA POTPOMOĞNUTIM PODRUČJIMA I PODRUČJIMA S RAZVOJNIM POSEBNOSTIMA	3.3.1. Unapređenje pograničnih područja	3.4. UČINKOVITO UPRAVLJANJE RAZVOJEM	3.4.1. Unapređenje ciklusa upravljanja na svim razinama
	3.1.2. Unapređenje sustava vodoopskrbe i odvodnje		3.2.2. Zaštita prirode i održivo upravljanje prirodnim resursima		3.3.2. Unapređenje brdsko planinskih i potpomognutih područja		3.4.2. Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva i organizacija
	3.1.3. Razvoj prometa						
	3.1.4. Jačanje energetske infrastrukture						
	3.1.5. Izrada i implementacija sustava zaštite od elementarnih						

	nepogoda (poplave, požari, klizišta, suše, tuče)						
--	---	--	--	--	--	--	--

Horizontalni ciljevi Razvojne strategije Karlovačke županije su:

1. Izrada registra nekretnina i evidencija imovine JL(R)S
2. Demografska obnova
3. Razminiranje

4.2.1. Ciljevi

4.2.1.1. Strateški cilj 1: Oživljavanje i održiv razvoj ruralnog područja

Relevantnost

Iako Karlovačka županija najvećim dijelom pripada ruralnom području, najveća koncentracija stanovništva prisutna je u gradovima, a zabrinjavajuće nizak broj stanovnika prisutan je u većini općina što upućuje na izraženu depopulaciju područja. Depopulacija ima negativan utjecaj na socio-gospodarsku situaciju zbog smanjenja radno aktivnog stanovništva i povećanje ekonomske ovisnosti stanovnika. Osnovna značajka ruralnih područja Karlovačke županije je i neprisutnost primarnih infrastruktura i društvenih usluga što dodatno uzrokuje odljev stanovništva iz tih područja. S gospodarskog aspekta, ruralna područja imaju razvojni potencijal. Poljoprivreda jest temeljna gospodarska djelatnost u ruralnom prostoru jer iskorištava i djeluje na prirodne resurse, tlo i vodotoke, ali je karakteristična nepovezanost malih proizvođača te se i njezin razvoj uklapa u znatno širi kontekst razvoja i ostalih gospodarskih, uslužnih i društvenih djelatnosti bez kojih nije moguće privući nove ljude u ta područja. Budući da su poljoprivreda i šumarstvo glavni korisnici ruralnog prostora, najodgovorniji su za stanje u kojem se taj prostor nalazi. Razvitak turizma je nezaobilazan segment ruralnog razvitka i veoma je prihvatljiv za diverzifikaciju gospodarstva jer se uspješno dopunjuje s poljoprivredom. Ruralno gospodarstvo može se temeljiti na tradiciji, autohtonosti i ekologiji te proizvodima visoke dodane vrijednosti. Poljoprivredu karakterizira i nerazvijeno tržište autohtonih i ekoloških proizvoda pa se na taj sektor usmjerava posljednji prioritet ovog cilja.

Očekivani način postizanja cilja

Doprinos oživljavanju i razvoju ruralnog područja Karlovačke županije postići će se jačanjem konkurentnosti poljoprivrede kroz razvoj sustava potpora poljoprivrednim proizvođačima i mladim poljoprivrednim gospodarstvima za opremu, postrojenja, nasade, usluge i usavršavanje.

Oživljavanju će doprinijeti i razvoj ruralnog turizma i ruralne turističke infrastrukture. Jačanjem poduzetničke inicijative za razvoj turističke ponude plasirat će se proizvodi i usluge tržištu te će se uz intenzivniju promociju stvarati prepoznatljivost ruralnog područja.

Najvažniji uvjet revitalizacije ruralnih područja je osiguranje primarne infrastrukture, odnosno dostupnost društvenih usluga.

Dosljednost

Cilj 1. usklađen je s ciljevima ključnih strateških dokumenata na nacionalnoj te regionalnoj i lokalnoj razini:

- Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. (opći cilj: povećanje atraktivnosti i konkurentnosti hrvatskog turizma do 2020.)
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije 2014.-2020.(misija: osigurati kvalitetno obrazovanje dostupno svima i pod jednakim uvjetima, u skladu sa sposobnostima svakog korisnika sustava)
- Strategija lovog i ribolovnog turizma Karlovačke županije

4.2.1.2. Strateški cilj 2: Stvaranje novih radnih mjesta i unapređenje kvalitete života

Relevantnost

Gospodarstvo Karlovačke županije raspolaže određenim snagama i preduvjetima za daljnji rast konkurentnosti na domaćem i međunarodnom tržištu. Okosnicu gospodarstva čini prerađivačka industrija koja ostvaruje najveći udio prihoda, zapošljavanja i dobiti u ukupnog gospodarstvu. Također, tradicionalno izvozna, prerađivačka industrija ostvaruje pozitivan trend u vanjskotrgovinskoj razmjeni, pri čemu se iznimno dobri rezultati ostvaruju u metaloprerađivačkoj industriji. Uz industriju su važne i gospodarske djelatnosti kao što su turizam, građevinarstvo i trgovina. Od velike je važnosti da se potaknu daljnja ulaganja u gospodarstvo kojima se doprinosi konkurentnosti gospodarstva, pa posljedično i boljoj kvaliteti života koji se očituje kroz visoke standarde obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih, kulturnih i drugih usluga. U Županiji je izražen problem obrazovne i dobne strukture radno aktivnog stanovništva, a ljudski potencijali važan su preduvjet za uspješno poslovanje poduzetnika kojima je potreban kvalitetan kadar.

Očekivani način postizanja cilja

Stvaranje novih radnih mjesta moguće je postići ukoliko se potakne daljnje jačanje konkurentnosti gospodarstva. Unapređenjem poduzetničke infrastrukture i jačanje poduzetničkih potpornih institucija, poticanjem osnivanja novih (start-up) tvrtki i poticanjem modernizacije tehnoloških kapaciteta otvaraju se mogućnosti za razvoj postojećih djelatnosti i razvoj novih proizvodnih i uslužnih djelatnosti spremnih za pozicioniranje na tržištu. Inovacije i patentni su segment gospodarstva kojem će se posebno davati podrška. Turizam Karlovačke županije ostvaruje iznimne rezultate zbog čega je važno ojačati turističku ponudu stvaranjem novih turističkih proizvoda i intenzivnijom promocijom turističke destinacije.

Razvoj ljudskih potencijala poticat će se jačanjem suradnje javnog, obrazovnog i gospodarskog sektora pri modernizaciji kurikulumu i kreiranju upisne politike. Uvođenjem mjera stimuliranja (pomoć stambenog pitanja, deficitarna zanimanja i sl.) zapošljavanja u područjima I. i II. skupine prema indeksu razvoja i podrškom provođenja programa cjeloživotnog učenja i neformalnog obrazovanja poticat će se sustav profesionalne rehabilitacije i uvođenje u posao osoba s invaliditetom. Poboljšanje usklađenosti obrazovnih programa s razvojnim potrebama Županije i tržišta rada, pedagoška standardizacija obrazovnog programa u školama te bolja komunikacija obrazovnog i gospodarskog sektora doprinose poboljšanim poslovnim rezultatima gospodarstva i zapošljavanju.

Unapređenje kvalitete života stanovnika u Karlovačkoj županiji, osim stvaranja novih radnih mjesta, postići će se povećanjem dostupnosti kvalitetnih društvenih usluga, posebice usluga predškolskog odgoja i ravnomjernog postizanja školskih standarda kroz ulaganja u obrazovne i odgojne ustanove. Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti uključuje niz mjera poticanja poslodavaca na zapošljavanje ranjivih skupina, ali i nezaposlenih osoba na unapređenje vještina i kvalifikacija. Pri tome, civilni sektor igra važnu ulogu u postizanju navedenog te je potrebno jačati suradnju s organizacijama civilnog društva. Povećanje dostupnosti kvalitetnih zdravstvenih usluga kroz razvoj sveobuhvatnih sustava palijativne skrbi, jačanje primarne zdravstvene zaštite i ulaganja u medicinsku opremu. Potrebno je razviti dodatne kapacitete za pružanje socijalnih usluga. Naglasak će se dati uspostavi i unapređenju aktivnih mjera s ciljem poboljšanja kvalitete stanovanja kroz podršku mladim obiteljima i obiteljima koje se nalaze u stanju socijalne ugroženosti, a posebice za demografski ugrožena područja i naseljavanje slabije razvijenih područja.

Dosljednost

Ovaj cilj uklapa se u strateške dokumente:

- Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020.
- Industrijska strategija Republike Hrvatske za razdoblje do 2020. kojom se potiče jačanje konkurentnosti poduzetnika u industrijskim djelatnostima
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020.
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije 2014.-2020.
- Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020.
- Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011.-2016.
- Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja a razvoj civilnog društva od 2012. do 2016.
- Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.–2020. (OPKK)
- Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.–2020. (OPULJP)

4.2.1.3. Strateški cilj 3: Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije

Kao uvjet za održivi razvoj nužno je ulagati u komunalnu infrastrukturu, posebice sustava gospodarenja otpadom te odvodnje otpadnih i oborinskih voda. S obzirom da je prostor Karlovačke županije pretežito ruralnog karaktera, potrebno je osigurati dobru prometnu povezanost svih područja s urbanim središtima modernizacijom i rekonstrukcijom postojeće mreže županijskih i lokanih cesta kako bi se ublažila izoliranost. Uvjet za održiv razvoj je i ulaganje u prirodnu i kulturno-povijesnu baštinu kojom Županija obiluje, a trenutno je većim dijelom devastirana (posebice kulturna baština). Lokalno stanovništvo nije dovoljno informirano o prirodnim kulturnim vrijednostima što ne doprinosi održivom upravljanju lokalnom prirodnom i kulturnom baštinom. Stoga, potrebno je osvijestiti stanovništvo o vrednotama koje treba očuvati. Energetska učinkovitost i u javnom i u privatnom sektoru ne zadovoljava, nedostatno planiranje i provedba programa korištenja obnovljivih izvora energije, osobito u privatnom sektoru te manjak programa i projekata kogeneracije (na prirodni plin, bioplin, deponijski plin). Zbog neujednačene razvijenosti pojedinih dijelova Županije potrebno je unaprijediti ostalu infrastrukturu prema potrebama lokalne i regionalne zajednice, vodeći računa o podršci prema područjima s razvojnim posebnostima (pogranična, potpomognuta i brdsko-planinska), osobito ruralnim i demografski ugroženim. Za učinkovito upravljanje razvojem potrebno je imati jasna strateška usmjerenja kao rezultat konzultacijskog procesa koji uključuje sve dionike. Postojanje strateških dokumenata (sektorskog) razvoja važan je, ne samo radi formalnog uvjeta mogućnosti pristupa pojedinim izvorima financiranja, već je iznimno važno zbog mogućnosti praćenja ostvarenja ciljeva. Kako bi ciljevi i rezultati ostvarenja bili realno postavljeni, odnosno postignuti, važno je da upravljačke razine posjeduju potrebne kapacitete i znanja, uz neizostavnu suradnju svih sektora i jačanje vertikalne komunikacije.

Očekivani način postizanja cilja

Uspostavom sustava gospodarenja otpadom i unapređenjem sustava otpadnih i oborinskih voda doprinijet će se održivom razvoju prostora. Neizostavan je i učinak energetske infrastrukture kroz poticanje ugradnje sustava obnovljivih izvora energije, pripreme projektne dokumentacije i tehničke podloge za realizaciju projekata energetske učinkovitosti. Uređenjem postojeće prometne

infrastrukture riješit će se problem neadekvatnog pristupa nekim dijelovima Županije. Donošenjem planova upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom i mehanizmima regionalnog i lokalnog sufinanciranja, unaprijedit će održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom, a promocijom će se nastojati podignuti svijest stanovništva o vrijednostima i potencijalnim opasnostima kojima smo okruženi. Izrada i provedba strateških planova upravljanja nekretninama i društvenom imovinom i pripremom kompleksnih razvojnih projekata unaprijedit će se ciklus upravljanja na svim razinama. I u ovom cilju neizostavna je suradnja s civilnim sektorom u rješavanju problema lokalne zajednice.

Dosljednost

Ovaj cilj uklapa se u strateške dokumente:

- Europa 2020.
- Strategija energetskeg razvoja Republike Hrvatske do 2020.
- Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske 2015. – 2021.
- Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske
- Strategija razvoja javne uprave za razdoblje 2015.-2020.
- Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. (ciljevi: osigurati ujednačen razvoj i zastupljenost OCD u svim regijama Republike Hrvatske, osnažiti kapacitete građanskih inicijativa i OCD koje djeluju u lokalnim zajednicama za aktivno sudjelovanje u društvenim procesima i drugi)
- Strateški plan ministarstva kulture RH 2015.-2017.

4.2.2. Pokazatelji učinka ciljeva

Ciljevi su povezani s pokazateljima učinka koji prikazuju informacije o dugoročnim rezultatima i promjenama koje se postižu prilikom ostvarenja cilja.¹⁵

Cilj	Pokazatelj učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(6)	(7)	(8)	(9)
Oživljavanje i održiv razvoj ruralnog područja	Obrađenost poljoprivrednog zemljišta	%	Površina zemljišta u upotrebi za poljoprivredu	29	2015.	50	2020.	5 godina	Statistički podaci APPRRR i MSP
Stvaranje novih radnih mjesta i unapređenje kvalitete života	Indeks ukupne konkurentnosti	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)	13	2013.	9	2020.	trogodišnje	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)
	BDP per capita	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)	14	2013.	10	2020.	trogodišnje	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)
	Ukupan broj zaposlenih	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)	16	2013.	11	2020.	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)
	Udio osoba s višom školom u populaciji	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)	9	2013.	7	2020.	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)
	Kvaliteta javnih škola	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)	6	2013.	5	2020.	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)
	Broj doktora	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)	8	2013.	4	2020.	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)
Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem	Razvijenost opće infrastrukture	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)	17	2013.	14	2020.	rang	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)

¹⁵ Prema Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, Zagreb, rujan 2015., MRRFEU

4.2.3. Prioriteti i mjere razvoja Karlovačke županije

Razvojni prioritet 1.1. Konkurentna poljoprivreda i ruralni razvoj

Cilj: Ojačati konkurentnost poljoprivrede kroz racionalno korištenje i okrupnjivanje poljoprivrednog zemljišta te uspostave sustava poticanja autohtonih, ekoloških poljoprivrednih proizvoda

Opis: Ovim prioritetom daje se naglasak na jačanje poljoprivredne proizvodnje i razvoja poljoprivrednih gospodarstava koji na tržištu mogu konkurirati svojim proizvodima. Šest je mjera definirano kojima bi se poticala obrada poljoprivrednog zemljišta, ojačala poljoprivredna gospodarstva i povećala primarna poljoprivredna proizvodnja u stočarstvu, mljekarstvu, voćarstvu i ratarstvu, vinogradarstvu i slatkovodnom ribarstvu, s posebnim naglaskom na poticanje autohtone i ekološke proizvodnje. Također, nastoji se promovirati ekološka proizvodnja.

Opravdanost: Primarni zadatak prostornog uređenja je racionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta i smanjivanje korištenja kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta za ne poljodjelske svrhe. Usitnjenost posjeda i njihova rascjepkanost jedno je od osnovnih obilježja poljoprivrednih gospodarstava na području Karlovačke županije. Poticanjem razvoja poljoprivrednih djelatnosti poput stočarstva i mljekarstva te ekološke proizvodnje, nastoji se usporiti i umanjiti daljnje iseljavanje ruralnih područja. Stoga je potrebno poraditi na razvoju konkurentnih i dugoročno održivih gospodarstava koja mogu osigurati plasman na tržištu, odnosno poljoprivredni dohodak.

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
1.1.1.	Razvoj poljoprivrednih gospodarstava	– potpore izgradnji poljoprivrednih objekata i nabava opreme, mehanizacije, modernizacija proizvodnih i prerađivačkih kapaciteta – poticanje proizvodnje i organizacije prodaje poljoprivrednih proizvoda – organizacija distribucije poljoprivrednih proizvoda – ulaganja u razvoj i održivost šuma – potpora izgradnji smještajnih kapaciteta i uslužnih prostora – potpore mladim i malim OPG-ovima – edukacije, usavršavanje znanja, prezentacija, prodaja i trženje proizvoda	Nositelj: APPRRR, Savjetodavna služba, UO za poljoprivredu., šumarstvo i turizam HPK, LAG-ovi Poljoprivredne zadruge, udruge Ciljana skupina: PG, OPG, tvrtke, obrti, LAG-ovi
1.1.2.	Poticanje okrupnjivanja poljoprivrednog	– stavljanje u funkciju poljoprivrednog zemljišta i	Nositelj: APPRRR, Savjetodavna služba

			Ciljana skupina: Poljoprivredna gospodarstva, tvrtke, obrti
1.1.5.	Poticanje proizvodnje i registracija autohtonih zaštićenih proizvoda	– poticanje proizvodnje zaštićenog proizvoda Ogulinskog kiselog zelja – poticanje registracije novih proizvoda (sir, med...) s oznakom izvornosti i geografskog podrijetla – poticanje promocije i prodaje zaštićenih proizvoda na sajmovima, izložbama, manifestacijama	Nositelj: Udruge poljoprivrednih proizvođača, LAG, KŽ, JLS, Savjetodavna služba, MP, PG Ciljana skupina: Poljoprivredna gospodarstva
1.1.6.	Promocija i poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje	– poticanje trženja ekoloških i autohtonih proizvoda – organizacija prodajnih prostora – implementacija ekoloških proizvoda	Nositelji: Udruge poljoprivrednih proizvođača, LAG, KŽ, JLS Ciljane skupina: Poljoprivredna gospodarstva, tvrtke, obrti, OPG

Razvojni prioritet 1.2. Unapređenje ruralnog turizma

Cilj: Razvoj turističkog potencijala i selektivnih oblika turizma ruralnih područja Karlovačke županije

Opis: Ovaj prioritet je usmjeren na poticanje korištenja prirodne i kulturne baštine za razvoj turističke ponude. Također će se poticati poduzetnička infrastruktura selektivnih oblika turizma, posebice lovnog i ribolovnog turizma.

Opravdanost: Značajan element održivog turističkog, ekonomskog i socijalnog razvoja ruralnog područja je ruralni turizam. Turistička potražnja iskazuje sve značajniji interes za ovakvim oblikom turizma što su prepoznala poljoprivredna gospodarstva, poduzetnici i stanovnici ruralnih područja. Poduzetnička inicijativa može se temeljiti na prirodnoj i kulturnoj baštini kroz razvoj tradicijskih i umjetničkih obrta.

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
1.2.1.	Razvoj lovnog i ribolovnog turizma	– jačanje smještajnog kapaciteta za bavljenje lovnim i ribolovnim turizmom – organiziranje sajмова, izložaba i dr. manifestacija	Nositelj: Turistička zajednica Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., JLS, OPG-ovi

		- poticanje na zapošljavanje i samozapošljavanje u lovstvu i lovnom turizmu - uključivanje PG-ova u lovni i ribolovni turizam - povećanje fonda sitne divljači i ribljeg fonda kroz subvencije	Ciljana skupina: stanovništvo ruralnog područja, turisti lovci i ribolovci
1.2.2.	Razvoj turističke infrastrukture na ruralnim područjima	- jačanje smještajnog kapaciteta za bavljenje turizmom na ruralnom području – sobe, apartmani, kampovi - potpora prenamjeni i izgradnji smještajnih kapaciteta i uslužnih prostora za turističku namjenu na PG-ima - uključivanje PG-ova u turizam s poticajem na samozapošljavanje - poticanje razvoja i unapređenja gastronomskog i enološkog turizma – registracija vinotočja/kušaonica - uključivanje vinskih cesta u turističku ponudu - uključivanje ceste sira u turističku ponudu - poticanje prodaje proizvoda PG-a na kućnom pragu turistima, lovcima i ribolovcima - poticanje promotivnih aktivnosti i brendiranje ruralnog turizma	Nositelj: TZ KŽ TZ JLS JLS Ciljana skupina: stanovništvo, udruge
1.2.3.	Jačanje poduzetničke inicijative za razvoj turističke ponude	- razvoj tradicijskih i umjetničkih obrta, izrada suvenira - poticanje razvoja i unapređenja ugostiteljsko turističke ponude i usluga - stvaranje novih i unapređenje postojećih turističkih proizvoda (tematski parkovi, kampovi, hoteli, eko-etno sela) - plasiranje lokalnih proizvoda u turističkoj ponudi (lokalni prehrambeni proizvodi, suveniri, etno radionice i sl.)	Nositelj: tvrtke JLS udruge Ciljana skupina: stanovništvo, turisti
1.2.4.	Poticanje korištenja prirodne i kulturne baštine za razvoj turističke ponude	- formiranje, označavanje i kartiranje pješačkih i biciklističkih staza, šetnica uz rijeke, kroz seoska naselja, stare mlinarske puteve i sl. - obnova i stavljanje u funkciju starih objekata npr. mlinica, tradicionalnih obiteljskih kuća, vojnih utvrda i sl.	Nositelj: JU NATURA VIVA TURISTIČKA ZAJEDNICA KŽ Ciljana skupina: stanovništvo, turisti, lovci, ribolovci, JLS, škole, znanstvenici,

		– jačanje marketinške aktivnosti u svrhu promocije potencijala zaštićenih područja u razvoju mikrolokacije – identificirati vrijedne prirodne resurse (zaštićena područja i NATURA 2000. PODRUČJA), osigurati kvalitetnu interpretaciju – razvoj inovativnih pristupa u korištenju prirodne baštine za razvoj ekološkog, zdravstvenog i kulturnog turizma (Vrlovka, Baraćeve špilje, Klek, Slunčica) – uređenje etno zbirke ruralnog područja – poticanje suradnje s udrugama (npr. konjički, rafting i paint-ball klubovi, kulturna društva, umjetnička društva)	sektor šumarstva, lovstva, poljoprivrede, vodno gospodarstvo
--	--	---	--

Razvojni prioritet 1.3: Razvitak primarne infrastrukture

Cilj: Dostupnost komunalnih i društvenih usluga

Opis: Prioritet je usmjeren na razvoj primarne infrastrukture i uređenje na ruralnom prostoru Karlovačke županije. Fokus je na mjerama koje se odnose na jačanje prometne povezanosti i osiguranja, primarne vodoopskrbe i odvodnje te mogućnost korištenja raznovrsnih društveno kulturnih sadržaja.

Opravdanost: Ruralna područja susreću se s izraženim demografskim problemima; depopulacija i staro stanovništvo. Veliki odljev radno sposobnog stanovništva uzrokovan je, između ostalog, zbog nedostupnih primarnih uvjeta življenja-zdravstvene i socijalne usluge, vodoopskrbe i odvodnje te društvenih kapaciteta (igrališta, domova i sl.) Prometna izoliranost je poseban fokus ovog prioriteta.

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
1.3.1.	Unapređenje prometne i komunalne infrastrukture	– dogradnja sustava vodoopskrbe i odvodnje – saniranje postojećih i izgradnja dionica nerazvrstanih cesta i međusobno povezivanje	Nositelj: KŽ, JLS, komunalne tvrtke, ŽUC Ciljana skupina: lokalno stanovništvo
1.3.2.	Ulaganje u društvene usluge za ruralno stanovništvo	– širenje mreže zdravstvenih i socijalnih usluga te poboljšanje njihove dostupnosti – razvoj kulturnih i sportskih usluga (domova, sportska i dječja igrališta i sl.)	Nositelj: KŽ, JLS zdravstvene ustanove, ustanove socijalne, skrbi, udruge

		– poboljšanje dostupnosti i standarda predškolskog odgoja i obrazovanja	Ciljana skupina: mlade obitelji, djeca i mladi, lokalno stanovništvo, starije i nemoćne osobe, osobe s invaliditetom
--	--	---	--

Razvojni prioritet 2.1. Konkurentno gospodarstvo

Cilj: Intenziviranje gospodarske aktivnosti na području Županije te povećanje zaposlenosti u gospodarstvu putem moderniziranih proizvoda i usluga koje konkuriraju na domaćem i inozemnom tržištu.

Opis: Provedbom mjera prioritetu će se doprinijeti kroz razvoj postojeće gospodarske i poduzetničke infrastrukture, izgradnje nove, te ulaganje u modernizaciju tehnoloških kapaciteta. Fokus se stavlja na razvoj selektivnih oblika turizma, razvoj turističke destinacije i turističke infrastrukture. Poseban naglasak, ne samo u turizmu, usmjeren je na jačanje ljudskih potencijala radi stvaranja kvalitetnog tržišta rada.

Opravdanost: Nova radna mjesta mogu se stvarati ukoliko se gospodarstvo razvija i jača svoju konkurentnost. U specifičnim gospodarskim djelatnostima (metaloprerađivačka industrija, turizam, građevinarstvo) prisutan je deficit kvalificirane radne snage zbog čega je poseban fokus stavljen na stvaranje prilagođenih kurikuluma i programa prekvalifikacija, te poticanje samozapošljavanja i pokretanja poduzetničke inicijative na način da se osigura potreba poduzetnička infrastruktura onima koji tek ulaze u poduzetničke vode, kao i onima koji žele dalje razvijati već postojeću djelatnost (osiguranje poduzetničke infrastrukture i financijskih instrumenata koji prate poduzetničke planove i ulaganja).

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
2.1.1.	Unapređenje poduzetničke infrastrukture	– planiranje, izgradnja i opremanje poduzetničke infrastrukture – dostupnost poduzetničkih potpornih institucija – aktiviranje državne imovine u svrhu novih održivih gospodarskih sadržaja – poboljšanje koordiniranog djelovanja u postupku privlačenja (stranih) ulaganja – unapređenje kvantitete i kvalitete kreditnih ponuda za poduzetništvo – poticanje razvoja društvenog poduzetništva – predstavljanje i promocija županijskog gospodarskog potencijala	Nositelj: UO gradova UO za gospodarstvo KŽ HGK, HOK Ciljane skupine: poduzetnici obrti JLS start up-ovi

		– definiranje strateških smjernica daljnjeg razvoja gospodarske (poduzetničke) djelatnosti Županije	
2.1.2.	Modernizacija tehnoloških kapaciteta	– poticanje sektora istraživanja i razvoja (patenata/inovacija) – poticanje razvoja obrtništva – jačanje korištenja informacijske tehnologije – poticanje razvoja industrije i komercijalizacije – uvođenje povoljnih oblika financiranja i poticanja istraživanja i tehnološke modernizacije putem novih financijskih instrumenata (EIF-Cosme, Horizon 2020., Jeremy)	Nositelj: UO gradova UO za gospodarstvo KŽ HGK, HOK, RA Ciljane skupine: poduzetnici, obrti JLS start up-ovi
2.1.3..	Unapređenje i razvoj turizma, turističke ponude i infrastrukture	– razvoj urbane turističke ponude kroz umrežavanje turističkih mikrodestinacija – poticanje plasmana lokalnih proizvoda kroz turizam – izrada Strategije razvoja turizma Karlovačke županije – razvoj selektivnih oblika turizma – jačanje postojeće infrastrukture (TIC, turističke agencije, turističke zajednice) – prenamjena zapuštenih objekata u turističke svrhe – poticanje korištenja kulturne i prirodne baštine u svrhu razvoja selektivnih oblika turizma – stvaranje novih programa i turističkih proizvoda – promocija i brendiranje, stvaranje prepoznatljivosti turističke destinacije – povećanje smještajnih kapaciteta – prilagodba školskih programa novim turističkim trendovima – unapređenje i razvoj informacijskog sustava za promociju turističkih proizvoda – uvođenje financijskih instrumenata za poticanje razvoja turizma (pozajmice, krediti, bespovratnih sredstava) na lokalnoj i regionalnoj razini	Nositelj: UO za poljoprivredu, šumar. I , turizam KŽ, UO JLS-ova, TZ JLS, TZ KŽ Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., TIC HGK HOK Ciljana skupina: turisti/izletnici turoptori/turističke agencije kulturne i sportske institucije/organizacije hoteli, kampovi lokalno stanovništvo
2.1.4.	Uspostava održivog i učinkovitog sustava upravljanja destinacijom i ljudskim resursima u turizmu	– unapređenje sustava upravljanja destinacijom – jačanje kapaciteta za upravljanje razvojem destinacije – umrežavanje dionika u sektoru turizma	Nositelj: UO za društvene djelatnosti KŽ HZZ PU KLC OCD

		– razvoj modela upravljanja destinacijom TQM-total quality management (kvaliteta na prvom mjestu) – unapređenje svijesti dionika u turizmu i lokalnog stanovništva o potrebi zaštite okoliša – jačanje ljudskih resursa za bavljenje turizmom na razini JLS-a, javnom i civilnom sektoru – usklađivanje obrazovnog sustava sa potrebama turističkog sektora – obnova i opremanje kapaciteta za obrazovanje u turizmu – razvoj sustava cjeloživotnog obrazovanja za turistički sektor – razvoj poduzetničkog okruženja u turizmu – podizanje svijesti o prilikama u turizmu za poduzetničke inicijative – jačanje poduzetničkih inicijativa i kompetencija u turističkom sektoru – unapređenje uvjeta za privlačenje investitora u sektoru turizma	Obrazovne ustanove Poslodavci HOK, HGK Ciljana skupina: osobe sa smanjenom sposobnošću za rad, osobe kojima prijeti isključenje s tržišta rada, lokalno stanovništvo, učenici, studenti
--	--	--	--

Razvojni prioritet 2.2. Unapređenje i dostupnost društvenih (javnih) usluga stanovništvu

Cilj: *Povećanje kvalitete odgojnih, obrazovnih, zdravstvenih i socijalnih usluga.*

Opis: Prioriteti su usmjereni na povećanje kapaciteta predškolskih ustanova i postizanje pedagoških standarda u osnovnim i srednjim školama. Također, naglasak se, sukladno potrebama stanovništva, stavlja na širenju mreže kvalitetnih zdravstvenih i socijalnih ustanova, pružanju kvalitetne socijalne i zdravstvene zaštite i izvaninstitucionalnih oblika podrške zajednici.

Opravdanost: Unapređenje školstva, zdravstva i socijalne skrbi izravno utječe na kvalitetu života građana Karlovačke županije. Osnovna karakteristika predškolskog odgoja je nedostatan kapacitet u vrtićima koji ne ostavlja puno prostora ili rješenja obiteljima. Glavni razvojni problemi s kojima se susreće školski sustav u Županiji odnose se na zapuštenost školskih objekata, neadekvatnost prostornih kapaciteta i rad u dvije smjene. Oprema koja se koristi u nastavi ne odgovara propisanim pedagoškim standardima. Organizacija prijevoza učenika je zbog velike raštrkanosti naselja izazov s kojim se Županija susreće. Nužno je poboljšati uvjete rada u školskim ustanovama kako bi se dostigli pedagoški standardi. S obzirom na nedostatak liječnika specijalista i liječnika u ordinacijama opće/obiteljske medicine, njihov broj će se nastojati povećati raznim potporama. Posebnu pažnju valja usmjeriti na usluge palijativne skrbi koje su važne za kvalitetu života nemoćnih, posebno u snižavanju njihove razine boli i adekvatnoj skrbi bilo u zdravstvenim ili socijalnim ustanovama s naglaskom na kvalitetnoj koordinaciji dva sustava (socijalnog i zdravstvenog) radi pružanja što bolje usluge za krajnjeg korisnika.

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
2.2.1	Poboljšanje kvalitete sustava odgoja i obrazovanja	– aktiviranje državne i zapuštene imovine u vlasništvu JL(R)S – povećanje dostupnosti i poticanje razvoja kvalitetnih usluga predškolskog odgoja – investicijska ulaganja i opremanje osnovnih i srednjih škola za prelazak na jednosmjenski rad – ulaganje u odgojne i obrazovne ustanove s ciljem postizanja pedagoških standarda – integracija djece s teškoćama u razvoju u odgojno-obrazovne programe – osposobljavanje odgojno obrazovnih kadrova – poticanje inicijativa za ostvarenje uvjeta i programa produženog boravka u školama – uvođenje dodatnog i vannastavnog sadržaja za provedbu tjelesne kulture u školskim i predškolskim institucijama – podrška novim programima u tehničkoj kulturi, stjecanju praktičnih vještina i rad s darovitom djecom – poticanje dostupnosti „out“ i „indoor“ slobodnih aktivnosti (kulturnih, sportskih i sl.)	Nositelj: UO za društvene djelatnosti, odgojno obrazovne ustanove JLS, KŽ Ciljana skupina: djeca predškolske dobi, učenici, studenti, nastavnici, profesori, roditelji
2.2.2.	Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti	– senzibilizacija i poticanje poslodavaca na zapošljavanje svih ranjivih skupina (npr. osobe s invaliditetom, dugotrajno nezaposleni, žrtve nasilja, hrvatski branitelji i članovi njihovih obitelji, beskućnici, i dr.) – unapređivanje vještina nezaposlenih osoba radi povećanja konkurentnosti na tržištu rada – poticanje cjeloživotnog učenja i povećanje broja odraslih osoba uključenih u programe obrazovanja radi stjecanja potrebnih kompetencija za zapošljavanje i samozapošljavanje – unapređenje i ravnomjerno širenje mreže socijalnih usluga za brigu o ranjivim skupinama kod kojih postoji rizik od siromaštva i socijalne isključenosti na području Županije (npr. pomoć u kući, dnevni boravci,	Nositelj: UO za zdravstvo i socijalnu skrb, Centri za socijalnu skrb, ustanove socijalne skrbi, HZZ - Područna služba Karlovac, OCD, odgojno obrazovne ustanove, poslodavci Ciljana skupina: socijalno ugrožene osobe i osobe u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima

		prijevoz, rana intervencija, osobni asistenti, asistenti u nastavi, organizirano stanovanje, informiranje i savjetovanje, udomiteljstvo i dr.) – uspostava koordiniranog sustava podrške skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti (žrtve obiteljskog nasilja, beskućnici, osobe s invaliditetom)	
2.2.3.	Unapređenje kvalitete, povećanje dostupnosti i pristupačnosti usluga u socijalnoj skrbi	– obnoviti, opremiti i poboljšati pristupačnost objekata u sustavu socijalne skrbi – poboljšati kvalitetu i dostupnost socijalnih usluga u zajednici na cjelokupnom području Županije prema svim korisničkim skupinama na osnovu utvrđenih potreba – kontinuirana stručna edukacija i usavršavanje stručnjaka sukladno uočenim potrebama – podizanje standarda kvalitete usluge smještaja u institucionalnoj skrbi – proširenje kapaciteta za smještaj starijih i nemoćnih osoba – - unapređivati međusektorsku suradnju svih dionika (socijalna skrb, zdravstvo, civilno društvo, lokalna zajednica) s ciljem podizanja kvalitete postojećih, ali i razvijanja novih usluga	Nositelj: UO za zdravstvo i socijalnu skrb, Centri za socijalnu skrb, Ustanove socijalne skrbi, OCD Ciljana skupina: stanovništvo KŽ, ranjive skupine (npr. starije i nemoćne osobe, osobe s invaliditetom, djeca i mladi, hrvatski branitelji i članovi njihovih obitelji, palijativni bolesnici i dr.), djelatnici u socijalnoj skrbi
2.2.4.	Unapređenje kvalitete, povećanje dostupnosti i pristupačnosti usluga u zdravstvenoj skrbi	– kontinuirano poboljšanje kvalitete i dostupnosti zdravstvenih usluga na osnovu potreba stanovništva i u skladu s terapijskim i dijagnostičkim smjernicama – razvijanje sveobuhvatnog sustava palijativne skrbi na području Županije, kako izvan bolnice, tako i unutar bolničkog sustava (bolnički palijativni odjeli + dnevna bolnica) – unutar zdravstvenog sustava omogućiti kontinuiranu edukaciju i stručno usavršavanje zdravstvenih djelatnika u skladu s potrebama – usmjeriti se na pravodobno planiranje i osiguravanje zdravstvenih djelatnika sukladno potrebama za kvalitetnim specijalističkim i subspecijalističkim kadrovima	Nositelj: UO za zdravstvo i socijalnu skrb, HZZO, zdravstvene ustanove, OCD Ciljana skupina: stanovništvo KŽ zdravstveni djelatnici

		– na osnovu potreba planirati i nastaviti daljnji razvoj dnevnih bolnica (kronični bolesnici) i razvoj dnevne kirurgije – unutar sustava zdravstva omogućiti nabavljanje medicinske opreme prema zahtjevima suvremene medicine – daljnje jačanje uloge liječnika unutar primarne zdravstvene zaštite uz unapređenje sustava hitne medicine sukladno potrebama – stvarati uvjete za razvoj zdravstvenog turizma (rehabilitacija, resocijalizacija i dijagnostika različitih skupina kroničnih bolesnika) – obnoviti i poboljšati pristupačnost objekata u sustavu zdravstva	
2.2.5.	Unapređenje zdravlja stanovništva Županije kroz razvoj sveobuhvatnih i sustavnih programa promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti	– kontinuirano razvijati i unapređivati programe zdravog načina života – postaviti nove županijske javnozdravstvene prioritete od 2017. na dalje – izraditi i usvojiti godišnje operative planove promicanja zdravlja i prevencije bolesti i omogućiti provedbu javnozdravstvenih aktivnosti sukladno tome – smanjiti nejednakosti u zdravlju kroz programe promicanja zdravlja namijenjene grupama u socijalno nepovoljnom položaju – usmjeriti resurse prema preventabilnim zdravstvenim problemima – stvaranje društvenih i okolišnih uvjeta koji promiču zdravlje – razvijati međusektorsku suradnju u provedbi programa promocije zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti	ZZIZ KŽ KŽ Domovi zdravlja, ostale zdravstvene ustanove, OCD, ustanove socijalne skrbi, Ciljana skupina: stanovništvo KŽ
2.2.6.	Poboljšanje kvalitete stanovanja i sigurnosti stanovništva	– uspostava i unapređenje aktivnih mjera s ciljem naseljavanja slabije razvijenih i demografski ugroženih područja – uvođenje potpora za mlade – obitelji i obitelji koje se nalaze u stanju socijalne ugroženosti – razvoj sustava civilne zaštite	Nositelj: KŽ lokalna samouprava Ciljane skupine: stanovništvo KŽ, mlade obitelji, socijalno ugrožene obitelji

Razvojni prioritet 2.3. Razvoj ljudskih potencijala

Cilj: *Ulaganje u razvoj ljudskih resursa i jačanje tržišta rada*

Opis: Prioritet je fokusiran na razvoj novih programa obrazovanja, cjeloživotnog učenja i neformalnih oblika obrazovanja te jačanje kompetencija ljudskih resursa i mjere stimuliranja zapošljavanja i samozapošljavanja.

Opravdanost: Svaki razvoj temelji se na ljudima, njihovom znanju, sposobnostima i motiviranosti. Oni utječu na uspješnost, učinkovitost i djelotvornost poslovanja tvrtke, rada institucije, javne službe. Zato je prioritet usmjeren na cjeloživotno i neformalno obrazovanje, posebice osoba u nepovoljnom položaju, jačanje kompetencija u javnim službama kako bi se podigla razina znanja i kompetencija osoba zaposlenih u javnim djelatnostima čime će se postići veća razina kvalitete javnih usluga, veća učinkovitost sustava javne uprave, podignuti razina povjerenja između javne uprave i korisnika javne uprave.

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
2.3.1.	2.3.1. Jačanje ljudskih kapaciteta	– jačanje suradnje javnog, obrazovnog i gospodarskog sektora pri modernizaciji kurikuluma i kreiranju upisne politike – analiza potreba za razvojem ljudskih potencijala – razvoj i provedba programa cjeloživotnog učenja i neformalnog obrazovanja – mjera stimuliranja (pomoć stambenog pitanja, deficitarna zanimanja i sl.) – zapošljavanja posebno u područjima I. i II. skupine prema indeksu razvijenosti – podrška razvoju visokog školstva – promocija i podrška razvoju tehničke kulture – jačanje kompetencija djelatnika u javnim službama – povećanje zapošljivosti i samozapošljivosti osoba u nepovoljnom položaju	Nositelj: HZZ PU Karlovac, OCD, Upravni odjel za društvene djelatnosti, HOK, HGK, poslodavci, Veleučilište, strukovne škole, Učilišta, Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., PPI Ciljana skupina: zaposleni i nezaposleni, učenici, studenti, djelatnici obrazovnih institucija, poslodavci, korisnici javne uprave, osobe sa smanjenom sposobnošću za rad i osobe kojima prijeti isključenje s tržišta

Razvojni prioritet 3.1. Razvoj komunalne i prometne infrastrukture

Cilj: Razvoj javne infrastruktura i uređenje prostora

Opis: Razvojni prioritet usmjeren je na razvoj lokalne i regionalne infrastrukture u skladu s potrebama društva te održivim korištenjem i vrednovanjem kulturne i prirodne baštine. Ovaj prioritet ostvarit će se unapređenjem komunalnih usluga i infrastrukture, upravljanjem vodama i otpadnim vodama te otpadom. Poseban skup aktivnosti usmjeren je pružanju podrške u primjeni mjera zaštite okoliša i energetske učinkovitosti na lokalnoj i regionalnoj razini usklađenih s nacionalnim politikama na zaštitu i očuvanje kvalitete okoliša i prirode, osobito savjesnim upravljanjem ovim resursima. Također, ovaj razvojni prioritet usmjerit će se i na modernizaciju i obnovu prometnica, jačanje prometne infrastrukture i pripadajućih usluga radi bolje prometne povezanosti svih dijelova Županije. Održivi razvoj povezan je s osjećajem sigurnosti u okolini u kojoj se čovjek nalazi, stoga je izrazito važno dati prioritet jačanju sustava zaštite od elementarnih nepogoda.

Opravdanost: Održivi razvoj podrazumijeva dobro izgrađenu komunalnu infrastrukturu koja uključuje brigu o otpadu i jačanju svijesti građana o važnosti zbrinjavanja i odvajanja otpada, adekvatnom sustavu odvodnje i vodoopskrbe, promicanju korištenju javnog prijevoza i uspostave učinkovitog prometnog povezivanja i ublažavanja prometne izoliranosti. Pokazatelj održivog razvoja je i stupanj primjene obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti.

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
3.1.1.	3.1.1. Uspostava sustava gospodarenja otpadom	– saniranje divljih odlagališta – aktivnosti pojačanog nadzora u funkciji prevencije nastanka divljih odlagališta – daljnji razvoj regionalnog centra za gospodarenje otpadom – uspostava zelenih otoka, reciklažnih dvorišta – -informiranje javnosti i dizanje svijesti o mogućnostima i važnosti odvajanja otpada	Nositelj: KŽ CGO JLS komunalne tvrtke Ciljana skupina: lokalno stanovništvo
3.1.2.	3.1.2. Unapređenje sustava vodoopskrbe i odvodnje	– izgradnja vodoopskrbnog sustava i rekonstrukcija postojeće vodoopskrbe – integriran sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda – izgradnja sustava odvodnje oborinskih voda	Nositelj: KŽ CGO JLS komunalne tvrtke Ciljana skupina: lokalno stanovništvo
3.1.3.	3.1.3. Razvoj prometa	– promicanje i podrška boljoj organizaciji i korištenju zelenog javnog prijevoza s ciljem smanjenja ispuštanja CO₂ (npr. trening eko vožnja) – poboljšanje planiranja i koordinacije regionalnih putničkih prijevoznih sustava u svrhu boljeg povezivanja s	Nositelj: KŽ JLS Hrvatske ceste ŽUC Ciljana skupina:

		nacionalnim i europskim prijevoznim mrežama – ujednačavanje kvalitete, razvijenosti i poboljšanje organizacije prometne infrastrukture radi bolje – povezanosti s urbanim središtima i ublažavanja prometne izoliranosti	lokalno stanovništvo gospodarski i društveni subjekti
3.1.4.	3.1.4. Jačanje energetske infrastrukture	– povećanje energetske učinkovitosti u zgradarstvu i javnoj rasvjeti – promocija i informiranje stanovništva o prednostima korištenja obnovljivih izvora energije – sufinanciranje ugradnje sustava obnovljivih izvora energije – poticanje područnih toplana na korištenje biomase – priprema projektne dokumentacije i tehničke podloge za realizaciju projekata energetske učinkovitosti – razvoj novih financijskih instrumenata za obnavljanje i poticanje energetske učinkovitosti građevina – dogradnja i modernizacija plinske mreže – dogradnja i modernizacija elektro-energetskog sustava – dogradnja i sanacija toplovodnih mreža	Nositelj: KŽ JLS javni isporučitelji REGEA Ciljana skupina: lokalno stanovništvo, gospodarski i društveni subjekti
3.1.5.	3.1.5. Izrada i implementacija sustava zaštite od elementarnih nepogoda (poplave, požari, klizišta, suše, tuče)	– identifikacija kritičnih područja – izrada dugoročnih planova sanacije – aktivnosti projektiranja i saniranja pogođenih područja – informiranje i uključivanje javnosti u pripremu provedbe plana zaštite i spašavanja – opremanje snaga i objekata za zaštitu i spašavanje (skloništa, evakuacijski koridori i sl.)	Nositelj: KŽ JLS ŽUC Hrvatske ceste Ciljana skupina: lokalno stanovništvo, gospodarski i društveni subjekti

Razvojni prioritet 3.2. Očuvanje prirode i okoliša

Cilj: Pridonijeti očuvanju okoliša i prirode kao jednih od glavnih razvojnih resursa i nositelja identiteta.

Opis: Razvojni prioritet je usmjeren na održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom, te zaštitom prirode i održivim upravljanjem prirodnim resursima.

Opravdanost: Održivo upravljanje prirodnim i kulturnim resursima važan je čimbenik u očuvanju identiteta Županije. Ono će se nastojati postići uspostavom sustava planiranja i upravljanja zaštitom prirodne i kulturne baštine i valorizacijom istih, te usklađivanjem s prostornim planiranjem. Jačanjem partnerstva građana na programima i projektima održivog upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom potaknut će razvoj kulturne industrije i turizma.

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
3.2.1.	Održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom	– uspostava sustava praćenja ugroženosti prirodne i kulturne baštine – uspostava mehanizma za regionalno i lokalno sufinanciranje projekata za održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom – obnova i opremanje postojećih objekata uz povećanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije – jačanje partnerstva građana na programima i projektima održivog upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom – razvoj kulturne industrije i turizma	Nositelj: JU NATURA VIVA, UO za prostorno uređenje KŽ, UO JLS, NGO Ciljana skupina: lokalno stanovništvo turisti i izletnici
3.2.2.	Zaštita prirode i održivo upravljanje prirodnim resursima	– osigurati održivo korištenje prirodnih resursa i područja NATURA 2000 – jačanje administrativnih i financijskih kapaciteta u sustavu zaštite prirode – sustavno inventarizirati i pratiti stanje zaštićenih dijelova prirode i područja ekološke mreže – izrada planova upravljanja za NATURA 2000 područja – poticanje akcija za zaštitu prirode – revitalizacija staništa – tipizacija krajobraza – valorizacija prirodnih resursa – dovršiti proceduru zaštite rijeke Mrežnice sukladno pripremljenoj dokumentaciji (Mrežnica-regionalni park prirode, šume, vode,	Nositelj: JU NATURA VIVA, UO za zaštitu okoliša KŽ, UO JLS Ciljana skupina: lokalno stanovništvo, posjetitelji, turisti i izletnici, škole, NGO, gospodarski i društveni subjekti, pravne osobe koje obavljaju gospodarske djelatnosti u zaštićenim područjima, pravne osobe koje provode planove gospodarenja

		poljoprivredno zemljište, termalni izvori) – očuvanje bio raznolikosti šuma – aktivnosti promocije gospodarskog područja pod NATURA 2000 – interpretacija zaštićenih prirodnih vrijednosti i područja NATURA 2000 u edukativne i turističke svrhe kroz – izgradnju i uređenje interpretacijskih stanica i centara, vidikovaca, poučnih staza i dr. – definiranje i očuvanje krajobraznih vrijednosti Županije – edukacija javnosti te donosioca odluka o zaštiti prirode – identificirati vrijedne dijelove prirode i pokrenuti procedure zaštite sukladno prostornom planu	
--	--	--	--

Razvojni prioritet 3.3. Podrška potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima

Cilj: *Ravnomjerni razvoj Karlovačke županije*

Opis: Posebno mjesto imaju potpomognuta područja i područja s razvojnim posebnostima, stoga su prioritetom obuhvaćene i odgovarajuće mjere i aktivnosti vezane za takva područja. Niz aktivnosti, projekata i programa usmjeren je na pružanje podrške razvoju potpomognutih područja, te razvoju brdsko-planinskih područja. Osim navedenih područja predlaže se i značajan broj aktivnosti, projekata i programa usmjerenih na ublažavanje negativnih učinaka nekontroliranog širenja razvoja urbanih područja na kvalitetu življenja te stvaranje poželjnih uvjeta za život u pograničnim područjima, kao područja s razvojnim posebnostima

Opravdanost: Karlovačka županija je, s obzirom na oblik državnog teritorija, Županija s velikim udjelom rubnih, odnosno perifernih područja. To su uglavnom ruralni krajevi sa značajkama brdsko planinskog područja, s malobrojnim i starijim stanovništvom, malim naseljima, prometnom izoliranošću. Stoga je nužno provoditi mjere kojima će se obnoviti gospodarska djelatnosti za koju postoje potencijali temeljem kojih će se stvarati radna mjesta pa će se posljedično tome pokrenuti i obnova javne infrastrukture. Također, mjere stambenog zbrinjavanja i poticanja deficitarnih zanimanja i samozapošljavanja mogu doprinijeti boljem razvoju tih područja (u društveno-gospodarskom i kulturnom smislu).

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
3.3.1.	Unapređenje pograničnih područja	– poticanje prekogranične suradnje u svrhu učinkovitijeg korištenja fondova EU i podizanje kvalitete života lokalnog stanovništva kroz razvoj turizma – poticanje poslovne suradnje MSP u pograničnom području – poticanje naseljavanja u pograničnom području kroz razne oblike poticajnih mjera – povećanje sigurnosti područja od prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim faktorom, te podrška razvoju sustava prevencije, kontrole (uključujući procjene rizika od – štetnih događaja) i sanacije onečišćenja (zrak, vode, rijeka i jezera, tlo), razvoj zajedničkih koordiniranih pristupa u planiranju, nadzoru i upravljanju Natura 2000 i ostalim vrstama i tipovima staništa u prekograničnim područjima	Nositelj: Fond za zaštitu okoliša JU NATURA VIVA KŽ, JLS, Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., REGEA Ciljana skupina: lokalno stanovništvo, turisti i izletnici, gospodarski i društveni subjekti
3.3.2.	Unapređenje brdsko planinska i potpomognuta područja	– poticanje ostanka te povratka iseljenog i naseljavanja novog stanovništva na brdsko-planinskim područjima svih zanimanja, a osobito onih koji mogu obavljanjem djelatnosti pridonijeti gospodarskom i društvenom razvoju tih područja (integrirane mjere fokusirane na stvaranje prilika za zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje i podizanje kvalitete života) – razrada modela poticanja (samo)zapošljavanja kroz obavljanje više integriranih djelatnosti npr. poljoprivrede, šumarstva, obrta, turizma i sl. – jačanje kapaciteta za upravljanje brownfield područjima i njihove revitalizacije	Nositelj: Fond za zaštitu okoliša JU NATURA VIVA KŽ, JLS, Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., REGEA Ciljana skupina: lokalno stanovništvo, turisti i izletnici, gospodarski i društveni subjekti

Razvojni prioritet 3.4. Učinkovito upravljanje razvojem

Cilj: Funkcionalno i koordinirano upravljanje regionalnim razvojem te unapređenje sustava i povećanje učinkovitosti korištenja potpora (državnih, EU i dr.) na svim razinama upravljanja

Opis: Prioritetom je obuhvaćeno unapređenje upravljanja projektima na svim razinama upravljanja regionalnim razvojem (vertikalna koordinacija), poboljšanje prije svega horizontalne koordinacije dionika u razvojnom upravljanju te unapređenje međusektorske suradnje u pripremi i provedbi regionalnih razvojnih projekata.

Opravdanost: Važan čimbenik u regionalnom razvoju, javnom i privatnom sektoru ima civilno društvo. Organizacije civilnog društva moraju poticati međusobnu umreženost i jačati svoje kapacitete na lokalnoj i regionalnoj razini jer su neizostavan akter u provedbi mjera cjeloživotnog obrazovanja, neformalnih oblika obrazovanja, poticanju volonterima, jačanju socijalne i zdravstvene skrbi i izvaninstitucionalnih oblika pomoći.

MJERA	NAZIV MJERE	POPIS AKTIVNOSTI	NOSITELJ I CILJANE SKUPINE
3.4.1.	Unapređenje ciklusa upravljanja na svim razinama	– izrada registra nekretnina i evidencija imovine JL(R)S – izrada i provedba strateških planova upravljanja nekretninama i društvenom imovinom – podrška u pripremi kompleksnih razvojnih projekata i rješavanju – zahtjeva vezanih uz upravljanje imovine (npr. „brownfield“ projekti) – jačanje suradnje svih institucija (DUUDI, DGU, nadležna Ministarstva i dr.) s ciljem ubrzanja postupaka vezanih uz rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i ishođenje dozvola – aktivnostima planiranja i upravljanja prostorom i društvenom imovinom – aktivnosti obrazovanja ključnih dionika o kompleksnim razvojno upravljačkim temama važnim za razvoj projekata – jačanje transparentnosti i participativnog uključenja – poticanje partnerstava civilnog i javnog sektora u rješavanju problema lokalne zajednice – jačanje međusektorske suradnje na svim razinama	Nositelj: KŽ JLS Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., DUUDI Ciljana skupina: javna tijela, djelatnici u javnom sektoru, gradovi, općine, OCD
3.4.2.	Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva i organizacija	– unapređenje sposobnosti organizacija civilnog društva u upravljanju lokalnim razvojem	Nositelj: KŽ OCD JLS

		- organizacija edukacija, radionica, okruglih stolova - pružanje podrške izgradnji kapaciteta organizacija civilnoga društva za provedbu programa građanskog odgoja i obrazovanja i društveno korisnog učenja - unapređenje suradnje OCD i lokalne zajednice u korištenju javnih prostora - uvođenje registra dodjele sredstava udrugama - jačanje kapaciteta OCD za bolje upravljanje i bolje provođenje programa i projekata - jačanje kapaciteta u području socijalnih inovacija - izrada strategija razvoja civilnog društva Karlovačke županije - poticanje programa koji uključuju korisnike u nepovoljnom položaju - poticanje volonterstva, posebice mladih kroz suradnju sa školama, udrugama i drugim organizacijama/institucijama - jačanje svijesti građana o važnosti sudjelovanja u OCD kroz programe lokalnih vlasti	odgojno obrazovne ustanove Ciljana skupina: djeca i mladi, privatni sektor, LAG-ovi, osobe u nepovoljnom položaju
--	--	--	--

4.2.4. Pokazatelji ishoda prioriteta i mjera

Tablica 40: Pokazatelji ishoda prioriteta i mjera

POKAZATELJI ISHODA				POČETNA VRIJEDNOST		CILJANA VRIJEDNOST		UČESTALOST	IZVOR
	DEFINICIJA	JEDINICA	OPIS	VRIJEDNOST	GODINA	VRIJEDNOST	GODINA	PRAĆENJE	IZVOR
Prioritet: KONKURETNA POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ									
1.1.1.	Površina zemljišta u upotrebi za poljoprivredu	ha	Razvoj poljoprivrednih gospodarstava podrazumijeva upotrebu poljoprivrednog zemljišta kao resursa	26.162	2015.	30.086	2020.	godišnje	Arkod
1.1.2.	Broj dodijeljenih potpora	broj	Povećanje cjelina poljoprivrednog zemljišta	0	2015.	5	2020.	godišnje	KŽ APPRRR
1.1.3.	Broj dodijeljenih potpora	broj	Povećanje primarne poljoprivredne proizvodnje i prerade	3.108	2015.	5.000	2020.	godišnje	APPRRR
	Broj novih PG	Broj		6.219	2013.	8.000	2020.	godišnje	APPRRR
1.1.4.	Broj grla	Broj	Nove mogućnosti proizvodnje	37.378	2015	39.500	2020.	Godišnje	Arkod
	Površina pod nasadima	Ha		22.823	2013	26.300	2020.	godišnje	Arkod
1.1.5.	broj novih zaštićenih proizvoda i novih proizvođača	Broj	Doprinos dodanoj vrijednosti i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	1	2015	3	2020.	godišnje	APPRRR
1.1.6.	broj novih eko proizvoda i novih proizvođača	Broj	Doprinos dodanoj vrijednosti i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	83	2013	100	2020.	godišnje	APPRRR
Prioritet: Unapređenje ruralnog turizma									
1.2.1.	Broj dolazaka	Broj	Razvoj selektivnih oblika turizma	208.000	2014	230.000	2020.	Godišnje	TZKŽ
	Broj noćenja	Broj	Doprinosi povećanju turističke konkurentnosti	331.000	2014	380.000	2020.	godišnje	JLS Podaci poduzetnika
1.2.2.	Izgrađena turistička infrastruktura	Izgrađena površina	Razvojem turističke infrastrukture povećava se turistička konkurentnost	43,5	2015	382,04	2020.	Trogodišnje	Zavod za Prostorno planiranje
1.2.3.	Broj poduzet. projekata	broj	Poduzetnička inicijativa jača turističku ponudu i stvara prepoznatljivost destinacije	13	2016	30	2020.	godišnje	JLS, TZKŽ
1.2.4.	Broj interpretacijskih punktova	broj	Jačanje prepoznatljivosti turističke regije	43	2015	50	2020.	Godišnje	TZKŽ JU Natura Viva
Prioritet: Razvitak primarne infrastrukture									
1.3.1.	Priključenost stanovnika na sustav javne odvodnje	%	Bolja cestovna povezanost i poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima	11	2014	20	2020.	trogodišnje	KŽ, ŽUC
	Modernizacija lokalnih i županijskih cesta			35	2014	50	2020.		

1.3.2.	Broj zdravstvenih ustanova	broj		43	2014	50	2020.	trogodišnje	HZIZ KŽ
	Broj sportskih objekata	broj		42	2014	49	2020.	trogodišnje	LAG-ovi
Prioritet: Konkurentno gospodarstvo									
2.1.1.	Broj poduzetničkih zona per capita	rang	Ulaganje u izgradnju poduzetničke infrastrukture u svrhu stvaranja preduvjeta za razvoj gospodarstva	10	2013	6	2020.	trogodišnje	Regionalni indeks konkurentnosti
2.1.2.	Ulaganje u dugotrajnu imovinu	kn		405.218	2014	750.000	2020.	godišnje	FINA
		rang		5	2013	2	2020.	trogodišnje	RIK
2.1.3.	Broj dolazaka	Broj	Razvojem kapaciteta jača se prepoznatljivost i doprinosi turističkoj konkurentnosti	208.000	2014	331.000	2020.	godišnje	TZKŽ
	Broj noćenja	broj		331000	2014	380000	2020.	godišnje	TZKŽ
2.1.4.	Broj turističkih informativnih točaka	broj	Poboljšanje usluge doprinosi turističkoj konkurentnosti	3	2015	10	2020.	godišnje	TZKŽ JLS
Prioritet: Unapređenje i dostupnost društvenih (javnih) usluga stanovništvu									
2.2.1.	Kvaliteta javnih škola	rang	Podizanje razine kvalitete odgojno obrazovnih ustanova	9	2014/ 2015	6	2019. 2020.	trogodišnje	MZOŠ škole
	Uključenost djece u predškolski odgoj	rang		10	2013	7	2020.	trogodišnje	RIK
2.2.2.	Broj korisnika prava socijalne skrbi	broj	Primijenjena prava socijalne skrbi	5.617	2014.	5.017	2020.	godišnje	KŽ Ministarstvo socijalne skrbi
2.2.3.	Broj institucija za brigu o ranjivim skupinama	broj	Poboljšanje životnih uvjeta i uključenost ranjivih skupina	29	2016	33	2020.	godišnje	KŽ
2.2.4.	Broj postelja na 1000 stanovnika	broj	Povećanje kapaciteta unapređuje zdravstveni sustav	5,66	2014	8	2020.	godišnje	HZIZ
2.2.5.	Program promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti	Uvjet DA/NE	Povećanje svijesti i znanja o zdravlju i prevenciji zdravlja doprinosi smanjenju pobola	NE	2016	DA	2019.	trogodišnje	KŽ
2.2.6.	Broj stanova za koja su izdana rješenja građenja	broj	Kvalitetno stanovanje i izgrađenost prostora su preduvjet za kvalitetno stanovanje	119	2014	160	2020.	godišnje	DZS
	Broj sklonišnih mjesta	broj	Zaštita od utjecaja ugroženosti	9.310	2014	12.000	2020.	godišnje	KŽ
Prioritet: Razvoj ljudskih potencijala									
2.3.1.	Ulaganje poduzeća u obrazovanje zaposlenih	rang	Povećanje kompetencija doprinosi se jačanju ljudskih kapaciteta	9	2013	5	2020.	trogodišnje	RIK
Prioritet: Razvoj komunalne i prometne infrastrukture									
3.1.1.	Izgrađen RCGO	Uvjet Da/ne	Smanjenje količine otpada, saniranje i unapređenje sustava gospodarenja otpadom	Ne	2016	Da	2020.	godišnje	KŽ
	Prikupljanje komunalnog	Kg/stanovnik		358	2013	142	2020.	godišnje	Plan gospodarenja Otpadom RH

	otpada po stanovniku								
	Broj divljih odlagališta	broj		157	2013	98	2020.	godišnje	
3.1.2.	Opskrbljenost stanovništva vodom	%	Stvaranje boljih uvjeta za kvalitetan život stanovnika	84	2014	95	2020.	godišnje	KŽ
	Priključenost stanovništva na sustav javne odvodnje	%		38	2011	60	2020.	trogodišnje	KŽ
3.1.3.	Zastupljenost javnog prijevoza	%	Unapređenje kvalitete sustava javnog prijevoza	12	2015	30	2020.	godišnje	KŽ
	Modernizacija županijskih i lokalnih cesta	%	Unapređenje sustava prometa	30	2015	50	2020.	godišnje	Studija razvitka prometa KŽ
3.1.4.	Integralno energetska obnovljeni objekti	broj	Izgradnjom infrastrukture za iskorištenje OIE i smanjenjem potrošnje energije postiže se energetska ušteda	17	2016	140	2020.	godišnje	REGEA
	Broj funkcionalnih kotlovnica na biomasu	broj		7	2016	15	2020.	godišnje	REGEA
	Energetska obnova JU u Karlovačkoj županiji	Broj objekata		30	2016	60	2020.	godišnje	REGEA
3.1.5.	Izdavanja iz proračuna	kn	Zaštita KŽŽ od utjecaja i posljedica elementarnih nepogoda	50.000	2015	300.000	2020.	godišnje	KŽ
Prioritet: Očuvanje prirode i okoliša									
3.2.1.	Plan za održivo korištenje prirodne i kulturne baštine	Uvjet da/ne	Unapređenje sustava planiranja i upravljanja u zaštiti i održivom korištenju prirodne i kulturne baštine	ne	2015	da	2020.	godišnje	KŽ
3.2.2.	Zaštićena područja prirodnih resursa	ha	Održivo upravljanje i valorizacija prirodnih resursa	13.765	2014	14300	2020.	godišnje	JU NATURA
Prioritet: Podrška potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima									
3.3.1.	Broj projekata	broj	Projekti financirani EU sredstvima iz programa CBC	16	2015	30	2020.	godišnje	JLS, KŽ, RA
3.3.2.	Zaposlenost	%	Dizanje kvalitete života stanovnika	31	2011	55	2020.	godišnje	DZS
Prioritet: Učinkovito upravljanje razvojem									
3.4.1.	Broj pripremljenih infrastrukturnih projekata	broj	Podizanje razine znanja postojećih ljudskih resursa Karlovačke županije o planiranju razvoja i projektima	178	2016	250	2020.	godišnje	Baza projekata
	Broj sudionika na edukacijama o strateškom planiranju razvoja i projektiranju	broj		90	2016	250	2020.	godišnje	KŽ RA KAZUP

3.4.2.	Izrađena strategija razvoja civilnog društva Karlovačke županije	Uvjet da / ne	Povećanje sposobnosti organizacija civilnog društva u upravljanju i sudjelovanju u lokalnom razvoju	Ne	2015	da	2020.	godišnje	KŽ
--------	--	---------------	---	----	------	----	-------	----------	----

5. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA TERITORIJALNOM I URBANOM RAZVOJU

Prostorni plan Karlovačke županije usvojen je 2001., a prve izmjene i dopune izrađene su 2008., 2013., 2014. te 2018. Prostornim planom Karlovačke županije postavljeni su ciljevi prostornog razvoja gradova i naselja na način:

- osnažiti Karlovac kao regionalno središte;
- posebnu pažnju posvetiti prostornom razvitku povezanih gradova Karlovac-Duga Resa koje treba razvijati zajedničkim usklađivanjem funkcija svojstvenih odgovarajućoj kategoriji naselja;
- sukladni regionalni razvitak ostvariti kroz pravilan red veličine gradova, uz poticanje razvoja malih gradova (Slunj, Ozalj, Duga Resa) i gradova srednje veličine (grad Ogulin)
- razvijati Ogulin (regionalno središte) te Dugu Resu i Slunj (manja regionalna središta) kao glavne nositelje daljnje urbanizacije;
- Ozalj, kao veće lokalno središte, potrebno je ojačati kako bi u budućem razdoblju postao naselje većeg stupnja centraliteta i ojačati status grada;
- povećati broj naselja s minimalno 500 stanovnika, a u općinskim središtima povećati broj stanovnika na minimalno 1.000;
- ojačati gradskim funkcijama općinska središta s ruralnim obilježjima (Bosiljevo, Barilović, Cetingrad, Draganići, Krnjak, Lasinja, Netretić, Ribnik, Rakovica, Saborsko i Žakanje);
- ojačati i manja područna inicijalna razvojna središta (Skakavac, Rečica, Vojišnica, Belavići, Oštarije) kako bi se zadržalo okolno stanovništvo.¹⁶

Prema Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 147/14) u Karlovačkoj županiji među područja s razvojnim ograničenjima i drugim specifičnostima koje su potencijal regionalnog razvoja, a koje zaostaju za prosječnim razvojem Republike Hrvatske, tj. imaju vrijednosti indeksa razvijenosti manji od 75%, spada 17 jedinica lokalne samouprave, odnosno ruralnog područja Županije. Prema Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave Karlovačka županija je u prvoj skupini, čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske.

Karakteristično za područja s razvojnim ograničenjima je loša demografska slika koja se očituje kroz dugogodišnju depopulaciju pretežito uzrokovanu nedostatnom komunalnom i društvenom infrastrukturom, odnosno iseljavanjem u urbana područja. Također, naglašena je nepovoljna obrazovna struktura stanovništva, starenje stanovništva te smanjena gospodarska aktivnost.

Budući da ovo područje zauzima velik dio prostora Županije, ista će i dalje voditi računa o ravnomjernom razvoju cijele Županije, uključujući i podršku razvoja urbanih središta (gradova) što je osobito naglašeno i u ovoj Strategiji kroz održiv razvoj naveden u strateškim ciljevima i razvojnim prioritetima:

- strateški cilj 1: Oživljavanje i održiv razvoj ruralnih područja (Prioriteti 1.2. Unapređenje ruralnog turizma i 1.3. Razvitak primarne infrastrukture)

¹⁶ Izvješće o stanju u prostoru Karlovačke županije, Karlovačka županija, JU Zavod za prostorno uređenje Karlovačke županije, svibanj 2015., str. 34.

- strateški cilj 3: Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem (Prioriteti 3.1. Razvoj komunalne i prometne infrastrukture; 3.3. Podrška potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima; 3.4. Učinkovito upravljanje razvojem).

6. PROVEDBA

Provedbeni mehanizmi Razvojne strategije Karlovačke županije su:

- Financijski okvir (razrada planiranih financijskih sredstava koja se planiraju uložiti u provedbu do 2020.)
- Institucionalni okvir (opis dionika i njihove uloge u pripremi i provedbi Strategije)
- Popis strateških projekata

Akcijski plan predstavlja zaseban provedbeni dokument za trogodišnje razdoblje u svrhu povezivanja s proračunom, a on je osnova za izradu Plana razvojnih programa koji Županija donosi sukladno Zakonu o proračunu („Narodne Novine“ broj: 87/08, 136/12, 15/15).

6.1. Financijski okvir provedbe Strategije

Financijski okvir daje razradu planiranih sredstava s naznakom izvora sredstava minimalno na razini ciljeva za cjelokupno razdoblje provedbe Strategije. Informacija o alokaciji sastoji se od procjene sredstava, koja se očekuju iz državnog proračuna uključujući EU fondove¹⁷, županijskog proračuna i lokalnih proračuna (temeljem procjene izvršenja 2015. i 2016. projekcija za naredne godine). Iz tog razloga financijski okvir je indikativnog karaktera. Akcijski plan predstavlja zaseban provedbeni dokument za trogodišnje razdoblje u svrhu povezivanja s proračunom, a on je osnova za izradu Plana razvojnih programa koji Županija donosi sukladno Zakonu o proračunu („Narodne Novine“ broj: 87/08, 136/12, 15/15), a u kojemu se iskazuju planirani rashodi proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave vezani uz provođenje investicija, davanje kapitalnih pomoći i donacija, odnosno s prijedlogom proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave.

¹⁷ Sredstva iz europskih fondova planirana su u odnosu na prioritete ulaganja koji su navedeni u operativnim programima za razdoblje 2014.–2020. godine - Konkurentnost i kohezija, Učinkoviti ljudski potencijali, Program ruralnog razvoja te mogućnosti realizacije projekata kroz programe teritorijalne suradnje u kojima Karlovačka županija može sudjelovati (Program prekogranične suradnje Slovenija–Hrvatska, Programi transnacionalne suradnje, Programi unije).

Tablica 41: Financijski okvir provedbe Razvojne strategije Karlovačke županije 2016.-2020.+

		%
Lokalni proračun	1.524.920.349,34	34,2
Županijski proračun	133.817.291,88	3,0
Državni proračun	267.634.583,76	6,0
Fondovi EU	958.787.410,12	21,5
Ostalo	1.575.416.760,90	35,3
ukupno	4.460.576.396,00	100,00

Izvor: Razvojna agencija Karlovačke županije KARLA d.o.o. (temeljem pregleda proračuna JLS-ova i Baze projekata)

Detaljna razrada indikativnog financijskog okvira razrađen je u Akcijskom planu (Dodatak) ŽRS-a usklađuje se svake godine. U procesu izrade Akcijskog plana ŽRS-a, kao i prilikom njegovog godišnjeg usklađivanja, Županija surađuje s jedincima lokalne samouprave sa svog područja, državnom upravom te svim ostalim potencijalnim izvorima financiranja provedbe Strategije¹⁸.

Očekuje se da će se apsorbirati veći iznos sredstava iz EU fondova za pojedinačne projekte, u javnom sektoru zbog čega su moguća veća odstupanja u planiranim iznosima. Također, pojedine mjere nisu financijski izdašne u odnosu na mogućnost financiranja, posebice kad se radi o „soft“ projektima ili projektima civilnog sektora. Ovi podaci posljedica su dostupnih podataka tijekom izrade Strategije i evidentiranih projekata u Županijskoj bazi projekata, te će se vršiti usklađivanja pa su moguća odstupanja u odnosu na planirano.

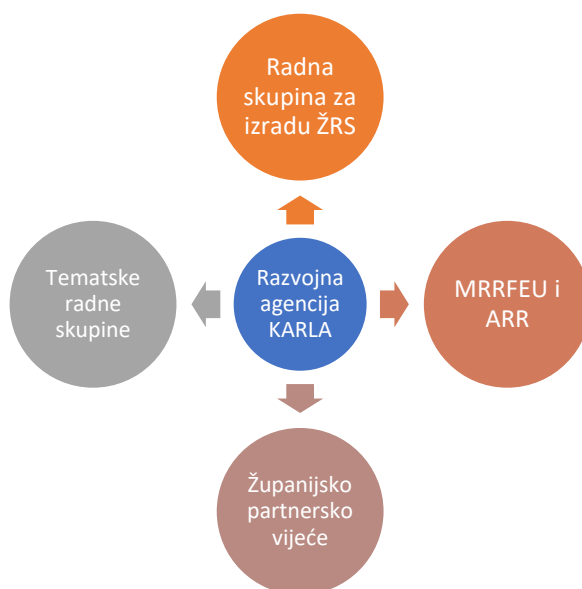
6.2. Provedbeni mehanizmi

Institucionalni okvir sadrži kratki popis svih uključenih dionika, opis njihovih uloga i zadaća vezano uz izradu, donošenje, provedbu i praćenja provedbe Strategije, kao i način njihove komunikacije i koordinacije. Institucionalni okvir podrazumijeva partnerstvo i suradnju širokog spektra dionika, kao i institucija koje djeluju na državnoj razini. Prilikom izrade i provedbe Strategije uključuje se velik broj institucija, organizacija i drugih dionika s područja Karlovačke županije, ali i institucija državne uprave, koje djeluju na nacionalnoj razini, a važne su za provedbu županijskih i lokalnih razvojnih projekata. To su:

- Županijska skupština / župan
- Partnersko vijeće Karlovačke županije
- jedinice lokalne samouprave
- javne sektor (institucije) i ministarstva
- privatni sektor
- civilni sektor (OCD)
- regionalni koordinator (Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o.)
- ex-ante i ex-post evaluator

¹⁸ Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, MRRFEU, Zagreb, rujan 2015; str. 14.

Slika 8: Shematski prikaz pripreme i provedbe strategije

U sljedećoj tablici navedeni su glavni dionici, njihov status, uloga u provedbi ŽRS-a kao i procjena vremena potrebnog za realizaciju planiranih aktivnosti.

Tablica 42: Dionici u pripremi i provedbi strategije

Naziv	Uloga i odgovornost u pripremi ŽRS-a	Uloga i odgovornost u implementaciji ŽRS-a	Vremenski okvir i potrebni resursi
Županijska skupština / župan	Donosi odluku o izradi ŽRS, imenuje radnu skupinu za izradu ŽRS i članove ŽPV,	Usvaja nacrt i konačnu verziju ŽRS-a; upravlja provedbom i vrednovanjem rezultata	Usvajanje ŽRS-a: 2017. Provedba: 2017.-2020.+
Gradovi i općine Karlovačke županije	Sudjeluju u prikupljanju podataka za analizu stanja, sudjeluju u postupcima javnih konzultacija	Koordiniraju s predstavnicima Županije i Razvojne agencije u realizaciji projektnih prijedloga sa svoga područja, sudjeluju u partnerskim projektima i radu ŽPV-a	Kontinuirano, tijekom cijelog razdoblja na koje se odnosi strategija; ljudski resursi i vlastita proračunska sredstva za sufinanciranje projektnih prijedloga

Razvojna agencija Karlovačke županije/regionalni koordinator	Koordinira sve faze izrade ŽRS, administrativna podrška ŽPV-a, vertikalna i horizontalna komunikacija sa svim dionicima, izrađuje konačni nacrt ŽRS	Vođenje Baze projekata, Pružanje potpore u pripremi projekata sa smjernicama, priprema izvješća provedbe za župana, koordinira rad ŽPV-a, izrađuje Akcijski plan	Kontinuirano; jačanje ljudskih resursa i sposobnosti
Županijsko partnersko vijeće Karlovačke županije	Savjetodavno tijelo, sudjeluje u pripremi i provedbi ŽRS-a	Savjetodavno tijelo župana i Županijske skupštine; definira zajedničke razvojne prioritete, predlaže razvojne projekte na razini Karlovačke županije, sudjeluje u izradi i provedbi programskih dokumenata	Kontinuirano; tijekom cijelog razdoblja na koje se odnosi Strategija. Sredstva za organizaciju sastanaka, pripremu materijala i osnovno osoblje
Javni sektor	Dostavlja potrebne podatke za analizu stanja, predlaže indikatore za praćenje, razmatra nacrt Strategije i sudjeluje u postupcima javnih konzultacija	Inicira, koordinira i sudjeluje u provedbi razvojnih projekata, provodi aktivnosti Komunikacijske strategija	Kontinuirano; ljudski resursi

Civilni sektor	Nevladine organizacije s iskustvima u procjeni potreba zajednice	Pokretači i nositelji neprofitnog poduzetništva na lokalnoj razini, neformalnih oblika i cjeloživotnog učenja, inicijatori unapređivanja socijalnih usluga	Kontinuirano; vlastiti kapaciteti i stručni ljudski resursi; partnerstva s predstavnicima ostalih sektora
Privatni sektor	Samostalni gospodarski subjekti iz različitih područja: poduzeća, OPG, obrti, itd.	Pokretanje investicija, stvaranje prihoda i održivih radnih mjesta; uključenost u implementaciju ŽRS-a kroz partnerstvo i druge modele	Kontinuirano; postojeći resursi i otvorenost za komunikaciju s drugim dionicima iz javnog i civilnog sektora
Nadležna ministarstva	Državne institucije uključene u pripremu i provedbu ŽRS-a	Upravljaču procesom kroz osnovne smjernice i regulativnu podršku; koordiniraju razne izvore financiranja; nadzor ukupnog rada i provedbe ŽRS-a; praćenje rezultata i daljnje smjernice u skladu s Nacionalnom strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske	Kontinuirano; pravni akti, strateški dokumenti višeg reda; stručni ljudski resursi; konzultantska pomoć

Izvor: Razvojna agencija Karlovačke županije KARLA d.o.o.

Ex-ante i ex-post evaluator

Zakon o regionalnom razvoju („Narodne Novine“ broj: 147/14) propisuje da se svaki strateški dokument, (strategija razvoja Županije osobito) kao provedbena politika regionalnog razvoja sustavno prati i vrednuje radi povećavanja djelotvornosti, učinkovitosti i utjecaja na regionalni razvoj. Praćenje i vrednovanje provodi se u fazi izrade dokumenta (ex-ante postupak) te u fazi provedbe (ex-post postupak). Ocjenjivač praćenja i vrednovanja (ex-ante evaluator) na izradi ŽRS-a za razdoblje 2016.-2020. je Plavi partner d.o.o. iz Zagreba. Ocjenjivač praćenja i vrednovanja za fazu provedbe (ex-post postupak) bit će izabran u fazi provedbe ŽRS-a.

6.3. Strateški projekti Karlovačke županije

Karlovačka županija u suradnji s tematskim radnim skupinama i partnerskim vijećem za područje Karlovačke županije identificirala je 8 strateških projekata koji imaju potencijal ostvarenja nakon donošenja Strategije te u srednjoročnom razdoblju. Cjelovit popis projekata s područja Karlovačke županije nalazi se u Bazi projekata Karlovačke županije koja se sustavno nadopunjuje od 2011. i usklađuje sa Središnjom bazom razvojnih projekata Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

Pravilnikom MRRFEU definirano je što se podrazumijeva pod **razvojnim projektima**: „Razvojni projekti su projekti izgradnje i/ili obnove komunalne, gospodarske, socijalne, okolišne i energetske te druge potporne infrastrukture za razvoj, izgradnju i/ili jačanje obrazovnih, kulturnih, znanstvenih i drugih kapaciteta, jačanja i izgradnje društvenog kapitala te drugi projekti kojima se pridonosi regionalnom razvoju.“

Zrelost projekta: Projekti neposredne realizacije („1“) su projekti koji su spremni za provedbu odmah nakon prihvatanja ŽRS-a, tj. imaju ili će do trenutka prihvatanja ŽRS-a imati svu potrebnu dokumentaciju za početak provedbe, a koja uključuje:

- A) važeću projektnu dokumentaciju (uključujući građevinsku dozvolu ili drugi relevantan akt za građenje) te popratnu dokumentaciju kao npr. studiju utjecaja na okoliš, studiju utjecaja na ekološku mrežu, konzervatorsku studiju i sl.
- B) prostorno-plansku dokumentaciju, tj. usklađenost projekta sa svim važećim prostornim planovima;
- C) riješena imovinsko-pravna pitanja;
- D) dodatne studije kao npr. studija izvedivosti i sl.

Projekti realizacije u srednjoročnom planskom razdoblju („2“) su projekti čija provedba može započeti u periodu 1-3 godine nakon donošenja ŽRS-a. Za ove projekte gore navedena dokumentacija koja je potrebna za početak provedbe može biti ishoda za maksimalno 3 godine od trenutka donošenja ŽRS-a (uključujući rješavanje vlasničkih pitanja, usklađenost s prostornim planovima i sl.). Projekti realizacije u dugoročnom planskom razdoblju („3“) su projekti čija provedba može započeti za više od 3 godine nakon donošenja ŽRS-a. Za ove projekte gore navedena dokumentacija koja je potrebna za početak provedbe mora biti ishoda za više od 3 godine od trenutka donošenja ŽRS-a.

Br.	Naziv Projekta	Nositelj Projekta	Partneri	Cilj projekta	Sažetak aktivnosti	Ciljano područje	Tip Projekta	Zrelost Projekta	Indikativni ukupni trošak (HRK)	Izvori financiranja
1.	a) Sustav zaštite od poplava karlovačko – sisačkog područja I faza – karlovačko područje	Hrvatske vode	KAŽUP, Zagrebačka županija, Grad Karlovac	Zaštita grada Karlovca od poplava	Izgradnja sustava zaštite od poplava karlovačko – sisačkog područja I faza – karlovačko područje	Grad Karlovac i Karlovačka županija	Infrastruktura	2 B, dijelom 3 A	670.000,000,00	Hrvatske vode, Karlovačka i Zagrebačka županija, Grad Karlovac, MRRFEU, MP, MPPI/EAFRD, Međunarodne financijske institucije (50% Hrvatske vode, 50% Projekt CEB)
	b) Zaštita od poplava Grada Ogulina	Hrvatske vode	HEP, Karlovačka županija, Grad Ogulin	Zaštita grada Ogulina od poplava	Retencija Ogulin	Grad Ogulin	Infrastruktura	2 B, Dijelom 2 A	80.000.000,00	Hrvatske vode, Karlovačka županija, EU fondovi
Doprinos cilju iz ŽRS: Cilj 3. Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije										
Razvojni prioritet ŽRS: Prioritet 3.1. Razvoj komunalne i prometne infrastrukture										
Mjera ŽRS: Mjera 3.1.5. Izrada i implementacija sustava zaštite od elementarnih nepogoda (poplave, požari, klizišta, suše, tuče)										
2.	Stari gradovi Karlovačke županije "Dodir civilizacija"	Karlovačka županija	Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., Ministarstvo kulture – konzervatorski odjel u Karlovcu, Turistička zajednica	Valorizacija postojeće kulturne baštine na području KAŽUP kao preduvjeta za njeno učinkovito upravljanje i korištenje,	Izrada projektno tehničke dokumentacije i studija/Posjetiteljska infrastruktura i sadržaji/Edukacija i interpretacija/Pristupačnost i komunalni sadržaji/PR/Upravljanje i	Slunj, Rakovica, Netretić, Cetnigrad, Saborsko, Karlovac (Dubovac +Zvijezda) Bosiljevo,	infrastruktura	A	525.000.000	EFRR

			Karlovačke županije	posebno za ruralni razvoj te razvoj turističke ponude Karlovačke županije	administracija/građevin ska obnova i uređenje lokacija na osnovu konzervatorskih i arheoloških podloga	Josipdol, Ogulin, Ozalj				
Doprinos cilju iz ŽRS: Cilj 3. Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije										
Razvojni prioritet ŽRS: 3.2. Očuvanje prirode i okoliša										
Mjera ŽRS: Mjera 3.2.1. Održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom										
3.	Integrirani sustav gospodarenja otpadom Babina gora	Centar za gospodarenje otpadom Karlovačke županije KODOS d.o.o.	FZOEU, MZOE, JLP(R)S (Karlovačka županija, gradovi Karlovačke županije, Ličko- senjska županija, Sisačko- moslavačka županija)	Smanjenje količina otpada koji se odlaže na odlagališta i nepovoljnih učinaka odloženog otpada na okoliš povratom otpada pogodnog za recikliranje i stabilizacijom biološkom obradom biorazgradivog otpada iz MKO	Projektiranje, izgradnja, nadzor i opremanje Centra za gospodarenje otpadom; izgradnja i nadzor za četiri pretovarne stanice te nabava mobilne opreme za CGO i PS	Karlovačk a županija, dio Ličko- senjske županije, dio Sisačko- moslavačk e županije	Infrastrukt rni	1 A,B,C,D	270.490.490	EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND / COHESION FUND - 72.34 % FZOEU -17.66 % JLP(R)S-10%
Doprinos cilju iz ŽRS: Cilj 3. Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije										
Razvojni prioritet: Prioritet 3.1. Razvoj komunalne i prometne infrastrukture										
Mjera ŽRS: Mjera 3.1.1. Uspostava sustava gospodarenja otpadom										

4.	Karlovačka Zvijezda	Grad Karlovac	Razvojna agencija Karlovačke županije KARLA d.o.o., Ministarstvo kulture, privatni investitori	Revitalizacija gradske Zvijezde	Cjelovita obnova infrastrukture unutar kulturno povijesne urbanističke cjeline „Zvijezde“ i uređenje prometnih površina	Grad Karlovac	infrastruktura	1 A,B,C	96.000.000,00	Grad Karlovac, EFRR
Doprinos cilju iz ŽRS: Cilj 3. Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije										
Razvojni prioritet: Prioritet 3.2. Očuvanje prirode i okoliša										
Mjera ŽRS: Mjera 3.2.1. Održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom										
5.	Ozalj – europske kolijevka akvarela	Grad Ozalj	Družba „Braće Hrvatskog zmaja“ – Zmajski stol Karlovac, Zavičajni muzej Ozalj, POU „Katarina Zrinski“, TZ grada Ozlja	Stvaranje novog turističkog proizvoda izgradnjom i uređenjem turističke infrastrukture. Predstavljanje i brendiranje Ozlja kao jedinstvene destinacije kulturnog turizma „Slavin grad“	Kandidiranje projekta radi osiguranja sredstava za financiranje, javna nabava za izvođača radova i nadzor, edukativne radionice, izvođenje radova, ishođenje uporabne dozvole i osiguravanje sredstava za redovno održavanje	Grad Ozalj	Infrastruktura	2 A,B,C	9.485.417,00	EFRR, MRRFEU, Proračun grada Ozlja
Doprinos cilju iz ŽRS: Cilj 1. Oživljavanje i održiv razvoj ruralnog područja										
Razvojni prioritet ŽRS: Prioritet 1.2. Unapređenje ruralnog turizma										
Mjera ŽRS: Mjera 1.2.4. Poticanje korištenja prirodne i kulturne baštine za razvoj turističke ponude										
6	Izgradnja obilaznice u Ogulinu za razvoj	Hrvatske ceste	Regionalna razvojna agencija Karlovačke	Poboljšanje cestovne sigurnosti na	izgradnja dijela obilaznice od spojne ceste za autocestu A1	Grad Ogulin	infrastruktura	3 B	212.840.000,00	EFRR, Grad Ogulin

	gospodarstva i nova radna mjesta		županije – „KARLA“ d.o.o., Karlovačka županija, Grad Ogulin	mjestima s visokim miješanim prometom	do zone 2, čime bi se osigurao kvalitetan pristup u zonu 2. - izgradnja dionice nove D42 od zone 2 do zone 1, čime bi se izbjegao dnevni unutarnji promet među zonama i dio vanjskog prometa koji dolazi s istočne strane grada. dovršetak obilaznice do spoja na postojeću trasu D42, što bi bilo trajno rješenje kojim bi se osim gradskih prometnica zaštitila i povijesna jezgra i frankopanski kaštel					
Doprinos cilju iz ŽRS: Cilj 1. Oživljavanje i održiv razvoj ruralnih područja										
Razvojni prioritet ŽRS: Prioritet 1.3. Razvitak primarne infrastrukture										
Mjera iz ŽRS: Mjera 1.3.1. Unapređenje prometne i komunalne infrastrukture										
7	Izgradnja visećeg pješačkog mosta „Slovin“	Grad Slunj	Karlovačka županija, Turistička zajednica Karlovačke županije, Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“	Unaprijediti turističku destinaciju Grada Slunja sa izgradnjom nove turističke atrakcije	Izraditi projektno studijsku dokumentaciju, ishoditi dozvole te izvesti radove na izgradnji visećeg pješačkog mosta preko rijeke Slunjčice, „Slovin“.	Grad Slunj	Turistička infrastruktura	2 C	15.000.000,00	EFRR, Grad Slunj

			d.o.o., Turistička zajednica grada Slunja							
Doprinos cilju iz ŽRS: Strateški cilj 1. Oživljavanje i održivi razvoj ruralnih područja										
Prioritet iz ŽRS: Prioritet 1.2. Unapređenje ruralnog turizma										
Mjera iz ŽRS: Mjera 1.2.4. Poticanje korištenja prirodne i kulturne baštine za razvoj turističke ponude										
8	Izgradnja turističko rekreativne zone Mrežnički Brig	Grad Duga Resa	Privatni ulagač	Unapređenje i razvoj turizma, turističke ponude i infrastrukture	Priprema turističko rekreativne zone unutar postojećih gabarita za potencijalne privatne investitore	Grad Duga Resa, Mrežnički Brig	Infrastruktura, turistički	2 B	111.000.000,00	Privatni kapital
Strateški cilj iz ŽRS: Strateški cilj 1. Oživljavanje i održivi razvoj ruralnih područja										
Razvojni prioritet ŽRS: Prioritet 1.2. Unapređenje ruralnog turizma										
Mjera ŽRS: Mjera 1.2.2. Razvoj turističke infrastrukture na ruralnim područjima										
9	Regionalni centri kompetencija, centri izvrsnosti i kompetencija u srednjem, višem i visokom obrazovanju	Tehnička škola Karlovac; TUŠ, HGK-ŽKK, HZZ-PU Karlovac	Karlovačka županija, Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., Primorsko-goranska županija, gospodarstvo	Stvarati profile zvanja usmjerenih i prilagođenih potrebama tržišta rada, povezati znanost i gospodarstvo odnosno primijeniti znanstvene spoznaje u	Rekonstrukcija postojeće zgrade za 3 centra u sektoru strojarstva, elektrotehnike, ugostiteljstva/turizma	Karlovačka županija	Znanost, obrazovanje, inovacije	1 A,B,C	135.000.000,00	EFRR, MRRFEU, ESF

				industrijskom sektoru.						
Strateški cilj iz ŽRS: Strateški cilj 2. Oživljavanje i održivi razvoj ruralnih područja										
Razvojni prioritet ŽRS: Prioritet 2.3. Razvoj ljudskih potencijala										
Mjera ŽRS: Mjera 2.3.1. Jačanje ljudskih kapaciteta										
10	Korištenje OIE: a) geotermalna b) sunčeva energija c) hidro potencijal	KŽ	Grad Karlovac, strateški partneri s udjelom u investiciji	Povećanje udjela obnovljivih izvora energije – geotermalne, sunčeve i hidroenergije u ukupnoj proizvodnji električne energije u Republici Hrvatskoj	a) Izgradnja objekata za eksploataciju geotermalne energije b) Izgradnja objekata za iskorištavanje sunčeve energije c) Izgradnja objekata za iskorištavanje hidro potencijala	Područje Grada Karlovačk e županije	Energetski projekt	a) 3 B b) 3 B c) 2A, dijelom, 3 B	263.000.000,00	Bankovni kredit, bespovratna sredstva, kapital potencijalnih partnera
Strateški cilj iz ŽRS: Strateški cilj 3: ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA I UČINKOVITO UPRAVLJANJE RAZVOJEM ŽUPANIJE										
Razvojni prioritet ŽRS: Prioritet 3.1. RAZVOJ KOMUNALNE I PROMETNE INFRASTRUKTURE										
Mjera ŽRS: Mjera 3.1.4. Jačanje energetske infrastrukture										

7. PRAĆENJE I VREDNOVANJE

Praćenje provedbe politike regionalnog razvoja određeno je u članku 49. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 147/14) Županija podnosi Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije godišnje izvješće o rezultatima provedbe županijske razvojne strategije najkasnije do 31. srpnja tekuće godine za prethodnu godinu. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj: 147/14.), u članku 48. propisuje da županijske razvojne strategije, kao osnovni planski dokumenti politike regionalnog razvoja, podliježu postupku vrednovanja tijekom izrade, provedbe te nakon provedbe. Osnova za realizaciju vrednovanja je Pravilnik o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnoga razvoja. Prethodnim vrednovanjem osigurava se da ŽRS bude ocijenjena na temelju sljedećih osnovnih kriterija: opravdanosti, relevantnosti, konzistentnosti, koherentnosti (unutarnje i vanjske) i djelotvornosti. Svrha sustava praćenja i izvještavanja je osigurati dovoljno informacija za nositelje provedbe Strategije, uključujući županijsko partnerstvo, za donošenje ocjena o sljedećim ključnim elementima:

- uspješnosti dostizanja postavljenih ciljeva za tekuće razdoblje,
- razlozima za eventualno nedostizanje postavljenih ciljeva te mogućim rješenjima,
- adekvatnosti planiranih resursa (materijalnih, ljudskih, financijskih) za dostizanje planiranih ciljeva, odnosno prijedlozima za eventualnim realokacijama resursa,
- relevantnosti planiranih prioriteta i mjera s obzirom na eventualne promijenjene okolnosti, odnosno temeljem iskustava iz provedbe,
- financijskoj učinkovitosti provedbe mjera,
- uspješnosti procesa partnerstva s ključnim socio-ekonomskim dionicima.

Prethodno vrednovanje pri izradi Strategije provela je konzultantska kuća „Plavi partner d.o.o.“ iz Zagreba. Sažetak prethodnog vrednovanja sastavni je dio strategije i nalazi se u vidu dokumenta pod nazivom DODATAK 3: Izvještaj o prethodnom vrednovanju.

Vrednovanje tijekom provedbe odgovara na pitanje što je dobro planirano, a što ne, a kako bi se učinile korektivne mjere, tj. poduzeli neophodni koraci koji doprinose uspješnoj realizaciji strategije, u skladu sa zacrtanim ciljevima, prioritetima i mjerama.

Vrednovanje nakon provedbe provodit će se nakon završetka provedbe županijske razvojne strategije te će sažeto ocijeniti cjelokupni utjecaj/činak planskog dokumenta, odnosno njegova djelotvornost i učinkovitost.

Vrednovanje Strategije razvoja mora uzeti u obzir rizike provedbe i njihov potencijalni utjecaj kao i mjere ublažavanja posljedica:

Tablica 43: Rizici provedbe Strategije

NAZIV RIZIKA	VJEROJATNOST POJAVE	UTJECAJ	ALTERNATIVA
Izmjene zakonodavnog okvira za regionalni razvoj	srednja	velik	Usklađivanje s izmjenama i promjenama Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, te usklađivanje ŽRS sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske.
Nedovoljan interes i percepcija Strategije u javnosti	srednja	srednji	Informiranje javnosti putem komunikacijskih kanala i medija, informiranje dionika razvoja mogućnostima njihovog uključivanja u provedbu mjera Strategije, organizacija javnih rasprava o temama koje zanima dionike i širu javnost
Nedostatak financijskih sredstava za provedbu Strategije	velika	velik	Koncentracija sredstava na razvojne projekte koji mogu polučiti najveći pomak u razvoju kroz usklađivanje Akcijskog plana provedbe, razvojno planiranje proračuna i plana objave natječaja na nacionalnoj razini. Umrežavanje nositelja projekata radi okrupnjivanja više sličnih projekata u jedan zbog povećanja regionalnog utjecaja.
Nedostatak ključnih kompetencija u upravljanju Razvojnou strategijom	srednja	srednji	Kontinuirano usavršavanje dionika razvoja, jačanje institucionalnih kapaciteta.
Nemogućnost prikupljanja podataka za Izvještavanje	srednja	srednji	Pravovremeno započinjanje postupka pripreme Izvješća i prikupljanje dostupnih podataka; redovito informiranje dionika s glavnim aktivnostima za praćenje provedbe.

Izvor: Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o.

Sukladno članku 49. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 147/14), Karlovačka županija dužna je Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije dostaviti godišnje izvješće o rezultatima provedbe Strategije i to najkasnije do 31. srpnja tekuće godine za prethodnu godinu. Izvješće, temeljem metodologije koju propisuje Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i dostavlja naknadno, izrađuje Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o. kao regionalni koordinator i to jednom godišnje. Izvješća će se fokusirati na praćenje izravnih rezultata (outputa) provedenih aktivnosti kroz opis postignutih vrijednosti indikatora definiranih za praćenje provedbe na razini pojedine mjere/prioriteta/cilja, ali će sadržavati i financijski učinak provedbi zadanih mjera. U Izvješću će se dati osvrt na realizaciju Strategije sukladno financijskom okviru i Akcijskom planu koji se izrađuje za svaku godinu provedbe, istaknut će se izazovi u provedbi te dati kratak osvrt na potrebu izmjene Strategije.

Jedan od važnih alata pri praćenju provedbe Strategije predstavlja Baza projekata kao temelj za izvještavanje o pokazateljima rezultata. Podatke od relevantnih dionika prikuplja i obrađuje Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o. Kao regionalni koordinator koji vrši monitoring Baze projekata i moderira unos projekata u Središnju elektronsku bazu projekata Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije isti prati tijek projekata koji su već uneseni u Bazu projekata minimalno jednom godišnje, a

po potrebi i češće. Jednom godišnje, kao sastavni dio Izvješća o provedbi Strategije, izrađuje se i Analiza projekata prikupljenih u Bazu projekata. Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o. ima uspostavljenu on-line Bazu projekata te je upis projekata od strane dionika moguć jednom godišnje. Projekti koji su uneseni u Bazu projekata, po zadovoljavanju kriterija s nacionalne razine, bit će uvršteni u Bazu projekata MRRFEU. Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o. jednom godišnje vrši monitoring svih projekata kako bi se ustanovila promjena njihovog statusa i realizacija u realnom vremenu.

8. ŽUPANIJSKO PARTNERSTVO

Početak izrade ŽRS-a temelji se na odluci župana i uključivanju Županijskog partnerskog vijeća. Dva su radna tijela za izradu ŽRS-a županije:

- radna skupina i
- koordinator.

Radna skupina sastavljena je od pročelnika županijskih upravnih tijela i institucija (JU NATURA VIVA, CGO KODOS, Turistička zajednica Karlovačke županije, REGEA i Zavod za prostorno uređenje).

Koordinator izrade ŽRS-a je Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o., kao akreditirani regionalni koordinator sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 147/14). Koordinator je zadužen za organiziranje i vođenje svih faza izrade ŽRS-a.

Izrada ŽRS odvijala se kroz niz radionica, sastanaka i konzultacija Radne skupine i tematskih radnih skupina za gospodarstvo, društvene djelatnosti, zaštitu prirode i okoliša, komunalnu infrastrukturu i demografiju, kao i konzultacija s Županijskim partnerskim vijećem.

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije je krajem 2015. donijelo podzakonske akte vezane uz izradu županijskih razvojnih strategija, kao i akt o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća („Narodne Novine“ broj: 103/15). Stoga je bilo potrebno provesti izmjene i prilagodbe u procesu izrade ŽRS-a u odnosu na prethodni plan. Sukladno odredbama Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 147/14) župan je dana 25. studenoga 2016. imenovao članove novog Županijskog partnerskog vijeća za izradu ŽRS-a koje broji 35 članova. U radu partnerskog vijeća sudjeluju predstavnici regionalne (područne) samouprave i regionalnog koordinatora, velikih gradova s područja Županije, manjih gradova i općina s područja Županije, visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja, gospodarskih i socijalnih partnera s područja Županije te organizacija civilnog društva s područja Županije. Ovom strukturom i uključivanjem dionika u proces pripreme Strategije, ali i definiranje njihovog doprinosa u provedbi i praćenju provedbe, osigurava se primjena konzultativnog procesa u donošenju strateškog dokumenta (Dodatak 1).

Tablica 44: Opis konzultacijskog procesa

15. siječnja 2016.	8. sjednica ŽPV – usklađivanje rada ŽPV s novom Uredbom i rasprava o izrađenoj analizi stanja
15. prosinca 2016.	9. sjednica ŽPV – izbor predsjednika i zamjenika ŽPV-a, rasprava o strateškom usmjerenju razvoja
12. svibnja 2017.	10. sjednica ŽPV -usvajanje konačnog nacrt Strategije
Online konzultacije	članovi partnerskog vijeća pozvani su komentirati sadržaj nacrt pojedinih dijelova Strategije prije samih sjednica i tijekom izrade dokumenta, redovno su obavještavani o tijeku izrade i dostupnosti dokumenata na internet stranicama te o provedenim javnim konzultacijama
21. studenoga 2018.	13. sjednica ŽPV-a-usvajanje prijedlog Strateške procjene utjecaja na okoliš

Izvor: Razvojna agencija Karlovačke županije KARLA d.o.o.

9. HORIZONTALNA NAČELA

Identificiranje, priprema i provedba razvojnih projekata i programa Strategije razvoja Karlovačke županije, zasniva se na sljedećim temeljnim horizontalnim načelima:

- načelo nediskriminacije podrazumijeva izbjegavanje svakog oblika socijalne isključenosti i nejednakog postupanja, te
- održivi razvoj podrazumijeva zaštitu okoliša, učinkovitu uporabu resursa, ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, bioraznolikost, otpornost na krizne situacije i sprječavanje rizika te istovremeno izbjegavanje ugrožavanja okoliša i nepovratnog gubitka neobnovljivih prirodnih potencijala.

Prilikom predlaganja i izrade ciljeva, prioriteta i mjera osobito se vodilo računa o definiranju pokazatelja kojima će se pratiti doprinos ŽRS-a s obzirom na načelo nediskriminacije i to u socijalnoj uključenosti kroz mjere:

- 1.2.2. Razvoj turističke infrastrukture za ruralna područja
- 1.3.2. Ulaganje u društvenu uslugu za ruralno stanovništvo
- 2.2.2. Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti
- 3.3.1. Unapređenje pograničnih područja
- 3.3.2. Unapređenje brdsko planinskih i potpomognutih područja
- 3.4.2. Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva.

U izradi ciljeva, prioriteta i mjera o održivom razvoju posebice se vodilo računa u vidu ekološke održivosti, a što uključuje zaštitu okoliša, učinkovito korištenje resursa, bioraznolikost, izbjegavanje ugrožavanja okoliša te je to posebice naglašeno u sljedećim mjerama:

- 3.1.1. Uspostava sustava gospodarenja otpadom
- 3.1.4. Jačanje energetske infrastrukture
- 3.2.1. Održivo upravljanje prirodnim i kulturnom baštinom
- 3.2.2. Zaštita prirode i održivo upravljanje prirodnim resursima.

10. IZVJEŠĆE O PROVEDENOM PRETHODNOM VREDNOVANJU- SAŽETAK

Sukladno zakonskom okviru¹⁹ Radna skupina za izradu ŽRS-a uz koordinaciju regionalnog koordinatora (Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije – „KARLA“ d.o.o.) izrađuje prijedlog ŽRS, te po usvajanju na Županijskoj skupštini izrađuje završnu verziju Razvojne strategije Karlovačke županije 2020.+.

Prethodno vrednovanje izrade prijedloga proveo je Plavi partner d.o.o., Zagreb. Svrha prethodnog vrednovanja županijskih strategija, kao temeljnog planskog dokumenta politike regionalnog razvoja je poboljšati kvalitetu postupka izrade i konačnog sadržaja strategije. Metodologija prethodnog vrednovanja omogućuje da se primjedbe i naputci ugrađuju u dokument u svim fazama njegove izrade.

Tijekom procesa prethodnog vrednovanja obuhvaćeno je vrednovanje analitičkog dijela (Analiza stanja), SWOT analize i strateških odrednica te završno prethodno vrednovanje cjelokupnog dokumenta.

Do konačnog Izvješća naručitelju su isporučena dva privremena Izvješća o provedenom vrednovanju. U postupku vrednovanja izrađivačima Strategije dostavljene su primjedbe i prijedlozi u cilju postizanja metodološke utemeljenosti, opravdanosti izrade Strategije, relevantnosti pokazatelja, te konzistentnosti i koherentnosti ciljeva, prioriteta i mjera. Tijekom evaluacijskog procesa održan je sastanak s predstavnicima Županije i regionalnog koordinatora.

Osnovne primjedbe prve evaluacije odnosile su se na uvažavanje zahtjeva i uputa navedenih u Smjernicama za izradu ŽRS, praćenje i vrednovanje njihove provedbe. Nadalje, izrađivačima Strategije posebno je skrenuta pozornost na potrebu detaljnije analize i ocjene slabije razvijenih područja i područja s razvojnim posebnostima u Karlovačkoj županiji. Evaluatori su ukazali na neusklađenost u dokumentu prilikom definiranja sadržaja postojećih pozitivnih i negativnih obilježja, te razvojnih potreba i problema, te predložili kriterijalni pristup za sva područja kako bi se izbjegla ponavljanja unutar samih elemenata i raznih poglavlja, pa čak i suprotne tvrdnje. Naime, „postojeća pozitivna i negativna obilježja, te razvojne potrebe i problemi“, prema Smjernicama za izradu ŽRS, praćenje i vrednovanje njihove provedbe proizlazi iz prethodne analize i relevantnih pokazatelja, te predstavljaju polazište za izradu SWOT analize. Osim toga, u okviru prve evaluacije ukazano je na metodološke i konceptualne nedostatke kao što su neusklađenost pojedinih dijelova, posebno ekstenzivnost nekih poglavlja temeljena na iznošenju brojnih podataka i činjenica bez fokusiranja na prepoznavanje ključnih obilježja, razvojnih problema i potreba, korištenje grafičkih prikaza koji ne prate analizu i dobivene nalaze, neadekvatno prikazivanje pojedinih podataka.

U okviru druge evaluacije ponovo su propitivani bitni elementi Strategije. Kao rezultat uvažavanja primjedbi i prijedloga iz prvog evaluacijskog izvješća, u izradi Strategije napravljen je znatni kvalitativni pomak, primjerice kod vremenskog obuhvata analize, te komparativnih analiza i razvojnih pokazatelja. Međutim, i u ovoj fazi izrade nisu u potpunosti zadovoljeni ključni zahtjevi prve evaluacije što se odnosi na prikaz razvojnih problema i potreba, kao i izradu SWOT matrice. Izostala je i ocjena razvijenosti slabije razvijenih područja i područja s razvojnim posebnostima. U cilju daljnjeg napretka i kvalitativnih pomaka izrade Strategije, u okviru druge evaluacije date su opće i pojedinačne primjedbe, kao i brojne sugestije i preporuke za unapređenje metodološkog i sadržajnog aspekta Županijske strategije.

¹⁹ Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09), Pravilnik o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija (NN 53/10), Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14)

Primjedbe i sugestije iz prve i druge evaluacije uvažene su prilikom izrade konačne verzije dokumenta. Tako je primjerice Financijski okvir izrađen u posebnom, detaljnom tabelarnom prikazu, razvojni problemi i potrebe u značajnoj mjeri su kriterijalno usklađeni i revidirani, grafički prikaz podataka i pokazatelja uvelike je usklađen sa elementima provedene analize i dobivenih nalaza, napravljene su u većini slučajeva komparativne analize s nacionalnim razinom i drugim županijama.

Iz Sažetka Analize stanja mogu se uočiti osnovna obilježja razvojnih procesa i razvojnih tendencija Karlovačke županije, kao i buduće razvojne smjernice. Detektirani su najznačajniji razvojni problemi i ukazano je na nedovoljnu iskorištenost potencijala Županije.

Budući da je razvoj Županije definiran kroz prijedlog vizije, te strateške ciljeve, prioritete i mjere, SWOT analiza u konačnoj verziji predstavlja logičnu poveznicu između nalaza dobivenih analizom stanja i postavljenih razvojnih ciljeva. Mjere su oblikovane kao pojedine aktivnosti čija je realizacija i operacionalizacija predviđena Akcijskim planom provedbe Strategije. Komunikacijska strategija sadrži sve elemente potrebne za ostvarivanje njene osnovne svrhe, a to je podizanje svijesti i informiranje javnosti o ulozi i značaju ove Strategije, kako za razvoj Županije, tako i svih njenih jedinica lokalne samouprave. U konačnoj verziji je izostavljena posebna ocjena razvijenost slabije razvijenih područja i područja s razvojnim posebnostima u Karlovačkoj županiji.

Temeljem provedenog postupka vanjskog vrednovanja, konačna je ocjena da nacrt Razvojne strategije Karlovačke županije 2016.-2020.+, zadovoljava kriterije metodološke utemeljenosti, opravdanosti izrade Strategije, relevantnosti pokazatelja, te konzistentnosti i koherentnosti ciljeva, prioriteta i mjera.

Pripremljena su dva fazna izvješća, Nacrt završnog i Završno izvješće koji uključuju komentare i prijedloge unapređenja dokumenta. Izrađivač je predložene promjene i dopune uvažio sukladno mogućnostima, ne narušavajući unutarnju konzistentnost i interventnu logiku.

Zaključkom Karlovačke županije, Županijske skupštine, Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu, KLASA: 021-04/19-01/82, URBROJ: 2133/1-01/01-19-03 od 5. lipnja 2019. prihvaćen je Prijedlog Odluke o donošenju Razvojne strategije Karlovačke županije 2020.+.

Na 16. sjednici Županijske skupštine Karlovačke županije održanoj dana 7. lipnja 2019. donesena je Odluka o donošenju Razvojne strategije Karlovačke županije do 2020+, KLASA: 021.04/19-01/71, URBROJ: 2133/1-01/01-19-03 , a njezin sastavni dio čini Razvojna strategija Karlovačke županije 2020.+. Odluka o donošenju Razvojne strategije Karlovačke županije do 2020.+ objavljena je u „Glasniku Karlovačke županije“.

11. IZVJEŠĆE O PROVEDENOJ STRATEŠKOJ PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ I UTJECAJU STRATEGIJE NA EKOLOŠKU MREŽU-SAŽETAK

za zaštitu prirode i okoliša
Prilaz baruna Filipovića 21
10000 Zagreb
OIB: 84310268229
Tel: +385 1 3717 317

Strateška studija utjecaja na okoliš Županijske razvojne strategije Karlovačke županije 2020.+

Netehnički sažetak

Zagreb, veljača 2019.

Naziv dokumenta:

Strateška studija utjecaja na okoliš Županijske razvojne strategije
Karlovačke županije 2020.+

Nositelj postupka SPUO Županijske razvojne strategije Karlovačke županije 2020+ Izrađivač Strateške studije:	-Netehnički sažetak-
	Upravni odjel za graditeljstvo i okoliš Karlovačke županije Križanićeva 11, 47 000 Karlovac
	IRES EKOLOGIJA d.o.o. za zaštitu prirode i okoliša, Prilaz baruna Filipovića 21 10 000 Zagreb

Voditelj izrade Strateške studije: Mirko Mesarić, dipl. ing. biol.		
Stručnjaci		
Autor/ica	Potpis	Poglavlje
Mario Mesarić, mag. ing. agr.		Tlo i poljoprivredno zemljište, Poljoprivreda
Jasmina Benčić, mag. geogr.		Turizam, Stanovništvo i zdravlje ljudi, Promet
Djelatnici		
Autor/ica	Potpis	Poglavlje
Igor Ivanek, prof. biol.		Bioraznolikost, Zaštićena područja prirode, Invazivne vrste
Marina Veseli, mag. oecol. et prot. nat.		
Monika Radaković, mag. oecol.		
Mateja Leljak, mag. ing. prosp. arch.		Krajobrazne karakteristike, Kulturno-povijesna baština, Promet
Marina Čačić, mag. ing. agr.		Poljoprivreda, Tlo i poljoprivredno zemljište, Energetika, Industrija
Paula Bucić, mag. ing. oecoling.		Otpad, Otpadne vode, Nekontrolirani događaji, Kvaliteta zraka, Klimatske značajke
Ivana Gudac, mag. ing. geol.		Uvod, Georaznolikost, Površinske i podzemne vode, Sažetak
Danijel Stanić, mag. ing. geol.		Površinske i podzemne vode, Rudarstvo, Vodoopskrba
Josip Stojak, mag. ing. silv.		Šumarstvo, Divljač i lovstvo
Martina Matijević, mag. geogr.		Odnos Strategije s drugim odgovarajućim strategijama, planovima i programima na nacionalnoj i županijskoj razini, Turizam, Stanovništvo i zdravlje ljudi, Ciljevi zaštite okoliša uspostavljeni po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma, koji se odnose na Strategiju, Mogući razvoj okoliša bez provedbe Strategije, Metodologija procjene utjecaja, Prekogranični utjecaji,

Djelatnici		
Autor/ica	Potpis	Poglavlje
		Razumna alternativa, Praćenje stanja okoliša, Zaključak, Kontrola kvalitete

Glavna ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu	
Voditelji stručnog tima izrađivača: Mirko Mesarić, dipl. ing. biol.	
Voditelj stručnog tima izrađivača: Mirko Mesarić, dipl. ing. biol.	
Stručnjaci:	
Mario Mesarić, mag. ing. agr.	
Jasmina Benčić, mag. geogr.	
Ivana Gudac, mag. ing. geol.	
Igor Ivanek, prof. biol.	
Djelatnici:	
Danijel Stanić, mag. ing. geol.	Mateja Leljak, mag. ing. prosp. arch.
Josip Stojak, mag. ing. silv.	Martina Matijević, mag. geogr.

VANJSKI SURADNIK		
Autor	Potpis	Poglavlje
Boris Mašić, dipl. arheolog.		Kulturno-povijesna baština

ODGOVORNA OSOBA IZRAĐIVAČA
IRES EKOLOGIJA d.o.o. za zaštitu prirode i okoliša
mr. sc. Marijan Gredelj

Zagreb, veljača 2019.

Ovaj proizvod izrađen je pod nadzorom BUREAU VERITAS CROATIA odobrenog sustava upravljanja kvalitetom koji je sukladan:

- normi ISO 9001 - broj certifikata: CRO20168Q
- normi ISO 14001- broj certifikata: CRO19455E

Sadržaj

1	Uvod	144
1.1	Svrha i ciljevi Strategije	145
1.1.1	Cilj 1: Oživljavanje i održiv razvoj ruralnog područja	145
1.1.2	Cilj 2. Stvaranje radnih mjesta i unapređenje kvalitete života	146
1.1.3	Cilj 3. Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije.....	147
1.1.4	Strateški projekti.....	148
2	Odnos Strategije s drugim odgovarajućim strategijama, planovima i programima na nacionalnoj i županijskoj razini	149
3	Postojeće stanje okoliša i mogući razvoj okoliša bez provedbe Strategije	149
4	Postojeći okolišni problemi koji su važni za Strategiju	150
5	Okolišne značajke područja na koja provedba Strategije može značajno utjecati.....	151
6	Ciljevi zaštite okoliša uspostavljeni po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma, koji se odnose na Strategiju.....	152
7	Utjecaji Strategije na okoliš	153
7.1	Metodologija procjene utjecaja	153
7.2	Sažetak analize utjecaja aktivnosti mjera Strategije	154
7.3	Prekogranični utjecaj	155
8	Razumna alternativa	156
9	Mjere zaštite okoliša	156
9.1	Smjernice poboljšanja stanja okoliša	156
9.2	Mjere ublažavanja utjecaja provedbe Strategije na sastavnice okoliša i čimbenike u okolišu	158
10	Praćenje stanja okoliša	163
11	Zaključci Studije.....	163
12	Zaključak o utjecaju Strategije na ekološku mrežu	164

1 Uvod

Strateška procjena utjecaja na okoliš (dalje u tekstu: SPUO) je postupak kojim se procjenjuju vjerojatno značajni utjecaji na okoliš i zdravlje ljudi koji mogu nastati provedbom strategije, plana ili programa. Provedbom postupka SPUO-a stvara se osnova za promicanje održivog razvoja kroz objedinjavanje uvjeta za zaštitu okoliša u strategije, planove i programe pojedinog područja. Time se omogućuje da se mjerodavne odluke o prihvatanju strategija, plana i programa donose uz poznavanje mogućih značajnih utjecaja koje bi strategija, plan i program svojom provedbom mogli imati na okoliš, a nositeljima zahvata pružaju se okviri djelovanja i daje se mogućnost uključivanja bitnih elemenata zaštite okoliša u donošenje odluka (Zakon o zaštiti okoliša („Narodne Novine“ broj: 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18)).

U postupku SPUO izrađuje se Strateška studija utjecaja na okoliš, stručna podloga kojom se određuju, opisuju i procjenjuju vjerojatno značajni utjecaji na okoliš i zdravlje ljudi koji mogu nastati provedbom strategije, plana ili programa. Strateška studija mora obuhvaćati sve potrebne podatke, obrazloženja i opise u tekstualnom i grafičkom obliku i prilaže se uz strategiju, plan ili program, a izrađuje ju pravna osoba koja posjeduje suglasnost za obavljanje stručnih poslova iz područja zaštite okoliša (dalje u tekstu: Ovlaštenik). Svrha postupka SPUO je osigurati da posljedice po okoliš i zdravlje ljudi budu ocijenjene za vrijeme pripreme strategije, plana ili programa, prije utvrđivanja konačnog prijedloga i upućivanja u postupak donošenja.

Predmet ove Strateške studije utjecaja na okoliš (skraćeno: Studija) je procjena vjerojatno značajnih utjecaja na okoliš i zdravlje ljudi koji bi mogli nastati provedbom Županijske razvojne strategije Karlovačke županije 2020.+ (dalje u tekstu: Strategija) koja je temeljni strateški planski dokument u kojem su određeni glavni ciljevi i prioriteti razvoja Županije te projekti koji će svojom realizacijom doprinijeti ostvarenju postavljene vizije područja Karlovačke županije (dalje u tekstu: Županija; KŽ). Postupak SPUO za Strategiju provodi se temeljem odredbi Zakona o zaštiti okoliša, Zakona o zaštiti prirode („Narodne Novine“ broj: 80/13, 15/18), Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš („Narodne Novine“ broj: 3/17) i Uredbe o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša („Narodne Novine“ broj: 64/08).

Tijelo zaduženo za izradu Strategije je izvršno tijelo županije koje je donijelo Odluku o osnivanju Radne skupine za izradu Županijske razvojne strategije Karlovačke županije 2015.-2020. u srpnju 2014. (Klasa: 010-01/14-01/364, Ur. broj: 2133/1-08/01-14-01, Glasnik Karlovačke županije 26/14) i Odluku o izmjeni citirane odluke (Klasa: 010-01/18-01/87, Ur. broj: 2133/1-01-03/01-18-01) od 1. ožujka 2018., kojom se mijenja naziv u Radna skupina za izradu Razvojne strategije Karlovačke županije 2020.+ (dalje u tekstu: Nositelj izrade Strategije). Zadaća Nositelja izrade Strategije je, uz koordinaciju Razvojne agencije Karlovačke županije KARLA d.o.o., kao regionalnog koordinatora, izrada Strategije sukladno zadanim smjernicama resornog Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU.

Postupak SPUO započeo je Odlukom o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Županijske razvojne strategije Karlovačke županije 2020.+ (Klasa: 010-01/18-01/270, Ur. broj: 2133/1-07-01/01-09) koju je donio Župan Karlovačke županije dana 18. travnja 2018. Nadležno tijelo za provedbu postupka strateške procjene temeljem Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš („Narodne Novine“ broj: 3/17) je izvršno tijelo Karlovačke županije, a temeljem Odluke Župana (Klasa: 010-01/17-01/270, Ur. broj: 2133/1-07-01-01) od 24. svibnja 2017., nadležnost

za provedbu postupka prenesena je na Upravni odjel za graditeljstvo i okoliš Karlovačke županije koji provodi sve zakonom propisane postupke.

Za Strategiju je proveden postupak prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu sukladno Zakonu o zaštiti prirode („Narodne Novine“ broj: 80/13, 15/18). Prema Rješenju Ministarstva zaštite okoliša i energetike (Klasa: UP/I-612-0717-71/230, Ur. broj: 517-07-2-2-1-17-4) od 12. srpnja 2017., za Strategiju je obavezna provedba Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu.

Ovlaštenik za izradu ove Studije je tvrtka Ires ekologija d.o.o. koja posjeduje suglasnost Ministarstva zaštite okoliša i energetike za obavljanje stručnih poslova zaštite prirode i okoliša.

1.1 Svrha i ciljevi Strategije

Strategija je temeljni strateški planski dokument jedinice područne (regionalne) samouprave u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja za područje Županije u svrhu jačanja njenih razvojnih potencijala, s posebnim naglaskom na ulogu velikih gradova i gradova sjedišta županija u poticanju razvoja te na razvoj slabije razvijenih područja.

Analizom stanja i SWOT analizom prepoznale su se razvojne potrebe i promjene koje se želi postići na razini Županije, a koje su izražene vizijom te hijerarhijom ciljeva, prioriteta i mjera. Strateškim okvirom određeni su prioriteti identificiranih potreba na koje se treba usmjeriti te su definirani projekti od strateške važnosti.

Vizija razvoja Županije do 2020.

„Županija razvijene poduzetničke klime i gospodarstva, kvalitetnih ljudskih resursa, održivog razvoja i kvalitetnog življenja.“

Horizontalne teme razvoja Karlovačke županije su:

- Demografska obnova
- Izrada Registra nekretnina i Evidencija gradske imovine
- Zaštita od visokih voda
- Razminiranje.

Tri cilja koja doprinose ostvarenju vizije su:

- Cilj 1. Oživljavanje i održiv razvoj ruralnog područja
- Cilj 2. Stvaranje radnih mjesta i unapređenje kvalitete života
- Cilj 3. Održiv razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije.

1.3.4. Cilj 1: Oživljavanje i održiv razvoj ruralnog područja

Relevantnost

U većini ruralnih područja prisutan je zabrinjavajuće nizak broj stanovnika što upućuje na depopulaciju područja što također ima i negativan utjecaj na socioekonomske značajke. Osim problema depopulacije, jedna od značajki ruralnog područja Županije je nedostatak primarne infrastrukture i društvenih usluga. Budući da su poljoprivreda i šumarstvo glavni korisnici ruralnog prostora,

najodgovorniji su za stanje u kojem se taj prostor nalazi te je potrebno ulagati u njihov razvoj. Razvitak turizma je nezaobilazan segment ruralnog razvitka i veoma je prihvatljiv za diversifikaciju gospodarstva jer se uspješno dopunjuje s poljoprivredom.

Tri prioriteta Cilja 1 sadrže ukupno 12 mjera za razvoj Županije:

Prioritet	Mjera
P 1.1.	M 1.1.1. Razvoj poljoprivrednih gospodarstva
	M 1.1.2. Poticanje okrupnjivanja poljoprivrednog posjeda i korištenje poljoprivrednog zemljišta
	M 1.1.3. Uspostavljanja sustava potpora male vrijednosti – potpore primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji i potpore ruralnom razvoju, sektoru prerade i trženja
	M 1.1.4. Poticanje razvoja stočarstva, mljekarstva, voćarstva, ratarstva, vinogradarstva i slatkovodnog ribarstva
	M 1.1.5. Poticanje proizvodnje i registracija autohtonih zaštićenih proizvoda
	M 1.1.6. Promocija i poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje
P 1.2.	M 1.2.1. Razvoj lovnog i ribolovnog turizma
	M 1.2.2. Razvoj turističke infrastrukture na ruralnim područjima
	M 1.2.3. Jačanje poduzetničke inicijative za razvoj turističke ponude
	M 1.2.4. Poticanje korištenja prirodne i kulturne baštine za razvoj turističke ponude
P 1.3.	M 1.3.1. Unapređenje prometne i komunalne infrastrukture
	M 1.3.2. Ulaganje u društvene usluge za ruralno stanovništvo

1.3.5. Cilj 2. Stvaranje radnih mjesta i unapređenje kvalitete života

Relevantnost

U Županiji su uočeni problemi obrazovne i dobne strukture radno aktivnog stanovništva. Budući da su ljudski potencijali temelj za uspješno poslovanje, potrebno je razvijati kvalitetan kadar. Gospodarske djelatnosti uz industriju, koja je okosnica, čine još i turizam, građevinarstvo i trgovina. Stoga je od velike važnosti potaknuti ulaganja upravo u te sektore kako bi se postigla konkurentnost i posredno poboljšala kvaliteta života stanovništva.

Dva prioriteta Cilja 2 sadrže ukupno 11 mjera za razvoj Županije:

Prioritet	Mjera
P 2.1	M 2.1.1. Unapređenje poduzetničke infrastrukture
	M 2.1.2. Modernizacija tehnoloških kapaciteta
	M 2.1.3. Unapređenje i razvoj turizma, turističke ponude i infrastrukture
	M 2.1.4. Uspostava održivog i učinkovitog sustava upravljanja destinacijom i ljudskim resursima u turizmu

Prioritet	Mjera
P 2.2.	M 2.2.1. Poboljšanje kvalitete sustava odgoja i obrazovanja
	M 2.2.2. Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti
	M 2.2.3. Unapređenje kvalitete, povećanje dostupnosti i pristupačnosti usluga u socijalnoj skrbi
	M 2.2.4. Unapređenje kvalitete, povećanje dostupnosti i pristupačnosti usluga u zdravstvenoj skrbi
	M 2.2.5. Unapređenje zdravlja stanovništva Županije kroz razvoj sveobuhvatnih i sustavnih programa promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti
	M 2.2.6. Poboljšanje kvalitete stanovanja i sigurnosti stanovništva
P 2.3.	M 2.3.1. Jačanje ljudskih kapaciteta

1.3.6. Cilj 3. Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije

Relevantnost

Uvjet za održiv razvoj je ulaganje u prometnu, komunalnu infrastrukturu, prirodnu i kulturnu povijesnu baštinu i prometnu povezanost naročito ruralnih dijelova s urbanim središtima kako bi se ublažila postojeća izoliranost područja s razvojnim posebnostima (pogranična, potpomognuta i brdsko-planinska), osobito ruralnih i demografski ugroženih. Također, potrebno je podići svijest ljudi o vrijednostima koje se trebaju očuvati. Energetska učinkovitost i u javnom i u privatnom sektoru ne zadovoljava, nedostatan je planiranje i provedba programa korištenja obnovljivih izvora energije. Za učinkovito upravljanje razvojem važno je također i postojanje strateških dokumenata (sektorskog) razvoja zbog mogućnosti praćenja ostvarenja zadanih ciljeva.

Dva prioriteta Cilja 3 sadrže ukupno 11 mjera za razvoj Županije:

Prioritet	Mjera
P 3.1	M 3.1.1. Uspostava sustava gospodarenja otpadom
	M 3.1.2. Unapređenje sustava vodoopskrbe i odvodnje
	M 3.1.3. Razvoj prometa
	M 3.1.4. Jačanje energetske infrastrukture
	M 3.1.5. Izrada i implementacija sustava zaštite od elementarnih nepogoda (poplave, požari, klizišta, suše, tuče)
P 3.2.	M 3.2.1. Održivo upravljanje prirodnim i kulturnom baštinom
	M 3.2.2. Zaštita prirode i održivo upravljanje prirodnim resursima
P 3.3.	M 3.3.1. Unapređenje pograničnih područja
	M 3.3.2. Unapređenje brdsko-planinskih i potpomognutih područja
P 3.4.	M 3.4.1. Unapređenje ciklusa upravljanja na svim razinama
	M 3.4.2. Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva i organizacija

Poglavlje Strategije 4.2.3 Razvojni prioriteti i mjere Karlovačke županije, sadrže opravdanje i ciljeve svakog razvojnog prioriteta, njegov opis te pripadajuće mjere, kao i aktivnosti mjera te nositelje i ciljne skupine. Mjere te njihove aktivnosti i pokazatelji ishoda temelj su za procjenu utjecaja u ovoj Studiji.

1.3.7. Strateški projekti

Strategija će se realizirati putem provedbe niza konkretnih projekata koji će poduprijeti ostvarenje definiranih mjera, prioriteta i ciljeva u predviđenom razdoblju. Uspješnost provedbe svih predviđenih projekata, a time i mjera, prioriteta i ciljeva osigurat će se izrađenim Akcijskim planom za razdoblje 2018. - 2020. Svaki od projekata definiranih u Akcijskom planu ima uporište u aktivnostima pojedinih mjera Strategije. Dakle, njime je ostvarena poveznica Strategije i svih očekivanih izvora financiranja njezine provedbe (npr. sredstva javnih proračuna, fondovi EU-a, javno-privatna partnerstva i dr.). Akcijski plan predstavlja zaseban provedbeni dokument za trogodišnje razdoblje u svrhu povezivanja s proračunom, osnova je (ili „predstavlja osnovu“) za izradu Plana razvojnih programa koji Županija donosi sukladno Zakonu o proračunu („Narodne Novine“ broj: 87/08, 136/12, 15/15), a u njemu se iskazuju planirani rashodi proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave vezani uz provođenje investicija, davanje kapitalnih pomoći i donacija, odnosno s prijedlogom proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave.

Osim Akcijskog plana kao zasebnog provedbenog dokumenta Strategije, koji s njom čine logičnu cjelinu, izrađena je i Komunikacijska strategija radi informiranja javnosti te podizanja svijesti o ulozi i značaju Strategije za razvoj županije i lokalnih jedinica s područja Županije.

Karlovačka županija u suradnji s tematskim radnim skupinama i partnerskim vijećem identificirala je 10 projekata koji su ocijenjeni strateškima s obzirom na njihov očekivani doprinos razvoju Karlovačke županije. To su: Sustav zaštite od poplava karlovačko-sisačkog područja I faza – karlovačko područje, Zaštita od poplava grada Ogulina – retencija Ogulin, Susret civilizacija - dvorci i utvrde Karlovačke županije, Integrirani sustav gospodarenja otpadom u Karlovačkoj županiji – Centar za gospodarenje otpadom Babina gora, Karlovačka Zvijezda, Ozalj – europska kolijevka akvarela, Izgradnja obilaznice u Ogulinu za razvoj gospodarstva i nova radna mjesta, Izgradnja visećeg pješačkog mosta „Slovin“, Izgradnja turističko rekreativne zone Mrežnički Brig, Centri izvrsnosti i kompetencija u srednjem, višem i visokom obrazovanju te Korištenje OIE: a) geotermalna, b) sunčeva energija i c) hidro potencijal.

U okviru *Cilja 1- Oživljavanje i održivi razvoj ruralnih područja* planirana je provedba četiri strateška projekata, kojima će se pridonijeti unapređenju ruralnog turizma kroz poticanje korištenja prirodne i kulturne baštine.

Cilj 2 - Stvaranje radnih mjesta i unapređenje kvalitete života identificira jedan projekt u svrhu jačanja i razvoja ljudskih kapaciteta i potencijala.

Za *Cilj 3 – Održivi razvoj prostora i učinkovito upravljanje razvojem Županije* istaknuto je u pet razvojnih projekata koja kroz sustav gospodarenja otpadom, razvoj komunalne i prometne infrastrukture te očuvanje okoliša žele postići navedeni strateški cilj.

1. Odnos Strategije s drugim odgovarajućim strategijama, planovima i programima na nacionalnoj i županijskoj razini

U ovom poglavlju analizirani su ciljevi zaštite okoliša uspostavljeni po donošenju strategija, planova i programa na nacionalnoj i županijskoj razini, svrha i ciljevi tih dokumenata te usporedba njihovih ciljeva s ciljevima predmetne Strategije, i to za sljedeće dokumente:

- Strategija regionalnoga razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. („Narodne Novine“ broj: 75/17); Akcijski plan za razdoblje 2017.-2019. za provedbu Strategije
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. („Narodne Novine“ broj: 55/13)
- Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 84/17)
- Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. („Narodne Novine“ broj: 72/17)
- Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske („Narodne Novine“ broj: 30/09)
- Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2020. godine („Narodne Novine“ broj: 130/09)
- Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2022. („Narodne Novine“ broj: 3/17)
- Plan upravljanja vodnim područjima 2016. – 2021. („Narodne Novine“ broj: 66/16)
- Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020.
- Višegodišnji program gradnje regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina i građevina za melioracije („Narodne Novine“ broj: 117/15)
- Višegodišnji program gradnje komunalnih i vodnih građevina za razdoblje 2014.-2023. („Narodne Novine“ broj: 117/15)
- Nacionalna šumarska politika i strategija („Narodne Novine“ broj: 120/2003)
- Prostorni plan Karlovačke županije (Glasnik Karlovačke županije, broj 26/01, 33/01 - ispravak, 36/08 pročišćeni tekst, 56/13, 07/14 - ispravak, 50b/14, 6c/17, 29c/17 – pročišćeni tekst, 8a/18, 19/18 – pročišćeni tekst).

2. Postojeće stanje okoliša i mogući razvoj okoliša bez provedbe Strategije

Pristup izrade dokumentu zasniva se na međunarodno prihvaćenom okviru za izvještavanje o stanju okoliša – DPSIR metodologiji. Ovaj okvir pretpostavlja uzročno-posljedične veze međusobno povezanih komponenti društvenih i ekonomskih sustava te okoliša. On prepoznaje lanac pokretačkih sustava i procesa pojedinih pritiska na okoliš, posljedice tih pritiska, tj. stanja okoliša koje generiraju različite probleme i utjecaje na okoliš. Navedeni pritisci i utjecaji ljudskih aktivnosti na sastavnice okoliša za posljedicu imaju odgovor društva koji nizom mjera djeluje na sve karike lanca. Sukladno navedenoj metodologiji, postojeće stanje okoliša analizira se kroz poglavlja Pokretači promjena u okolišu, Opterećenja okoliša te Sastavnice okoliša i čimbenici u okolišu.

Prema Zakonu o zaštiti okoliša („Narodne Novine“ broj: 80/13), članku 4, stavku 1, podtočki 67., sastavnice okoliša su: zrak, voda, more, tlo, krajobraz, biljni i životinjski svijet te zemljina kamena kora. Članak 76, stavak 2. navodi da se procjenom utjecaja na okoliš utvrđuju utjecaji na sljedeće čimbenike okoliša: zemljište, tlo, vode, more, zrak i klimu, šume, stanovništvo i zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet, bioraznolikost, prirode vrijednosti, krajobraz, materijalnu imovinu, kulturnu baštinu te podložnost riziku od nastanka velike nesreće ili katastrofa. Zbog navedenog, poglavlje opisa stanja sastavnica okoliša i čimbenika u okolišu sadrži sljedeće stavke: kvaliteta zraka i klimatske značajke, tlo i poljoprivredno zemljište, površinske i podzemne vode, georaznolikost, bioraznolikost, krajobrazne karakteristike, šume i šumarstvo, divljač i lovstvo, stanovništvo i zdravlje ljudi te kulturno-povijesna baština.

Pokretače promjena u okolišu može predstavljati svaka ljudska aktivnost koja ugrožava ili bi mogla ugrožavati sastavnice okoliša odnosno izazivati promjene u okolišu na nekom prostoru te povećavati opterećenja okoliša. U kontekstu predmetne Strategije, razmatrani su sljedeći pokretači promjena u okolišu: promet, poljoprivreda, energetika, industrija, rudarstvo, turizam i vodoopskrba.

Opterećivanje okoliša je svaka aktivnost ili posljedica utjecaja aktivnosti u okoliš, ili utjecaj određene aktivnosti na okoliš, koja sama ili povezana s drugim aktivnostima, može izazvati smanjenje kakvoće okoliša, rizik po okoliš ili korištenje okoliša. Najznačajnija opterećenja okoliša koja će se generirati provedbom Strategije su otpad i otpadne vode, invazivne vrste, minski onečišćena područja te nekontrolirani događaji.

Karlovačka županija pokriva površinu od 3644 km² (oko 6,4 % površine Republike Hrvatske). Sastoji se od 22 jedinice lokalne samouprave (skraćeno: JLS): pet gradova (Duga Resa, Karlovac, Ogulin, Ozalj i Slunj) i sedamnaest općina (Barilović, Bosiljevo, Cetingrad, Draganić, Generalski Stol, Josipdol, Kamanje, Krnjak, Lasinja, Netretić, Plaški, Rakovica, Ribnik, Saborsko, Tounj, Vojnić i Žakanje), unutar kojih je smješteno 649 naselja.

3. Postojeći okolišni problemi koji su važni za Strategiju

Analiza postojećeg stanja i trendova pokretača promjena u okolišu, opterećenja okoliša te sastavnica i čimbenika u okolišu rezultirala je izdvajanjem postojećih okolišnih problema svih sastavnica i čimbenika u okolišu s aspekta područja primjene Strategije. Njima je u ovom poglavlju istaknut značaj, lokacije, uzroci te poveznice s pokretačima promjena i opterećenjima okoliša. Okolišnim problemima se u okviru ove strateške procjene razmatra i analizira ublažavanje utjecaja, i to smjernicama poboljšanja okoliša, ukoliko isti nisu već riješeni aktivnostima mjera iz Strategije.

4. Okolišne značajke područja na koja provedba Strategije može značajno utjecati

Okolišne značajke područja na koja provedba Strategije može značajno utjecati opisane su u poglavlju *Postojeće stanje okoliša i mogući razvoj okoliša bez provedbe Strategije*, a u ovom se poglavlju izdvajaju i prikazuju sukladno preliminarno prepoznatim utjecajima kojima se na njih provedbom Strategije može vjerojatno značajnije utjecati.

Tablica 4.1 Okolišne značajke na koje provedba Strategije može značajno utjecati po sastavnicama okoliša i čimbenicima u okolišu

Sastavnica okoliša	Okolišna značajka	Utjecaj
Tlo i poljoprivredno zemljište	Površina P1 i P2 zemljišta	Realizacijom infrastrukturnih zahvata može doći do prenamjene P1 i P2 bonitetne vrijednosti zemljišta, ukoliko će navedene aktivnosti biti smještene na takvim tlima te će se tako trajno izgubiti njihova proizvodna vrijednost i funkcija.
Površinske i podzemne vode	Hidromorfološki elementi stanja vodnih tijela	Regulacijom vodnog režima na površinskim vodnim tijelima u pravilu se mijenja postojeći hidrološki režim vodotoka, narušava kontinuitet toka te dolazi do promjena morfoloških uvjeta u vodotoku.
Bioraznolikost	Rijetki i ugroženi stanišni tipovi Flora i fauna vlažnih staništa Fauna vodotoka	Regulacijom vodnog režima dolazi do zauzimanja ili degradiranja vlažnih (npr. tršćaci, mezofilne livade košanice) i vodenih staništa, a hidromorfološke promjene posredno utječu na prisutne biljne i životinjske vrste, s najizraženijim negativnim utjecajem na faunu vodotoka.
Krajobrazne karakteristike	Promjena prirodnih, kulturnih (antropogenih) i vizualno-doživljenih karakteristika krajobraza	Sustav mjera koje se odnose na gradnju novih objekata u prostoru generiraju negativan utjecaj na krajobrazne karakteristike. Jačina utjecaja ovisit će o vrsti zahvata te o prostornom kontekstu odnosno o izraženosti kvaliteta krajobraza u promatranom području.

Čimbenici u okolišu	Okolišna značajka	Utjecaj
Šume i šumarstvo	Nizinske poplavne šume	Izgradnja sustava zaštite od štetnog djelovanja vode potencijalno dovodi do promjene vodnih odnosa i staništa nizinskih šuma (sastojine poljskog jasena i hrasta lužnjaka), tj. posljedično može dovesti do smanjenja rasta i prirasta šumskog drveća, odnosno njihovog fiziološkog slabljenja te u konačnici sušenja sastojina različitih razmjera.
Kulturno-povijesna baština	Arheološka baština	Pozitivna promjena očekuje se kroz obnovu i novu namjenu kulturnih dobara, a u svrhu održivog kulturnog turizma. Negativne promjene moguće su uslijed gradnje infrastrukturnih i drugih zahvata u blizini objekata kulturnog dobra, a čija jačina utjecaja ovisi o njihovoj međusobnoj udaljenosti.
	Graditeljska baština	
	Kulturni krajobraz	

5. Ciljevi zaštite okoliša uspostavljeni po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma, koji se odnose na Strategiju

Konvencije i protokoli su međunarodni ugovori čije odredbe potpisnice dokumenata moraju poštivati. Njihovim ratificiranjem države se formalno obvezuju na provedbu odredbi, zakona i u praksi.

Prikaz ciljeva zaštite okoliša uspostavljenih po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma, svrha i ciljevi tih dokumenata te usporedba njihovih ciljeva sa ciljevima Strategije dana je za sljedeće dokumente:

- Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša Aarhus (1998.) (NN – MU 10/01),
- Protokol o strateškoj procjeni okoliša Kijev (2003.) (NN-MU 3/10.)
- Stockholmska konvencija o postojanim organskim onečišćujućim tvarima Stockholm (2001.) (NN-MU 011/2006)
- Okvirna konvencija UN o klimatskim promjenama (UNFCCC, 1992) (NN-MU 02/96)
- Konvencija o biološkoj raznolikosti, Rio de Janeiro (1992.) (NN-MU 6/96)
- Konvencija o europskim krajobrazima Firenze (2000.) (NN-MU 12/02)
- Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, UNESCO (1972.) (NN-MU 12/93).

6. Utjecaji Strategije na okoliš

6.1. Metodologija procjene utjecaja

Sukladno metodološkim preporukama za izradu strateških studija koje analiziraju strategije, planove i programe predloženim u okviru projekta IPA 2010. „Jačanje kapaciteta za provedbu strateške procjene utjecaja na okoliš na regionalnoj i lokalnoj razini“ iz 2014., procjena utjecaja Strategije na okoliš izvršena je putem odabira strateških ciljeva:

Očuvati I. kategoriju kvalitete zraka

Očuvati dobro ukupno stanje vodnih tijela

Osigurati održivo upravljanje ugroženih i rijetkih staništa i ekoloških procesa o kojima ovise

Očuvati i održivo koristiti kulturnu baštinu

Održivo koristiti tlo, poljoprivredno i šumsko zemljište

Očuvati kvalitetu krajobraza

Osigurati dobru kvalitetu života stanovništva u naseljima Županije

Iz njihova odabira vidljivo je da je glavna metodološka smjernica za procjenu utjecaja analiza prihvatljivosti mjera koje predlaže Strategija u odnosu na relevantne okolišne sastavnice ili čimbenike i njihove značajke.

Utjecaji Strategije na sastavnice okoliša i ostale čimbenike u okolišu procjenjuju se metodom ekspertne prosudbe temeljem dostupnih postojećih podataka o karakteristikama aktivnosti mjera Strategije te dostupne nacionalne i međunarodne znanstveno-stručne literature o mogućim utjecajima pojedinih obilježja planiranih aktivnosti.

Prilikom analize procjene utjecaja na sastavnice okoliša i ostale čimbenike u okolišu koriste se sljedeće kategorije utjecaja koje služe za detaljnije definiranje vrste i opsega pojedinačnih utjecaja:

- prema značajnosti: pozitivan, neutralan, umjereno negativan i značajno negativan utjecaj
- prema putu djelovanja: neposredan i posredan utjecaj
- prema vremenskom trajanju: kratkoročan, srednjoročan i dugoročan utjecaj
- prema ukupnom djelovanju: kumulativan i sinergijski utjecaj.

Ukupan značaj, put djelovanja i vremensko trajanje potencijalnih utjecaja mjera, njihovih pripadajućih aktivnosti te planiranih strateških projekata u Županiji u okviru Strategije analiziran je na temelju detaljnijih podataka o postojećem stanju sastavnica okoliša i čimbenika u okolišu te glavnih karakteristika aktivnosti i projekata.

Prilikom procjene utjecaja Strategije na okoliš polazi se od činjenice da će se provedbom aktivnosti mjera poštivati sve zakonske odredbe. Isto tako, za sve sastavnice okoliša i čimbenike u okolišu po principu predostrožnosti procijenjen je najgori mogući scenarij utjecaja s obzirom da se radi o strateškoj procjeni gdje unutar planiranih aktivnosti nije preciziran način izvedbe kao i točna lokacija provedbe. Stoga, takva procjena treba pomoći prilikom definiranja projektne razine kada će planirane aktivnosti biti definirane u formi zahvata za koje će se provoditi procjena ili ocjena o potrebi procjene utjecaja na okoliš i ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu.

Procijenjena su i moguća opterećenja koje provedba Strategija unosi ili pojačava, a čija je promjena identificirana kroz postupak procjene utjecaja na sastavnice okoliša i čimbenike u okolišu u kojima se generira i na koje moguće značajno utječe.

Utjecaji provedbe aktivnosti Strategije na okoliš obuhvaćaju i poglavlja procjene utjecaja klimatskih promjena na provedbu aktivnosti Strategije, procjene utjecaja u slučaju nekontroliranog događaja, prekogranične utjecaje te kumulativnu i sinergijsku procjenu utjecaja na okoliš.

Županijski strateški projekti za razdoblje do kraja 2020. koji imaju sve važeće dozvole za gradnju, neće biti razmatrani prilikom pojedinačne procjene utjecaja na sastavnice i čimbenike u okolišu, ali će se razmatrati kod kumulativne procjene utjecaja. Navedeno se odnosi na projekt Integrirani sustav gospodarenja otpadom u Karlovačkoj županiji – Centar za gospodarenje otpadom Babina gora te projekt Zaštita od poplava Grada Ogulina - retencija Ogulin.

Svaka sastavnica okoliša i čimbenik u okolišu koristi specifičnu metodologiju procjene utjecaja s obzirom na svoje karakteristične elemente i značajke.

6.2. Sažetak analize utjecaja aktivnosti mjera Strategije

Sve aktivnosti sadržane u mjerama Strategije koje podrazumijevaju izgradnju ili rekonstrukciju infrastrukturnih sustava ili objekata jesu intervencija u prostor u vidu njegova zauzimanja, a kojom se generiraju negativni utjecaji fragmentacije, gubitka ili narušavanja vrijednih okolišnih značajki pojedinih sastavnica i čimbenika u okolišu, poput ciljeva očuvanja zaštićenih područja, stanja vodnih tijela, bioraznolikosti, šumskih područja, poljoprivrednog zemljišta ili krajobraznih karakteristika. Navedene intervencije potencijalno mogu emitirati nova opterećenja u okoliš, poput onečišćujućih tvari u različitom stanju, kojima mogu potencijalno generirati pritiske na sastavnice i čimbenike u okolišu.

Značajnost promjene koju uzrokuju aktivnosti gradnje infrastrukturnih sustava te objekata različite namjene, na strateškoj razini nije moguće precizno definirati, budući da ovisi o prostornom kontekstu lokacije istih kao i njihovim obilježjima. Ipak, mogući značajno negativni utjecaji prepoznati su strateškim projektima Sustav zaštite od poplava karlovačko sisačkog područja I faza – karlovačko područje te Korištenje OIE: a) geotermalna, b) sunčeva energija i c) hidro potencijal na sljedeće sastavnice i čimbenike u okolišu:

- Površinske i podzemne vode:
 - dugoročan i neposredan, mogući značajno negativan utjecaj na ekološko stanje vodnih tijela površinskih voda zbog potencijalnog narušavanja hidromorfoloških elemenata: hidrološkog režima, kontinuiteta toka, morfoloških uvjeta i indeksa korištenja
- Bioraznolikost i Zaštićena područja prirode
 - mogući značajno negativan, neposredan i dugoročan utjecaj na floru, faunu te staništa fragmentacijom vodotoka, potencijalnim zauzimanjem staništa i mijenjanjem uvjeta u njima (hidrološki režim, režim podzemnih voda, onemogućavanje prirodnih procesa - plavljenje vlažnih travnjaka i šuma, migracija ihtiofaune i dr.)

- Šume i šumarstvo
 - potencijalno dugoročan i posredan značajno negativan utjecaj uslijed promjene vodnih odnosa i staništa nizinskih šuma (sastojine poljskog jasena i hrasta lužnjaka), što dovodi do smanjenja rasta i prirasta šumskog drveća, odnosno njihovog fiziološkog slabljenja i u konačnici sušenja sastojina različitih razmjera.

Mnogim aktivnostima mjera Strategije se inicijalno doprinosi ostvarivanju strateških ciljeva zaštite okoliša, poput uklanjanja izvora onečišćenja provedbom aktivnosti kao što su izgradnja odvodnje i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, ali i sanacija divljih odlagališta kojima će se smanjiti postojeći pritisci na stanje okolišnih značajki pojedinih sastavnica i čimbenika u okolišu.

Brojne planirane aktivnosti Strategije koje utječu na razvitak bolje svijesti o prirodnim vrijednostima Županije i važnosti očuvanja istih, kao i korištenje obnovljivih izvora energije te poticanje ekološki prihvatljivog razvoja posredno doprinose ostvarenju postavljenih strateških ciljeva zaštite okoliša.

Strateški ciljevi zaštite okoliša ostvaruju se i kroz aktivnosti mjera koje pretpostavljaju očuvanje i razvitak kulturne baštine (obnova i rekonstrukcija kulturne baštine, poboljšanje sustava upravljanja te razvoj kulturnog turizma), sanaciju degradiranih krajobrazu te ponovno korištenje postojećih neodržavanih objekata, tzv. *brownfield* područja.

Pojedine mjere propisane Strategijom prepoznate su i kao mjere ublažavanja i prilagodbe klimatskim promjenama što dakako poboljšava kvalitetu života stanovništva koje obitava u poplavama ugroženim područjima.

Boljoj kvaliteti života te demografskoj obnovi Županije doprinose aktivnosti mjera kojima se želi povećati konkurentnost poljoprivrede u Županiji s ciljem razvoja na održiv način. To podrazumijeva također i održivo korištenje poljoprivrednog zemljišta kako bi se zaštitilo tlo kao jedan od prirodnih resursa. Jačanjem poticajnog poslovnog i investicijskog okruženja u gospodarskom sektoru stvorit će se veće dodane vrijednosti u proizvodnji te učinkovitije poslovanje, očuvat će se postojeća i stvoriti veća mogućnost za zapošljavanje. Unapređenje prometne, društvene infrastrukture i usluga važna su komponenta društvenog standarda zajednice koja značajno utječe na ukupnu kvalitetu života svih društvenih skupina. Sve navedeno, u konačnici, ima potencijal sinergijski utjecati na socio-ekonomske pokazatelje Županije.

6.3. Prekogranični utjecaj

Karlovačka županija graniči s dvije susjedne države: Republikom Slovenijom i Bosnom i Hercegovinom.

Razvojni prioriteti *Podrška potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima*, Cilja *Ravnomjerni razvoj Karlovačke županije*, kroz niz mjera, propisuje aktivnosti, projekte i programe usmjerene na pružanje podrške razvoju potpomognutih područja, između ostalog i pograničnih područja.

S obzirom na veliki udio rubnih pograničnih područja koja imaju ruralne značajke, s malobrojnim i starijim stanovništvom, malim naseljima te su prometno izolirana, Karlovačka županija nastoji provoditi mjere kojima će se obnoviti gospodarska djelatnosti za koju postoje potencijali temeljem kojih će se stvarati radna mjesta pa posljedično tome će se pokrenuti i obnova javne infrastrukture.

Mjera koja je izravno vezana za pogranična područja te ima potencijal utjecati i na stanovništvo pograničnih područja Republike Slovenije te Bosne i Hercegovine je mjera 3.3.1 *Unapređenje pograničnih područja* koja propisuje niz aktivnosti kojima je svrha poticanje prekogranične suradnje u svrhu učinkovitijeg korištenja fondova Europske unije i podizanje kvalitete života lokalnog stanovništva pograničnih područja kroz razvoj turizma, poticanje poslovne suradnje malih i srednjih poduzeća u pograničnom području, poticanje naseljavanja u pograničnom području kroz razne oblike poticajnih mjera, povećanje sigurnosti područja od prirodnih katastrofa te podrška razvoju sustava prevencije, kontrole i sanacije onečišćenja (zrak, vode rijeka i jezera, tlo) te razvoj zajedničkih koordiniranih pristupa u planiranju, nadzoru i upravljanju Natura 2000 i ostalim vrstama i tipovima staništa u prekograničnim područjima.

Navedeni utjecaji odnose se na suradnju sa susjednim državama i na razvoj pograničnih područja te su kao takvi dugoročno pozitivni i ne predstavljaju utjecaje zbog kojih bi bilo potrebno provesti prekogranične konzultacije u sklopu ovog postupka strateške procjene.

7. Razumna alternativa

Studija ne obrađuje alternativna rješenja, budući da Strategija, kao polazni dokument koji je predmet strateške procjene utjecaja na okoliš, za svoje ciljeve unutar kojih su raspoređeni prioriteti i mjere, ne predviđa alternative za ostvarivanje definiranih ciljeva.

8. Mjere zaštite okoliša

Mjere zaštite okoliša predložene su na temelju analize postojećeg stanja i analize mogućih utjecaja na sastavnice okoliša te čimbenike u okolišu uslijed realizacije mjera predmetne Strategije. Obuhvaćaju prijedloge smjernica poboljšanja okoliša za rješavanje prepoznatih okolišnih problema, s prijedlogom broja mjere iz Strategije u koju se predlaže ugraditi, te mjera ublažavanja utjecaja provedbe Strategije na sastavnice okoliša i čimbenike u okolišu koje se propisuju za umanjivanje potencijalnih negativnih utjecaja na okoliš pri realizaciji aktivnosti iz mjera Strategije.

8.1. Smjernice poboljšanja stanja okoliša

Smjernice poboljšanja stanja okoliša predložene Studijom provodit će se kontinuirano tijekom provedbe Strategije, a pokazatelji ishoda mjera i učestalost praćenja istih odgovara planu provedbe mjera iz Strategije.

Nositelji odgovornosti za provođenje organizacijskog i izvršnog dijela mjera kao i nositelji financiranja aktivnosti potrebnih za provođenje mjera propisanih Studijom jednaki su nositeljima provedbe mjera Strategije.

Tablica 8.1 Propisane smjernice poboljšanja stanja okoliša za rješavanje prepoznatih okolišnih problema u Karlovačkoj županiji

Sastavnica i čimbenik u okolišu	Okolišni problem	Mjera	Cilj Prioritet Mjera	Nositelj	Praćenje pokazatelja ishoda mjere		
Tlo i poljoprivredno zemljište	Erozija tla	Ažurirati kartu erozije	M3.1.5.	KŽ	godišnje		
	Pojava klizišta	Izraditi kartu podložnosti na klizanje za područje Županije		JLS ŽUC Hrvatske ceste			
	Nedostatak podataka o onečišćenosti tla	Provoditi sustavna mjerenja i kontrole kvalitete tla	M3.2.2.				
Bioraznolikost, Divljač i lovstvo	Krivolov	Ojačati mehanizme suzbijanja krivolova radi osiguravanja zaštite divljači i ostalih divljih vrsta (edukacije, unapređenje lovočuvarske službe i dr.)	M.3.2.2.				
	Pritisak invazivnih vrsta	Poticati edukaciju javnosti o invazivnim vrstama					
Šume i šumarstvo	Dulja sezona šumskih požara	Identificirati vrste i provenijencije šumskog drveća koje su genetski najbolje prilagođene utjecaju klimatskih promjena, a od gospodarske su važnosti.	M 3.2.2.			JU Natura Viva, UO za zaštitu okoliša KŽ, UO JLS	godišnje
	Negativan trend sušenja šuma zbog sve češćih nepovoljnih biotičkih i abiotičkih čimbenika uzrokovanih porastom globalne temperature	Pravovremenim uzgojnim zahvatima, pravovremenim mjerama zaštite šuma od bolesti, štetnika i požara osigurati stabilne šumske sustave po načelima potrajnog gospodarenja.					
	Pomicanje fenoloških faza šumskog drveća						
Stanovništvo i zdravlje ljudi	Depopulacija uzrokovana emigracijom, posebice mladih, najproduktivnijih	Izraditi Strategiju razvoja ljudskih potencijala.	M 2.3.1.	HZZ PU Karlovac, OCD, Upravni odjel za društvene djelatnosti, HOK, HGK, poslodavci,	trogodišnje		

	i radno sposobnih dobnih skupina			Veleučilište, strukovne škole, Učilišta, razvojna agencija, PPI	
Kulturno- povijesna baština	Nepostojanje modela upravljanja kulturnom baštinom (Strateški dokumenti) zbog čega nema njenog sustavnog održavanja i korištenja	<i>Izraditi revizije konzervatorske studije Karlovačke županije i JLS uz izradu prostorno planske dokumentacije ili izvan procedure donošenja planova kojima će se definirati sadašnje stanje kulturne baštine u prostoru i mjere za njezino očuvanje i održivo gospodarenje.</i>	M 3.2.1.	UO za prostorno uređenje KŽ, UO JLS, OCD	trogodišnje

* ŽUC – Županijska uprava za ceste, JU – Javna ustanova, UO – Upravni odjel, HZZ PU – Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured, OCD – Organizacije civilnog društva, HOK – Hrvatska obrtnička komora, HGK – Hrvatska gospodarska komora, PPI – poduzetničke potporne institucije

8.2. Mjere ublažavanja utjecaja provedbe Strategije na sastavnice okoliša i čimbenike u okolišu

Propisane mjere ublažavanja su specifični i mjerljivi iskazi koji su relevantni u odnosu na prepoznati utjecaj mjera i aktivnosti iz Strategije te su dostižne u određenom vremenskom periodu. One predstavljaju zadatke koje subjekti provedbe mjera Strategije trebaju napraviti i u kojem periodu kako se sačuvala ili poboljšala razina očuvanosti okoliša u Karlovačkoj županiji.

Tablica 8.2 Propisane mjere ublažavanja utjecaja provedbe mjera i aktivnosti Strategije po sastavnicama i čimbenicima u okolišu

Sastavnica okoliša i čimbenik u okolišu	Mjera i aktivnost iz Strategije	Utjecaj	Mjera zaštite	Vremenski okvir/dinamika provedbe
Kvaliteta zraka i klimatske značajke	M 1.3.1., M 2.1.2. - izgradnja cesta i njihovo međusobno povezivanje - razvoj industrije	Povećanje koncentracije onečišćujućih tvari u zraku.	<i>Prilikom realizacije planiranih aktivnosti potrebno je poštivati ciljeve i mjere propisane Programom zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama Karlovačke županije.</i>	Definiran Programom zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama Karlovačke županije.

Sastavnica okoliša i čimbenik u okolišu	Mjera i aktivnost iz Strategije	Utjecaj	Mjera zaštite	Vremenski okvir/dinamika provedbe
Tlo i poljoprivredno zemljište	M 1.2.2., M 1.3.1., M 2.1.1., M 3.1.3. - razvoj infrastrukture	Prenamjena i fragmentacija P1 i P2 zemljišta.	<i>Prilikom planiranja zahvata potrebno je osigurati da se prilikom određivanja trasa cesta vodi računa da se u što manjoj mjeri zauzimaju i presijecaju P1 i P2 zemljišta.</i>	Prilikom planiranja aktivnosti za mjere: M 1.2.2., M 1.3.1., M 2.1.1., M 3.1.3., odnosno u početnoj fazi izrade projektne dokumentacije
Bioraznolikost	M 3.1.5	Zauzimanje staništa, mijenjanje vodnog režima te onemogućavanje prirodnih procesa (osobito promjene stanišnih uvjeta vlažnih travnjaka i poplavnih šuma te migracije ihtiofaune).	<i>Prilikom planiranja sustava regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina prednost dati iskorištavanju prirodnih retencija i vodotoka kroz njihovu revitalizaciju, a bez narušavanja njihovih prirodnih značajki.</i>	Prilikom planiranja aktivnosti za mjeru M 3.1.5., odnosno u početnoj fazi izrade projektne dokumentacije
Šume i šumarstvo	Projekti:		<i>U ranim fazama planiranja projekata sustava regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina uključiti stručnjake iz zaštite prirode te poticati razvoj sustava regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina koji sadržava prirodi bliska rješenja (zelena infrastruktura, prirodne retencije, revitalizaciju vodotoka i dr.).</i>	Prilikom planiranja aktivnosti za mjeru M 3.1.5., odnosno u početnoj fazi izrade projektne dokumentacije
Divljač i lovstvo	1. a) Sustav zaštite od poplava karlovačko sisačkog područja I faza – karlovačko područje		<i>Ne planirati nove hidroelektrane na rijekama Kupi, Korani i Mrežnici prije detaljne inventarizacije vrsta i staništa u svrhu sagledavanja mogućih utjecaja i definiranja optimalnog rješenja.</i>	
Krajobrazne karakteristike	10. Korištenje OIE:			
Poljoprivredno zemljište	a) geotermalna, b) sunčeva energija i c) hidro potencijal			Prije izrade projektne dokumentacije, odnosno planiranje provoditi na temelju rezultata inventarizacije vrsta i staništa

Sastavnica okoliša i čimbenik u okolišu	Mjera i aktivnost iz Strategije	Utjecaj	Mjera zaštite	Vremenski okvir/dinamika provedbe
			<i>U ranoj fazi planiranja aktivnosti izgradnje sustava regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina, izgradnje sustava za navodnjavanje te korištenja obnovljivih izvora energije (u vidu izgradnje HE) osigurati povoljan vodni režim površinskih i podzemnih voda u poplavnim područjima kroz usklađivanje aktivnosti s uvjetima očuvanja staništa te u planiranje i njihovu realizaciju uključiti stručnjake iz područja šumarstva i zaštite prirode.</i>	Prilikom planiranja aktivnosti za mjeru M 3.1.5., odnosno u početnoj fazi izrade projektne dokumentacije
	M 1.1.2., M 1.1.3. - stavljanje u funkciju poljoprivrednog zemljišta i identifikacija neevidentiranog poljoprivrednog zemljišta - izrada plana okrupnjivanja - sustavi navodnjavanja	Promjena u uvjeta u staništima intenzifikacijom poljoprivrede i stvaranjem velikih površina poljoprivrednih zemljišta s monokulturama.	<i>S ciljem očuvanja ili povećanja bioraznolikosti na poljoprivrednim područjima očuvati ili uspostaviti nova mikrostaništa (aktivnosti uspostavljanja novih ili obnavljanja zapuštenih staništa živica, cvjetnih traka, drvoreda i šumaraka (zelena infrastruktura) značajno doprinose poboljšanju funkcija i usluga poljoprivrednih ekosustava).</i>	Paralelno s izradom plansko-projektne dokumentacije
	M 3.2.1., 3.3.2. - upravljanje <i>brownfield</i> područjima i	Umjereno negativan i neposredan utjecaj na faunu šišmiša zbog narušavanja	<i>U ranoj fazi planiranja obnove brownfield lokacija, dvoraca i utvrda</i>	Prilikom planiranja aktivnosti za mjere M 3.2.1., M 3.3.2., odnosno u početnoj

Sastavnica okoliša i čimbenik u okolišu	Mjera i aktivnost iz Strategije	Utjecaj	Mjera zaštite	Vremenski okvir/dinamika provedbe
	njihova revitalizacija Projekti: 2. Susret civilizacija - dvorci i utvrde Karlovačke županije	njihovog potencijalnog staništa i uznemiravanja prisutnih jedinki.	<i>uključiti stručnjake iz područja zaštite prirode.</i>	fazi izrade projektne dokumentacije
Bioraznolikost	M 1.3.1., M 3.1.3., M 3.1.4. - razvoj prometne i komunalne infrastrukture - dogradnja i modernizacija plinske mreže, modernizacija elektro-energetskog sustava	Fragmentacija staništa i sprječavanje migracije prisutne faune.	<i>U fazi planiranja novih prometnica i uslužne linijske infrastrukture u najvećoj mogućoj mjeri izbjeci fragmentaciju rijetkih i ugroženih stanišnih tipova kao i zadiranje u zaštićena područja prirode.</i>	Prilikom planiranja aktivnosti mjere 1.3.1., M 3.1.3., M 3.1.4., odnosno u početnoj fazi izrade projektne dokumentacije
Zaštićena područja prirode		Fragmentacija lovnoproduktivnih površina te povećana mogućnost kolizije divljači s vozilima.	<i>Prilikom projektiranja prometne infrastrukture koristiti elemente zelene infrastrukture te omogućiti adekvatnu propusnost cesta za divlje vrste.</i>	
Divljač i lovstvo				
Šume i šumarstvo	M 1.3.1., M 3.1.3., M 3.1.4. - izgradnja linijske infrastrukture (ceste, dogradnja plinske mreže i elektroenergetskog sustava)	Prenamjena i fragmentacija šuma i šumskog zemljišta te narušavanje vitalnosti stabala na novim šumskim rubovima, što dovodi do veće izloženosti šuma djelovanju vjetra i drugih nepogoda.	<i>Ukoliko se izgradnja linijske infrastrukture (prometnice, plinovodi, dalekovodi) planira provoditi na šumskom zemljištu potrebno je maksimalno koristiti postojeće infrastrukturne koridore, izbjeci dodatnu fragmentaciju manjih šumskih kompleksa i narušavanje zaštitnih funkcija šuma (protuerozijska, vodozaštitna i dr.), posebice zaštitnih šuma i šuma posebne namjene.</i>	Prilikom planiranja aktivnosti za mjere: M 1.3.1., M 3.1.3., M 3.1.4., odnosno u početnoj fazi izrade projektne dokumentacije

Sastavnica okoliša i čimbenik u okolišu	Mjera i aktivnost iz Strategije	Utjecaj	Mjera zaštite	Vremenski okvir/dinamika provedbe
Površinske i podzemne vode	M 3.1.4., 3.1.5. Projekti: 1. a) Sustav zaštite od poplava karlovačko sisačkog područja I faza – karlovačko područje 10. Korištenje OIE: a) geotermalna, b) sunčeva energija i c) hidro potencijal	Promjena hidromorfoloških elementa vodnih tijela: hidrološki režim, kontinuitet toka, morfološki uvjeti i indeks korištenja.	<i>U daljnjim fazama razrade projekata hidrotehničkih građevina osigurati da ne dođe do značajnog narušavanja hidromorfoloških elementa vodnog tijela, u skladu s Uredbom o standardu kakvoće voda i Zakonom o vodama, što je potrebno potvrditi odgovarajućim analizama.</i>	U fazi izrade projektne dokumentacije
Krajobrazne karakteristike	M 1.1.2, M 1.1.3, M 1.2.2., M 1.2.3., M 1.2.4., M 1.3.1., M 2.1.3., M 3.1.2, M 3.1.3., M 3.1.4., M 3.1.5. - aktivnosti gradnje novih elemenata	Promjena krajobraznih karakteristika područja zauzimanjem prostora i stvaranjem novih elemenata.	<i>U daljnjim fazama razvoja uklopiti aktivnosti gradnje u postojeći krajobraz kroz projekte krajobraznog uređenja.</i>	Prilikom planiranja aktivnosti za mjere: M 1.1.2, M 1.1.3, M 1.2.2., M 1.2.3., M 1.2.4., M 1.3.1., M 2.1.3., M 3.1.2, M 3.1.3., M 3.1.4., M 3.1.5., odnosno u početnoj fazi izrade projektne dokumentacije
Kulturno-povijesna baština	M 1.1.1., M 1.2.2., M 1.2.3., M 2.1.1., M 3.1.2., M 3.1.3. M 3.1.4. M 3.1.5. - aktivnosti gradnje novih elemenata	Moguća fizička promjena i/ili promjena prostornih obilježja pojedinačnog kulturnog dobra te moguće narušavanje vizualnog integriteta.	<i>Ishoditi mišljenje nadležnog konzervatorskog odjela za sve aktivnosti koje uključuju radove na kulturnim dobrima te za ona koja se nalaze u neposrednom i posrednom utjecaju u odnosu na aktivnosti gradnje novih objekata.</i>	Prilikom planiranja aktivnosti za mjere: M 1.1.1., M 1.2.2., M 1.2.3., M 2.1.1., M 3.1.2., M 3.1.3., M 3.1.4., M 3.1.5., odnosno u početnoj fazi izrade projektne dokumentacije

9. Praćenje stanja okoliša

Sukladno članku 20. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš, program praćenja stanja okoliša u odnosu na provedbu Strategije, sastavni je dio Strategije.

U ovom slučaju, Studija propisuje dodatne mjere zaštite okoliša, odnosno uvjete za okolišno prihvatljivo provođenje Strategije.

Odredbama za provođenje važećeg Prostornog plana Karlovačke županije (Glasnik Karlovačke županije, broj 26/01, 33/01 - ispravak, 36/08 pročišćeni tekst, 56/13, 07/14 - ispravak, 50b/14, 6c/17, 29c/17 – pročišćeni tekst, 8a/18, 19/18 – pročišćeni tekst) (Odredbe za provođenje, članak 13., stavak 13.3.) definirana su područja za istraživanje i praćenje pojava i procesa u prostoru te se stoga ne predviđa uspostava novog programa praćenja stanja okoliša.

Praćenje stanja okoliša propisat će se za svaku aktivnost u prostoru i to na razini procjene utjecaja zahvata na okoliš/ocjene o prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu definirajući:

- indikatore praćenja stanja okoliša te način njihovog praćenja
- subjekt nadležan za praćenje stanja i
- vremenski okvir praćenja stanja okoliša.

10. Zaključci Studije

Ostvarenju vizije strateškog razvoja Karlovačke županije 2020.+ doprinose tri cilja.

Cilj 1 ima tri prioriteta i dvanaest mjera koje su usmjerene k razvoju poljoprivrede, unapređenju društvenih usluga za ruralno stanovništvo, razvoju selektivnih oblika kontinentalnog turizma te unapređenju prometne i komunalne infrastrukture.

Cilj 2 ima tri prioriteta i jedanaest mjera kojima se omogućuje unapređenje sektora poduzetništva, odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi i zdravstva. Isto tako, ciljem se nastoji poboljšati kvaliteta stanovanja i sigurnosti stanovništva te jačati ljudske kapacitete.

Cilj 3 ima četiri prioriteta i jedanaest mjera kojima se nastoji uspostaviti sustav gospodarenja otpadom, modernizirati cestovnu i željezničku infrastrukturu te postići veću pokrivenost Županije javnim prijevozom, bolji sustav opskrbe električnom energijom i plinom te osigurati učinkovit i održiv sustav vodoopskrbe, obrade i pročišćavanja otpadnih voda i zbrinjavanja otpada te rješavanje problema poplava. Poseban naglasak daje se na pogranična i brdsko-planinska područja te očuvanje okoliša i prirode kao jednih od glavnih razvojnih resursa i nositelja identiteta područja Županije. Isto tako, ciljem se nastoji jačati kapacitete civilnog društva u izgradnji socijalno pravednog, održivog te ekološki osviještenog društva.

Strategijom je definirano 10 projekata koji su ocijenjeni strateškima s obzirom na njihov očekivani doprinos razvoju Karlovačke županije.

Ključna slabost i prijetnja daljnjem razvoju Županije je nepovoljna demografska slika koja, osim negativnog ukupnog kretanja stanovnika (uključuje pojačani trend emigracije te prirodne depopulacije), ima nepovoljnu biološku, obrazovnu te ekonomsku strukturu stanovništva. Ovi su

trendovi posebno vidljivi u brdsko-planinskim i pograničnim područjima. Težnja i svrha ciljeva, prioriteta i mjera predmetne Strategije je omogućiti zaustavljanje iseljavanja te osigurati demografsku stabilnost Županije, a posebice spomenutih područja.

Utjecaji mjera Strategije na sastavnice okoliša i ostale čimbenike u okolišu procijenjeni su metodom ekspertne prosudbe temeljem dostupnih postojećih podataka o karakteristikama aktivnosti mjera Strategije te dostupne nacionalne i međunarodne znanstveno-stručne literature o mogućim utjecajima pojedinih obilježja planiranih aktivnosti, prema značajnosti, putu djelovanja, vremenskom trajanju, ukupnom djelovanju i području dostizanja.

Studijom strateške procjene utjecaja Strategije na okoliš definirani su strateški ciljevi zaštite okoliša koji izražavaju željenu promjenu ili nastavak održavanja očuvanosti i stanja sastavnica okoliša i čimbenika u okolišu. Analizom procjene utjecaja promatra se doprinose li ciljevi, prioriteti i mjere Strategije postizanju odabranih strateških ciljeva zaštite okoliša ili ne.

Poštujući načelo predostrožnosti, za prepoznate negativne utjecaje popisane su mjere zaštite i ublažavanja provedbe mjera Strategije na okoliš, a kojima se ujedno djeluje u smjeru postizanja strateških ciljeva zaštite okoliša. Isto tako, prepoznatim okolišnim problemima, a u okviru svojih zakonskih mogućnosti, Studijom su propisane smjernice poboljšanja stanja okoliša.

Preporuča se propisane mjere zaštite okoliša ugraditi u Strategiju kako bi njena provedba bila okolišno prihvatljiva.

Sukladno svemu navedenom, može se zaključiti da ukoliko se propisane mjere zaštite okoliša budu poštivale, provedba Strategije se može smatrati usuglašenom s načelima zaštite prirode i okoliša, odnosno **postavljeni strateški ciljevi zaštite okoliša mogu se smatrati ostvarenim**.

11. Zaključak o utjecaju Strategije na ekološku mrežu

Na području Karlovačke županije nalazi se ukupno 50 područja ekološke mreže od toga 3 područja očuvanja značajnih za ptice (POP) te 47 područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (POVS).

Nakon analize mogućih utjecaja planiranih aktivnosti i projekata Strategije na područja ekološke mreže ustanovljeno je da bi njezinom provedbom moglo doći do generiranja utjecaja koji sežu od značajno negativnih do pozitivnih. Značajno negativni utjecaji su povezani s aktivnostima koje potencijalno mogu rezultirati gubicima i fragmentacijom ciljnih staništa i staništa važnih za očuvanje ciljnih vrsta, stradavanjem ciljne ornitofaune u područjima očuvanja značajnim za ptice te promjenama stanišnih uvjeta u vrijednim vodotocima. Planirane aktivnosti koje mogu generirati te utjecaja su izgradnja infrastrukture u područjima ekološke mreže, projekti i aktivnosti sustava zaštite od štetnog djelovanja voda, kao i projekti izgradnje elektrana na obnovljivim izvorima energije. Za sve značajne negativne utjecaje propisane su mjere ublažavanja kojima bi se oni sveli na umjeren negativan ili neutralan karakter ili pak poprimili obilježja pozitivnih utjecaja (zelena infrastruktura, revitalizacija staništa i dr.). Također, umjereni negativni utjecaji bi definiranim mjerama ublažavanja doveli do nultog stanja ili bi se pak unaprijedilo postojeće stanje ciljeva očuvanja područja ekološke mreže u Županiji.

Tablica 11.1. Ocjena utjecaja mjera Strategije na područja ekološke mreže u Županiji nakon implementacije mjera ublažavanja

Mjere Strategije koje mogu generirati značajno negativne utjecaje	Kod i naziv područja ekološke mreže	Ocjena utjecaja	Mjera ublažavanja	Ocjena utjecaja uz provođenje mjera ublažavanja
1.1.1., 1.2.1., 1.2.2., 1.2.3., 1.3.1., 2.1.1., 2.1.3., 3.1.3., 3.1.4., 3.1.5.	Sva područja ekološke mreže u Županiji	-2	Gospodarsku infrastrukturu prvenstveno planirati izvan ciljnih staništa i staništa važnih za očuvanje ciljnih vrsta u okviru područja ekološke mreže u Županiji, ukoliko navedena staništa nije u potpunosti moguće izbjeći, u ranoj fazi planiranja uključiti stručnjake iz zaštite prirode. Gospodarsku i prometnu infrastrukturu, sustave zaštite od elementarnih nepogoda te plinoopskrbnu i elektroenergetsku mrežu prvenstveno planirati izvan područja ekološke mreže manjih od 100 ha, ukoliko navedena područja nije u potpunosti moguće izbjeći, u ranoj fazi planiranja uključiti stručnjake iz zaštite prirode. Prometnu infrastrukturu planirati na način da se izbjegne fragmentacija ciljnih staništa i staništa važnih za ciljne vrste u okviru područja ekološke mreže u Županiji. U svrhu sprječavanja kolizije ciljnih vrsta s vozilima potrebno je u ranoj fazi planiranja prometnica uključiti stručnjake iz područja zaštite prirode. Plinoopskrbnu infrastrukturu koja prolazi kroz područja ekološke mreže u najvećoj mogućoj mjeri planirati uz postojeće linijske koridore te uz izbjegavanje dodatne fragmentacije ciljnih staništa i staništa važnih za ciljne vrste. U ranim fazama planiranja projekata sustava zaštite od štetnog djelovanja voda uključiti stručnjake iz zaštite prirode te poticati razvoj sustava regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina koji sadržava prirodi bliska	-1 / 0 / +1

Mjere Strategije koje mogu generirati značajno negativne utjecaje	Kod i naziv područja ekološke mreže	Ocjena utjecaj a	Mjera ublažavanja	Ocjena utjecaja uz provođenj e mjera ublažavanj a
			rješenja (zelena infrastruktura, prirodne retencije, revitalizaciju vodotoka i dr.).	
3.1.4.	HR1000001 Pokupski bazen HR1000019 Gorski kotar i sjeverna Lika HR1000020 NP Plitvička jezera	-2	Nove dalekovode ukoliko je tehnički moguće planirati izvan POP područja ekološke mreže (područja očuvanja značajna za ptice), u suprotnom, u ranoj fazi planiranja aktivnosti uvrstiti dodatne mjere ublažavanja s ciljem izbjegavanja kolizija i elektrokucija ornitofaune. Modernizaciju prijenosnog elektroenergetskog sustava provesti uz uvrštavanje tehničkih rješenja kojima bi se smanjile mogućnosti kolizije i elektrokucije jedinki ciljnih vrsta ptica u POP područjima ekološke mreže (područja očuvanja značajna za ptice).	-1 / 0
3.1.5.	HR5000019 Gorski kotar i sjeverna Lika HR2000592 Ogulinsko-plašćansko područje HR2000586 Žumberak Samoborsko gorje HR5000020 Nacionalni park Plitvička jezera HR2000642 Kupa HR2000593 Mrežnica - Tounjčica HR2000646 Polje Lug HR2000609 Dolina Dretulje HR2001505 Korana nizvodno od Slunja HR2000654 Ličke Jesenice HR2000450 Ribnjaci Draganići HR2000652 Jasenačko polje HR2000648 Drežničko polje HR2001336 Područje oko Matešića pećine HR2001339 Područje oko Jopića špilje HR2001504 Gornji tok Korane HR2000596 Slunjčica	-2	U ranim fazama planiranja projekata sustava zaštite od štetnog djelovanja voda uključiti stručnjake iz zaštite prirode te poticati razvoj sustava regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina koji sadržava prirodi bliska rješenja (zelena infrastruktura, prirodne retencije, revitalizaciju vodotoka i dr.).	-1 / 0 / +1

Mjere Strategije koje mogu generirati značajno negativne utjecaje	Kod i naziv područja ekološke mreže	Ocjena utjecaja	Mjera ublažavanja	Ocjena utjecaja uz provođenje mjera ublažavanja
	HR2001391 Brebornica HR2001401 Pećina - pritok Slunčice HR2000449 Ribnjaci Crna Mlaka HR2001402 Radočaji			

Tablica 11.2. Ocjena utjecaja razvojnih (strateških) projekata na područja ekološke mreže u Županiji nakon implementacije mjera ublažavanja

Broj i naziv strateškog projekta koji može generirati značajno negativne utjecaje	Kod i naziv područja ekološke mreže	Ocjena utjecaja	Mjera ublažavanja	Ocjena utjecaja uz provođenje mjera ublažavanja
1. a) Sustav zaštite od poplava karlovačko sisačkog područja I. faza – karlovačko područje	- HR100000 1 Pokupski bazen - HR200064 2 Kupa - HR200059 3 Mrežnica - Tounjčica - HR200150 5 Korana nizvodno od Slunja	-2	U ranim fazama planiranja projekata sustava zaštite od štetnog djelovanja voda uključiti stručnjake iz zaštite prirode te poticati razvoj sustava regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina koji sadržava prirodi bliska rješenja (zelena infrastruktura, prirodne retencije, revitalizaciju vodotoka i dr.).	-1 / 0 / +1
10. Korištenje OIE: a) geotermalna, b) sunčeva energija i c) hidro potencijal	- HR100000 1 Pokupski bazen - HR200059 3 Mrežnica – Tounjčica - HR200064 2 Kupa - HR200150 5 Korana nizvodno od Slunja	-2	- Ne planirati nove hidroelektrane na rijekama Kupi, Korani i Mrežnici prije detaljne inventarizacije ciljnih vrsta i staništa u svrhu sagledavanja mogućih utjecaja i definiranja optimalnog rješenja. - U ranim fazama planiranja projekata izgradnje geotermalnih i solarnih elektrana uključiti stručnjake iz zaštite prirode.	-1

Implementacijom propisanih mjera ublažavanja u Strategiju, generiranje značajno negativnih utjecaja na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže se ne očekuje.

DODATCI

- a. Popis slika
- b. Popis tablica
- c. Popis izvora podataka

a. Popis slika

Slika 1: Broj stanovnika Karlovačke županije.....	10
Slika 2: Struktura udruga po djelatnostima.....	24
Slika 3: Usporedba kretanja broja učenika osnovnih i srednjih škola od 2012./13. do 2016./17.	31
Slika 4: Stopa nezaposlenosti u Karlovačkoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2011.-2015.	40
Slika 5: Investicije po izabranim djelatnostima u Karlovačkoj županiji 2010.-2015. (u 000 kn).....	44
Slika 6: Robna razmjena Karlovačke županije, 2010.-2015.	46
Slika 7: Struktura poljoprivrednog tla u Karlovačkoj županiji.....	54
Slika 8: Shematski prikaz pripreme i provedbe strategije	123

b. Popis tablica

Tablica 1: Prirodno kretanje stanovništva Karlovačke županije.....	11
Tablica 2: Stanovništvo gradova i općina Karlovačke županije	11
Tablica 3: Procijenjena stopa rizika od siromaštva prema potrošnoj i dohodovnoj metodi u %	13
Tablica 4: Broj korisnika zajamčene minimalne naknade (ZMN) 2012. - 2016.	14
Tablica 5: Korisnici doplatka za pomoć i njegu.....	14
Tablica 6: Broj starijih osoba u kućanstvima, 2011.....	15
Tablica 7: Rasprostranjenost kriminaliteta u Karlovačkoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i odabranim županijama, 2010.-2014.	15
Tablica 8: Broj pružatelja i korisnika socijalnih usluga	17
Tablica 9: Zdravstvene ustanove u Karlovačkoj županiji u 2014.	19
Tablica 10: Prikaz utrošenih sredstava za potrebe športa za razdoblje od 2010.–2016. (iznos u kunama) ..	23
Tablica 11: Pregled utrošenih sredstava za sufinanciranje rada i djelovanja udruga u Karlovačkoj županiji	25
Tablica 12: Završeni stanovi za stanovanje, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2010. - 2014.....	26
Tablica 13: Broj stanovnika Karlovačke županije starijeg od 15 godina prema stupnju obrazovanja 2001. i 2011.....	27
Tablica 14: Dječji vrtići prema broju djece i zaposlenih u Karlovačkoj županiji	28
Tablica 15: Starost objekata školskih ustanova.....	30
Tablica 16: Kretanje broja učenika osnovnih i srednjih škola u razdoblju od školske godine 2012./13. do 2016./17.	30
Tablica 17: Odnos upisanih i diplomiranih studenata od 2011. do 2016.	32
Tablica 18: Broj diplomiranih studenata u razdoblju od 2011. do 2016.	32
Tablica 19: Obrazovne ustanove i programi za obrazovanje odraslih na području Karlovačke županije	33
Tablica 20: Bruto društveni proizvod Karlovačke županije, prema djelatnostima, mil. kn	36
Tablica 21: BDP po zaposlenom u Karlovačkoj županiji (u kn)	36
Tablica 22: BDP per capita 2010.-2014. (u kn)	37
Tablica 23: Broj zaposlenih u Republici Hrvatskoj i Karlovačkoj županiji, 2011.-2015.	38
Tablica 24: Zaposlenost u pravnim osobama Karlovačke županije prema djelatnosti, 2011.-2015.	38
Tablica 25: Broj zaposlenih u pravnim osobama po gradovima i općinama	39
Tablica 26: Prosječne neto plaće po zaposlenom u Karlovačkoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010.-2014. (u kn)	40
Tablica 27: Financijski rezultat poduzetnika Karlovačke županije, 2010.-2015.	43
Tablica 28: Obrti prema djelatnosti i broju zaposlenih u Karlovačkoj županiji, 2011.-2015.	48

Tablica 29: Zaštita industrijskog i intelektualnog vlasništva, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2008.–2014.....	49
Tablica 30: Usporedba Karlovačke županije Kontinentalna Hrvatska u broju turista 2010.-2015.....	50
Tablica 31: Usporedba Karlovačke županije i Kontinentalne Hrvatske u broju noćenja 2010.-2015.....	50
Tablica 32: Kampovi	51
Tablica 33: Isporučene količine kravljeg mlijeka i brojno stanje isporučitelja u Karlovačkoj županiji	56
Tablica 34: Rezultati zdravstvene ispravnosti voda za piće u Karlovačkoj županiji, 2011.-2015. (javni vodovodi-prerađena voda).....	59
Tablica 35: Zaštićena područja Karlovačke županije	60
Tablica 36: Količina ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak (kg/god) u Karlovačkoj županiji, 2011.-2015.	62
Tablica 37: Količina proizvedenog komunalnog otpada.....	63
Tablica 38: Pomoći EU-a županijama, 2011.-2014. (u milijunima kuna)	75
Tablica 39: Rezultati provedbe ŽRS prema ciljevima.....	79
Tablica 40: Pokazatelji ishoda prioriteta i mjera	116
Tablica 41: Financijski okvir provedbe Razvojne strategije Karlovačke županije 2016.-2020.+.....	122
Tablica 42: Dionici u pripremi i provedbi strategije	123
Tablica 43: Rizici provedbe Strategije.....	134
Tablica 44: Opis konzultacijskog procesa	136
Tablica 4.1 Okolišne značajke na koje provedba Strategije može značajno utjecati po sastavnicama okoliša i čimbenicima u okolišu	151
Tablica 8.1 Propisane smjernice poboljšanja stanja okoliša za rješavanje prepoznatih okolišnih problema u Karlovačkoj županiji.....	157
Tablica 8.2 Propisane mjere ublažavanja utjecaja provedbe mjera i aktivnosti Strategije po sastavnicama i čimbenicima u okolišu	158
Tablica 11.1. Ocjena utjecaja mjera Strategije na područja ekološke mreže u Županiji nakon implementacije mjera ublažavanja	165
Tablica 11.2. Ocjena utjecaja razvojnih (strateških) projekata na područja ekološke mreže u Županiji nakon implementacije mjera ublažavanja	167

c. Popis izvora podataka

Državni zavod za statistiku
Hrvatska gospodarska komora
Hrvatska obrtnička komora
Karlovačka županija
FINA
Hrvatski zavod za zapošljavanje
Veleučilište Karlovac
Ministarstvo turizma
Zavod za javno zdravstvo
Državni ured za reviziju
Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
Agencija za zaštitu okoliša
Zavod za prostorno planiranje Karlovačke županije
Eurostat
Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske
Gradovi i općine Karlovačke županije
Ministarstvo unutarnjih poslova
Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
Institut za javne financije